

C:\Users\Plazma\Desktop\Knhy pdf\Nová složka (2)\Resnick_Mike-Kirinyaga.PDB

PDB Name: Resnick_Mike-Kirinyaga
Creator ID: REAd
PDB Type: TEXT
Version: 0
Unique ID Seed: 0
Creation Date: 20.3.2004
Modification Date: 20.3.2004
Last Backup Date: 1.1.1970
Modification Number: 0

Mike Resnick
KIRINYAGA

Náhle Sambeke vstal.

"Chlapče," řekl Ndemimu, který stal na okraji davu "Přines mi oštěp."

Ndemi se podíval na mě a já jsem přikývl, protože jsem nevěřil, že by mě Masaj zabil jakoukoliv zbraní.

Ndemi přinesl Sambekovi oštěp, ten si ho od něj vzal a opřel ho o Koinnagovu chýši. Potom se postavil k ohni a pomalu si začal svlékat šaty. Když byl úplně nahý a odlesky plamenů tancovaly po jeho štíhlém, pevném těle, takže vypadal jako nějaký africký bůh, vzal oštěp a pozvedl ho nad hlavu.

"Půjdu ulovit físi ve tmě, starým způsobem," oznámil shromážděným vesničanům "Váš mundumugu mě vyzval, a jestli máte v budoucnu poslouchat moje rady, v což doufám, měli byste vědět, že se nezaleknu žádné jeho výzvy, ať je jakákoliv."

Než mohl někdo cokoliv říct nebo ho zadržet, rychle odkráčel do noci.

Mike Resnick

KIRINYAGA

BAJKA O UTOPII

(KIRINYAGA, A FABLE OF UTOPIA)

Copyright © 1998 by Mike Resnick
All rights reserved

Translation © 2002 by Petr Caha
Cover Art © by John Harris

ISBN 80-85911-99-X

Toto moje nejlepší dílo jsem věnoval Carol,
své nejlepší přítelkyni
Prolog

JEDNO DOKONALÉ RÁNO, SE ŠAKALY
(19. duben 2123)

Ngai je stvořitel všeho. On udělal lva a slona, obrovskou savanu i nebetyčné hory, Kikuje, Masaje a Wakamby. Proto připadalo otci mého otce a otci jeho otce naprosto samozřejmé věřit, že je Ngai všemocný. Pak přišli Evropané a vybili všechna zvířata, savany zamořili svými továrnami a hory svými městy. Asimilovali Masaje a Wakamby a jednoho dne ze všeho, co Ngai stvořil, zbyli pouze Kikujové. A právě mezi Kikuji svedl Ngai Svou poslední bitvu proti bohu Evropanů.

Můj bývalý syn sklonil hlavu, když vcházel do mé chýše.

"Jambo, můj otče," řekl a přitom se tvářil trochu nervózně jako vždycky, když se nachází v těsném sevření okrouhlých stěn.

"Jambo, Edwarde," odpověděl jsem.

Stál přede mnou a nevěděl, co s rukama. Nakonec si je strčil do kapes svého elegantně střiženého hedvábného obleku.

"Přišel jsem tě odvézt na kosmodrom," řekl nakonec.

Přikývl jsem a pomalu jsem vstal. "Je čas."
"Kde máš zavazadla?" zeptal se.
"Na sobě," odpověděl jsem a ukázal jsem na svůj nevýrazně červený kiko.
"Nic jiného si s sebou nebereš?" otázal se překvapeně.
"Nic jiného, co bych si chtěl odnést, nemám," řekl jsem.
Odmklel se a rozpačitě přešlápl z nohy na nohu, jako to v mé přítomnosti dělal vždycky. "Půjdeme ven?" navrhl po chvíli a zamířil k východu z chýše. "Je tu strašně horko a ty mouchy jsou nesnesitelné."
"Musíš se naučit nevšímat si jich."
"Nemusím si jich nevšímat," odpověděl skoro omluvně. "Tam, kde žiju, žádné mouchy nejsou."
"Já vím. Všechny jste je vyhubili."
"Říkáš to, jako by to byl hřích a ne požehnání."
Pokrčil jsem rameny a vyšel jsem za ním ven, kde moje dvě slípky pilně kloaly do suché rudé země.
"Nádherné ráno, nemyslíš?" řekl. "Bál jsem se, že bude vedro jako včera."
Rozhlédl jsem se po nesmírné savaně, která se změnila v obdělávaná pole. Obilí a kukuřice jako by se v ranním slunci třpytily.
"Dokonalé ráno," souhlasil jsem. Pak jsem se obrátil a uviděl jsem nádherný vůz zaparkovaný asi třicet metrů opodál, bílý, lesklý a svítící chromem.
"Je nové?" zeptal jsem se a ukázal jsem na auto.
Pyšně přikývl. "Koupil jsem ho minulý týden."
"Německé?"
"Britské."
"Samozřejmě," řekl jsem.
Výraz pýchy byl rázem pryč. Znovu přešlápl. "Jsi připravený?"
"Jsem připravený už dávno," odpověděl jsem, otevřel jsem dveře auta a posadil se na místo spolujezdce.
"Tohle jsem tě ještě udělat neviděl," poznamenal, když nasedl do vozu a otočil klíčkem v zapalování.
"Co?"
"Zapnout si bezpečnostní pásy."
"Nikdy jsem neměl tolik důvodů nezahynout při autonehodě," odpověděl jsem.
Nucené se usmál a změnil téma. "Mám pro tebe překvapení," řekl, když jsme se rozjeli a já se naposledy ohlédl po své bomě.
"Ano?"
Přikývl. "Ukážu ti ho cestou na kosmodrom."
"Co je to?" zeptal jsem se.
Kdybych ti to řekl, už by to nebylo překvapení."
Pokrčil jsem rameny a už jsem o tom nemluvil.
"Abychom se dostali k tomu, co ti chci ukázat, musíme to vzít po jedné z vedlejších cest," pokračoval. "Alespoň se přitom budeš moci naposledy podívat na svou zemi."
"Tohle není moje země."
"Nemíníš s tím zase začínat, že ne?"
"Moje země kypí životem," prohlásil jsem nesmlouvavě. "Tahle země byla zkrocena betonem a ocelí nebo celá pokryta lány evropského obilí."
"Můj otče," řekl unaveně, zatímco jsme projížděli kolem nekonečných pšeničných lánů, "posledního lva a slona zabili dřív, než ses narodil. Nikdy jsi neviděl Keňu kypící životem."
"Ale ano, viděl," odpověděl jsem.
"Kde?"
Ukázal jsem na svou hlavu. "Tady uvnitř."
"Nemá to smysl," řekl a z jeho hlasu jsem poznal, že se ze všech sil snaží ovládat.
"Co nemá smysl?"
"Že se obracíš zády ke Keni a odcházíš žít na nějakou terraformovanou planetoidu jenom proto, že se chceš ráno probouzet s pohledem na hrstku pasoucích se zvířat."
"Já se neobracím zády ke Keni, Edwarde," vysvětlil jsem mu trpělivě. "To Keňa se obrátila zády k nám."
"Takhle to prostě není," namítl. "Prezident a většina jeho kabinetu jsou Kikujové. To přece víš."
"Nazývají se Kikuji," opravil jsem ho. "To z nich ještě Kikuje nedělá."
"Jsou Kikujové!" trval na svém.
"Kikujové nežijí ve městech, které postavili Evropané," opáčil jsem. "Neoblékají se jako Evropané. Neuctívají boha Evropanů. A neřídí evropské vozy," dodal jsem důrazně. "Prezident, kterým se tak chlubíš, je pořád ještě kehee - chlapec, který nepodstoupil obřad obřízky."
"Jestli je chlapec, pak je chlapec starý padesát sedm let."
"Jeho věk není důležitý."
"Ale to, co dokázal, ano. Jemu vděčíme za Turkanský vodovod, který přinesl vláhu celé severní příhraniční oblasti."
"Je kehee, který dodává vodu Turkanům, Rendillům a Samburům," souhlasil jsem. "Proč by proto měl být Kikuju?"
"Proč musíš pořád mluvit jako starý omezený divoch?" zeptal se podrážděně. "Studoval jsi v Evropě a v Americe. Víš, co prezident dokázal."
"Mluvím tak, jak mluvím, protože jsem studoval v Evropě a v Americe. Viděl jsem, jak se Nairobi mění v druhý Londýn

s jeho velkoměstským dopravním ruchem a znečištěním a Mombasa v druhé Miami, včetně jeho kriminality a nemoci. Viděl jsem, jak naši lidé zapomínají, co to znamená být Kikuju, a hrdě se nazývají Keňany, jako by Keňa byla něco víc než pár čar nakreslených na evropských mapách."

"Ty čáry tam jsou už více než tři století," namítl.

Povzdechl jsem si. "Tak dlouho mě znáš, a pořád mě nechápeš, Edwarde."

"Pochopení je obousměrná ulice," řekl a v hlase mu náhle zazněla hořkost. "Kdy ses ty snažil pochopit mě?"

"Vychoval jsem tě."

"Ale dodnes mě nechápeš" odsekl a uháněl nebezpečnou rychlostí po hrbolaté cestě. "Hovořili jsme spolu vůbec někdy jako otec a syn? Mluvil jsi se mnou někdy o něčem jiném než o Kikujích?" Odmlčel se. "Jsem jediný Kikuju, který kdy hrál v národním basketbalovém týmu, a ty ses na mě nepřišel ani jednou podívat."

"Je to evropská hra."

"Jestli ti jde jen o to, je to americká hra."

Pokrčil jsem rameny: "To je totéž."

"A teď je to i africká hra. Hrál jsem v jediném keňském týmu, který kdy porazil Američany. Doufal jsem, že na mě budeš pyšný, ale tobě to ani nestálo za zmínku."

"Hodně jsem toho slyšel o Edwardu Kimantovi, který hrál basketbal proti Evropanům a Američanům," řekl jsem. "Ale věděl jsem, že to nemůže být můj syn, protože svého syna jsem pojmenoval Koriba."

"A moje matka mi dala druhé jméno Edward," opáčil. "A jelikož ona se mnou hovořila a sdílela se mnou mé břímě, zatímco ty jsi to nedělal, vybral jsem si jméno, které mi dala ona."

"To je tvoje právo."

"Kašlu na nějaká práva!" Odmlčel se. "Takhle to dopadnout nemuselo."

"Já jsem se svému přesvědčení nezpronevřil," řekl jsem. "To ty se chceš stát Keňanem místo Kikujem."

"Já jsem Keňan," namítl. "Bydlím tady, pracuji tady, miluji svou zemi. Celou, ne jen její maličkou část."

Zhluboka jsem si povzdechl. "Jsi skutečný syn své matky."

"Ani ses nezeptal, jak se jí vede," řekl hořce.

"Kdyby se jí vedlo špatně, řekl bys mi to."

"A to je všechno, co řekneš o ženě, se kterou jsi žil sedmáct let?" otázal se.

"Ona opustila mě, aby mohla žít ve městě Evropanů, ne já ji," odpověděl jsem.

Zasmál se a nebyla v lom ani špetka veselí. "Nakuru není evropské město. Žijí v něm dva miliony Keňanů a méně než dvacet tisíc bílých."

"Každé město je evropské, už z podstaty. Kikujové ve městech nežijí."

"Rozhlédni se konečně jednou kolem sebe," prohlásil podrážděně. "Více než devadesát pět procent jich ve městech žije."

"Pak už nejsou Kikujové," odpověděl jsem klidně.

Sevřel volant tak silně, až mu klouby na prstech zbělely.

"Nechci se s tebou hádat," řekl pak a bylo vidět, jak se snaží ovládnout své city. "Připadá mi, že spolu nic jiného neděláme. Jsi můj otec a navzdory všemu, co je mezi námi, tě pořád mám rád -a doufal jsem, že se spolu dnes usmíříme, protože už tě nikdy neuvidím."

"Proti tomu nemám námitky," souhlasil jsem. "Nerad se přu."

"Jako muž, který se nerad pře, ses dokázal dvanáct dlouhých let přit s vládou, aby ti zaplatila tvůj nový svět."

"Nemám rád pře pro pře, ale jejich výsledky ano," připustil jsem.

"Už se rozhodli, jak ho pojmenují?"

"Kirinyaga."

"Kirinyaga?" zopakoval překvapeně.

Přikývl jsem. "Copak Ngai nesedí na svém zlatém trůnu právě na vrcholku Kirinyagy?"

"Na vrcholku Mount Kenyi nesedí nic než město."

"Vidíš?" řekl jsem a usmál jsem se. "Dokonce i jméno té svaté hory Evropané změnili. Je čas, abychom Ngaiovi dali novou Kirinyagu, ze které bude moci řídit vesmír."

"Možná to je příhodné," řekl. "V dnešní Keni zbylo pro Ngaije jen velice málo místa."

Náhle začal zpomalovat a v příštím okamžiku jsme zahnuli na boční cestu mezi nedávno sklizenými poli. Řídil opatrně, aby si nepoškodil svůj nový vůz.

"Kam jedeme?" zeptal jsem se.

"Už jsem ti to říkal: mám pro tebe překvapení."

"Jaké překvapení se může skrývat uprostřed prázdného pole?" otázal jsem se.

"To uvidíš,"

Náhle zastavil asi dvacet metrů od trnitého křoví a vypnul zapalování. "Dívej se pozorně," zašeptal.

Chvilí jsem zíral do houští a vůbec nic jsem neviděl. Pak se tam něco pohnulo a najednou jsem před sebou měl celý obraz: spatřil jsem párek šakalů, kteří na nás plaše hleděli skrze listoví.

"Už více než dvacet let se tu neobjevilo jediné zvíře," zašeptal jsem.

"Vypadá to, že sem zabloudili po posledních deštích," odpověděl tiše. "Nejspíš se živí hlodavci a ptáky."

"Jak jsi je našel?"

"Já jsem je nenašel," odpověděl. "Můj přítel z rezortu lovné zvěře mi řekl, že tady jsou." Odmlčel se. "Někdy příští týden je odchytí a přemístí do národního parku, aby se předešlo nenahraditelným škodám."

Vypadali dočista ztracení, jak tam lovili v brázdách po obrovských kombajnech, hledali bezpečí savany, která už více

než sto let neexistovala, a ukrývali se více před automobily než před jinými predátory. Měli jsme toho spolu hodně společného.

Pozorovali jsme je v naprostém tichu možná pět minut. Pak se Edward podíval na hodinky a rozhodl, že bychom měli pokračovat v cestě ke kosmodromu.

"Líbilo se ti to?" zeptal se, když jsme zase vyjeli na hlavní cestu.

"Moc," řekl jsem.

"Doufal jsem, že se ti to bude líbit."

"Říkáš, že je převezou do národního parku?"

Přikývl. "Myslím, že je to někde pár set mil na sever."

"Šakalové chodili po této zemi mnohem dřív, než sem přišli první zemědělci," poznamenal jsem.

"Ale teď z nich je anachronismus," odpověděl. "Už sem nepatří."

Přikývl jsem. "To je příhodné."

"Že šakaly odvezou do rezervace?"

"Že Kikujové, kteří tady byli před Keňany, odcházejí do nového světa," řekl jsem. "Protože i my jsme anachronismus a už sem nepatříme."

Zrychlil a brzy jsme vyjeli z polí a ocitli jsme se na předměstí Nairobi.

"Co budeš na Kirinyaze dělat?" zeptal se mě a přerušil tak dlouhé ticho.

"Budeme tam žít, jak mají žít Kikujové."

"Myslel jsem ty osobně."

V očekávání jeho reakce jsem se musel usmát. "Budu mundumugu."

"Šaman?" zvolal nevěřičně.

"Přesně tak."

"To je neuvěřitelné!" pokračoval. "Jsi přece vzdělaný muž. To chceš sedět na bobku v blátě a věštit osud z kůstek?"

"Mundumugu je také učitel a opatrovník kmenových obyčejů," řekl jsem. "Je to úctyhodné povolání."

Nevěřičně potřásl hlavou. "Jak jenom lidem vysvětlím, že se můj otec stal šamanem."

"Nemusíš se za mě stydět," odpověděl jsem. "Stačí, když jim povíš, že se mundumugu Kirinyagy jmenuje Koriba."

"To je moje jméno!"

"Nový svět si žádá nová jména," řekl jsem. "Ty ses ho zřekl a vybral sis místo něho evropské. Proto si je teď vezmu zpátky a použiji je."

"Ty to všechno myslíš vážně, že?" zeptal se, když jsme přijížděli ke kosmodromu.

"Ode dneška bude moje jméno Koriba."

Vůz zastavil.

"Doufám, že mu uděláš větší čest, než se to podařilo mně, tati," řekl v posledním pokusu o usmíření.

"Děláš čest jménu, které sis sám vybral," odpověděl jsem. "A to není pro jeden život málo."

"Myslíš to vážně?" zeptal se.

"Samozřejmě."

"Tak proč jsi mi to nikdy neřekl?"

"Copak jsem to neudělal?" zeptal jsem se překvapeně.

Vystoupili jsme z vozu a on mne doprovodil k tranzitu Tam zůstal stát.

"Dál už mě nepustí."

"Děkuji ti, že jsi mě sem dovezl," řekl jsem.

Přikývl.

"A za ty šakaly," dodal jsem. "Bylo to opravdu dokonalé ráno."

"Budeš mi chybět, tati," řekl.

Zdálo se, že čeká, až něco povím, ale nenapadlo mě nic, co ještě nebylo řečeno.

Na okamžik jsem si myslel, že mě obejmě a přitiskne k sobě, ale místo toho mi jen podal ruku, stiskl mi ji, zamumlal nějaký pozdrav, otočil se na patě a odešel.

Myslel jsem, že půjde rovnou k autu, ale když jsem vyhlédl průzorem lodi, která nás měla dopravit na Kirinyagu, uviděl jsem ho, jak stojí za ochranným sklem na vyhlídkové terase, jednou rukou mi mává a v druhé muchlá kapesník. To bylo to poslední, co jsem viděl, než loď odstartovala. Ale obraz, který jsem si uchoval v srdci, byli dva šakalové rozhlížející se po neznámé krajině v zemi, která jim sama byla cizí. Doufal jsem, že si na život v rezervaci, kterou pro ně uměle vytvořili, brzy zvyknou.

Něco mi říkalo, že se to brzy dozvím.

1

KIRINYAGA

(srpen 2129)

Na počátku žil Ngai sám na vrcholku hory zvané Kirinyaga. Když se čas naplnil, stvořil tři syny, kteří se stali otci Masajů, Kambů a Kikujů, a každému ze svých synů nabídl oštěp, luk a dřevěnou motyku. Masaj si vybral oštěp a bylo mu řečeno, aby pečoval o stáda na nesmírné savaně. Kamba si vybral luk a byl poslán do hlubokého pralesa, aby lovil zvěř. Ale Gikuju, první Kikuju, věděl, že Ngai miluje zemi a roční doby, a vybral si dřevěnou motyku. Za odměnu za to ho Ngai nejen zasvětil do tajemství setby a sklizně, ale dal mu Kirinyagu s jejím svatým fíkovníkem a úrodnými stráněmi.

Synové a dcery Gikuje zůstali na Kirinyaze, dokud nepřišel bílý muž a nevezal jim jejich zemi, a i když bílý muž později zase odešel, nevrátili se, ale dali přednost životu ve městech. Nosili západní šaty, používali západní stroje a žili západním stylem života. Dokonce i já, mundumugu - šaman - jsem se narodil ve městě. Nikdy jsem neviděl lva, slona nebo nosorožce, protože všichni vymřeli už před mým narozením, ani jsem neviděl Kirinyagu, jak si Ngai přál, aby byla vidána, neboť její svahy pokrývalo rušné přelidněné město o třech milionech obyvatel, které se každým dnem blížilo víc a víc k Jeho trůnu na vrcholku. Dokonce i Kikujové už zapomněli její pravé jméno a znali ji jen jako Mount Kenyu. Být vyvržen z Ráje jako křesťanský Adam a Eva je strašný osud, ale žít vedle zničeného Ráje je ještě nekonečně horší. Neustále jsem o nich musel přemýšlet - o potomcích Gikuje, kteří zapomněli na svůj původ a své tradice a stáli se pouhými Keřany - a nemohl jsem pochopit, proč se jich k nám nepřipojilo víc, když jsme stvořili utopický svět na Kirinyaze.

Jistě, náš život je těžký, neboť Ngai nikdy nezamýšlel, aby život byl lehký; ale je to i spokojený život. Žijeme v harmonii se svým okolím, obětuje, a když Ngaiovy slzy soucitu padají na naše pole a zavlažují naši úrodu, zabíjíme kůzle, abychom mu poděkovali za sklizeň.

Naše radosti jsou prosté: tykev pombe k pití, teplá boma, když slunce zapadne, pláč novorozeného syna nebo dcery, závody v běhu a vrhání oštěpem a noci plné zpěvu a tance.

Údržba Kirinyagu diskrétně sleduje, provádí menší korekce oběžné dráhy, když je to třeba, a dohlíží, aby se naše tropické klima příliš neměnilo. Čas od času nám nesměle navrhnou, abychom využili jejich lékařských vymožeností nebo dovolili našim dětem, aby okusily jejich zručnost ve vzdělávání, ale naše odmítnutí přijímají v dobré míře a nikdy se nepokoušejí vměšovat do našich záležitostí.

Dokud jsem neuškrtil dítě.

Necelou hodinu nato mne vyhledal Koinnage, náš nejvyšší náčelník.

"To byla nemoudrá věc, co jsi udělal," řekl zachmuřeně.

"Neměl jsem na výběr," odpověděl jsem. "A ty to víš."

"Samozřejmě, že jsi měl na výběr," odpověděl. "Mohl jsi to dítě nechat naživu." Odmlčel se, pokoušeje se ovládnout svůj hněv a svůj strach. "Údržba ještě nikdy neseštopila dolů na Kirinyagu, ale teď přijdou."

"Ať si přijdou," odpověděl jsem a pokrčil jsem rameny. "Nebyl porušen žádný zákon."

"Zabili jsme dítě," odpověděl. "Přijdou a zruší naši smlouvu."

Zavrtěl jsem hlavou. "Nikdo naši smlouvu nezruší."

"Nebud' si tím tak jist, Koribo," varoval mne. "Můžeš upálit kozu zaživa, a oni se na to budou dívat, potřásat hlavami a moudře mluvit o náboženství. Můžeš nechat staré a nemocné venku, aby je roztrhaly hyeny, a oni se jen zatváří znechuceně a nazvou nás bezbožnými divochy. Ale říkám ti, zabít novorozené dítě je něco docela jiného. Tomu nebudou nečinně přihlížet: přijdou sem."

Pokud přijdou, vysvětlím jim, proč jsem ho zabil," odpověděl jsem klidně.

"Nepřijmou tvoje vysvětlení," řekl Koinnage. "Nepochopí to."

"Nebudou mít jinou možnost než moje vysvětlení přijmout," řekl jsem. "Tady jsme na Kirinyaze a oni mají zakázáno vměšovat se do našich záležitostí."

"Najdou si způsob," řekl přesvědčeně. "Musíme se omluvit a říct jim, že už se to nikdy nebude opakovat."

"Nebudeme se omlouvat," opáčil jsem rozhodným hlasem. "Ani nemůžeme slíbit, že už se to nikdy nebude opakovat."

"Potom se, jako nejvyšší náčelník, omluvím já."

Po dlouhý okamžik jsem ho upřeně pozoroval a pak jsem pokrčil rameny. "Udělej, co udělat musíš," řekl jsem.

Náhle se v jeho očích objevil smrtelný strach.

"Co mi uděláš?" zeptal se vyděšeně.

"Já? Vůbec nic," odpověděl jsem. "Cožpak nejsi můj náčelník?" Když si oddechl, dodal jsem: "Ale být tebou, dával bych si pozor na hmyz."

"Na hmyz?" zopakoval překvapeně. "Proč?"

"Protože první hmyz, který tě kousne, ať už to bude pavouk, komár nebo moucha, tě určitě zabije," řekl jsem. "Krev ti v žilách vzkypí varem a kosti se ti roztaví. Budeš chtít ječet bolesti, ale nebudeš schopen ze sebe vydat jediný zvuk."

Odmlčel jsem se. "Nebude to smrt, kterou bych přál svému příteli," dodal jsem vážně.

"Cožpak my nejsme přátelé, Koribo?" zeptal se a ebenový obličej mu zešedl jako popel.

"Myslel jsem, že jsme," řekl jsem. "Ale mi přátelé ctí naše tradice. Neomlouvají se za ně bílým mužům."

"Neomlouvám se!" ujistil mne rychle. Pak si plivl na obě dlaně, aby dokázal, jak upřímně to myslí.

Otevřel jsem jeden z váčků, jež jsem měl u pasu, a vytáhl jsem z něj malý ohlazený oblázek, který jsem našel na břehu blízké řeky. "Nos ho stále u sebe," řekl jsem mu a pověsil jsem mu ho kolem krku, "ochrání tě před hmyzím kousnutím."

"Děkuji ti, Koribo!" zvolal vděčně a další krize byla zažehnána.

Ještě několik minut jsme mluvili o různých záležitostech týkajících se naší vesnice a pak zase odešel. Poslal jsem pro Wambu, matku toho dítěte, a nechal jsem ji vykonat rituál očištění, takže mohla znovu počít. Dal jsem jí také mast na zmírnění bolesti prsů, protože je měla nalité mlékem. Pak jsem se usadil u ohně před svou bomou a byl jsem k dispozici svým lidem při rozsuzování drobných hádek o vlastnictví kuřat a koz, poskytoval jim kouzla proti démonům a poučoval je o našich starých zvycích.

Než přišel čas na večerní jídlo, nikdo si na mrtvé dítě už ani nevzpomněl. Najedl jsem se sám ve své bomě, jak se slušelo na mé postavení, neboť mundumugu vždycky bydlí a jí sám, odděleně od svého lidu. Když jsem dojedl, ovinul jsem si kolem sebe příkrývku, která mne chránila před chladem, a zamířil jsem dolů, kde byly natěsnány ostatní bomy. Dobytek, kozy a slepice už byly na noc zahánány do ohrady a mí lidé, kteří zabili a snědli krávu, teď zpívali, tančili a popíjeli velké množství pombe. Když se přede mnou rozestoupili, přistoupil jsem ke kotli a nabral jsem si pombe a pak, na Kanjarovu

žádost, jsem podržel kůzle, přečetl jeho vnitřnosti a uviděl jsem, že jeho nejmladší žena brzy počne, což byl důvod k další oslavě. Nakonec na mne začaly naléhat děti, abych vypravoval nějaký příběh.

"Ale ne příběh ze Země," postěžoval si jeden z větších chlapců. "Ty slyšíme pořád. Pověz nám příběh o Kirinyaze."

"Dobře," řekl jsem. "Když se všichni sesednete kolem mě, povím vám příběh z Kirinyagy." Děti si přisedly blíž. "Je to příběh o lvu a zajíc," řekl jsem. Na chvíli jsem se odmlčel, abych se ujistil, že všichni poslouchají - zvláště dospělí.

"Zajíc byl svým lidem vybrán jako oběť pro lva, aby lev neškodil jejich vesnici. Zajíc mohl uprchnout, ale věděl, že ho lev dříve nebo později chytí, a tak místo toho lva vyhledal a kráčel přímo k němu, a když lev otevřel tlamu, aby ho spolkl, řekl mu: 'Omlouvám se, Velký lve.'"

"Za co?" zeptal se lev zvědavě.

"Protože jsem tak malé sousto," odpověděl zajíc. "A proto jsem ti přinesl i med."

"Žádný med nevidím," řekl lev.

"Právě proto se ti omlouvám," odpověděl zajíc. "Jiný lev mi ho ukradl. Byl hrozný a říkal, že se tě vůbec nebojí."

Lev vyskočil na nohy. "Kde je ten druhý lev?" zařval.

Zajíc ukázal na díru v zemi. "Tam dole," řekl, "ale tvůj med ti stejně nevrátí."

"To se ještě uvidí!" zařval lev. Pak skočil do díry a od té doby už ho nikdy nikdo neviděl, protože zajíc vybral velice hlubokou díru. Zajíc se pak vrátil ke svým lidem a řekl jim, že lev už je trápit nikdy nebude."

"To není příběh o Kirinyaze," řekl mladík zamračeně. "Tady žádní lvi nežijí."

"Je to příběh o Kirinyaze," odpověděl jsem. "Důležitý v něm není ten zajíc a lev, ale to, že se slabší může ubránit silnějšímu, když použije svou chytrost."

"Co to má společného s Kirinyagou?" zeptal se chlapec.

"Předpokládejme, že lidé z Údržby, kteří mají kosmické lodě a zbraně, jsou lev, a Kikujové jsou zajíc," navrhl jsem. "Co udělá zajíc, když si lev vyžádá oběť?"

Chlapec se náhle vesele zašklebil. "Už chápu! Svrhneme lva do díry!"

"Ale žádné díry tu nemáme," namítl jsem.

"Pak je vykopeme?"

"Zajíc nevěděl, že lva najde poblíž díry," odpověděl jsem, "Kdyby ho našel u hlubokého jezera, řekl by, že mu med vzala velká ryba."

"Nemáme tu ani hluboká jezera."

"Ale máme svou chytrost," řekl jsem. "A pokud se Údržba vmísí do našich záležitostí, použijeme svou chytrost, abychom zničili lva Údržby, zrovna jako ji použil zajíc, aby zničil lva v příběhu."

"Vymysleme, jak zničíme Údržbu hned teď!" zvolal chlapec. Popadl klacek a zaútočil jím na pomyslného lva jako nějaký velký lovec.

Zavrtěl jsem hlavou. "Zajíc nelovil lva a Kikujové nevyvolají válku. Zajíc se jen chránil a Kikujové udělají totéž."

"Ale proč by se Údržba měla vměšovat do našich záležitostí?" zeptal se jiný chlapec, který se prodral před ostatní.

"Jsou to přece naši přátelé."

"Možná, že nebudou," ujistil jsem ho. "Ale zapamatuj si, že Kikujové nemají žádné opravdové přátele kromě sebe samých."

"Řekni nám ještě nějaký příběh, Koribo!" zvolalo mladé děvče.

"Jsem starý muž," odpověděl jsem. "Noc už je chladná a já musím mít svůj díl spánku."

"Zítřka?" zeptala se. "Povíš nám jiný příběh zítřka?"

Usmál jsem se. "Zeptej se mě zítřka, až budou všechna pole obdělána, všechnen dobytek a kozy v ohradách, všechno jídlo připraveno a látky utkány."

"Ale dívky nepečují o dobytek a kozy," namítla. "Co když mi bratři nezaženou všechna zvířata do ohrady?"

"Potom budu vyprávět příběh jen pro dívky," odpověděl jsem.

"Musí to být hodně dlouhý příběh," řekla dívka vážně, "protože my pracujeme mnohem víc než chlapci."

"Na tebe si dám zvlášť pozor, ty prcku," odpověděl jsem, "a příběh bude dlouhý nebo krátký podle toho, jak moc se budeš činit."

Všichni dospělí se rozesmáli a dívka najednou vypadala velice rozpačitě, ale já jsem se na ni usmál, objal jsem ji a pohladil po hlavě, neboť bylo důležité, aby se děti naučily svého mundumugu milovat stejně, jako se ho musely bát, a ona nakonec odběhla tancovat a hrát si s ostatními děvčaty, zatímco já se vrátil do své bomy.

Hned jak jsem byl uvnitř, zapnul jsem počítač a zjistil jsem, že tam mám vzkaz od Údržby, který říkal, že mne zítra ráno navštíví jejich zástupce. Odpověděl jsem velice stručně: "Paragraf II, odstavec 5," - což je nařízení zakazující vměšování - a pak jsem ulehl na svou rohož, nechávaje se ukolébat rytmickým zpěvem svých lidí k spánku.

Příštího rána jsem se probudil s východem slunce a naprogramoval jsem svůj počítač, aby mi dal vědět, až kosmická loď Údržby přistane. Pak jsem zkontroloval svůj dobytek a svoje kozy - jako jediný ze svého lidu jsem nepěstoval žádné plodiny, protože Kikujové svého mundumugu živili stejně, jako se starali o jeho stáda, tkali pro něj látky a udržovali jeho bomu v čistotě - a zašel jsem do Simaniovvy bomy, abych mu předal mast, která uleví bolestem jeho kloubů. Pak, když slunce prohrálo zemi, jsem se kolem pastvin, kam mladí mužové vyháněli stáda, vrátil do své vlastní bomy. Když jsem tam došel, věděl jsem, že loď už přistála, neboť jsem na zemi poblíž své chýše našel hyení trus, což je nejjistější zlé znamení.

Zjistil jsem z počítače, co se dalo, a pak jsem vyšel ven, kde si dvě malé nahé děti hrály se psem, a prohlédl jsem si obzor. Když mi děti začaly plašit slepice, mírně jsem je požádal, aby se vrátily do své bomy, a pak jsem se posadil k ohni. Konečně jsem uviděl návštěvníka z Údržby, scházejícího k nám po cestě z Přístavu. Byla to žena - v tom vedru se cítila nesvá a pořád se snažila odhánět mouchy, které jí kroužily kolem hlavy. Její světlé vlasy už začínaly šedivět a ze

způsobu, jakým našlapovala na kamenitou zemi, bylo vidět, že na takové prostředí není zvyklá. Několikrát skoro ztratila rovnováhu a bylo zřejmé, že ji přítomnost tolika zvířat děsí, ale nezpomalila ani na okamžik a v několika minutách stála přede mnou.

"Dobré ráno," řekla.

"Jambo, memsaab," odpověděl jsem.

Krátce jsem si prohlédl tvář svého nepřítele; žena byla středního věku, unavená a nevypadala nijak hroživě. "Jsem Koriba," řekl jsem.

"Výborně," řekla. "Já se jmenuji-"

"Vím, kdo jste," přerušil jsem ji, protože když není možné vyhnout se konfliktu, je lépe přejít co nejrychleji do ofenzívy.

"Opravdu?"

Vytáhl jsem z váčku úločky kostí a rozhodil je po zemi. "Jste Barbara Eatonová, narozená na Zemi," zadeklamoval jsem, studuje její reakci, zatímco jsem sebral kůstky a znovu je rozhodil. "Provdala jste se za Roberta Eatona a v Údržbě pracujete už devět let." Poslední rozhození kůstek. "Jste čtyřicet jedna let stará a jste bezdětná."

"Jak jste se to všechno dozvěděl?" zeptala se s překvapeným výrazem ve tváři.

"Cožpak nejsem mundumugu?"

Asi minutu na mne upřeně hleděla. "Přečetl jste si na svém počítači mou biografii," řekla nakonec.

"Pokud jsou všechny ty údaje správné, jaký je rozdíl v tom, jestli jsem je přečetl z počítače, nebo z kůstek?" odpověděl jsem, vyhýbaje se přímému potvrzení její domněnky. "Prosím posadte se, memsaab Eatonová."

Opatrně se posadila na zem a znechuceně zkřivila tvář, když se při tom zvedl oblak prachu.

"Je tady vedro," řekla rozpačitě.

"V Keni bývá vedro," odpověděl jsem.

"Mohli byste si nechat vytvořit podnebí, jaké byste si přáli," namítla.

"Nechali jsme si vytvořit podnebí, jaké jsme si přáli," odpověděl jsem.

"Jsou tady nějakí predátoři?" zeptala se a rozhlédla se po savaně.

"Několik," řekl jsem.

"Jakého druhu?"

"Hyeny."

"Nic většího?" zeptala se.

"Nic většího už není," řekl jsem.

"Zajímalo by mě, proč na mne nezaútočily."

"Možná proto, že jste vetřelec," navrhl jsem.

"Nechají mne napokoji, i až se budu vracet zpátky do Přístavu?" zeptala se nervózně, ignorujíc mou poznámku.

"Dám vám na cestu kouzlo, které je zažene."

"Dala bych přednost doprovodu."

"No dobře," řekl jsem.

"Jsou to taková odporná zvířata," řekla a otrásla se. "Viděla jsem je jednou, když jsme monitorovali váš svět."

"Jsou to užitečná zvířata," odpověděl jsem, "protože přinášejí mnohá znamení, dobrá i zlá."

"Skutečně?"

Přikývl jsem. "Dnes ráno mi hyena přinesla zlé znamení."

"A?" zeptala se zvědavě.

"A už jste tady," řekl jsem.

Zasmála se. "Řekli mi, že jste břitký stařík."

"Mýlili se," odpověděl jsem. "Jsem slabý stařík, který sedí před svou bomou a dívá se na mladé muže, jak pečují o dobytek a kozy,"

"Jste slabý stařík, který absolvoval s vyznamenáním na Cambridgi a pak získal dva postgraduály na Yale," odpověděla.

"Kdo vám to řekl?"

Usmála se. "Nejste jediný, kdo čte biografie."

Pokrčil jsem rameny. "Ty školy mi nepomohly stát se lepším mundumugem," řekl jsem. "Byla to ztráta času."

"Pořád používáte to slovo. Co přesně znamená mundumugu?"

"Mohla byste to přeložit jako šaman," odpověděl jsem. "Ale ve skutečnosti mundumugu kromě toho, že občas zaklíná a vykládá znamení hlavně uchovává společnou moudrost a tradici svého lidu."

"To zní jako docela zajímavé zaměstnání," řekla.

"Není bez výhod."

"A jakých výhod?" zvolala s falešným nadšením, zatímco kousek od nás zamečela koza a mladík na ni něco zavolal ve svahilštině. "Jen si to představte, mít moc nad životem a smrtí v celém utopickém světě!"

Tak už je to tady, pomyslel jsem si. Nahlas jsem řekl: "Nejde tady o uplatňování moci, memsaab Eatonová, ale o udržování tradic."

"O tom musím pochybovat," řekla bez obalu.

"Proč byste měla pochybovat o tom, co jsem řekl?" zeptal jsem se.

"Protože kdyby bylo tradicí zabíjet novorozence, vymřeli by Kikujové během jediné generace."

"Jestliže ve vás zabít dítěte vzbuzuje odpor," řekl jsem klidně, "dívím se, že se Údržba už dříve nezajímala o náš zvyk nechávat staré a slabé hyenám."

"Těbaže to neschvalujeme, víme, že staří a slabí s tímto zacházením souhlasili," odpověděla. "A taky víme, že novorozené dítě se k tomu mohlo vyjádřit jen těžko." Odmlčela se a upřeně se mi zadívala do očí. "Mohu se zeptat,

proč bylo právě toto dítě zabito?"

"Proto jste přece přišla, ne?"

"Byla jsem vyslána, abych vyhodnotila situaci," odpověděla, smetla si z tváře hmyz a vstala. "Byl zabit novorozenec. Chceme vědět, proč."

Pokrčil jsem rameny. "Zabil jsem to dítě, protože se narodilo se strašným thahu."

Zamračila se. "Thahu? Co je to?"

"Prokletí."

"Chcete říct, že bylo znetvořené?" zeptala se.

"Nebylo znetvořené."

"Tak co to bylo za prokletí, o kterém jste mluvil?"

"Narodilo se nohama napřed," řekl jsem.

"Jen to?" zeptala se překvapeně. "To je to prokletí?"

"Ano."

"Zavraždil jste ho jen proto, že se narodilo nohama napřed?"

"Usmrtit démona není vražda," vysvětlil jsem jí trpělivě. "Naše tradice říká, že dítě, které se narodí nohama napřed, je ve skutečnosti démon."

"Jste vzdělaný muž, Koribo," řekla. "Jak můžete zabít dokonale zdravé dítě a svádět to na nějakou primitivní tradici?"

"Nikdy nepodceňujte sílu tradice, memsaab Eatonová," řekl jsem. "Kikujové už se jednou obrátili ke svým tradicím zády; výsledkem je zmechanizovaná, zbídačelá; přelidněná země, která už není osídlená Kikuji, Masaji, Luy nebo Wakamby, ale novým, umělým kmenem lidí, známých pouze jako Keňané. My tady na Kirinyaze jsme skuteční Kikujové a podruhé už tu chybu neuděláme. Jestliže se opozdí deště, musí být obětován beran. Pokud vyvstanou pochyby o některém z mužů, musí se podrobit soudu githani. Když se dítě narodí s thahu, musí být usmrceno."

"Znamená to, že miníte i nadále zabíjet děti, které se narodí nohama napřed?" zeptala se.

"Správně," odpověděl jsem.

Po tváři jí stékal čůrek potu, když se na mne podívala a řekla: "Nevím, co na to řekne Údržba."

"V souladu s naší smlouvou se Údržba nesmí vměšovat do našich záležitostí," připomněl jsem jí.

"Tak prostě to zase není, Koribo," řekla. "V souladu s vaší smlouvou musí být každému členu vaší komunity, který si přeje opustit tento svět, umožněn svobodný odchod do Přístavu, kde se může nalodit na kosmickou loď mířící k Zemi." Odmlčela se. "Byla dítěti, které jste zabil, umožněna tato alternativa?"

"Nezabil jsem dítě, ale démona," odpověděl jsem a lehce jsem natočil tvář před horkým vánkem zvedajícím prach ze země mezi námi.

Počkala, až vítr ustane, pak si odkašlala a řekla: "Chápete, že ne každý z Údržby bude váš názor sdílet?"

"Co si myslí Údržba, se nás netýká," řekl jsem.

"V případě, že bylo zavražděno nevinné dítě, je pro vás to, co si myslí Údržba, nanejvýš důležité," odpověděla. "Jsem si jista, že byste své praktiky nechťel obhajovat před Eutopijským soudem."

"Jste tu, abyste vyhodnotila situaci, jak jste říkala, nebo abyste nám vyhrožovala?" zeptal jsem se klidně.

"Abych vyhodnotila situaci," odpověděla. "Ale zdá se, že z faktů, které jste mi předložil, mohu vyvodit jen jediný závěr."

"Pak jste mne neposlouchala," řekl jsem a na okamžik jsem zavřel oči před dalším závanem větru."

"Koribo, já vím, že Kirinyaga byla vytvořena k tomu, abyste mohli žít jako vaši předkové - ale určitě sám vidíte rozdíl mezi mučením zvířat při náboženských rituálech a vražděním dětí."

Zavrtěl jsem hlavou. "Není v tom žádný rozdíl," odpověděl jsem. "Nemůžeme změnit svůj způsob života jen proto, že vám se nelíbí. Už jsme to jednou udělali a vaše civilizace v několika letech úplně zničila naši společnost. S každou továrnou, kterou jsme postavili, s každou prací, kterou jsme vykonali, s každým kouskem západní kultury, který jsme přijali, s každým Kikujem, který se obrátil na křesťanskou víru, jsme se stali něčím, čím jsme neměli být." Podíval jsem se jí přímo do očí. "Jsem mundumugu, pověřený chránit vše, co z nás dělá Kikuje, a nedovolím, aby k tomu došlo znovu."

"Existují alternativy," řekla.

"Ne pro Kikuje," odpověděl jsem pevně.

"Existují," trvala na svém tak přesvědčeně, že si vůbec nevšimla černožlaté stonožky, která se jí plazila po botě. "Roky strávené v kosmickém prostoru způsobují jisté fyziologické a hormonální změny u lidí. Když jsem přišla, říkal jste, že je mi čtyřicet jedna let a jsem bezdětná. To je pravda. Mnoho žen v Údržbě je bezdětných. Kdybyste dítě poslal k nám, jsem si jistá, že by se pro ně našla vhodná rodina. Vaše společnost by se ho zbavila, aniž by bylo třeba ho zabíjet. Mohla bych o tom promluvit se svými nadřízenými; myslím, že je tu velká šance, že to schválí."

"To je důmyslný a novátorský návrh, memsaab Eatonová," řekl jsem. "Škoda, že ho musím odmítnout."

"Ale proč?" zeptala se.

"Protože když jen jednou porušíme tradici, přestane tento svět být Kirinyagou a stane se pouhou druhou Keňou, národem lidí, kteří se stanou něčím, čím nemají být."

"Mohla bych si o tom promluvit s Koinnagem a ostatními náčelníky," řekla výhružně.

"Nevzepřou se mým příkazům," odpověděl jsem přesvědčeně.

"To máte tak velkou moc?"

"Mám tak velkou úctu," odpověděl jsem. "Náčelník může prosazovat zákon, ale mundumugu je tím, kdo ho určuje."

"Pak tedy najdeme jinou alternativu."

"Ne."

"Snažila jsem se vyhnout konfliktu mezi Údržbou a vašim lidem," řekla a její hlas překypoval zklamáním. "Připadá mi, že byste se mi mohl alespoň pokusit vyjít na půl cesty."

"Nechci posuzovat vaše pohnutky, memsaab Halenová," odpověděl jsem, "ale jste vetřelec reprezentující organizaci, která nemá žádné zákonné právo vměšovat se do našich záležitostí. Nesnažíme se vnucovat své náboženství nebo svou morálku Údržbě a Údržba nesmí vnucovat své náboženství a svou morálku nám."

"Tak prostě to není."

"Je to přesně tak prostě," řekl jsem.

"To je vaše poslední slovo?" zeptala se.

"Ano."

Vstala. "Pak myslím, že je čas, abych odešla a podala hlášení."

Vstal jsem také a závan větru ke mně donesl vůni naší vesnice: vůni banánů, čerstvého kotle pombe, dokonce i ostrý pach býka, který byl poražen dnes ráno.

"Jak si přejete, memsaab Eatonová," řekl jsem. "Zařídím váš doprovod." Pokynul jsem malému chlapci, který pásal tři kozy, a nařídil mu, aby zaběhl do vesnice a přivedl mi dva mladé muže.

"Děkuji vám," řekla. "Vím, že je to pro vás starost, ale mám špatný pocit ze všech těch hyen kolem."

"Je mi potěšením," řekl jsem. "Možná, že než přijdou muži, kteří vás doprovodí, ráda byste si poslechla příběh o hyenách."

Mimovolně se otřásla. "Jsou to taková odporná zvířata!" řekla znechuceně. "Jejich zadní nohy vypadají jako deformované." Zavrtěla hlavou. "Ne, nemyslím, že bych chtěla slyšet příběh o hyenách."

"Tento příběh vás bude zajímat," řekl jsem jí.

Zvědavě se na mne zadívala a pak pokrčila rameny. "No dobře," řekla. "Vypravujte."

"Je pravda, že hyeny jsou odporná deformovaná zvířata," začal jsem, "ale kdysi, před mnoha a mnoha lety, byly stejně půvabné jako impaly. Pak jednoho dne dal kikujský náčelník hyenínmu samci kozu, aby ji odnesl jako dar Ngaiovi, který žil na vrcholu svaté hory Kirinyagy. Hyenín samec vzal kozu do svých mocných čelistí a zamířil k vzdálenému pohoří - ale jeho cesta vedla kolem osady obývané Evropany a Araby. Byla plná pušek a strojů a jiných divů, které ještě nikdy neviděla, a tak se hyenín samec zastavil, aby si ji prohlédl. Nakonec si ho všiml Arab a zeptal se ho, jestli by se taky chtěl stát civilizovaným mužem - a když otevřel tlamu, aby řekl, že ano, koza se vysmekla a utekla. Když koza zmizela v dálce, Arab se zasmál a řekl, že to byl jen žert, že z hyenínho samce se samozřejmě nikdy nemůže stát civilizovaný muž." Na chvíli jsem se odmlčel a pak jsem pokračoval: "A tak hyenín samec šel dál ke Kirinyaze, a když dospěl na její vrchol, Ngai se ho zeptal, co se stalo s kozou. Když mu to hyenín samec řekl, Ngai ho svrhl z hory za to, že měl tu drzost si myslet, že by se mohl stát civilizovaným mužem. Nezabil se při tom, ale zmrzačil si zadní nohy a Ngai prohlásil, že od toho dne tak budou vypadat všechny hyeny - aby měly stále na paměti, jaká je to hloupost, chtít se stát něčím, co nejsou. K tomu jim přidal ještě smích bláznů." Znovu jsem se odmlčel a podíval jsem se na ni. "Mensaab Eatonová, nikdy neuslyšíte, že se Kikujové smějí jako blázni, a já nedopustím, aby byli zmrzačeni jako hyena. Chápete, co jsem vám chtěl říct?" Chvilí o mém prohlášení uvažovala a pak se mi podívala do očí. "Myslím, že si vzájemně rozumíme dokonale, Koribo," řekla.

Pak přišli dva mladí muži, pro které jsem poslal, a já jsem jim nařídil, aby ji doprovodili do Přistavu. Za okamžik zmizeli v prašné savaně a já jsem se vrátil ke svým povinnostem.

Vydal jsem se na obchůzku polí a žehnal jsem strašákům. Jelikož mne sledoval zástup malých dětí, odpočíval jsem pod stromy častěji, než bylo třeba, a vždycky, když jsem se zastavil, mne prosily, abych jim vyprávěl nějaký příběh.

Vyprávěl jsem jim příběh O slonovi a buvolovi a jak masajský elmoran sekl duhu svým oštěpem, takže už si nikdy nepřišla odpočinout na zem, a proč se devět kikujských kmenů jmenuje po devíti Kikujových dcerách, a když začalo být příliš horko, vrátil jsem se do vesnice.

Pak, odpoledne, jsem kolem sebe shromáždil starší chlapce a znovu jim vysvětlil, jak si mají pomalovat obličej a tělo k nadcházející slavnosti obřizky. Ndemi, chlapec, který večer vyžadoval příběh o Kirinyaze, mě vyhledal o samotě, postěžoval si, že svým oštěpem nedokázal zabít malou gazelu, a požádal mne o kouzlo, aby letěl přesněji. Vysvětlil jsem mu, že může přijít den, kdy bude muset čelit hyeně nebo buvolovi bez kouzla, a že musí víc cvičit, než za mnou zase přijde. Budu si na něj muset začít dávat pozor, na toho malého Ndemiho, protože byl příliš bezstarostný a ničeho se nebál; v dřívějších dobách by z něj byl mocný bojovník, ale na Kirinyaze žádní bojovníci nebyli. Pokud však zůstaneme plodní, možná budeme jednoho dne potřebovat více náčelníků a možná i dalšího mundumuga, a tak jsem si umínil, že ho nespustím z očí.

Večer, poté co jsem snědl své osamělé jídlo, jsem se vrátil do vesnice, protože Njogu, jeden z našich mladých mužů, si bral Kamiri, děvče ze sousední vesnice. Cena za nevěstu už byla dohodnuta a obě rodiny na mne čekaly, abych vykonal obřad.

Njogu s tváří pomalovanou barvami a s ozdobou z pštrosích per na hlavě vypadal velice rozpačitě, jak tam přede mnou stál po boku své snoubenky. Podířel jsem hrdlo tučnému beranovi, kterého Kamirin otec pro ten účel přivedl, a pak jsem se obrátil k Njoguovi.

"Co mi chceš říct?" zeptal jsem se ho.

Postoupil o krok kupředu. "Chci, aby Kamiri šla a obdělávala pole mé shamby," řekl a hlas se mu chvěl nervozitou, když přefíkal předepsaná slova, "protože jsem muž a potřebuji ženu, která by se starala o mou shambu a kopala hluboko kolem kořenů mých rostlin, aby tak zajistila hojnost mému domu."

Plívl si na obě dlaně, aby dokázal, jak upřímně to myslí, pak si zhluboka oddechl a vrátil se zpátky na své místo.

Obrátil jsem se ke Kamiri.

"Souhlasíš s tím, že budeš obdělávat shambu Njoga, syna Muchiriho?" zeptal jsem se jí.

"Ano," řekla tiše a sklonila hlavu. "Souhlasím."
Napřáhl jsem pravou ruku a nevěstina matka mi do ní vtiskla tykev pombe.
"Pokud je ti tento muž nepřijemný," řekl jsem Kamiri, "vyliju toto pombe na zem."
"Nevylévej ho," odpověděla.
"Pak se napij," řekl jsem a podal jsem jí tykev.
Pozvedla ji ke rtům a zhluboka se napila, potom ji podala Njogovi a ten udělal totéž.
Když byla tykev prázdná, rodiče Njoga a Kamiri ji vycpali trávou, aby tak stvrdili přátelství mezi oběma rody.
Ozval se jásot ze strany přihlížejících a beran byl odnesen, aby byl upečen. Jako kouzlem se objevilo další pombe, a zatímco si novopečení ženich odvedl nevěstu do své bomy, ostatní slavili až dlouho do noci. Oslava skončila, až když nám mečení koz oznámilo, že jsou nablízku hyeny, a pak ženy a děti odešly do svých bom, zatímco muži vzali oštěpy a šli na pole hyeny zaplašit.
Když jsem se zvedl, abych také odešel, přistoupil ke mně Koinnaga.
"Mluvil jsi se se ženou z Údržby?" zeptal se mne.
"Mluvil," odpověděl jsem.
"Co říkala?"
"Řekla, že Údržba nedovolí zabít děti, které se narodí nohama napřed."
"A co jsi jí řekl ty?" zeptal se nervózně.
"Řekl jsem jí, že k tomu, abychom mohli mít své náboženství, nepotřebujeme povolení Údržby."
"Podřídí se Údržba?"
"Nemají na vybranou," řekl jsem. "Ani my nemáme na vybranou," dodal jsem. "Necháme-li si jen jednou přikázat, co musíme nebo nesmíme, budou nám brzy přikazovat všechno. Podrobme se, a Njogu s Kamiri budou odříkávat svůj svatební slib z Bible nebo Koránu. To se nám přihodilo v Keni; nemůžeme dovolit, aby se nám to stalo znovu na Kirinyaze."
"Ale nepotrestají nás?" naléhal dál.
"Nepotrestají," odpověděl jsem.
Uklidněn odešel do své bomy, zatímco já jsem se vydal úzkou stezkou ke své. Zastavil jsem se u ohrady, v níž byla moje zvířata, a zjistil jsem, že jsou v ní dvě nové kozy, dary od rodin ženicha a nevěsty jako vyjádření jejich vděčnosti za mé služby. O chvíli později už jsem spal ve své bomě.
Počítač mne probudil několik minut před východem slunce. Vstal jsem, opláchl jsem si obličej vodou z tykve, kterou jsem měl vedle rohože, a přistoupil k terminálu.
Byl tam vzkaz od Barbary Eatonové, krátký a věcný:

Údržba předběžně rozhodla, že zabití novorozeného dítěte, ať už z jakéhokoli důvodu, je hrubým porušením charty Kirinyagy. Za poslední čin nebude následovat žádná represe.
Rovněž přehodnotíme svůj postoj k vašim praktikám euthanasie a v budoucnu si pravděpodobně vyžádáme další svědectví ohledně této záležitosti.
Barbara Eatonová

O chvíli později dorazil rychlý posel od Koinnaga a požádal mne, abych se zúčastnil rady starších, takže jsem věděl, že dostal stejnou zprávu.
Omotal jsem si příkrývku kolem ramen a vykročil jsem ke Koinnagově shambě, která se skládala z jeho bomy a bom jeho tří synů a jejich žen. Když jsem tam došel, zjistil jsem, že na mě čekají nejen místní starší, ale i dva náčelníci ze sousedních vesnic.
"Dostal jsi vzkaz od Údržby?" zeptal se mě Koinnaga, když jsem se posadil proti němu.
"Dostal."
"Varoval jsem tě, že se to stane!" řekl. "Co teď budeme dělat?"
"Budeme dělat to, co jsme dělali vždycky," odpověděl jsem klidně.
"To nemůžete," řekl jeden ze sousedních náčelníků. "Zakázali nám to."
"Nemají právo nám něco zakazovat," řekl jsem.
"V mé vesnici je žena, jejíž čas brzy nadejde," pokračoval náčelník, "a všechna znamení říkají, že porodí dvojčata. Učili nás, že prvorozený musí být zabit, protože jedna matka nemůže stvořit dvě duše - ale teď nám to Údržba zakazuje. Co máme dělat?"
"Musíte prvorozeného zabít," řekl jsem, "protože to bude démon."
"A Údržba nás donutí opustit Kirinyagu!" řekl Koinnaga hoře.
"Možná bychom dítě mohli nechat naživu," řekl náčelník. "To by je uspokojilo a nechali by nás na pokoji."
Zavrtěl jsem hlavou. "Nenechali by nás na pokoji. Už mluvili o našem zvyku nechávat staré a slabé hyenám jako o nějakém hrozném hříchu proti jejich bohu. Dáme-li jim jedno, přijde den, kdy jim budeme muset dát i ostatní."
"Bylo by to tak hrozné?" pokračoval náčelník. "Mají medicíny, které my nemáme; možná, že by dokázali staré udělat zase mladými."
"Nechápeš," řekl jsem a vstat. "Naše společnost není směs jednotlivých lidí, zvyku a tradic. Ne, je to jeden systém, jehož všechny součásti na sobě navzájem závisí, stejně jako zvířata a rostliny savany. Když vypálíš trávu, nezabiješ jen impalu, která se jí živí, ale i šelmu, která se živí impalou, červy a mouchy, které se živí na šelmě, a supy a čápy marabu, kteří se živí na nich všech, když pojdou. Nemůžeš zničit část, aniž bys zničil celek."
Na chvíli jsem se odmlčel, aby měli čas přemýšlet nad tím, co jsem řekl, a pak jsem pokračoval: "Kirinyaga je jako

savana. Pokud nenecháme naše staré a slabé hyenám, budou hyeny umírat hladem. Když pomřou, přemnoží se býložravci a nezůstane pastva pro naše kozy a dobytek. Pokud staří a slabí nezemřou, když jim to Ngai nařídí, nebudeme mít za chvíli všichni dost jídla."

Zvedl jsem hůl a začal jsem jí balancovat na ukazováčku.

"Tato hůl," řekl jsem, "je lid Kikujů a můj prst je Kirinyaga. Jsou v dokonalé rovnováze." Podíval jsem se na sousedního náčelníka. "Ale co se stane, jestliže změním rovnováhu a přenesu svůj prst tady?" zeptal jsem se a ukázal na druhý konec hole.

"Hůl spadne na zem."

"A tady?" zeptal jsem se a ukázal na suk asi palec od středu.

"Spadne."

"Tak to bude i s námi," vysvětlil jsem. "Ať už ustoupíme o kousek nebo o všechno, výsledek bude stejný: Kikujové padnou stejně jistě jako tato hůl. Cožpak jsme se z minulosti nic nenaučili? Musíme si zachovat své tradice; jsou to jediné, co máme!"

"Ale Údržba nám to nedovolí!" namítl Koinnage.

"Nejsou válečníci, ale civilizovaní lidé," řekl jsem, dovoluje, aby v mém hlase zazněla stopa pohrdání. "Jejich náčelníci a jejich mundumugové je nepošlou na Kirinyagu s oštěpy a puškami. Budou nám vyhrožovat a posílat varovná prohlášení, a když to všechno selže, obrátí se na Eutopijský soud. Líčení bude trvat dlouho, bude mnohokrát odročováno a dojde k mnoha odvoláním." Všiml jsem si, že se konečně trochu uvolnili, a povzbudivě jsem se na ně usmál. "Každý z nás už se dávno zbaví břemene života, než se Údržba zmůže na něco jiného než na mluvení. Jsem váš mundumugu; žil jsem mezi civilizovanými lidmi a říkám vám pravdu."

Sousední náčelník vstal a podíval se mí do očí. "Pošlu pro tebe, až se dvojčata narodí," řekl.

"Přijdu," slíbil jsem mu.

Ještě dlouho jsme rozmouvali, pak rada skončila a starší se rozešli do svých bom, zatímco já jsem se šel postarat o budoucnost, kterou jsem viděl mnohem jasněji než Koinnage nebo starší.

Procházel jsem vesnicí, dokud jsem nenašel silného mladého Ndemího, který oštěpem útočil na buvola vyrobeného ze suché trávy.

"Jambo, Koribo!" pozdravil mne.

"Jambo, můj odvážný mladý bojovníku," odpověděl jsem.

"Cvičím, jak jsi mi přikázal."

"Myslel jsem, že chceš ulovit gazelu," poznamenal jsem.

"Gazely jsou pro děti," odpověděl. "Já zabiju mbogo, buvola."

"Mbogo si o tom možná myslí něco jiného," řekl jsem.

"Tím lépe," řekl sebejistě, "nechci zabíjet zvíře, které přede mnou utíká."

"A kdy se chystáš jít zabít toho zuřivého mbogo?"

Pokrčil rameny. "Až se v tom zdokonalím." Usmál se na mne. "Možná zítra."

Chvilí jsem si ho zamyšleně prohlížel a pak jsem řekl: "Zítřek bude až za dlouho. Dnes večer nás čeká práce."

"Jaká práce?" zeptal se.

"Musíš shromáždit své přátele, takové, kteří ještě nedosáhli věku pro obřizku, a řekni jim, aby přišli k jezírku v lese na jihu. Ať přijdou po západu slunce a ať nic neříkají svým rodičům." Odmlčel jsem se. "Rozuměl jsi mi, Ndemí?"

"Rozuměl."

"Pak tedy jdi," řekl jsem. "Předej jim můj vzkaz."

Vytáhl svůj oštěp z umělého buvola a rozběhl se, mladý, vysoký, silný a nebojácny.

Ty jsi budoucnost, pomyslel jsem si, když jsem se za ním díval, jak běží k vesnici. Ne Koinnage, ne já, ani mladý ženich Njogu, protože náš čas přijde a pomine dříve, než k boji dojde. Ty jsi to, Ndemí. v němž je naděje, že Kirinyaga přežije. Už jednou museli Kikujové bojovat za svou svobodu. Pod vedením Jomo Kenyatta, jehož jméno bylo většinou vašich rodičů dávno zapomenuto, jsme složili hroznou přísahu Mau-Mau, zmrazovali jsme a zabíjeli a dopouštěli jsme se takových zvěřstev, že jsme nakonec dosáhli uhuru, neboť proti takovému hrůznému krveprolévání nemají civilizovaní lidé jinou obranu než odejít.

A dnes v noci, mladý Ndemí, zatímco tví rodiče budou spát, ty a tví druzi se se mnou setkáte hluboko v lese a naučíte se jedné z posledních tradic Kikujů, protože vyvolám nejen sílu Ngaie, ale také neporazitelného ducha Jomo Kenyatta. Zavážu vás strašnou přísahou a donutím vás dělat hrozná věci, abyste dokázali svou věrnost, a naučím vás, jak zavázat přísahou ty, kteří přijdou po vás.

Je čas pro všechno na světě: čas růstu i čas smrti. Bezpochyby je i čas pro utopii, ale ten ještě nenadešel. Teď máme před sebou čas uhuru.

2

PROTOŽE I JÁ SE DOTKLA NEBE (leden 2131)

Kdysi dávno měli lidé křídla.

Ngai, který seděl sám na svém trůnu na Kirinyaze, která je nyní nazývána Mount Kenya, dal lidem dar létání, takže si mohli doletět pro zralé ovoce až k nejvyšším větvím vysokých stromů. Ale jeden muž, syn prvního člověka Gikuje, uviděl orla a supu, jak plachtí ve větru vysoko nad ním, roztáhl svá křídla a vznesl se k nim. Stoupal výš a výš a brzy kroužil nad všemi ostatními létajícími tvory.

Vtom se Ngaiova ruka natáhla a uchopila Gikujova syna.

"Co jsem udělal, že jsi mne takto popadl?" zeptal se syn Gikuje.

"Žiji na vrcholu Kirinyagy, protože je to vrchol světa," odpověděl Ngai, "a ničí hlava nemůže být výše než moje."

Když to dořekl, utrl křídla Gikujovu synovi a potom je odebral všem lidem, takže se už nikdo nemohl dostat výš, než byla Jeho hlava.

A to je i důvod, proč se všichni Gikujovi potomci dívají na ptáky s pocitem závisti a ztráty a proč už nemohou jíst zralé ovoce z nejvyšších větví stromů.

Na planetě Kirinyaga, pojmenované po posvátné hoře, na níž dlel Ngai, máme mnoho ptáků. Přivezli jsme je sem spolu s ostatními zvířaty, když jsme uzavřeli smlouvu s Radou Eutopie a odletěli z Keni, která už pro skutečné příslušníky kmene Kikujů nic neznamenal. Náš nový svět je domovem čapa marabu a supy, pštrosa i orla, snovače, volavky a mnoha jiných druhů. Dokonce i já, Koriba, který jsem mundumugu - šamanem - rád obdivuji jejich pestré barvy a nacházím útěchu v jejich zpěvu. Mnoho večerů jsem strávil před svou bomou, když jsem vsedě, zády opřený o kmen prastaré akácie, pozoroval hloubku barev a naslouchal melodickému zpěvu ptáků, kteří přišli utišit svou žízeň k řece vinoucí se kolem naší vesnice.

Bylo právě takové odpoledne když jsem uviděl Kamari, dívku, která ještě nedospěla do věku obřízky, jak kráčí dlouhou, klikatou cestou oddělující moji bomu od vesnice a v rukou drží něco malého a šedého.

"Jambo, Koribo," pozdravila mne.

"Jambo, Kamari," odpověděl jsem. "Co jsi mi přinesla, dítě?"

"Tohle," řekla a podala mi mládě sokolika malého, které se marně pokoušelo uniknout z jejího sevření. "Našla jsem ho v naší shambě. Nemůže létat."

"Zdá se, že je plně opeřený," zabručel jsem a vstal jsem. Pak jsem si všiml, že má jedno křídlo podivně vykloubené.

"Ach!" řekl jsem. "Zlomil si křídlo."

"Můžeš mu pomoci, mundumugu?" zeptala se Kamari.

Krátce jsem si zlomené křídlo prohlédl, zatímco ona přidržovala hlavičku mladého sokolika. Pak jsem od ní odstoupil.

"Mohu mu pomoci, Kamari," řekl jsem. "Ale nemohu udělat, aby zase létal. Křídlo se uzdraví, ale už nikdy nebude dost silné, aby uneslo jeho váhu. Myslím, že bychom ho raději měli utratit."

"Ne!" zvolala a přitiskla sokolika k sobě. "Vyléč ho a já se o něj budu starat!"

Chvilí jsem se na ptáka díval a pak jsem zavrtěl hlavou. "Nebude chtít žít," řekl jsem nakonec.

"Proč ne?"

"Protože létal vysoko a nechával se houpat v náručí teplých větrů."

"Nerozumím," řekla Kamari a zamračila se.

"Jakmile se pták jednou dotkne nebe," vysvětlil jsem jí, "už se nikdy nespokojí se životem na zemi."

"On ano," prohlásila rozhodně. "Vyléč ho a já o něho budu pečovat. Bude žít."

"Vyléčím ho a ty o něho budeš pečovat," řekl jsem. "Ale," dodal jsem, "žít nebude."

"Jaká bude tvá odměna, Koribo?" zeptala se nevzrušeně.

"Dětem odměny neúčtuji," odpověděl jsem. "Zítřka navštívím tvého otce a on mi zaplatí."

Umíněně zavrtěla hlavou. "Tohle je můj pták. Já ti zaplatím."

"No dobře," řekl jsem a v duchu jsem se jí obdivoval, neboť většina dětí - a všichni dospělí - se svého mundumuga bojí, a nikdy by mu otevřeně neodporovali ani by se s ním nepřeli. "Po dobu jednoho měsíce budeš každé ráno a každý večer uklízet mou bomu. Budeš stlát mé lože, doplňovat mé tykve vodou a dohlížet na to, abych měl vždycky dost dřeva na oheň."

"To je poctivé," řekla po chvilce uvažování. Pak dodala: "Co když pták zemře, než měsíc skončí?"

"Pak možná pochopíš, že mundumugu ví víc než malé kikujské děvče," odpověděl jsem.

Vzdorovitě vysunula bradu. "Nezemře." Odmlčela se. "Spravíš mu to křídlo hned?"

"Ano."

"Pomůžu ti."

Zavrtěl jsem hlavou. "Postavíš klec, ve které ho uvězníme, protože kdyby se pokusil zamávat křídlem příliš brzy, znovu by si ho zlomil a pak už bych ho utratil musel."

Podala mi ptáka. "Hned se vrátím," slíbila a rozběhla se ke své shamby.

Vzal jsem sokolika do své chýše. Byl příliš zsláblý na to, aby se vzpouzel, a dovolil mi, abych mu zavázal zobák. Pak jsem začal pomalu a opatrně rovnat kosti zlomeného křídla a fixovat mu ho k tělu, aby s ním nemohl hýbat. Když jsem pohyboval jeho kostmi, křičel bolestí, ale jinak na mne hleděl bez hnutí, a tak byla práce do deseti minut hotova.

Kamari se vrátila o hodinu později a nesla s sebou malou dřevěnou klikku.

"Je dost velká, Koribo?" zeptala se.

Vzal jsem ji od ní a prohlédl jsem si ji.

"Je skoro až příliš velká," odpověděl jsem. "Dokud se neuzdraví, nesmí v ní moci hýbat křídly."

"Nebude," slíbila. "Budu ho hlídat každý den, od rána do večera."

"Ty ho budeš hlídat každý den od rána do večera?" zopakoval jsem pobaveně.

"Ano."

"Kdo potom bude uklízet mou chýši a moji bomu, kdo naplní mé tykve vodou?"

"Když sem půjdu, vezmu si jeho klec s sebou," odpověděla.

"Klec bude mnohem těžší, když v ní bude pták," připomněl jsem jí.

"Jsem žena, a až jednou budu obdělávat pole a sbírat dřevo pro bomu svého manžela, budu muset nosit na zádech mnohem těžší náklady," odsekla. "Alespoň si to procvičím." Odmíkla se. "Proč se mi směješ, Koribo?"

"Nejsem zvyklý, že mne poučují neobřezané děti," odpověděl jsem s úsměvem.

"Nepoučuji tě," odpověděla důstojně. "Vysvětluji."

Pozvedl jsem ruku, abych si zastínil oči před večerním sluncem.

"Ty se mě nebojíš, malá Kamari?" zeptal jsem se.

"Proč bych měla?"

"Protože jsem mundumugu."

"To značí jen to, že jsi moudřejší než ostatní," řekla a pokrčila rameny. Hodila kamenem po kuřeti, které se zvědavě přiblížilo k její kleci, a kuře s rozčileným kdákáním odběhlo. "Jednou budu stejně moudrá jako ty."

"Ano?"

Sebevědomě přikývla. "Už teď umím počítat lépe než můj otec a pamatuji si hodně věcí."

"Jakých věcí?" zeptal jsem se a odvrátil jsem hlavu před prachem, který k nám zavál horký vítr.

"Vzpomínáš si na příběh o medozvěstce, který jsi vyprávěl vesnickým dětem před mnoha dešti?"

Přikývl jsem.

"Dokážu ho zopakovat," řekla.

"Chceš říct, že si jej pamatuješ."

Divoce zavrtěla hlavou. "Dokážu zopakovat každé slovo, které jsi řekl."

Posadil jsem se a zkrčil jsem nohy. "Tak spust', " pobídl jsem ji a zahleděl se do dále, kde se dva mladíci starali o svůj dobytek.

"Je jeden malý hnědý ptáček," začala. "Vypadá skoro jako vrabec a je stejně tak přátelský. Přijde do vaší bomy a zavolá na vás; a když se k němu přiblížíte, odletí a zavede vás k včelímu roji. Pak počká, až nasbíráte trávu a rozděláte oheň, abyste včely vykouřili. Ale musíte vždycky" - položila na to slovo důraz stejně jako já - "nechat trochu medu jemu, protože když si ho odnesete všechny, příště vás zavede rovnou do tlamy fysi, hyeny, nebo třeba do pouště, kde není žádná voda, a vy tam zemřete žízni." Dokončila vyprávění a usmála se na mne. "Vidíš?" řekla pyšně.

"Vidím," odpověděl jsem a zahnal jsem velkou mouchu, která se mi usadila na tváři.

"Řekla jsem to správně?" zeptala se.

"Řekla jsi to správně."

Zamyšleně se na mne dívala. "Možná až umřeš, stanu se mundumugem já."

"Připadám ti jako někdo, kdo brzy zemře?" zeptal jsem se ji.

"No," odpověděla. "Jsi starý, shrbený a vráscitý a příliš mnoho času prospíš. Ale vůbec mi nebude vadit, když nezemřeš hned teď."

"Vynasnažím se tě nezklamat," odpověděl jsem ironicky. "Teď si svého sokolíka odnes domů."

Chtěl jsem ji poučit o jeho potřebách, ale předběhla mne.

"Dnes nebude chtít jíst. Ale počínaje zítkem ho začnu krmit velkým hmyzem a každý den dostane alespoň jednu ještěrku."

"Jsi velice vnímavá, Kamari."

Znovu se na mě usmála a odběhla ke své bomě.

Vrátila se příštího dne ráno a klec nesla s sebou. Položila ji do stínu, pak naplnila vodou z mé tykve malou misku a postavila ji do klece.

"Jak se daří tvému ptákovi?" zeptal jsem se. Seděl jsem u svého ohně, neboť přestože planetární inženýři z Rady Eutopie dali Kirinyaze klima stejné, jaké vládlo v Keni, slunce ještě nestačilo prohřát ranní vzduch.

Kamari se zamračila. "Ještě nejedl."

"Bude, až dostatečně vyhládne," ujistil jsem ji a přitáhl jsem si příkrývku úžeji kolem ramen. "Je zvyklý vrhat se na svou kořist z nebe."

"Ale napil se vody," poznamenala.

"To je dobré znamení."

"Nemohl bys použít kouzlo a uzdravit ho okamžitě?"

"Cena za ně by byla příliš vysoká," řekl jsem, protože jsem její otázku předvídal. "Takto to bude lepší."

"Jak vysoká?"

"Příliš vysoká," odpověděl jsem tónem, který dával jasné najevo, že se o tom dál bavit nemíním. "Teď se pusť do práce."

"Ano, Koribo."

Příštích několik minut strávila sbíráním dříví na můj oheň a nošením vody z řeky. Pak vešla do mé chýše, aby ji uklidila a narovnala mé příkrývky. O chvíli později vyšla s knihou v ruce.

"Co je to, Koribo?" zeptala se.

"Kdo ti dovolil, aby ses dotýkala mundumugova majetku?" řekl jsem ostře.

"Jak mohu uklízet, aniž bych se ho dotkla?" opáčila beze strachu. "Co je to?"

"Kniha."

"Co je to kniha, Koribo?"

"To nepotřebuješ vědět," řekl jsem. "Vrať ji tam, kde jsi ji vzala."

"Mohu ti povědět, co si myslím, že to je?" zeptala se.

"Když chceš," odpověděl jsem, zvědavý, co mi řekne.
"Víš, jak jsi kreslil na zem znamení, když jsi házel kůstkami, abys přivolal déšť? Myslím, že kniha je seznam znamení."
"Jsi velice chytrá dívka, Kamari."
"Říkala jsem ti, že jsem," opáčila uražená tím, že jsem její prohlášení nepřijal jako samozřejmou pravdu. Chvilí se na knihu dívala a pak ji pozvedla do výše. "Co ta znamení znamenají?"
"Nejrůznější věci," řekl jsem.
"Jaké věci?"
"To Kikujové nemusí vědět."
"Ale ty to víš."
"Já jsem mundumugu."
"Dokáže ještě někdo jiný na Kirinyaze číst znamení?"
"Náš náčelník, Koinnage, a ještě dva jiní," odpověděl jsem. Začal jsem litovat, že jsem se od ní nechal zatáhnout do hovoru, protože jsem už tušil, kam povede.
"Ale to všechno jsou už starci," řekla. "Měl bys mě to naučit, aby, až zemřete, zůstal někdo, kdo bude umět číst."
"To není důležité," ujistil jsem ji. "Ta znamení vytvořili Evropané. Než Evropané přišli do Keni, Kikujové knihy nepotřebovali, a nepotřebujeme je ani na našem vlastním světě, na Kirinyaze. Až Koinnage a ostatní náčelníci zemřou, všechno bude jako před mnoha lety."
"Jsou to tedy zlá znamení?" zeptala se.
"Ne," řekl jsem. "Nejsou zlá. Jenom nemají pro Kikuje žádný význam. Jsou to znamení bílých mužů."
Podala mi knihu. "Mohl bys mi něco z těch znamení přečíst?"
"Proč?"
"Zajímalo by mne, jaká znamení bílí mužové dělají."
Chvilí jsem na ni hleděl mlčky, pokoušeje se uspořádat si myšlenky. Nakonec jsem přikývl.
"Jen jednou," řekl jsem. "A naposledy."
"Jen jednou," souhlasila.
Zalistoval jsem v knize, která byla překladem anglické poezie do svahilštiny, náhodně jsem vybral báseň a začal číst:

Žij se mnou, staň se láskou mou,
a všechny krásy před námi se otevrou.
Kopce a údolí, louky a pole,
vysokých pohoří vrcholky holé;

kde pastýř svoje stáda ovcí žene
k mělké říčce stezkou mezi skály,
a ptáci zpívají tam madrigaly.

Tam ustelu ti lože z plátků růžových
a vyzdobím je tisícem květů voňavých.
Z květin budeš mít čepec i košili,
drobnými lístky myrty ti ji vyšiji.

Pás z trávy spletu ti a břečťanu
se sponou z korálu, s knoflíky z jantaru.
A pokud tím si přizeň tvou získám,
pak se mnou žij a láskou mou se staň.

Kamari se zamračila: "Nerozumím tomu."
"Varoval jsem tě, že nebudeš," řekl jsem jí. "Teď tu knihu vrať na místo a dokonči úklid mé chýše. Kromě svých povinností tady tě ještě čeká práce na shambě tvého otce."
Přikývla a zmizela v mé chýši, ale o několik minut později zase vzrušeně vyběhla ven.
"Je to příběh!" zvolala.
"Cože?"
"Ty znaky, které jsi četl! Mnoha slovům jsem nerozuměla, ale je to příběh o bojovníkovi, který žádá dívku, aby se za něj provdala!" Odmlčela se. "Ty bys to řekl lépe, Koribo. Znaky se vůbec nezmiňují o fisi, hyeně, a mamba, krokodýlovi, který žije v řece a může sežrat bojovníka i jeho ženu. Ale je to příběh! Myslela jsem si, že je to zaklínadlo pro mundumugu."
"Jsi velice chytrá, když jsi poznala, že je to příběh," řekl jsem jí.
"Přečti mi ještě jeden!" zvolala zaníceně.
"Zavrtěl jsem hlavou. "Zapomněla jsi na naši úmluvu? Jen jednou a naposledy."
Sklonila hlavu, zamyslela se a pak ji zase zvedla. Oči jí zářily. "Tak mne nauč číst ty znaky."
"To by bylo proti zákonu Kikujů," namítl jsem. "Žádné ženě není dovoleno číst."
"Proč?"
"Povinností ženy je obdělávat pole, roztloukat zrní, udržovat oheň, tkát látky a rodit manželovi děti," odpověděl jsem.
"Já přece nejsem žena," namítla. "Jsem jen malá holka."

"Ale budeš ženou," řekl jsem, "a ženy nemohou číst."

"Nauč mne číst teď, a až se stanu ženou, zase to zapomenou."

"Může snad orel zapomenout létat nebo hyena zabíjet?"

"To není spravedlivé."

"Ne," řekl jsem. "Ale je to správné."

"Nerozumím."

"Potom ti to budu muset vysvětlit," řekl jsem. "Posaď se, Kamari."

Posadila se na zem proti mně a nastražila uši.

"Před mnoha a mnoha lety," začal jsem, "žili Kikujové ve stínu Kirinyagy, hory, na které dlí Ngai."

"Já vím," řekla. "Pak přišli Evropané a postavili svoje města."

"Přerušuješ mne," pokáral jsem ji.

"Omlouvám se, Koribo," řekla. "Ale tenhle příběh už znám."

"Nevíš všechno," odpověděl jsem. "Než přišli Evropané, žili jsme v souladu se zemí. Chovali jsme dobytek a obdělávali pole a měli jsme právě tolik dětí, aby nahradily ty, kteří zemřeli stářím nebo na nemoci, a ty, kteří zemřeli v našich válkách s Masaji, Wakamby a Mandi. Naše životy byly prosté, ale naplněné."

"A pak přišli Evropané!" zvolala.

"Pak přišli Evropané," souhlasil jsem, "a přinesli s sebou nové způsoby."

"Zlé způsoby."

Zavrtěl jsem hlavou. "Nebyly špatné pro Evropany," opravil jsem ji. "Vím to, protože jsem studoval v evropských školách. Ale nebyly to dobré způsoby pro Kikuje a Masaje, Wakamby, Embu, Kisi a ostatní kmeny. Viděli jsme šaty, které nosili, budovy, které stavěli, stroje, které používali, a snažili jsme se být jako Evropané. Ale nejsme Evropané a jejich způsoby nejsou naše způsoby a u nás nefungují. Naše města byla brzy přeplněná a znečištěná, naše půda se stala neplodnou, naše zvířata umírala, naše voda začala být jedovatá, a tak když nám Rada Eutopie dovolila přestěhovat se na planetu Kirinyagu, opustili jsme Keňu a začali jsme žít tady podle starých způsobů, způsobů, které jsou dobré pro Kikuje." Odmlčel jsem se. "V dávných dobách Kikujové neuměli psát ani číst, a jelikož jsme se tady na Kirinyaze snažili vytvořit kikujský svět, je správné, aby se naši lidé také neučili psát a číst."

"Ale k čemu je dobré, abychom neuměli číst?" zeptala se mě. "Jen proto, že jsme to neuměli předtím, než přišli Evropané, to ještě nemusí být špatné."

"Čtení ti odhalí jiné způsoby života a myšlení. Když je poznáš, přestaneš být spokojená s životem na Kirinyaze."

"Ale ty číst umíš, a nejsi nespokojený."

"Já jsem mundumugu," odpověděl jsem. "Jsem dost moudrý, abych poznal, že co čtu, jsou lži."

"Ale lži nejsou vždycky špatné," trvala na svém. "Ty je říkáš pořád."

"Mundumungu lidem nelze," odpověděl jsem přísně.

"Nazýváš je příběhy, jako ten příběh o lvu a zajíci, nebo příběh o tom, jak na svět přišla duha, ale jsou to lži."

"Jsou to podobenství," namítl jsem.

"Co je to podobenství?"

"Druh příběhu."

"Je to pravdivý příběh?"

"Svým způsobem."

"Pokud je svým způsobem pravdivý, tak je i svým způsobem lživý, ne?" odpověděla, a než jsem mohl něco namítnout, pokračovala: "A když mohu lžím naslouchat, proč je nemohu číst?"

"Už jsem ti to vysvětlil."

"To není spravedlivé," zopakovala.

"Ne," přisvědčil jsem. "Ale je to tak a z hlediska širších souvislostí je to pro dobro Kikujů."

"Stále nechápu, co je na tom dobrého," postěžovala si.

"Protože jsme všechno, co zbylo. Kdysi dávno se Kikujové pokoušeli stát něčím, co nebyli, a nestali se z nich měšťtí Kikujové, nebo špatní Kikujové, nebo nešťastní Kikujové, ale docela nový kmen nazývaný Keňané. Ti, kteří přišli na Kirinyagu, sem přišli, aby zachovali staré způsoby - a pokud by se ženy naučily číst, některé z nich by se staly nespokojenými a odešly by, a nakonec by nezůstal žádný Kikuju."

"Ale já nechci opustit Kirinyagu!" namítl. "Chci se podrobit obřizce a porodit svému muži mnoho dětí, obdělávat pole jeho shamby a jednou se odevzdat péči svých vnuků."

"To jsou způsoby Kikujů."

"Ale chci také číst o jiných světech a jiných časech."

Zavrtěl jsem hlavou. "Ne."

"Ale-"

"Dnes už jsme s tím ztratili dost času," prohlásil jsem. "Slunce už je vysoko a ty jsi ještě neskončila svou práci tady. Pak tě čeká ještě práce na shambě tvého otce a večer se zase musíš vrátit sem."

Beze slova se zvedla a šla po svých povinnostech. Když skončila, vzala klec se sokolíkem a vydala se ke své bomě. Díval jsem se za ní, jak odchází, pak jsem odešel do své chýše a zapnul počítač abych s Údržbou projednal drobnou korekci oběžné dráhy, protože už skoroměsíc vládla sucha a vedra. Dali k ní svolení a o několik minut později už jsem kráčel klikatou cestičkou k vesnici. Tam jsem se posadil na zem, vytáhl svůj váček s kostmi a kouzly a začal vzývat Ngaie, aby osvěžil Kirinyagu vlahým deštěm, který mi Údržba přislíbila na odpoledne.

Pak se kolem mne shromáždily děti jako vždy, když jsem opustil svou bomu na kopci a přišel do vesnice.

"Jambo, Koribo."

"Jambo, mí malí stateční bojovníci," odpověděl jsem na jejich pozdravy.
"Proč jsi dnes ráno přišel do vesnice, Koribo?" zeptal se Ndemi, nejsilnější z mladých chlapců.
"Přišel jsem sem požádat Ngaie, aby svlačil naše pole slzami svého soucitu," řekl jsem. "Už měsíc nepršelo a naše úroda žízní."
"A teď, když už nerozmlouváš s Ngaie, budeš nám vyprávět příběhy?" požádal mne Ndemi.
Podíval jsem se na slunce a odhadl hodinu.
"Mám dost času jen na jeden jediný," odpověděl jsem. "Potom musím projít pole a obnovit kouzlo strašáků, aby dál chránili naši úrodu."
"Jaký příběh nám budeš vyprávět, Koribo?" zeptal se další chlapec.
Rozhlédl jsem se a uviděl jsem, že mezi dívkami je i Kamari.
"Budu vám vyprávět příběh O levhartovi a t'uhýkovi," odpověděl jsem.
"Ten jsem ještě neslyšel," řekl Ndemi.
"Copak už jsem podle tebe tak starý, že neznám žádné nové příběhy?" zeptal jsem se a on sklopil oči k zemi. Počkal jsem, až se všichni uklidní, a pak jsem začal:
"Kdysi dávno žil jeden velice bystrý t'uhýk, a jelikož byl tak bystrý, pořád svému otci kladl nějaké otázky.
'Proč jíme hmyz?' zeptal se jednoho dne.
'Protože jsme t'uhýci a t'uhýci to tak dělají,' odpověděl jeho otec.
'Ale jsme také ptáci,' řekl t'uhýk. 'Cožpak někteří ptáci, jako třeba orel, nejedí ryby?'
'Ngai nezanýšlel, aby t'uhýci jedli ryby,' řekl jeho otec, 'i kdybys byl dost velký a silný, abys nějakou rybu chytil, bylo by ti z ní špatně.'
'Už jsi někdy jedl rybu?' ptal se dál ten mladý t'uhýk.
'Ne,' odpověděl mu otec.
'Tak jak to víš?' opáčil mladý t'uhýk a hned odpoledne odletěl k řece. Tam našel maličkou rybu, chytil ji, snědl a celý týden mu pak bylo špatně.
'Poučil ses, synu?' zeptal se ho otec, když se mladý t'uhýk uzdravil.
'Poučil jsem se, že nemám jíst ryby,' řekl t'uhýk. 'Ale mám další otázku. Proč jsou t'uhýci nejzbabělejší z ptáků? Kdykoliv se objeví lev nebo levhart, vždycky uletíme do horních větví stromů a tam čekáme, až zase odejdou.'
'Lev nebo levhart by nás sežrali, kdyby mohli,' vysvětlil t'uhýkovi jeho otec. 'Proto před nimi musíme uletět.'
'Ale pštrosi jsou také ptáci a lev ani levhart pštrosa nesežere,' namítl ten bystrý mladý t'uhýk. 'Kdyby se ho pokusili napadnout, zabil by je kopnutím.'
'Ty nejsi pštros,' odpověděl jeho otec, kterého už synovy věčné otázky unavovaly.
'Ale jsem pták, stejně jako je pták pštros, a naučím se kopat, jako kopou pštrosi,' prohlásil mladý t'uhýk a zbytek dne strávil kopáním do hmyzu a větviček.
Pak jednoho dne přišel chui, levhart, a když se objevil, mladý t'uhýk neodletěl na nejvyšší větve stromů jako ostatní, ale odvážně zůstal na zemi.
'Jsi velice odvážný,' řekl levhart.
'Jsem velice bystrý pták a vůbec se tě nebojím,' odpověděl t'uhýk. 'Naučil jsem se kopat jako pštros, a když se ke mně přiblížíš, kopnu tě a bude po tobě.'
'Jsem starý levhart a už nedokážu lovit,' řekl levhart. 'Jsem připraven zemřít. Pojď, kopni mne a zkrat' moje utrpení.'
Mladý t'uhýk přišel k levhartovi a vši silou ho kopl do hlavy. Levhart se jen zasmál, otevřel tlamu a bystrého mladého t'uhýka sežral.
'To byl ale hloupý pták,' zasmál se levhart. 'Předstíral, že je něčím, čím nebyl! Kdyby uletěl jako ostatní t'uhýci, odešel bych odsud o hladu - ale tím, že se pokoušel být něčím, čím nebyl, jen naplnil mé břicho. Myslím, že to vlastně ani nebyl tak bystrý t'uhýk.'
Skončil jsem a podíval jsem se přímo na Kamari.
"To je konec?" zeptala se jedna z dívek.
"To je konec," přikývl jsem.
"Proč si ten t'uhýk myslel, že může být pštrose?" zeptal se mne jeden z menších chlapců.
"Možná by ti to mohla říct Kamari," odpověděl jsem mu.
Všechny děti se obrátily ke Kamari, která se zatvářila zaraženě, ale pak řekla:
'Je rozdíl mezi tím chtít být pštrose a chtít vědět, co ví pštros.' Dívala se mi přitom přímo do očí. "Nebylo nic špatného na tom, že t'uhýk chtěl všechno vědět. Špatné bylo, že si myslel, že se může stát pštrose."
Na chvíli zavládlo ticho, v němž děti uvažovaly nad její odpovědí.
"Je to pravda, Koribo?" zeptal se Ndemi nakonec.
"Ne," řekl jsem, "protože jakmile se t'uhýk jednou dozvěděl, co ví pštros, zapomněl být t'uhýkem. Vždycky musíte vědět, kdo jste, a kdybyste věděli příliš mnoho, mohlo by se stát, že na to zapomenete."
"Povíš nám ještě jiný příběh?" zeptalo se malé děvčátko.
"Dnes ráno ne," odpověděl jsem a vstal. "Ale až přijdu dnes večer do vesnice pít pombe a dívat se na tanec, možná vám povím příběh O sloním býkovi a chytrém malém Kikujovi. Teď," dodal jsem, "nemáte nic rozumného na práci?"
Děti zmizely, vrátily se na své shamby a k dobytku, který pásly, zatímco já jsem se vydal k Jumovi, abych mu dal mast na klouby, jež ho bolely, vždycky když se schylovalo k dešti. Navštívil jsem Koinnaga a napil se s ním pombe, pak jsem s radou starších diskutoval o záležitostech vesnice. Nakonec jsem se vrátil do své bomy, protože přes polední parno si rád zdřímnu, a déšť měl přijít až za několik hodin.
Kamari už tam byla. Nanosila víc vody a dřeva, a když jsem vcházel do bomy, zrovna plnila vědro zrním pro mé kozy.

"Jak se daří tvému ptákovi?" zeptal jsem se s pohledem upřeným na sokolíka, jehož klec stála ve stínu.
"Pil, ale nechce jíst," řekla ustaraným hlasem. "Celou dobu se dívá na nebe."
"Existují věci, které jsou pro něj důležitější než jídlo," vysvětlil jsem jí.
"Už jsem skončila," řekla. "Mohu teď jít domů, Koribo?"
Přikývl jsem a ona odešla, zatímco já se uložil k odpolednímu odpočinku.
Příští týden přicházela každé ráno i každé odpoledne. Pak, osmého dne, mi se slzami v očích oznámila, že její sokolík umřel.
"Varoval jsem tě, že se to stane," řekl jsem jí jemně. "Jakmile pták jednou ochutná let v oblacích, už nedokáže žít na zemi."
"To všichni ptáci umřou, když nemohou létat?" zeptala se.
"Většinou," odpověděl jsem. "Někteří dají přednost bezpečí klece, ale většina zemře na zlomené srdce, protože poté, co se dotkli nebe, se nedokážou vzdát daru létání."
"Proč potom děláme klece, když se v nich ptáci necítí dobře?"
"Protože se tak cítíme lépe my," odpověděl jsem.
Na chvíli se odmlčela a pak řekla: "Dodržím své slovo a budu uklízet tvou chýši a bomu, nosit ti dříví a vodu, i když pták umřel."
Přikývl jsem. "Tak zněla úmluva," přisvědčil jsem.
A skutečně, po příští tři týdny pravidelně přicházela dvakrát denně. Pak, v poledne devěťadvacátého dne, poté, co dokončila svou ranní práci a vrátila na svou shambu, přišel do mé bomy její otec Njoro.
"Jambo, Koribo," pozdravil mne. Ve tváři měl ustaraný výraz.
"Jambo, Njoro," řekl jsem, aniž jsem vstal. "Proč jsi přišel do mé bomy?"
"Jsem chudý muž, Koribo," řekl a vmáčkl se vedle mne. "Mám jen jedinou ženu a ta mne neobdařila žádným synem, pouze dvěma dcerami. Nemám velkou shambu jako většina mužů ve vesnici a v minulém roce zabily tři mé krávy hyeny."
Nechápal jsem, kam míří, tak jsem na něj jen hleděl a čekal, co bude dál.
"I když jsem tak chudý," pokračoval, "těšil jsem se, že ke stáru mohu počítat alespoň s tím, co dostanu za své dvě dcery, až je provdám." Odmlčel se. "Nejsem zlý člověk, Koribo. Alespoň tohle jsem si jistě zasloužil."
"Proti tomu nic nenamítám," řekl jsem.
"Tak proč potom učíš Kamari, aby se stala mundumugem?" otázal se. "Všichni dobře vědí, že mundumugu se nikdy nevzdá."
"Řekla ti snad Kamari, že se stane mundumugem?" zeptal jsem se.
Zavrtěl hlavou. "Ne. Od chvíle, kdy začala docházet k tobě, aby ti uklízela bomu, nemluví ani se mnou ani se svou matkou."
"Pak se mylíš," řekl jsem. "Žádná žena se nemůže stát mundumugem. Proč si myslíš, že ji učím?"
Zalovil v záhybech svého kikoi a vytáhl kousek vydělané zvířecí kůže. Na ní byla uhlíkem naškrábána tato slova:

JMENUJI SE KAMARI
JE MI DVANÁCT LET
JSEM DÍVKA

"To je psaní," obvinil mne. "Ženy neumí psát. Psát umí jen mundumugu a velcí náčelníci, jako je Koinnaga."
"Nech mi to tady, Njoro," řekl jsem a vzal jsem od něj kůži, "a pošli Kamari do mé bomy."
"Až do večera ji potřebuji, aby pracovala na mé shambě."
"Pošli ji hned," vyzval jsem ho příkře.
Povzdechl si a přikývl: "Pošlu ji, Koribo." Odmlčel se. "Víš určitě, že se z ní nestane mundumugu?"
"Máš moje slovo," odpověděl jsem a na znamení, že to myslím vážně, jsem si plivl na obě dlaně.
Zdálo se, že se mu ulevilo, a vydal se zpátky do své bomy. O několik minut později přišla Kamari.
"Jambo, Koribo," pozdravila.
"Jambo, Kamari," odpověděl jsem. "Jsem s tebou velice nespokojen."
"Nenasbírala jsem dnes ráno dost dřeva na tvůj oheň?" zeptala se.
"Dřeva jsi nasbírala dost."
"Nebyly snad tvé tykve dostatečně naplněny vodou?"
"Mé tykve byly plné."
"Tak co jsem udělala špatně?" zeptala se a mimovolně odstrčila stranou jednu z mých koz, která se o ni otřela.
"Porušila jsi slib, který jsi mi dala."
"To není pravda," ohradila se. "Přicházím sem každé ráno i každý večer, i když můj pták umřel."
"Slíbila jsi mi, že už se do té knihy nepodíváš," řekl jsem.
"Nedívala jsem se do ní od toho dne, kdy jsi mi to zakázal."
"Pak mi vysvětl tohle," řekl jsem a pozvedl jsem popsanou kůži.
"Tady není co vysvětlovat," odpověděla a pokrčila rameny. "Napsala jsem to já."
"Ale jak ses mohla naučit psát, když říkáš, že ses do mých knih nedívala?" otázal jsem se.
"Z tvé kouzelné skříňky," odpověděla. "Neříkal jsi, že se nesním dívat do ní."
"Z mé kouzelné skříňky?" Zamračil jsem se.
"Z té skříňky, která šumí životem a září mnoha barvami."

"Myslíš můj počítač?" zeptal jsem se překvapeně.

"Tvou kouzelnou skříňku," zopakovala.

"A ta tě naučila číst a psát?"

"Já jsem se to naučila - ale jen trochu," přiznala nešťastně. "Jsem jako ťuhýk v tom tvém příběhu - nejsem tak bystrá, jak jsem si myslela. Čtení a psaní je mnohem obtížnější."

"Říkal jsem ti, že se nesmíš učit číst," připomněl jsem jí, úmyslně potlačuje svůj údiv nad její nevidaným výkonem, neboť ta dívka jasně přestoupila zákon.

Kamari zavrtěla hlavou.

"Říkal jsi mi, že se nesmím dívat do tvých knih," opakovala tvrdohlavě.

"Řekl jsem, že ženy nesmí umět číst," opravil jsem ji. "Neposlechla jsi mě. Proto musíš být potrestána." Odmíchl jsem se.

"Budeš mi uklízet a nosit dříví a vodu další tři měsíce, a kromě toho mi musíš donést dva zajíce a dva menší hlodavce, které sama ulovíš. Roroměla jsi mi?"

"Rozuměla."

"Teď se mnou pojď do mé chýše a já ti vysvětlím ještě jednu věc."

Poslušně mne následovala dovnitř.

"Počítači," řekl jsem. "Aktivace."

"Jsem aktivován," ohlásil počítač mechanickým hlasem.

"Počítači, sejmí data z mé chýše a pověz mi, kdo je tu se mnou kromě mne."

Čočky počítačových čidel krátce zableskly.

"Je tu s tebou dívka, Kamari wa Njoro," odpověděl počítač.

"Poznáš ji, až ji znovu uvidíš?"

"Ano."

"Tohle je příkaz s prioritou jedna," řekl jsem. "Nikdy nebudeš komunikovat s Kamari wa Njoro verbálně ani jakýmkoliv jiným známým jazykem."

"Rozumím a zaznamenávám," řekl počítač.

"Deaktivuj se." Obrátil jsem se ke Kamari. "Pochopila jsi, co jsem udělal, Kamari?"

"Ano," řekla, "a není to spravedlivé. Nic zlého jsem neprovedla."

"Zákon říká, že ženy nesmí umět číst," vysvětlil jsem jí, "a ty jsi ho porušila. Víckrát už ho neporušíš. Teď se vrať do své shamby."

Odešla, s hlavou vysoko vztyčenou, drobná záda napjatá vzdorem, a já si šel po své práci. Poučil jsem mladé chlapce, jak si nazdobit těla pro blížící se slavnost obřizky, odeklel jsem starého Sibokiho (našel na své shambě hyeni trus, což je nejjistější znamení thahu, kletby), požádal jsem Údržbu o další drobnou korekci, která by zajistila chladnější počasí na západních pláních.

Když jsem se zase vrátil do své chýše, abych si trochu zdříml, Kamari zase přišla a odešla a všechno bylo při starém. V příštích dvou měsících se život ve vesnici ubíral ve starých kolejích. Úroda byla sklizena, starý Koinnaga si vzal další ženu a všichni jsme dva dny oslavovali, tancovali a pili pombe. Krátké deště přicházely přesně a ve vesnici se narodily další tři děti. Dokonce Rada Eutopie, která reptala proti našemu zvyku ponechávat staré a slabé venku hyenám, nám dala pokoj. Našli jsme hyeni pelech a zabili tři mláďata, pak jsme si počkali na jejich matku a zabili ji také. Každého úplňku jsem zabil krávu - ne pouhé kůzle, ale velkou, tučnou krávu - abych poděkoval Ngaiovi za Jeho štědrost, protože Jemu jsme za to všechno vděčili.

Během té doby jsem Kamari viděl jen zřídka. Přicházela ráno, když jsem byl ve vesnici a házel kůstkami, abych přivolal déšť; přicházela večer, když jsem snímal kletby a rokoval se staršími -ale pokaždé jsem poznal, že tam byla, protože moje chýše a moje boma byly uklizené a nikdy mi nechybělo dřevo ani voda.

Pak, jednoho odpoledne po druhém úplňku, jsem se vrátil do své bomy po obtížném, ale úspěšném dohadování ohledně sporného kusu pozemku, a když jsem vešel do své chýše, zjistil jsem, že obrazovka počítače svítí a je pokryta podivnými symboly. Za svého studia v Anglii a Americe jsem se naučil anglicky, francouzsky a španělsky, a přirozeně jsem znal jazyk Kikujů a svahilštinu, ale tyhle znaky nepatřily ani k jednomu z nich, ačkoliv obsahovaly písmena stejně jako čísla, interpunkční znaménka a matematické symboly.

"Počítači, dobře se pamatuji, že jsem tě dnes ráno vypnul," řekl jsem zamračeně. "Proč tvá obrazovka svítí?"

"Zapnula mne Kamari."

"A zapomněla tě vypnout, když odcházela?"

"Ano."

"Myslel jsem si to," řekl jsem zachmuřeně. "Zapíná tě každý den?"

"Ano."

"Nedal jsem ti snad příkaz s prioritou jedna, že s ní nesmíš komunikovat v žádném známém jazyce?" zeptal jsem se zmateně.

"Dal, Koribo."

"Můžeš mi vysvětlit, proč jsi ten příkaz porušil?"

"Neporušil jsem tvůj příkaz, Koribo," ohradil se počítač. "Můj program mi znemožňuje porušit příkaz s prioritou jedna."

"Tak co to vidím na tvé obrazovce?"

"Je to jazyk Kamari," odpověděl počítač. "Nepatří k žádnému z tisíce sedmi set třiceti dvou jazyků a dialektů, které mám ve své databance, a proto se na něj tvůj příkaz nevztahuje."

"Ty jsi vytvořit nový jazyk?"

"Ne, Koribo. Vytvořila ho Kamari."

"Pomáhal jsi ji při tom?"

"Ne, Koribo, nepomáhal."

"Je to skutečný jazyk?" zeptal jsem se. "Rozumíš mu?"

"Je to skutečný jazyk. Rozumím mu."

"Když ti položí otázku v jazyce Kamari, dokážeš jí na ni odpovědět?"

"Ano, pokud je ta otázka dostatečně jednoduchá. Jedná se o velice omezený jazyk."

"A kdyby v sobě otázka zahrnovala překlad ze známého jazyka do jazyka Kamari, narušil bys tím můj příkaz?"

"Ne, Koribo, nenarušil."

"Takže jsi ji fakticky odpověděl na každou její otázku?"

"Ano, Koribo, odpověděl," přisvědčil počítač.

"Aha," řekl jsem. "Připrav se na změnu příkazu."

"Čekám..."

Sklonil jsem hlavu a zamyslel jsem se. Kamari byla bystrá a neobyčejně nadaná: nejen že se sama naučila číst a psát, ale vymyslela i svůj vlastní logický a koherentní jazyk, jemuž počítač porozuměl a ve kterém s ní mohl komunikovat. Dal jsem příkaz a ona jej dokázala obejít, aniž by ho přímo porušila. Nebyl v tom žádný zlý úmysl, chtěla se jen učit, což byl sám o sobě obdivuhodný cíl. To byla jedna strana celého problému.

Na druhé straně byla ta malá dívenka vážnou hrozbou společenského pořádku, který jsme si tady na Kirinyaze s takovým úsilím vybudovali. Muži i ženy znali své povinnosti a šťastně je přijímali. Ngai dal Masajům oštěp, Wakambům dat šíp, Evropanům dal stroje a tisk, ale Kikujům dal dřevěnou motyku a úrodnou půdu kolem svatého fíkovníku na svazích Kirinyagy.

Dříve, před mnoha a mnoha lety, jsme žili v harmonii s půdou. Potom přišlo tištěné slovo. Nejprve nás proměnilo v otroky a pak v křesťany, potom ve vojáky, dělníky v továrnách, mechaniky a politiky. Nic z toho nebylo zamýšleno pro Kikuje. Jednou už se to stalo a mohlo se to stát znovu.

Přišli jsme na planetu Kirinyaga, abychom tu vytvořili dokonalou kikujskou společnost, kikujskou utopii; mohlo v sobě jediné talentované dítě skrývat semínko zkázy? To jsem nemohl vědět, ale nadané děti dospívají. Stávají se z nich Ježíši, Mohamedové, Jomo Kenyattové - ale občas se z nich stane také Tippoo Tib, největší otrokář všech dob, nebo Idi Amín, řezník svého vlastního lidu. Nebo ještě častěji se z nich stanou lidé jako Friedrich Nietzsche nebo Karel Marx, géniové se zhoubným vlivem na méně bystré lidi. Mám právo držet se stranou a doufat, že její vliv na naši společnost bude blahodárný, když mne celá historie utvrzovala v přesvědčení, že opak je mnohem pravděpodobnější?

Rozhodnout se bylo bolestivé, ale nikoliv těžké.

"Počítači," řekl jsem nakonec, "dám ti nový příkaz s prioritou jedna, který ruší můj předchozí příkaz. Od této chvíle nebudeš s Kamari komunikovat za žádných okolností. Když tě aktivuje, řekneš jí, že ti Koriba zakázal jakýkoliv kontakt s ní, a pak se zase vypneš. Rozuměl jsi?"

"Rozuměl a zaznamenal."

"Dobře," řekl jsem. "Teď se vypni."

Když jsem se příštího dne ráno vrátil z vesnice, mé tykve na vodu byly prázdné, lůžko neustlané a moje boma plná kozích bobků.

Mundumugu je mezi Kikuji všemocný, ale není nelítostný. Rozhodl jsem se odpustit Kamari ten dětský výbuch vášně, a proto jsem nenavštívil jejího otce ani jsem neřekl ostatním dětem, aby se jí stranily.

Odpoledne nepřišla. Věděl jsem to, protože jsem na ni čekal před svou chýší, abych jí vysvětlil své rozhodnutí.

Nakonec, když se začalo smrákat, jsem poslal Ndemioho, aby naplnil mé tykve a uklidil mou bomu. Jsou to sice ženské práce, ale on se neodvážil neuposlechnout svého mundumuga, třebaže celým svým vzezřením dával najevo, jak se mu můj příkaz přičí.

Když minuly další dva dny a Kamari se neukázala, zavolaal jsem Njora, jejího otce.

"Kamari porušila slib, který mi dala," řekl jsem mu, když přišel. "Pokud dnes večer nepřijde uklidit mou bomu, budu nucen seslat na ni thahu."

Zatvářil se zmateně. "Říká, že už jsi na ni kletbu seslal, Koribo. Chtěl jsem se tě zeptat, jestli ji máme vyhnat ze své bomy."

Zavrtěl jsem hlavou. "Ne," řekl jsem. "Ze své bomy ji nevyháněj. Ještě jsem na ni žádné thahu neseslal - ale udělám to, pokud mi dnes večer nepřijde uklidit."

"Nevím, jestli bude dost silná," řekl Njoro. "Po celé tři dny nevzala do úst jídlo ani vodu, jen sedí bez hnutí v chýši mé ženy." Odmlčel se. "Někdo na ni thahu seslal. Pokud jsi to nebyl ty, možná bys mohl použít svá kouzla a sejmout je z ní."

"Tři dny nejedla a nepila?" zeptal jsem se.

Njoro přikývl.

"Podívám se na ni," slíbil jsem. Vstal jsem a vydal jsem se za ním do vesnice. Když jsem došel k Njorově bomě, zavedl mne k chýši své ženy, pak zavolaal na Kamařinu matku, aby vyšla ven, zatímco já jsem vstoupil dovnitř. Kamari seděla na nejvzdálenějším místě ode dveří, kolena měla přitáhena k bradě a rukama si objímala nohy.

"Jambo, Kamari," řekl jsem.

Podívala se na mne, ale neřekla nic.

"Tvá matka má o tebe starost a tvůj otec mi řekl, že nic nejíš a nepiješ."

Neodpověděla.

"Poslouchej mě, Kamari," řekl jsem pomalu. "Rozhodl jsem se tak, jak jsem se rozhodl, pro dobro Kirinyagy, a nemíním na tom nic změnit. Jako kikujská žena musíš žít tak, jak ti náleží." Odmlčel jsem se. "Ale ani Kikujové, ani rada Eutopie nejsou lhostejní k výjimečným jedincům. Kterýkoliv člen této společnosti může odejít, přeje-li si to. V souladu se smlouvou, kterou jsme podepsali, když jsme osídlovali tento svět, postačí, když odejdeš do místa nazývaného Přístav, a loď Údržby tě tam vyzvedne a odveze na místo podle tvého výběru."

"Znám jenom Kirinyagu," řekla. "Jak si mám vybrat nový domov, když mám zakázáno učit se o jiných místech?"

"To nevím," připustil jsem.

"Já nechci opustit Kirinyagu!" pokračovala. "Je to můj domov. Mám tu své přátele. Jsem kikujská dívka, ne masajská, ani evropská. Budu rodit děti svému manželovi a obdělávat jeho shambu, budu pro něj sbírat dřevo, vařit mu jídlo a tkát pro něj šaty; opustím shambu svých rodičů a budu žít s manželovou rodinou. To všechno budu dělat ráda, Koribo, jen mi dovol, abych se učila číst a psát!"

"To nemohu," řekl jsem smutně.

"Ale proč?"

"Kdo je nejmoudřejší z těch, které znáš, Kamari?"

"Mundumugu je vždycky nejmoudřejší muž ve vesnici."

"Pak se musíš spolehnout na mou moudrost."

"Cítím se jako ten nešťastný pták," řekla a v jejím hlase zazníval hluboký smutek. "Strávil zbytek svého života sněním o létání vysoko v oblacích. Já sním o slovech objevujících se na obrazovce počítače."

"Vůbec nejsi jako ten pták," namítl jsem. "On nemohl být tím, čím měl být. Tobě bráním, abys byla tím, čím jsi být neměla."

"Nejsi zlý člověk, Koribo," řekla mi vážně. "Ale mýlíš se."

"Je-li lomu tak, dokážu s tím žít," odpověděl jsem.

"Jenže ty žádáš, abych s tím žila já," namítl, "a to je tvůj zločin."

"Pokud mne ještě jednou nazveš zločincem," řekl jsem jí přísně, "budu nucen na tebe přivolat thahu." Nikdo si nesmí dovolit mluvit takto s mundumugem.

"Co mi ještě můžeš udělat?" zeptala se hořce.

"Mohu se proměnit v hyenu, nečistého požírače lidského masa, který slídí v temnotách. Mohu naplnit tvé břicho trny, takže se každický tvůj okamžik promění v utrpení. Mohu-"

"Jsi jenom člověk," řekla unaveně, "a co jsi mohl udělat nejhoršího, jsi mi už udělal."

"Už o tom nechci nic slyšet," okřikl jsem jí rázně. "Nařizuji ti, abys snědla a vypila, co ti matka donese, a dnes večer tě budu očekávat ve své bomě."

Vyšel jsem z chýše a řekl Kamařině matce, aby jí donesla banánovou kaši s vodou. Pak jsem se zastavil na shambě starého Benimy. Jeho pole podupal buvol a zničil mu úrodu, takže jsem obětoval kozu, abych z něj šňal thahu, které ho postihlo.

Když jsem skončil, zašel jsem do Koinnagovy bomy a on mi nabídl čerstvě uvažené pombe a začal si stěžovat na Kibo, svou nejmladší ženu, která se smlouvá se Sumi, jeho druhou ženou, proti jeho nejstarší ženě Wambu.

"Vždycky se s ní můžeš rozvést a poslat ji zpátky do shamby její rodiny," navrhl jsem mu.

"Stála mne dvacet krav a pět koz!" postěžoval si. "Vrátí mi je její rodina?"

"Ne, nevrátí."

"Pak ji zpátky nepošlu."

"Jak myslíš," řekl jsem a pokrčil jsem rameny.

"Kromě toho je velice silná a velice roztomilá," pokračoval. "Jen bych chtěl, aby se přestala hádat s Wambu."

"O co se spolu hádají?" zeptal jsem se.

"Hádají se spolu, kdo bude nosit vodu, kdo mi bude spravovat šaty a kdo bude opravovat mou chýši." Odmlčel se.

"Hádají se dokonce, či chýši navštívím v noci, jako bych o tom nerozhodoval já."

"Hádají se o ideje?" zeptal jsem se.

"O ideje?" zopakoval nechápavě.

"O věci, o kterých se píše v knihách."

Koinnage se zasmál. "Jsou to ženy, Koribo. K čemu jsou jim ideje?" Odmlčel se. "Vlastně, k čemu jsou komukoliv z nás?"

"Já nevím," přiznal jsem se. "Jen jsem se ptal."

"Vypadáš, jako by tě něco trá pilo," poznamenal.

"To bude tím pombe" řekl jsem. "Jsem starý muž a možná je na mě příliš silné,"

"To proto, že Kibo neposlouchala, když ji Wambu říkala, jak ho vařit. Opravdu bych ji měl poslat pryč-" podíval se na Kibo, která nesla na svých silných mladých zádech náklad dříví "-ale když je tak mladá a tak roztomilá." Náhle se přes svou nejmladší ženu zadíval k vesnici. "Ach!" řekl. "Vidím, že starý Siboki konečně zemřel."

"Jak to víš?" zeptal jsem se.

Ukázal na sloup kouře. "Pálí jeho chýši."

Podíval jsem se směrem, kterým ukazoval. "To není Sibokiova chýše," namítl jsem. "Jeho boma je západněji."

"Kdo jiný je tak starý a slabý, aby zemřel?" zeptal se Koinnage.

A najednou jsem věděl stejné jistě, jako že Ngai sedí na svém trůnu na vrcholku svaté hory, že zemřela Kamari.

Spěchal jsem do Njorovy shamby tak rychle, jak jen to šlo. Když jsem tam dorazil, její matka, sestra a babička už kvílely smuteční zpěvy a po tvářích se jim řinuly slzy.

"Co se stalo?" zeptal jsem se Njora.

"Proč se ptáš, když jsi ji sám zahubil?" odpovědět hořce.

"Nezahubil jsem ji," řekl jsem.

"Copak jsi ještě dnes ráno nevyhrožoval, že na ni sešleš thahu?" namítl. "Udělal jsi to, a teď je mrtvá a já mám už jen jedinou dceru, kterou mohu provdat. K tomu jsem ještě musel spálit Kamařinu chýši."

"Přestaň tlachat o vdávání a chýších a pověz mi, co se stalo, nebo se na vlastní kůži přesvědčíš, co to znamená, když munduraugu někoho prokleje!" odsekl jsem.

"Oběsila se ve své chýši na řemenu z buvolí kůže."

Přišlo pět žen ze sousedních shamb a připojilo se k smutečním zpěvům.

"Oběsila se ve své chýši?" zopakoval jsem.

Njoro přikývl. "Nemohla se alespoň oběsit na stromě, takže by chýše nebyla nečistá a já jsem ji teď nemusel spálit?"

"Zmlkni!" okřikl jsem ho, pokoušeje se uspořádat si myšlenky.

"Nebyla to špatná dcera," pokračoval. "Proč jsi ji proklel, Koribo?"

"Neseslal jsem na ni thahu" řekl jsem, ale nebyl jsem si jist, jestli mluvím pravdu. "Chtěl jsem ji jen zachránit."

"Kdo má mocnější medicínu než ty?" zeptal se vyděšeně.

"Porušila zákon Ngaie," odpověděl jsem.

"A Ngai se pomstil!" zaúpěl Njoro vyděšeně. "Kterého člena mé rodiny srazí jeho hněv přistě?"

"Žádného," řekl jsem. "Zákon porušila jen Kamari."

"Jsem ubohý muž," řekl Njoro opatrně, "teď ještě chudší, než jsem byl. Kolik ti budu muset zaplatit, abys požádal Ngaie, ať vrátí Kamařině duši klid a odpuštění?"

"Udělám to, ať mi zaplatíš nebo ne," odpověděl jsem.

"Nebudeš po mně nic chtít?" zeptal se.

"Nebudu po tobě nic chtít."

"Děkuji ti, Koribo!" zvolal nadšeně.

Stál jsem tam a díval se na planoucí chýši, a pokoušel jsem se nemyslet na doutnající tělo holčičky uvnitř.

"Koribo?" zeptal se Njoro po chvíli ticha.

"Co je?" řekl jsem rozmrzele.

"Nevíme, co dělat s tou buvolí kůží, protože nese znamení thahu a my se ji bojíme spálit. Teď, když vím, že to znamení udělal Ngai a ne ty, bojíme se ještě víc. Vezmeš si ji s sebou?"

"Jaké znamení?" zeptal jsem se. "O čem to mluvíš?"

Vzal mne za loket a vedl mne kolem hořící chýše. Tam, na zemi několik kroků od vchodu, ležel pruh vydělané kůže, na němž se Kamari oběsila. Po jeho délce byly stejné podivné symboly, jaké jsem před třemi dny viděl na obrazovce svého počítače.

Vzal jsem pruh kůže a pak jsem se obrátil k Njorovi. "Pokud na tvé shambě skutečně spočívá kletba," řekl jsem,

"odnímám ji a беру jí na sebe jako tuto kůži s Ngaiovými znaky."

"Děkuji ti, Koribo!" řekl se zjevnou úlevou.

"Teď musím odejít, abych připravil svá kouzla," řekl jsem náhle a vydal jsem se na dlouhou cestu do své bomby. Když jsem tam došel, vzal jsem pruh buvolí kůže do své chýše.

"Počítači," řekl jsem. "Aktivace."

"Jsem aktivován."

Podržel jsem pruh kůže před čočkou scanneru.

"Poznáváš ten jazyk?" zeptal jsem se.

V čočce se zablesklo.

"Ano, Koribo. Je to jazyk Kamari."

"Co říká?"

"Je to dvojverší:

Proč v kleci hyne pták, teď vím už podle sebe,
protože stejně jako on i já se dotkla nebe."

Večer přišla do Njorovy shamby celá vesnice a ženy kvílely celou noc smuteční zpěvy. Oplakávaly ji i celý příští den, ale zanedlouho byla Kamari zapomenuta, neboť život jde dál a ona byla koneckonců jen malá kikujská dívka.

Od té doby pokaždé, když najdu ptáka se zlomeným křídlem, pokouším se ho vyléčit. Pokaždé umře a pokaždé ho pohřbím vedle malícké mohyly, která označuje místo Kamařiny chýše.

V takových okamžicích myslím na Kamari a přeji si, abych byl jen obyčejný muž, staral se o svůj dobytek a úrodu, myslel jen na to, na co myslí obyčejní lidé, a nebyl mundumugem, který musí žít s následky své moudrosti.

3

BWANA

(prosinec 2131 - únor 2132)

Ngai vládne vesmíru a na Jeho posvátné hoře se divoká zvířata pohybují volně a dělí se o žírné zeleně svahy s Jeho vyvoleným lidem.

Prvnímu Masaji dal oštěp a prvnímu Kambovi zase luk, ale Gikujovi, který byl první z Kikujů, dal dřevěnou motyku a

řekl mu, aby se usadil na svazích Kirinyagy. Kikujové, řekl Ngai, mohou obětovat kozy, aby z jejich vnitřností četli budoucnost, a mohou obětovat krávu, aby Mu poděkovali, že jim seslal deště, ale nesmí ublížit žádnému z Jeho zvířat, jež žijí v horách.

Jednoho dne přišel Gikuju k Němu a řekl: "Mohli bychom dostat luk a šípy, abychom mohli zabít fisi, hyenu, v jejímž těle dlí pomstychtivé duše zlých lidí?"

A Ngai řekl ne, Kikujové nesmí zabít hyenu, protože hyena má svoje přesně určené místo: On ji stvořil, aby se živila zbytky po lvech a brala si nemocné a staré z kikujských shamb.

Uplynul čas a Gikuju opět přišel na vrcholek hory. "Mohli bychom dostat oštěp, abychom mohli zabít lva a levharta, kteří nám kradou naše zvířata?" zeptal se.

A Ngai řekl ne, Kikujové nesmí zabít lva ani levharta, protože On je stvořil, aby udržovali stavy býložravců, takže jich nikdy nebude tolik, aby spásli všechna pole Kikujů.

Nakonec Gikuju vylezl na horu naposledy a řekl: "Musíš nám dovolit zabít alespoň slona, který zničí celou naši úrodu v jediné chvíli - ale jak to máme udělat, když jsi nám nedal žádnou zbraň?"

Ngai přemýšlel dlouho a usilovně, než nakonec promluvil. "Rozhodl jsem, že Kikujové budou obdělávat zemi a neposkvrním vaše ruce krví jiných tvorů," oznámil Ngai. "Ale protože vy jste můj vyvolený lid a jste důležitější než zvířata, která žijí v horách, postarám se, aby přišli jiní a ta zvířata zabili."

"Ze kterého kmene ti lovci přijdou?" otázal se Gikuju. "Podle jakého jména je poznáme?"

"Poznáte je podle jediného slova," odpověděl Ngai.

Když mu Ngai řekl to slovo, podle kterého pozná lovce, Gikuju si pomyslel, že si dělá legraci, a hlasitě se zasmál. Brzy na celý rozhovor zapomněl.

Ale Ngai si nikdy nedělal legraci, když mluvil ke Kikujům.

Na Eutopijském světě Kirinyaga nemáme slony, lvy ani levharty, protože všechny tři druhy vyhynuly dávno předtím, než jsme emigrovali z Keni, která se nám tak odcizila. Ale přivezli jsme si s sebou štíhlé impaly, majestátní kudu, mohutné buvolky a rychlonohé gazely - a protože jsme pamětlivi Ngaiových příkazů, vzali jsme si s sebou i hyeny, šakaly a supy.

A protože byla Kirinyaga navržena klimatem i sociálním uspořádáním jako utopie, protože její půda je mnohem plodnější než půda Keni a Údržba sídlící na oběžné dráze se stará o to, aby deště přicházely vždycky včas, divoká zvířata na Kirinyaze prosperují a množí se stejně jako domácí zvířata a lidé.

Byla to jen otázka času, kdy se s námi dostanou do konfliktu. Zpočátku to byly jen občasné útoky hyen na naše stáda a starému Benimovi jednou zničilo celou sklizeň stádo rozrušených buvolů, ale z toho jsme si příliš nedělali, protože Ngai k nám byl štědrý a nikdo nebyl nucen hladovět.

Ale později, když jsme zabírali stále větší a větší část terraformované stepi pro svá pole a divoká zvířata Kirinyagy pocítila silněji tlak našich lidí dychtících po další půdě, docházelo ke střetům častěji a byly vážnější.

Seděl jsem u ohně ve své bómě a čekal jsem, až slunce zažene ranní chlad a vyrazí na svou pouť nad akáciemi tečkovanými pláňmi, když po klikaté cestičce z vesnice přiběhl mladý Ndemi.

"Koribo!" křičel. "Pojď rychle!"

"Co se stalo?" otázal jsem se a s obtížemi jsem se zvedl.

"Jumu napadla fisi!" vyrazil ze sebe, jak zápasil s dechem.

"Jedna hyena, nebo mnoho?" zeptal jsem se ho.

"Myslím, že jedna. Nevím."

"Žije?"

"Juma, nebo fisi?" chtěl vědět Ndemi.

"Juma."

"Myslím, že je mrtvý." Ndemi se odmlčel. "Ale ty jsi mundumugu. Můžeš udělat, aby zase žil."

Potěšilo mě, že má v mundumuga takovou důvěru - ale jestli byl jeho přítel skutečně mrtvý, nemohl jsem s tím samozřejmě vůbec nic udělat. Šel jsem do své chýše, vzal jsem nějaké byliny, které byly účinné v boji s infekcí, přidal jsem několik lístků qat pro Jumu na žvýkání (na Kirinyaze nemáme žádné anestetikum a halucinační trans vyvolaný lístky qat mu pomůže zapomenout na bolest). Všechno jsem to strčil do koženého váčku, který nosím kolem krku. Pak jsem vyšel z chýše a pokynul Ndemimu, aby mě zavedl do shamby Jumova otce.

Když jsme tam dorazili, ženy už kvílely smuteční popěvky a já jsem mohl jen ohledat to, co zbylo z Jumu. Hyena ho jediným kousnutím připravila skoro o celý obličej a druhým mu utrhla levou ruku. Než ji vesničané spojenými silami odehnali, sežrala mu skoro celý trup.

Koinnage, náčelník vesnice, přišel o několik okamžiků později.

"Jambo, Koribo," pozdravil mě.

"Jambo, Koinnage," odpověděl jsem.

"Něco se musí udělat," řekl, když se podíval na Jumovu mrtvolu, nyní pokrytou mouchami.

"Sešlu na hyenu kletbu," slíbil jsem, "a dnes Ngaiovi obětují kozu, aby přijal Jumovu duši."

Koinnage se nervózně ošil, protože ze mě má velký strach, ale nakonec řekl: "To nestačí. Je to už druhý zdravý chlapec, kterého tento měsíc zabila hyena."

"Naše hyeny si na lidi zvykly," odpověděl jsem. "To proto, že jim necháváme naše staré a slabé."

"Pak už bychom jim možná neměli naše staré a nemocné nechávat."

"Nemáme na výběr," odpověděl jsem. "Evropané to považují za divošský zvyk, a dokonce i Údržba se nám v tom

pokoušela zabránit - ale nemáme žádné léky, kterými bychom ulehčili trpícím. To co jim připadá barbarské, je ve skutečnosti akt milosrdenství. Už od dob, kdy dal Ngai prvnímu Kikujovi dřevěnou motyku, jsme vždycky nechávali staré a nemocné, jejichž čas smrti se přiblížil, hyenám."

"Údržba má léky," namítl Koinnage a mně neuniklo, že se dva mladí muži nenápadně přitočili blíž a zvědavě naslouchali. "Možná bychom je měli požádat o pomoc."

"Aby žili o týden nebo o měsíc déle a potom byli pohřbeni do země, jako to dělají křesťané?" zeptal jsem se. "Nemůžeš být trochu Kikuju a trochu Evropan. Proto jsme přece přišli sem na Kirinyagu."

"Ale co je špatného na tom, požádat o léky pro naše staré?" otázal se jeden z mladších mužů. Všiml jsem si, jak se Koinnagovi ulevilo, že se se mnou už nepře sám.

"Když dnes přijmeme jejich léky, zítra přijmete jejich šaty, pak jejich stroje a jejich boha," odpověděl jsem. "I kdyby o ničem jiném, o tomhle nás historie už poučila." Nezdálo se, že by je to přesvědčilo, a proto jsem pokračoval: "Většina lidí hledá svou utopii v budoucnosti, ale Kikujové ji musí hledat v minulosti, v prostších časech, kdy žili v harmonii se svou zemí, když nás nepoutaly obyčejné společnosti, do níž jsme nikdy nepatřili. Žil jsem mezi Evropany, chodil jsem do jejich škol a na univerzitu a říkám vám, že nesmíte naslouchat sirénám pějících o jejich technologii. Když jsme žili v Keni, to, co bylo dobré pro Evropany, nebylo dobré pro Kikuje, a nebude to pro nás dobré ani tady na Kirinyaze." Jako na potvrzení mých slov se v dálce ve stepi ozvalo strašidelné zachechtání hyeny. Ženy okamžitě přestaly kvílet a stáhly se blíž k sobě.

"Ale něco přece musíme udělat!" namítl Koinnage, u něhož strach z hyen na chvíli převýšil nad strachem z mundumuga. "Nemůžeme zvířata nechat, aby nám pořád ničila úrodu a brala nám naše děti."

Mohl jsem mu vysvětlit, že je to jen dočasná nerovnováha, že býložravci brzy začnou mít méně mladých, aby tak vyrovnali změnšené pastviny, a že nejspíš do roka určitě ubude i hyen, ale nejspíš by to nepochopili nebo by mi neuvěřili. Chtěli řešení, ne vysvětlení.

"Ngai zkouší naši odvahu, aby se přesvědčil, že si skutečně zasloužíme žít na Kirinyaze," řekl jsem nakonec. "Dokud čas zkoušky neskončí, vyzbrojme naše děti oštěpy a dobytek budou chodit pást po dvou."

Koinnage zavrtěl hlavou. "Hyenám zachutnali lidé - a dva kikujští chlapeci nepřemůžou smečku hyen, ani když budou vyzbrojeni oštěpy. Ngai přece nemůže chtít, aby se jeho vyvolený lid stal potravou pro físi."

"Ne, to nechce," souhlasil jsem. "Pro hyeny je stejně přirozené zabít býložravce jako pro nás obdělávat pole. Jsem váš mundumugu. Musíte mi věřit, když vám říkám, že čas zkoušky brzy pomine."

"Jak brzy?" zeptal se jiný muž.

Pokrčil jsem rameny. "Možná do dvou dešťů. Možná do tří." Období dešťů u nás přichází dvakrát do roka.

"Ty jsi starý muž," řekl a bylo vidět, že musel sebrat všechnu svou odvahu, aby dokázal odmlouvat mundumugovi.

"Nemáš děti, a proto si můžeš dovolit být trpělivý. Ale my, kteří máme syny, nemůžeme po dva nebo tři deště každý den čekat, jestli se nám z pole vrátí nebo ne. Musíme něco udělat hned."

"Jsem starý muž," souhlasil jsem. "Proto jsem nejen trpělivý, ale i moudrý."

"Jsi mundumugu," prohlásil nakonec Koinnage, "a proto se stavíš k problému svým způsobem. Ale já jsem náčelník a já se mu musím postavit svým. Sestavím loveckou výpravu a pobijeme všechny hyeny v okolí."

"Tak dobře," odpověděl jsem, protože jsem předvídal, jak to dopadne. "Sestav loveckou výpravu."

"Budeš házet kůstkami, abys zjistil, jestli naše výprava bude úspěšná?"

"Na to, abych dokázal předpovědět výsledek vaší výpravy, nepotřebuji házet kůstkami," odpověděl jsem. "Jste zemědělci, ne lovci. Nepodaří se vám to."

"Poskytněš nám svou pomoc?" požádal mě jiný muž.

"Mou pomoc nepotřebujete," opáčil jsem. "Kdyby to šlo, poskytl bych vám svou trpělivost, protože jedině ta by vám pomohla."

"Tento svět jsme měli proměnit v utopii," řekl Koinnage, který měl o významu toho slova jen mlhavou představu a představoval si pod ním bohaté sklizně a život bez nepřátel. "Co je to za utopii, když naše děti požírá divoká zvěř?"

"Dokud nepocítíš hlad, nepochopíš, jaké je to být sytý," odpověděl jsem. "Nepochopíš, jaké to je být v teple a suchu, dokud nemrzneš a nejsi promočený. A Ngai ví lépe než vy, že byste nedokázali ocenit život bez smrti. Toto je Jeho lekce: nebude trvat dlouho."

"Musí skončit hned," prohlásil Koinnage pevně. Už věděl, že mu v lovu nebudu bránit, a jeho odvaha vzrostla.

Nic jsem na to neřekl, protože jsem věděl, že by žádná moje slova nic nezměnila. Příštích několik minut jsem strávil výrobou kletby pro hyenu, která zabila Jumu. V noci jsem uprostřed vesnice obětoval kozu a z jejích vnitřností jsem přečetl, že Ngai mou obět' přijal a uvítal Jumovu duši u sebe.

O deset dní později odvedl Koinnage deset mužů z vesnice na lov hyen. Zůstal jsem ve své bomě a připravoval jsem se na to, co jsem věděl, že je nevyhnutelné.

Bylo už pozdě odpoledne, když Ndemi - nejodvážnější chlapec z vesnice, kterého jsem si osobně oblíbil - za mnou přiběhl po dlouhé klikaté cestě.

"Jambo, Koribo," pozdravil mě nešťastně.

"Jambo, Ndemi," odpověděl jsem. "Co se děje?"

"Říkají, že jsem příliš mladý, abych se účastnil lovu na físi," postěžoval si, sotva si dřepel vedle mne.

"Mají pravdu."

"Ale cvičím přece každý den a ty sám jsi požehnal můj oštěp."

"Nezapomněl jsem," řekl jsem.

"Tak proč nemůžu jít lovit s nimi?"

"Nic by se nezměnilo," odpověděl jsem. "Stejně físi nezabijí. Budou mít štěstí, když se všichni vrátí zdraví." Odmlčel

jsem se. "Pak teprve začnou potíže."

"Podle mě už začaly," namítl Ndemí beze stopy ironie.

Zavrtěl jsem hlavou. "To, co se dělo, byla přirozená součást běhu věcí, a tedy i našeho života na Kirinyaze. Ale když se Koinnagovi nepodaří zabít hyeny, bude chtít přivést na Kirinyagu lovce a to už není přirozená součást běhu věcí."

"Jak víš, že to udělá?" zeptal se mě Ndemí, na kterého má slova silně zapůsobila.

"Znám Koinnaga," odpověděl jsem.

"Tak mu řekni, aby to nedělal."

"Já mu to řeknu."

"A on tě poslechne."

"Ne," odpověděl jsem. "Nemyslím, že mě poslechne."

"Ale ty jsi mundumugu."

"Mnoho mužů ve vesnici je proti mně," vysvětlil jsem mu. "Vidí lesklé lodi, které tu a tam na Kirinyaze přistávají, poslouchají vyprávění o divech Nairobi a Mombasy a zapominají, proč sem přišli. Dřevěná motyka už jim nestačí a touží po masajském oštěpu nebo kambském luku - nebo po evropských strojích."

Ndemí chvíli seděl tiše.

"Mám k tobě otázku, Koribo," řekl pak.

"Ptej se."

"Jsi náš mundumugu," začal. "Můžeš člověka změnit v hmyz, vidíš ve tmě a umíš kráčet vzduchem."

"To je pravda," přikývl jsem.

"Tak proč neproměníš hyeny ve včely a pak jim nezapálíš úl?"

"Protože fisi nejsou zlé," odpověděl jsem. "Jíst maso je jejich přirozenost. Bez nich by se zvířata, která se pasou, tak rozmnožila, že by nám sežrala všechnu úrodu."

"Tak proč nezabiješ jenom ty fisi, které zabíjejí nás?"

"Nevzpomínáš si na svou babičku?" zeptal jsem se. "Už jsi zapomněl, jakými bolestmi trpěla v posledních dnech svého života?"

"Vzpomínám."

"My svoje vlastní lidi nezabíjíme. Kdyby nebylo fisi, trpěla by ještě mnoho, mnoho dní. Fisi dělá jen to, pro co ji Ngai stvořil."

"Ngai stvořil i lovce," namítl Ndemí a bojácně se na mě podíval koutkem oka.

"To je pravda."

"Tak proč nemůže lovec přijít a zabít fisi?"

"Povím ti příběh O lvovi a koze a pochopíš," odpověděl jsem.

"Co má lev a koza společného s hyenami?" zeptal se.

"Poslouchej a uvidíš," odpověděl jsem. "Bylo jednou stádo černých koz a žily si velice spokojeně, protože je Ngai zásobil zelenou trávou a šťavnatými bylinami, na kterých se mohly pást, stejně jako potůčkem, ze kterého pily, a když přišlo, stály pod větvemi mohutného stromu s hustým listovím, přes které se k nim voda nedostala. Pak jednou přišel do jejich vesnice levhart. Byl starý, hubený a slabý a protože už nedokázal lovit impaly a vodušky, zabil jednu kozu a sežral ji.

„To je strašné!“ mečely kozy. „Něco se s tím musí udělat.“

„Je to starý levhart,“ namítla nejmoudřejší z koz. „Až se mu vrátí síla z masa, které sežere, půjde zase lovit impaly, protože jejich maso je mnohem výživnější než naše. Jestli se mu síla nevrátí, brzy umře. Tak či tak, to jediné, co teď musíme udělat, je dávat si větší pozor, když se k nám přiblíží.“

Ale ostatní kozy byly příliš vyděšené, než aby naslouchaly jejím radám, a rozhodly se, že vyhledají pomoc.

„Měla bych se na pozoru před někým, kdo ti nabízí pomoc, a přitom není koza,“ namítla nejmoudřejší z koz, ale ony jí neposlouchaly a nakonec vyhledaly velkého lva s černou hřívou.

„Náš lid požírá levhart,“ řekly mu, „a my sami nejsme dost silní, abychom ho zahnali. Pomůžeš nám?“

„Vždycky rád pomohu svým přátelům,“ odpověděl lev.

„Jsme ale chudí,“ pokračovaly kozy. „Čím ti za tvou pomoc zaplatíme?“

„Ničím,“ ujistil je lev. „Udělám to jenom proto, že jsme dobří přátelé.“

A opravdu, lev přišel do vesnice, počkal si, až se zase objeví levhart, vrhl se na něj a zabil ho.

„Děkujeme ti, mockrát ti děkujeme, náš zachránce!“ volaly kozy a z čiré radosti se pustily kolem lva do veselého tance.

„Bylo mi potěšením,“ odpověděl lev. „Levhart je přece můj nepřítel stejně jako váš.“

„Budeme o tobě zpívat písně a vyprávět příběhy ještě dlouho poté, co odejdeš,“ slibovaly mu kozy šťastně.

„Odejdu?“ podívil se lev a pohledem hledal ve stáde nejtučnější kozu. „Proč bych měl odcházet?“

Ndemí chvíli uvažoval o tom, co jsem mu vyprávěl, a pak se mi podíval do očí.

"Snad nechceš říct, že nás lovec bude požírat jako fisi?"

"Ne, samozřejmě, že ne."

Znovu se dlouze zamyslel.

"Aha!" usmál se nakonec. "Chtěl jsi říct, že když nemůžeme zabít fisi, která brzy zemře nebo odejde pryč, neměli bychom zvat někoho ještě silnějšího, než je fisi, kdo nezemře a neodejde."

"Přesně tak."

"Ale jak by mohl lovec zvěře ohrozit Kirinyagu?" zeptal se zamyšleně.

"Jsme jako ty kozy," vysvětlil jsem mu. "Žijeme z půdy a nemáme moc zabíjet svoje nepřátele. Ale lovec je jako lev: zabíjení je pro něj přirozené, a bude tak jediným mužem na Kirinyaze, který zabíjet umí."

"Myslíš, že pak začne zabíjet nás?" otázal se Ndemí.

Pokrčil jsem rameny. "Zpočátku ne. I lev nejprve zabil levharta a teprve pak začal hodovat na kozách. Lovec nejprve zabije fisi, ale pak bude hledat způsob, jak uplatnit svou moc na nás."

"Ale ty jsi náš mundumugu!" namítl Ndemí. "Nedopustíš, aby se to stalo!"

"Pokusím se tomu zabránit," slíbil jsem.

"Jestli se o to pokusíš, určitě uspěješ, takže pro toho lovce klidně můžeme poslat."

"Možná."

"Copak nejsi všemocný?" zeptal se Ndemí.

"Jsem všemocný."

"Tak proč o tom pochybuješ?"

"Protože nejsem lovec," odpověděl jsem. "Kikujové se mě bojí pro mou moc, ale nikdy jsem vědomě neublížil žádnému ze svých lidí a nezačnu jim ubližovat ani teď. Chci to, co je pro Kirinyagu nejlepší, ale jestli je jejich strach z fisi větší než strach ze mne, prohraju."

Ndemí upíral oči na vzory, které načmáral prstem do prachu.

"Možná ten lovec, který přijde, bude dobrý člověk," řekl nakonec.

"Možná," přisvědčil jsem. "Ale pořád to bude lovec." Odmlčel jsem se. "Když je čas hojnosti, může lev spát po boku zebry. Ale v čase potřeby, když oba strádají hladem, bude lev strádat až jako druhý."

Vesnici opustilo deset lovců, ale vrátilo se jich jen osm. Dva napadla a roztrhala smečka hyen, když odpočívali ve stínu pod akácií. Ženy nařikaly a kvílely celý den smuteční popěvky a nebe zčernalo kouřem, protože je našim zvykem spálit chýše po mrtvých.

Ještě téhož večera Koinnage svolal radu starších. Čekal jsem, dokud poslední paprsek slunce nezmizel za obzorem, pak jsem si natřel tvář hlinkou, zavinul jsem se do slavnostního pláště z kůže levharta a vyrazil jsem do jeho bomy.

Když jsem přišel mezi nejstarší muže vesnice, přivítalo mě naprosté ticho. Dokonce i noční ptáci umlkli a já jsem krácel mezi nimi, neďávil jsem se napravo ani nalevo, až jsem se posadil na své obvyklé místo na stoličce vlevo od náčelníkovy chýše. Všiml jsem si, že se jeho tři ženy shromáždily v chýši té nejstarší a teď bezpochyby klečely co nejblíže ke vchodu, aby je nebylo vidět, a přitom jim neuniklo nic z toho, o čem budeme hovořit.

Praskající oheň osvětloval tváře starších, povětšinou ponurých a poznamenaných strachem. Podle tradice nemohl promluvit nikdo - dokonce ani mundumugu ne - dokud si nevezme slovo náčelník, ale jelikož ten ještě nevyšel ze své chýše, krátil jsem si čas tím, že jsem z váčku vyjmul kůstky a třikrát jsem jimi hodil. Okázale jsem se zamračil na výsledek a kůstky jsem zase schoval, ponechávaje starší, kteří se chystali neuposlechnout svého mundumuga, aby uvažovali, co jsem vlastně viděl.

Nakonec Koinnage vyšel ze své chýše, v ruce dlouhou hůl. Měl ve zvyku jí mávat, když mluvil ke starším, stejně jako dirigent mává taktovkou.

"Lov skončil špatně," oznámil dramaticky, jako by to všichni ve vesnici už nevěděli. "Fisi zabily další dva muže."

Odmlčel se, aby vystupňoval napětí, a pak zvolal: "To už se nikdy nesmí opakovat!"

"Jestli znovu vyrazíš na lov, bude se to opakovat," řekl jsem, protože teď, když už promluvil, jsem se mohl ozvat i já.

"Jsi náš mundumugu," řekl jeden ze starších. "Měl bys je ochránit!"

"Říkal jsem jim, aby nechodili," opáčil jsem. "Nemohu chránit ty, kdo neposlouchají mé rady."

"Fisi musí zemřít!" zaječel Koinnage, a když se otočil ke mně, ucítil jsem z jeho dechu silný pach pombe. Už jsem věděl, proč se ve své chýši tak zdržel. Pil pombe tak dlouho, až získal dost kuráže k tomu, co se chystal udělat - postavit se svému mundumugovi. "Už nikdy fisi neokusí maso Kikujů a my se ani nebudeme skrývat ve svých bomách jako staré ženy, dokud nám Koriba neřekne, že už je bezpečné vyjít. Fisi musí zemřít!"

Starší začali provolávat 'Fisi musí zemřít!' a Koinnage přitom pantomimicky předváděl zabíjení hyeny, přičemž svou hůl použil jako oštěp.

"Lidé létají ke hvězdám!" řval Koinnage. "Vystavili si veliká města pod mořem. Zabili posledního slona a posledního lva. Copak my také nejsme lidé - jsme snad staré ženy, abychom se báli nečistého požírače mrtvých?"

Vstal jsem.

"Čeho dosáhli ostatní lidé, nemá pro Kikuje žádný význam," řekl jsem. "Ostatní lidé náš problém s fisi nezpůsobili, ostatní lidé ho ani nemohou vyřešit."

"Jeden z nich ano," odpověděl Koinnage rozhlížeje se po dychtivých obličejích osvětlených plameny. "Lovec."

Starší začali souhlasně mumlat.

"Musíme poslat pro lovce," prohlásil Koinnage, a divoce zamával svou hůl.

"Ale nesmí to být Evropan," ozval se jeden ze starších.

"Ani to nesmí být Wakamba," přidal se druhý.

"Ani Luo," dodal třetí.

"Lumbwové a Nandi jsou naši nepřátelé," řekl čtvrtý.

"Je jedno, kdo to bude, jen když zabije fisi," namítl Koinnage.

"Jak takového člověka najdeme?" zeptali se starší.

"Na Zemi hyeny ještě pořád žijí," odpověděl Koinnage. "Najdeme lovce nebo hlídače rezervace, někoho, kdo fisi lovil a zabíjel už mnohokrát."

"Děláš chybu," prohlásil jsem rozhodně a náhle se rozhostilo naprosté ticho.

"Musíme zavolat lovce," zopakoval Koinnage neústupně, když zjistil, že nikdo jiný se neozve.

"Jenom na Kirinyagu přivedeš většího zabíječe, aby zabil menšího," odpověděl jsem.

"Jsem náčelník," řekl Koinnage a z toho, jak se mi odmítal podívat do očí, jsem poznal, že teď, když mi musel čelit sám bez podpory starších, ho pombe nechalo na holičkách. "Jaký bych to byl náčelník, kdybych dovolil fisi, aby požírala můj lid?"

"Můžeš na fisi nalíčit pasti a počkat, až se vrátí k požívání býložravců," navrhl jsem.

"Kolik z nás ještě fisi zabije, než budou pasti nastraženy?" otázal se Koinnage a snažil se dostat do původní vzteklosti nálady. "Kolik z nás ještě musí zemřít, než mundumugu připustí, že se mýlil a že tohle Ngai nezamýšlel?"

"Dost!" zvolal jsem, zvedl jsem ruce nad hlavu, a dokonce i Koinnage strnul, příliš vystrašený, než aby něco namítl. "Já jsem tvůj mundumugu. Jsem kniha všeho našeho vědění, každá věta, kterou vyslovím, je stránka. Já přináším déšť a žehnám sklizni. Nikdy jsem ti špatně neradil. Teď ti říkám, že nesmíš přivést lovce na Kirinyagu."

A pak se Koinnage, který se doslova třásl od hlavy až k patě, přinutil podívat se mi do očí.

"Já jsem náčelník," řekl a snažil se, aby to znělo sebevědomě. "A já říkám, že musíme jednat, než fisi znovu dostane hlad. Fisi musí zemřít! Řekl jsem."

Starší zase začali skandovat, 'Fisi musí zemřít!' a když Koinnage zjistil, že není jediný, kdo se vzepřel mému diktátu, odvaha se mu vrátila. Šel od jednoho staršího ke druhému a povzbuzoval je ve skandování, až nakonec přistoupil ke mně a zaječel: "Fisi musí zemřít!" Zdůraznil to mávnutím hole.

Uvědomil jsem si, že jsem vůbec poprvé prohrál před radou, ale nevyhrožoval jsem, protože bylo důležité, aby za svou neposlušnost sklidili spravedlivý trest od Ngaie a ne ode mne. Mlčky jsem prošel kruhem starších, aniž bych se na některého z nich podíval, a vrátil jsem se do své bomy.

Příštího rána byly dvě z Koinnagových krav nalezeny mrtvé bez jakéhokoliv viditelného zranění a od toho dne se každé další ráno probudil jeden ze starších, aby zjistil, že stejným způsobem zahynuly dva kusy z jeho stáda. Řekl jsem vesničanům, že to bezpochyby dělá Ngai a že je mrtvé krávy třeba spálit. Jejich masa se nikdo nesmí ani dotknout, jinak zemře strašlivým thahu. Poslechl bez odporu.

Potom už stačilo jen počkat, až dorazí Koinnagův lovec.

Kráčel stepí k mé bome a bylo to, jako by se ke mně blížil sám Ngai. Byl vysoký, dobře přes šest a půl stopy, štíhlý a elegantní jako gazela a černější než nejčernější noc. Na sobě neměl ani kikoí ani khaki, ale lehké kalhoty a tričko bez rukávů. Na nohou měl sandály, ale podle ztvrdlé kůže a roztažených prstů jsem viděl, že většinu života chodil bos. Přes rameno měl malou brašnu a v levé ruce držel pušku s dlouhou hlavní v pouzdře s monogramem.

Když dorazil k místu, kde jsem seděl, zastavil se a bez sebemenší stopy nervozity se na mě podíval. Z arogance jeho výrazu jsem poznal, že je to Masaj.

"Kde je Koinnagova vesnice?" zeptal se mě svahilsky.

Ukázal jsem levou rukou. "V údolí," řekl jsem.

"Proč tady bydlíš sám, starče?"

Přesně takhle to řekl. Ne mzee, což je zdvořilé označení pro starší lidi a zahrnuje v sobě dlouhá léta nestrádané moudrosti, ale starče.

Ano, řekl jsem si v duchu, už není pochyb, že jsi Masaj.

"Mundumugu vždycky žije stranou ostatních lidí," odpověděl jsem nahlas.

"Takže ty jsi šaman," řekl, "Myslel bych si, že vaši lidé už z takových přežitků vyrostli."

"Ti tví považují za přežitek i zdvořilé vychování?" opáčil jsem.

Pobaveně se ušklíbl. "Ty nejsi moc rád, že mě vidíš, že ne?"

"Ne, nejsem."

"No, kdyby tvoje magie byla dost silná, aby zabila hyeny, nebyl bych tady. Mě z toho neobviňuj."

"Neobviňuji tě z ničeho," odpověděl jsem. "Zatím."

"Jak se jmenuješ, starče?"

"Koriba."

Ukázal si palcem na prsa. "Já jsem William."

"To není masajské jméno," poznamenal jsem.

"Moje plné jméno zní William Sambeke."

"Pak ti budu říkat Sambeke."

Pokrčil rameny. "Říkej si mi, jak chceš." Zastínil si oči před sluncem a pohlédl směrem k vesnici. "Tohle jsem zrovna nečekal."

"A co jsi čekal, Sambeke?" zeptal jsem se.

"Řekli mi, že se tady pokoušíte vytvořit utopii."

"Pokoušíme."

Opovržlivě si odfrkl. "Žijete v chatrčích, nemáte žádné stroje, a dokonce si musíte najmout někoho ze Země, aby za vás zabíjel hyeny. Takhle já si utopii nepředstavuji."

"V tom případě si bezpochyby přeješ zase se co nejrychleji vrátit domů."

"Nejprve mě tady čeká práce," odpověděl. "Práce, na kterou jsi ty nestačil."

Neodpověděl jsem a on se na mě dlouho tázavě díval.

"No?" řekl nakonec.

"Copak?"

"Copak na mně ani nevyzkoušíš nějakou kletbu, nenecháš mě zmizet v oblaku dýmu nebo tak, mundumugu?"

"Než se rozhodneš, že budeš mým nepřítelem," odpověděl jsem dokonalou angličtinou, "měl bys vědět, že nejsem tak neškodný, jak si možná myslíš, a masajská arogance na mě žádný dojem nedělá."
Užasle na mě vytřeštil oči, pak zvrátil hlavu a z plna hrdla se rozchechtal.
"V tobě je víc, než se na první pohled zdá, starče!" řekl také anglicky. "Myslím, že z nás budou dobří přátelé!"
"Pochybuji," odpověděl jsem svahilsky.
"Do které školy jsi na Zemi chodil?" zeptal se a přitom změnil jazyk podle mě.
"Do Cambridge a Yale," odpověděl jsem. "Ale to už je dávno."
"Jak je možné, že vzdělaný muž tady sedí v blátě před starou chajdou z trávy?"
"Jak je možné, že se Masaj nechal najmout od Kikujů?" opáčil jsem.
"Rád lovím," odpověděl. "A byl jsem zvědavý na tu utopii, kterou jste si tady vybudovali."
"Už jsi ji viděl."
"Viděl jsem Kirinyagu," odpověděl. "Utopii jsem ještě neviděl."
"To proto, že nevíš, jak se dívat."
"Jsi chytrý stařík, Koribo, a máš v zásobě plno chytrých odpovědí," řekl Sambeke, aniž se sebeméně urazil. "Proč se neprohlašiš králem celé téhle planety?"
"Mundumugu je strážce našich tradic. Má všechnu moc, kterou chce nebo potřebuje."
"Pak jsi je alespoň měl donutit, aby ti místo téhle chatrče postavili dům. Žádný Masaj už v manyatta nebydlí."
"A po domě by mohlo přijít na řadu auto?" nadhodil jsem.
"Hned jak bys nechal postavit nějaké cesty," přisvědčil.
"A potom továrna, ve které by se vyráběla další auta, a jiná, na komponenty domů, pak impozantní budova pro parlament a možná i železnice?" Zavrtěl jsem hlavou. "To je popis Keni, ne utopie."
"Děláš chybu," řekl Sambeke. "Cestou sem z kosmodromu -jak mu říkáte?"
"Přístav."
"Cestou sem z Přístavu jsem viděl stádo antilop kudu, impal a dokonce buvol. Lovecký srub tam dole u řeky by vydělal hromadu peněz."
"My zdejší býložravce nelovíme."
"Vy byste je lovit nemuseli," zdůraznil. "A pomysli na to, jak by ty peníze pomohly tvým lidem."
"Ngai ať nás ochrání před těmi, kdo nám chtějí pomáhat," odpověděl jsem vážně.
"Jsi tvrdohlavý stařec," řekl. "Myslím, že si raději půjdu promluvit s Koinnagem. Která shamba je jeho?"
"Ta největší," odpověděl jsem. "Je náčelník."
Přikývl. "Samozejmě. Ještě se uvidíme, starče."
Také jsem přikývl. "Ano, uvidíme."
"A až pobiju ty vaše hyeny, možná bychom spolu mohli popít pombe a pohovořit si, jak tento svět změnit v utopii. Zatím jsem velice zklamaný."
Když to dořekl, obrátil se směrem k vesnici a svižným krokem vyrazil po klikaté cestičce ke Koinnagově bomě.

Zamotal Koinnagovi hlavu, přesně jak jsem očekával. Než jsem se najedl a vyrazil do vesnice, oba seděli u ohně před náčelníkovou bomou a Sambeke popisoval loveckou chatu, kterou chtěl vystavět u řeky.
"Jambo, Koribo," řekl Koinnage, když mě uviděl přicházet.
"Jambo, Koinnage," odpověděl jsem a posadil se vedle něj.
"Už ses setkal s Williamem Sambekem?"
"Setkal jsem se se Sambekem," odpověděl jsem a Masaj se mému odmítání užít jeho evropské jméno jen ušklíbl.
"Má s Kirinyagou velké plány," pokračoval Koinnage. Kolem nás se začali scházet vesničané.
"To je zajímavé," odpověděl jsem. "Žádal jsi o lovce a oni ti místo toho poslali plánovače."
"Někteří z nás," vložil se do hovoru Sambeke s pobaveným výrazem v obličeji, "mají více než jen jedno nadání."
"Někteří z nás," opáčil jsem, "jsou tu už půl dne, a ještě nezačali lovit."
"Hyeny pozabíjím zítra," prohlásil Sambeke. "To budou mít plná břicha a budou příliš líné, než aby přede mnou utekly."
"Jak je chceš zabít?" zeptal jsem se.
Pečlivě otevřel pouzdro a vyndal z něj pušku vybavenou teleskopickým zaměřovačem. Většina osadníků takovou zbraň ještě neviděla. Rychle se shlukli kolem a začali si mezi sebou šeptat.
"Chceš si ji prohlédnout?" zeptal se mě.
Zavrtěl jsem hlavou. "Zbraně Evropanů mě nezajímají."
"Tahle puška byla vyrobena v Zimbabwe členy kmene Šona," opravil mě.
Pokrčil jsem rameny. "Pak to byli černí Evropané."
"Ať jsou, kdo jsou, zbraně dělají nádherné," řekl Sambeke.
"Pro ty, kdo se bojí lovit tradičním způsobem," dodal jsem.
"Nepopichuj mě, starče," řekl Sambeke a lidé kolem si začali vzrušeně mumlat, protože takhle s mundumugem nikdo nemluví.
"Nepopichuji tě, Masaji," opáčil jsem. "Jenom jsem vysvětlil, proč sis s sebou přinesl tuhle zbraň. Nemí žádný zločin bát se físi."
"Já se nebojím ničeho," odsekl rozčileně.
"To není pravda," řekl jsem. "Bojíš se neúspěchu, jako my všichni."
"S tímhle nemůžu mít neúspěch," odpověděl a dlaní popleskal svou pušku po pažbě.

"Mimochodem," pokračoval jsem, "nebyli to Masajové, kdo kdysi prokazovali svou mužnost tím, že se postavili lvu ozbrojeni pouze oštěpem?"

"Byli," odpověděl. "A byli to Masajové a Kikujové, kterým umřela většina dětí hned po porodu, trpěli každou chorobou, co se přehnal přes jejich vesnici, a žili v přístřešcích, které je pořádně nechránily před deštěm, před zimou ani před masožravci. Byli to Masajové a Kikujové, kdo se učili od Evropanů, vzali si od bílého muže zpátky svou půdu a postavili velká města tam, kde dříve byl jen prach a močály. Přesněji řečeno," dodal, "byli to Masajové a většina Kikujů."

"Vzpomínám si, že když jsem byl v Anglii, viděl jsem tam cirkus," řekl jsem dost hlasitě, aby mě slyšeli všichni, i když jsem svá slova adresoval Sambekovi. "Měli v něm šimpanze. Bylo to velice chytré zvíře. Oblékli ho do lidských šatů a jezdil na lidském velocipedu, hrál na lidskou flétnu lidskou hudbu - ale neudělalo to z něj člověka. Vlastně se mu lidé smáli, protože byl taková směšná karikatura jich samých... právě jako Masaj nebo Kikuju, který nosí obleky, jezdí v autě a pracuje ve velkých budovách, není Evropan, ale jen jeho karikatura."

"To je pouze tvůj názor, starče," odsekl Masaj. "A je mylný."

"Opravdu?" zeptal jsem se. "Ti šimpanzi byli lidmi natolik zkracení, že by už v divočině nedokázali přežít. A ty zase musíš mít zbraň Evropanů, abys mohl lovit zvířata, na která by tvému dědovi stačila dýka nebo oštěp."

"To má být výzva, starče?" otázal se Sambeke už zase pobaveně.

"Jenom vysvětluji, proč sis s sebou přivezl pušku," odpověděl jsem.

"Ne," řekl. "Snažíš se získat zpět moc, o kterou jsi přišel, když tví lidé poslali pro mne. Ale udělal jsi chybu."

"Jakou?"

"Udělal sis ze mne svého nepřítele."

"Takže mě teď zastřelíš svou puškou?" zeptal jsem se klidně, protože jsem věděl, že to neudělá.

Naklonil se ke mně a zašeptal tak tiše, že to nikdo jiný nemohl slyšet: "Spolu bychom tady mohli vydělat jmění, starče. Rád bych se s tebou o ty prachy rozdělil výměnou za to, že bys mi poskytl svoje lidi, protože safari si vyžádá hodně pilných rukou. Ale teď, když ses mi veřejně postavil, už to nepřichází v úvahu."

"Budeme se muset naučit s tím zklamáním žít," opáčil jsem.

"Těší mě, že to tak bereš," řekl. "Protože já mám v plánu změnit tenhle svět ve skutečnou utopii - ne nějakou vysněnou zemi Kikujů."

Náhle vstal.

"Chlapče," řekl Ndemimu, který stál na okraji davu. "Přines mi oštěp."

Ndemi se podíval na mě a já jsem přikývl, protože jsem nevěřil, že by mě Masaj zabil jakoukoliv zbraní.

Ndemi přinesl Sambekovi oštěp, ten si ho od něj vzal a opřel ho o Koinnagovu chýši. Potom se postavil k ohni a pomalu si začal svlékat šaty. Když byl úplně nahý a odlesky plamenů tancovaly po jeho štíhlém, pevném těle, takže vypadal jako nějaký africký bůh, vzal oštěp a pozvedl ho nad hlavu.

"Půjdu ulovit fisi ve tmě, starým způsobem," oznámil shromážděným vesničanům. "Váš mundumugu mě vyzval, a jestli máte v budoucnu poslouchat moje rady, v což doufám, měli byste vědět, že se nezaleknu žádné jeho výzvy, ať je jakákoliv."

Než mohl někdo cokoliv říct nebo ho zadržet, rychle odkráčel do noci.

"Teď zahyne a Údržba bude chtít zrušit naši smlouvu!" bědoval Koinnage.

"Pokud zahyne, stane se tak na základě jeho vlastního svobodného rozhodnutí a Údržba nás za to nemůže potrestat," odpověděl jsem. Dlouze jsem se na něj zadíval. "Udivuje mě, že ti na tom záleží."

"Že mi záleží na tom, jestli zahyne?"

"Že ti záleží na tom, jestli Údržba zruší naši smlouvu," odpověděl jsem. "Když budete poslouchat Masaje, stejně Kirinyagu brzy změníte v druhou Keňu - tak proč se rovnou nevrátit do té původní?"

"On nechce Kirinyagu změnit v Keňu, ale v utopii," odpověděl Koinnage zasmušile.

"O to už se pokoušíme," poznamenal jsem. "Zahrnuje ta jeho utopie i velký evropský dům pro náčelníka?"

"Takové podrobnosti jsme neprobírali," odpověděl Koinnage rozpačitě.

"A možná i nějaký dobytek navíc výměnou za obstarání nosičů pušek a sluhů?"

"Má dobré nápady," prohlásil Koinnage, který mou otázku ignoroval. "Proč máme nosit vodu z řeky, když si můžeme udělat trubky a čerpadlo, které nám ji přivede až sem?"

"Protože vodou, která se snadno získává, se bude snadno plýtvat a tady nemáme o nic více vody nazbyt, než jsme jí měli v Keni, kde už všechna jezera vinou lidí, jako je Sambeke, vyschla."

"Ty máš odpověď na všechno," postěžoval si Koinnage hořce.

"Ne," řekl jsem. "Ale mám odpovědi pro Masaje, protože otázky, které klade, už byly položeny mnohokrát a v minulosti na ně Kikujové dostávali vždycky špatné odpovědi."

Náhle jsme uslyšeli strašlivé zavěštění ozývající se z asi kilometrové vzdálenosti.

"A je po všem," prohlásil Koinnage zachmuřeně. "Masaj je mrtvý a teď se budeme zodpovídat Údržbě."

"To neznělo jako člověk," namítl Ndemi.

"Vždyť jsi jen mtoto - dítě," odsekl Koinnage. "Co ty o tom víš?"

"Slyšel jsem, jak křičel Juma, když ho dostala fisi," odpověděl Ndemi vzdorovitě. "To o tom vím."

Čekali jsme mlčky, jestli neuslyšíme ještě nějaký zvuk, ale žádný se neozval.

"Možná je nakonec dobře, že fisi zabila Masaje," prohlásil nakonec starý Njobe. "Viděl jsem dům, který kreslil do písku, ten, který chtěl postavit pro návštěvníky, a byl to zlý dům. Nebyl okrouhlý a bezpečný před demony, jako naše chýše - měl rohy, a každý přece ví, že demoni žijí v koutech."

"Ano, určitě by na něj padla kletba," přidal se jiný starší.

"Co se dá čekat od chlapa, který se vydá na lov fisi v noci?" dodal další.

"Můžete od něj čekat mrtvou fisi!" prohlásil Sambeke triumfálně, když vykročil ze stínu a hodil na zem zkrvavenou mršinu hyeního samce. Všichni od něho zděšeně ucouvli a on se obrátil ke mně, odlesky plamenů mu skotačily po nahém těle. "Co na to říkáš, starče?"

"Říkám, že jsi větší zabíječ než fisi," odpověděl jsem.

Spokojeně se usmál.

"Teď se podíváme," řekl, "co se dozvíme z mršiny téhle konkrétní fisi." Obrátil se k mladému muži. "Chlapče, půjč mi nůž."

"Jmenuje se Kamabi," řekl jsem.

"Nemám čas učit se ta vaše jména," odsekl Sambeke. Otočil se zpátky ke Kamabiovi. "Udělej, co jsem ti řekl, chlapče."

"Je to muž," opravil jsem ho.

"V té tmě se to těžko pozná," pokrčil rameny Sambeke.

Kamabi odběhl a za okamžik se vrátil s prastarým loveckým nožem; byl tak starý a rezavý, že se ho Sambeke vůbec nechtěl dotknout, a tak jen ukázal na hyenu.

"Kata hi ya tumbo" řekl. "Rozřež ji břicho tady."

Kamabi poklekl a rozpáral hyeně břicho. Vyvalil se z ní příšerný puch, ale Masaj vzal klacek a začal se jím přehrabovat ve vnitřnostech mrtvého zvířete. Nakonec vstal.

"Doufal jsem, že najdu náramek nebo náušnici," řekl. "Ale je to už dávno, co toho chlapce zabila, a fisi už zřejmě všechno vyloučila."

"Koriba může hodit kůstkami a ty mu poví, jestli je to ta, která zabila Jumu," řekl Koinnage.

Sambeke si opovrživě odfrkl. "Koriba může házet kůstkami třeba až do období dešťů, a nepoví mu nic." Rozhlédl se po shromážděných vesničanech. "Zabil jsem fisi starým způsobem a dokázal jsem, že nejsem zbabělec nebo Evropan, který loví jen za denního světla a schovává se za pušku. Ale teď, když už všichni víte, že to dokážu, vám předvedu, kolik fisi umím zabít svým způsobem. Pak se budete moci rozhodnout, který z nich je lepší - jestli můj, nebo Koribův." Odmíchl se. "Teď potřebuji chýši, kde bych se mohl vyspat, abych byl za úsvitu silný a bdělý."

Všichni vesničané kromě Koinnaga mu okamžitě nabídli svou chýši. Masaj se podíval po řadě na každého z mužů a pak se obrátil k náčelníkovi. "Vezmu si tvou," řekl.

"Ale-" začal Koinnage.

"A jednu z tvých žen, aby mě v noci zahřívala." Podíval se Koinnagovi přímo do očí. "Nebo mi chceš odepřít pohostinství po tom, co jsem pro tebe zabil fisi?"

"Ne," odpověděl Koinnage nešťastně, "Neodepřu ti ho."

Masaj se vítězoslavně usmál. "Pořád to ještě není utopie," řekl, "ale už se jí to začíná blížít."

Příštího dne vyrazil Sambeke za svítání s puškou do savany.

Ráno jsem sešel do vesnice, abych dal Zindě mast, která jí pomůže zarazit mléko, protože se její dítě narodilo mrtvé.

Když jsem skončil, prošel jsem všechny shamby, abych požehnal strašáky. Netrvalo to dlouho a shromáždil se kolem mne houf dětí žebronicích, abych jim vyprávěl nějaký příběh.

Nakonec, když už bylo slunce vysoko na obloze a na pochůzky bylo příliš vedro, posadil jsem se do stínu staré akácie.

"Tak dobře," řekl jsem. "Teď vám budu vyprávět příběh."

"A jaký příběh nám dnes povíš, Koribo?" zeptala se jedna holčička.

"Myslím, že vám povím příběh O nerozumném slonovi," odpověděl jsem.

"A proč byl nerozumný?" zeptal se malý chlapec.

"Byl jednou jeden mladý slon," začal jsem, "a protože byl mladý, nezískal ještě moudrost svého druhu. Jednoho dne ten slon náhodou narazil na město uprostřed savany a vešel do něj. To, co tam uviděl, ho naplnilo úžasem, protože to byla ta nejbáječnější věc, jakou kdy spatřil. Celý život pracoval od rána do večera, aby si naplnil břicho, a přitom tady ve městě byly skvělé nástroje, které dokázaly život o mnoho ulehčit. Rozhodl se, že některé z nich musí mít.

Ale když přišel k majiteli motyky, s jejíž pomocí mohl vykopávat zahrabaná akáciová semena, majitel mu řekl: 'Jsem chudý muž a nemohu ti motyku darovat. Ale protože jí tolik chceš, uděláme spolu obchod.'

„Já ale nemám s čím obchodovat," odpověděl slon nešťastně.

„Samozřejmě, že máš," namítl muž. „Když mi dáš svou slonovinu, budu z ní vyřezávat a tobě za ni dám motyku."

Slon nad tím návrhem dlouho uvažoval a nakonec jej přijal, protože když bude mít motyku, nebude už k rytí v zemi potřebovat kly.

Pak šel dál, až narazil na starou ženu s tkalcovským stavem. Pomyslel si, jaká by to byla nádherná věc, kdyby si sám mohl udělat příkrývku, takže by mu za dlouhých nocí nebyla zima.

Požádal proto stařenu o stav a ona mu řekla, že mu jej dát nemůže, ale ráda ho vymění.

„Mohu ti za něj nabídnout jenom motyku," řekl slon.

„Ale já motyku nepotřebuju," odpověděla stařena. „Když mi ale dovolíš, abych ti uřízla jednu nohu, udělám si z ní stůl."

Slon si to dlouho rozmýšlel, pak si ale vzpomněl, jaká byla minulou noc zima, a souhlasil, takže byl obchod uzavřen.

Potom přišel slon k muži, který měl síť, a pomyslel si, jak by to bylo skvělé, kdyby ji měl, protože by si do ní mohl setřást ze stromu ovoce a nemusel by ho už sbírat ze země.

„Nemohu ti tu síť dát, protože mi trvalo mnoho dní, než jsem ji vyrobil," řekl mu muž, „ale vyměním ji za tvoje uši, ze kterých si udělám báječné rohože na spaní."

Slon opět souhlasil a pak se vrátil ke stádu, aby všem ukázal divy, které si donesl z města lidí.

„K čemu nám je motyka?“ zeptal se ho jeho bratr, „Žádná přece nevydrží tak dlouho jako naše kly.“
„Mít příkrývku by nebylo špatné,“ řekla jeho matka, „ale k tomu, abychom si ji vyrobili na stavu, bychom potřebovali prsty, a ty nemáme.“
„Nechápu, k čemu ti bude dobrá síť na chytání ovoce setřeseného ze stromu,“ řekl mu otec. „Jestliže ji budeš držet v chobotu, nebudeš mít čím zatřást stromem, a když zatřeseš stromem chobotem, v čem budeš držet síť?“
„Už chápu, že nástroje lidí nejsou slonům k ničemu,“ povzdechl si mladý slon. „Člověk ze mne nikdy nebude, takže raději zůstanu slonem.“
Jeho otec ale smutně zavrtěl hlavou. „Je pravda, že z tebe nikdy nebude člověk - ale jelikož jsi obchodoval s lidmi, už nejsi ani slon. Ztratil jsi nohu a teď nebudeš stačit stádu. Přišel jsi o své kly a nemůžeš si ze země vyhrabat vodu nebo akáciová semena. Vzdal ses svých uší a nemáš, čím by sis ochladil krev, až bude slunce vysoko na obloze.“
A tak slon strávil zbytek svého nešťastného života napůl mezi městem a stádem, protože do toho prvního patřit nemohl a do toho druhého už nepatřil.
Odmklčel jsem se a zahleděl jsem se do dálky, kde se za jedním z našich polí páslo stádečko impal.
„To je všechno?“ zeptala se holčička, která mě o příběh požádala první.
„To je všechno,“ přisvědčil jsem.
„Tohle nebyl moc dobrý příběh,“ usoudila.
„Ne?“ zeptal jsem se a zaplácl jsem mouchu, která mi lezla po nose. „Proč si to myslíš?“
„Protože skončil špatně.“
„Všechny příběhy nemají dobrý konec,“ odpověděl jsem.
„Špatné konce nemám rada,“ prohlásila holčička.
„Ani já ne,“ souhlasil jsem. Na chvíli jsem se odmlčel a podíval jsem se na ni. „Jak ty si myslíš, že by ten příběh měl skončit?“
„Slon by nevyměnil všechny ty věci, které z něho dělají slona, protože člověkem se stát stejně nemohl.“
„To je správné,“ pochválil jsem ji. „Vyměnili byste to, co z vás dělá Kikuje, abyste zkusili, jestli nemůžete být něčím jiným?“
„Nikdy!“
„Udělal by to někdo z vás?“ zeptal jsem se všech svých posluchačů.
„Ne!“ volali jeden přes druhého.
„A co kdyby vám slon nabídl svoje kly nebo hyena svoje drápy?“
„Nikdy!“
Než jsem jim položil další otázku, na chvíli jsem se odmlčel.
„A co kdyby vám Masaj nabídl svou pušku?“
Většina dětí zakřičela „Ne!“, ale všiml jsem si, že dva ze starších chlapců neodpověděli. Zeptal jsem se jich na to.
„Puška není jako kly nebo drápy,“ odpověděl větší z obou chlapců. „Je to zbraň, kterou používají lidé.“
„To je pravda,“ dodal menší chlapec a přitom šoupal nohama tak vehementně, až zvedl menší oblak prachu. „Masaj přece není zvíře. Je jako my.“
„Není zvíře,“ souhlasil jsem, „ale není jako my. Používají snad Kikujové pušky, žijí v cihlových domech nebo nosí evropské šaty?“
„Ne,“ odpověděli chlapci jednohlasně.
„Pak ale když začnete používat pušku, bydlet v cihlovém domě a nosit evropské šaty - budete ještě skuteční Kikujové?“
„Ne,“ připustili.
„Ale udělá z vás používání pušky, bydlení v cihlovém domě nebo nošení evropských šatů Masaje nebo Evropana?“
„Ne.“
„Tak už chápete, proč musíte odmítnout všechny nástroje a dary těch, kteří přicházejí odjinud? Nikdy nebudeme jako oni, ale přestaneme být Kikujové, takže nakonec nebudeme nic.“
„Už chápu, Koribo,“ řekl větší chlapec.
„Určitě?“ zeptal jsem se ho.
Přikývl. „Určitě.“
„Proč jsou všechny tvoje příběhy takové?“ zeptala se má holčička.
„Jaké?“
„Mají názvy jako O nerozumném slonovi nebo O šakalovi a medozvěstce, O levhartovi a ťuhýkovi, ale když nám je vysvětlíš, jsou vždycky o Kikujích.“
„To proto, že já jsem Kikuju a vy jste také Kikujové,“ odpověděl jsem s úsměvem. „Kdybychom byli levharti, pak by všechny moje příběhy byly doopravdy o levhartech.“
Ještě nějaký čas jsem odpočíval ve stínu akácie a pak jsem uviděl, jak ke mně vysokou trávou kráčí Ndemi a obličej mu jen hoří vzrušením.
„Copak?“ zeptal jsem se, když dorazil až k nám.
„Masaj se vrátil,“ oznámil.
„Zabil nějakou físi?“ zeptal jsem se.
„Mingi sana“ odpověděl Ndemi. „Velice mnoho.“
„Kde je teď?“
„U řeky s několika mladými muži, kteří mu dělají nosiče pušky a stahovače.“
„Myslím, že se za nimi půjdu podívat,“ řekl jsem a opatrně jsem se zvedl, protože když odpočívám příliš dlouho, nohy

mi vždycky ztuhnou. "Ndemi, ty půjdeš se mnou. Vy ostatní se vraťte do svých shamb a přemýšlejte o příběhu O nerozumném slonovi."

Ndemi pyšně vypjal hrud', když jsem ho určil jako svůj doprovod, a v příštím okamžiku jsme už kráčeli širokou savanou.

"Co dělá Masaj u řeky?" zeptal jsem se.

"Svou panga usekl pár mladých stromků," odpověděl Ndemi. "Pak poručil několika mladým mužům, aby z nich něco postavili, ale co to nevím."

Podíval jsem se skrz závoj z prachu a vlnícího se horkého vzduchu. Blížila se k nám malá skupinka mužů.

"Já vím, co to je," odpověděl jsem tiše, protože i když jsem nosítka ještě nikdy neviděl, věděl jsem, jak asi vypadají - a teď se k nám jedna blížila. Jejich váhu - a váhu Masaje - nesli na svých zpocených ramenou čtyři Kikujové.

Jelikož mířili naším směrem, řekl jsem Ndemimu, aby se zastavil, a počkali jsme, až dojdou k nám.

"Jambo, starče!" řekl Masaj, když se přiblížili na doslech. "Dnes ráno jsem zabil sedm dalších hyen."

"Jambo, Sambeke," odpověděl jsem. "Doufám, že se ti sedí pohodlně."

"Chtělo by to polštář," řekl. "A nosiči pořád nemohou srovnat krok. Ale i tak se to dá vydržet."

"Ubožáku," politoval jsem ho. "Chybí ti polštářek a vycvičení nosiči. Jak se něco tak politováníhodného vůbec mohlo stát?"

"To proto, že to ještě není utopie," odpověděl mi s úsměvem. "Ale už se jí to velice blíží."

"Pověz mi, až tady bude," požádal jsem ho.

"Poznáš to sám, starče."

Pak pokynul nosičům, aby ho odnesli k vesnici. Ndemi a já jsme zůstali na místě a dívali jsme se za nimi, jak mizí v dálce.

Tu noc byla velká oslava. Celá vesnice se radovala ze zabítí osmi hyen. Sám Koinnage zabil volka, pombe teklo proudem, a když jsem přišel, všichni zpívali a tančili. Jejich tanec znázorňoval udatné lovecké činy jejich nového zachránce.

Masaj sám seděl na vysoké židli, vyšší, než byl Koinnagův trůn. V ruce držel tykev plnou pombe a kožené pouzdro se svou puškou měl položené na klíně. Na sobě měl nový rudý šat svého lidu, vlasy měl pečlivě upravené do kmenového účesu a celé jeho černé tělo se lesklo olejem, který měl vetřený do kůže. Dvě mladé dívky, sotva po obřizce, stály za ním a hltaly každé jeho slovo.

"Jambo, starče!" pozdravil mě, když jsem k němu přišel.

"Jambo, Sambeke," odpověděl jsem.

"Já už se tak nejmenuju," řekl.

"Ne? Takže jsi přijal kikujské jméno?"

"Přijal jsem jméno, kterému budou Kikujové rozumět," opáčil. "Ode dneška mě tak v této vesnici budou nazývat."

"Ty neodejdeš, teď, když lov skončil?"

Zavrtěl hlavou. "Neodejdu."

"Děláš chybu," řekl jsem mu.

"Ne tak velkou, jakou jsi udělal ty, když jsi odmítl být mým spojencem," odpověděl. Po krátké odmlce se usmál a dodal:

"Chceš vědět, jak zní moje nové jméno?"

"Předpokládám, že jestli tady miníš nějaký čas zůstat, měl bych to vědět," přisvědčil jsem.

Naklonil se ke mně a zašeptal mi do ucha slovo, které Ngai zašeptal před miliony let na svaté hoře Gikujovi.

"Bwana?" zopakoval jsem.

Spokojeně se na mě zašklebil.

"Teď je to utopie," řekl.

Několik následujících týdnů strávil Bwana přeměnou Kirinyagy v utopii - pro Bwana.

Vzal si tři mladé manželky a nařídil vesničánům, aby mu u řeky postavili velký dům, dům s okny, rohy a verandami, asi takový, jaký by si v Keni postavil evropský kolonizátor před dvěma sty lety.

Každý den chodil lovit. Sám si ponechával trofeje a zásoboval vesnici větším množstvím masa, než kdy dřív viděli. Po večerech přicházel do vesnice jíst, pít a tancovat a pak, ozbrojen svou puškou, odcházel tmou do svého vlastního domu.

Brzy začal Koinnage plánovat stavbu stejného domu, jaký měl Bwana, přímo ve vesnici, a mnoho mladých mužů chtělo, aby jim Masaj také opatřil pušku. To samozřejmě odmítl udělat s poukazem, že v Kirinyaze může být pouze jeden Bwana a že jejich práce je sloužit jako stopaři, kuchaři a stahovači.

Už nenosil evropské šaty, ale objevoval se vždycky v tradičním masajském oděvu, vlasy pečlivě upravené a zapletené a tělo lesklé olejem, který mu jeho ženy každou noc vtíraly do kůže.

Držel jsem se své vlastní rady a pokračoval jsem ve svých povinnostech: staral jsem se o nemocné, přivolával jsem déšť, četl jsem z vnitřností zvířat, žehnal jsem strašákům a zmírňoval kletby. Ale s Bwanou už jsem nepromluvil ani slovo a on se mnou také nemluvil.

Ndemi se mnou trávil stále více času, staral se o mé kozy a slepice, a dokonce uklízel mojí bomu, což je sice ženská práce, ale on ji dělal rád.

Nakonec za mnou přišel jednoho dne, když jsem odpočíval ve stínu a díval jsem se na dobytek, který se pásal na blízkém poli.

"Mohu s tebou mluvit, mundumugu?" zeptal se, když si dřepel vedle mě.

"Můžeš mluvit, Ndemí," odpověděl jsem.

"Masaj si vzal další ženu," řekl. "A zabil Karanjova psa, protože ho jeho štěkání obtěžovalo." Odmlčel se. "A každému říká ,chlapče', dokonce i starším. Připadá mi to neucívané."

"To všechno vím," řekl jsem.

"Proč s tím tedy něco neuděláš?" otázal se Ndemí. "Copak nejsi všemocný?"

"Pouze Ngai je všemocný," řekl jsem mu. "Já jsem jen mundumugu."

"Ale copak není mundumugu mocnější než Masaj?"

"Zdá se, že si to většina lidí ve vesnici nemyslí," řekl jsem.

"Aha!" zvolal. "Zlobíš se na ně, že v tebe ztratili víru, a proto ho neproměníš v hmyz a nerozslápněš ho."

"Nezlobím se," odpověděl jsem. "Jsem jenom zklamaný."

"Kdy ho zabiješ?" zajímal se Ndemí.

"Zabít ho by k ničemu nebylo," opáčil jsem.

"Proč ne?"

"Protože oni věří v jeho moc, a kdyby zemřel, poslali by jen pro jiného lovce, ze kterého by se stal další Bwana."

"Takže nic neuděláš?"

"Něco udělám," odpověděl jsem. "Ale zabít Bwanu není řešení. Je třeba ho před lidmi ponížit, aby sám pochopil, že není žádný mundumugu, kterého je třeba respektovat a poslouchat."

"Jak to uděláš?" zeptal se mě Ndemí dychtivě.

"Ještě nevím," řekl jsem. "Musím ho ještě chvíli pozorovat."

"Myslel jsem, že víš všechno."

Usmál jsem se. "Mundumugu neví všechno a ani všechno vědět nemusí."

"Ne?"

"Musí jen vědět víc než jeho lidé."

"Ale ty už přece víš víc než Koinnaga a ostatní."

"Než začnu jednat, musím si být jistý, že vím více než Masaj," odpověděl jsem. "Můžeš vědět, jak je levhart velký a jak je silný, jak rychlý a jak chytrý - ale dokud ho nějaký čas nepozoruješ a nezjistíš, jak útočí, které straně dává přednost, jak zkouší vítr a jak ohlašuje útok pohybem ocasu, jsi při lovu na něj v nevýhodě. Jsem starý muž a nemohu Masaje porazit v souboji, a proto ho musím pozorovat, abych objevil jeho slabinu."

"A co když žádnou nemá?"

"Každý má nějakou."

"I když je silnější než ty?"

"Slon je nejsilnější zvíře ze všech, a přesto mu několik maličkých mravenců v chobotu dokáže způsobit tak šílenou bolest, že se zabije sám." Odmlčel jsem se. "Nemusíš být silnější než tvůj protivník; mravenec přece také není silnější než slon. Ale mravenec zná slonovu slabinu a já musím objevit Masajovu."

Ukázal si na prsa.

"Já ti věřím, Koribo," prohlásil.

"To mě těší," řekl jsem a zaštitil jsem si oči před oblakem prachu, který k nám přinesl horký vítr. "Protože ty jediný nebudeš zklamaný, až se nakonec Masajovi postavím."

"Odpustíš lidem z vesnice?" otázal se.

Než jsem mu odpověděl, na chvíli jsem se odmlčel. "Když si zase vzpomenu, proč jsme přišli na Kirinyagu, odpustím jim," řekl jsem nakonec.

"A když si nevzpomenou?"

"Pak se budu muset postarat, aby si vzpomněli," prohlásil jsem. Rozhlédl jsem se po savaně, podél její linie, která se svažovala k řece a lesu. "Ngai dal Kikujům v utopii druhou příležitost a my ji nesmíme promrhat."

"Pořád používáš to slovo a Koinnaga také, dokonce i Masaj, ale já ho pořád nechápu."

"Utopie?" zeptal jsem se.

Přikývl. "Co to znamená?"

"Znamená to hodně věcí pro hodně lidí," odpověděl jsem. "Pro pravého Kikuje to znamená žít v jednotě se zemí, ctít prastaré zákony a rituály a působit Ngaiovi radost,"

"To mi připadá docela jednoduché."

"Že ano?" přisvědčil jsem. "A přesto si ani nedovedeš představit kolik milionů lidí zemřelo jen proto, že se jejich definice utopie lišila od definice jejich sousedů."

Vytřeštil oči. "Skutečně?"

"Skutečně. Vezmi si například Masaje. Jeho utopie je nechat se nosit v nosítkách, střílet zvířata, brát si stále nové a nové ženy a bydlet ve velkém domě u řeky."

"To mi nepřipadá tak špatné," poznamenal Ndemí zamyšleně.

"Není to špatné - pro Masaje." Krátce jsem se odmlčel. "Ale myslíš si, že je to utopie i pro muže, kteří musí nosit jeho nosítka, nebo pro zvířata, která zabíjí, nebo pro mladé muže z vesnice, kteří se nemohou oženit, nebo pro Kikuje, kteří mu ten dům u řeky museli postavit?"

"Už chápu," přikývl Ndemí a oči se mu rozšířily. "Kirinyaga musí být utopie pro nás pro všechny, jinak by to vůbec žádná utopie nebyla." Setřásl si z tváře obtížný hmyz a podíval se na mě. "Řekl jsem to správně, Koribo?"

"Učíš se rychle, Ndemí," odpověděl jsem, natáhl jsem ruku a pohládl ho po hlavě. "Možná, že z tebe jednoho dne také bude mundumugu."

"A budu pak umět čarovat?"

"Abys mohl být mundumugu, budeš muset umět hodně věcí," odpověděl jsem. "Čarování je z nich až ta poslední."
"Ale nejsenzáčnější," vydechl. "Kvůli němu se tě lidé bojí, a když se tě bojí, naslouchají tvé moudrosti."
Jak jsem tak poslouchal, co říká, začal se mi v hlavě rýsovat plán, jak porazit Bwanu a vrátit svoje lidi k utopickému životu, který jsme si vysnili, když jsme odletěli na Kirinyagu.

"Ovce!" zavrčel Bwana. "Samé ovce! Není divu, že Masajové v minulosti tyli z Kikujů."

Rozhodl jsem se, že večer zajdu do vesnice, abych pokračoval v pozorování svého nepřítele. Vypil velké množství pombe, pak se svlékl do naha a teď stál před Koinnagovou bomou a vyzýval všechny mladé muže, aby s ním šli zápasit. Ti stáli v hloučku ve stínu a třáslí se při pohledu na něho jako ženy.

"Budu zápasit se třemi z vás najednou!" prohlásil a rozhlédl se, jestli se najdou nějakí dobrovolníci. Žádný se nenasel, a tak se zaklonil a hlasitě se rozesmál.

"A to se divíte, proč já jsem Bwana a vy jen tlupa malých chlapců!"

Náhle jeho pohled padl na mne.

"Tady je muž, který se mě nebojí," oznámil.

"To je pravda," řekl jsem.

"Budeš se mnou zápasit ty, starče?"

Zavrtěl jsem hlavou. "Ne, to nebudu."

"Myslím, že jsi stejný zbabělec jako oni."

"Nebojím se buvola nebo hyeny, ale ani s nimi nezápasím," odpověděl jsem. "Mezi odvahou a pošetilostí je rozdíl. Ty jsi mladý muž a já jsem starý."

"Proč jsi přišel teď v noci do vesnice?" zeptal se mě. "Hovořil jsi s vašimi božstvy, radil ses s nimi, jak mě zabít?"

"Je jen jeden bůh," odpověděl jsem, "a zabíjení neschvaluje."

Přikývl a na obličejí se mu objevil pobavený výraz. "Ano, to je logické, že bůh ovcí neschvaluje zabíjení." Náhle mu úsměv z tváře zmizel a podíval se na mě opovržlivě. "En-kai plive na toho tvého boha, starče."

"Ty ho nazýváš En-kai a my mu zase říkáme Ngai," řekl jsem klidně. "Ale je to jeden bůh a přijde den, kdy se Mu všichni budeme zodpovídat. Doufám, že pak budeš stejně statečný a silný, jako jsi teď."

"Doufám, že se přede mnou ten tvůj Ngai nerozklepe strachy," opáčil. Předváděl se před svými ženami, které se jeho aroganci nepokrytě hihňaly. "Copak jsem neodešel nahý do noci, ozbrojen pouze oštěpem, a nezabil jsem fisi? Nezabil jsem za pouhých třicet dní více než stovku zvířat? Ať ten tvůj Ngai raději příliš nezkouší mou trpělivost."

"Bude zkoušet víc než jenom tvou trpělivost," odpověděl jsem.

"Co má tohle znamenat?"

"Znamená to, co si přeješ, aby to znamenalo," řekl jsem. "Jsem starý a unavený. Rád bych se posadil k ohni a napil se pombe."

S tím jsem se od něj odvrátil a zamířil jsem k Njobovi, který si zahříval svoje staré kosti u malého ohně těsně za Koinnagovou bomou.

Jelikož Bwana nenašel nikoho, kdo by s ním byl ochoten zápasit, vrátil se k pombe, a když ho vypil dost, obrátil se ke svým ženám.

"Nikdo se mnou nechce zápasit," postěžoval si v ličeném žalu. "Moje krev válečníka vře bez užitku v žilách. Vymyslete mi nějaký úkol - jakýkoliv úkol - a já ho pro vaše potěšení vykonám."

Tři dívky si spolu začaly šeptat a hihňat se a nakonec jedna z nich vykročila dopředu, pobízena zbylými dvěma.

"Viděli jsme, jak Koriba vložil ruku do ohně a nespálil se," řekla. "Dokážeš to taky tak?"

Opovržlivě si odfrkl. "Kouzelnický trik, nic jiného. Chci skutečný úkol."

"Vymyslete mu něco jednoduššího," řekl jsem. "Vidíte, jak se bojí, že by se mohl popálit."

Otočil se a probodl mne pohledem. "Jaký přípravek jsi použil předtím, než jsi vložil ruku do ohně, starče?" zeptal se mě anglicky.

Usmál jsem se na něj. "To by byl iluzionistický trik, ne kouzlo," odpověděl jsem.

"Myslíš si, že mě ponížíš před mými lidmi?" řekl. "To budeš muset vymyslet něco lepšího, starče."

Přistoupil k ohni, který hořel mezi Njobem a mnou, a strčil do něj ruku. Tvářil se přitom naprosto netečně, ale bylo cítit spálené maso. Nakonec ruku vytáhl a pozvedl ji.

"Tohle není žádné kouzlo!" zvolal svahilsky.

"Ale vždyť ses popálil, manželi," namítla žena, která ho k tomu vyzvala.

"A křičel jsem?" otázal se. "Zkřivil jsem obličej bolesti?"

"Ne, to jsi neudělal."

"Dokáže někdo jiný vložit ruku do ohně a nevykřiknout?"

"Ne, můj manželi."

"Kdo je potom větší muž - Koriba, který se chrání magií, nebo já, který k tomu, aby vložil ruku do ohně, magii nepotřebuje?"

"Bwana," prohlásily ženy jednohlasně.

Obrátil se ke mně a vítězoslavně se usmál.

"Znovu jsi prohrál, starče."

Ale neprohrál jsem.

Přišel jsem do vesnice, abych studoval svého nepřítele, a ze své návštěvy jsem se dozvěděl hodně. Stejně jako se Kikuju nemůže stát Masajem, tento Masaj se nemohl stát Kikujem. Měl vrozenou aroganci, tak velkou, že ho nejen vynesla do jeho současného vysokého postavení, ale také zajistila jeho pád.

Příštího dne zrána přišel do mé bomby Koinnage.

"Jambo," přivítal jsem ho.

"Jambo, Koribo," odpověděl. "Musíme si promluvit."

"O čem?"

"O Bwanovi," řekl Koinnage.

"A co je s ním?"

"Už to přehání," odpověděl Koinnage. "Včera v noci, když jsi odešel, usoudil, že vypil příliš mnoho pombe, aby se vracel domů, a vyhodil mě z mé vlastní chýše - mě, náčelníka!" Odmlčel se, aby nakopl malou ještěrku, která se mu objevila pod nohama, a pak pokračoval: "Nejen to - ráno mi oznámil, že si přivlastňuje mou nejmladší ženu, Kibo!"

"Zajímavé," poznamenal jsem a díval jsem se, jak ještěrka uhání do křoví, kde se otočila a vyčítavě se na nás zadívala. "To je všechno, co mi k tomu řekneš?" zeptal se. "Zaplatil jsem za ni dvacet krav a pět koz. Když jsem mu to řekl, víš, co udělal?"

"Co?"

Koinnage pozvedl malou stříbrnou minci a ukázal mi ji. "Dal mi šilink z Keni!" Plívl na minci a odhodil ji na prašný svah před mou bombou. "A teď říká, že kdykoliv bude ve vesnici, bude spát v mé chýši a já se musím přestěhovat jinam."

"To je mi velice líto," řekl jsem. "Ale varoval jsem tě přece, abys neposílal pro lovce. Kořistit z jiných má v povaze: z hyen, z kudu a stejně tak z Kikujů." Odmlčel jsem se, abych si vychutnal jeho rozpaky. "Možná bys mu mohl říct, aby odešel."

"Neposlechne mě."

Přikývl jsem. "Lev může spát s kozami, může se jimi živit, ale jen zřídka je poslouchá."

"Udělali jsme chybu, Koribo," řekl Koinnage a jeho obličej byl maskou zoufalství. "Můžeš nás toho vetřelce zbavit?"

"Proč?" otázal jsem se.

"Už jsem ti to řekl."

Pomalůčkou jsem zavrtěl hlavou. "Pověděl jsi mi, proč se ho chceš zbavit ty," odpověděl jsem. "To nestačí."

"Co ještě musím říct?" zeptal se Koinnage.

Odmlčel jsem se a vážně jsem se na něj zadíval. "To zjistíš, až přijde ten pravý čas."

"Možná bychom se měli spojit s Údržbou," nadhodil Koinnage. "Oni přece mají moc nás ho zbavit."

Ztěžka jsem si povzdychl. "Copak ses opravdu vůbec nic nenaučil?"

"Nechápu."

"Poslal jsi pro Masaje proto, že byl silnější než fysi. Teď chceš požádat o pomoc Údržbu, protože jsou silnější než Masaj. Jestliže jeden člověk takhle změnil naši společnost, jak si myslíš, že to dopadne, až jich sem vtrhne spousta? Naši mladí muži už teď mluví o tom, že by raději lovili než obdělávali půdu, přejí si vlastnit evropské domy s kouty, ve kterých se ukrývají démoni a prosí Masaje, aby jim sehnal pušku. Co ještě budou chtít, až uvidí všechny ty divy, kterými disponuje Údržba?"

"Tak jak se zbavíme Masaje?"

"Až přijde čas, odejde," řekl jsem.

"Víš to určitě?"

"Jsem mundumugu."

"A kdy přijde ten čas?" zeptal se Koinnage.

"Až pochopíš, proč musí přijít," odpověděl jsem. "Teď by ses měl raději vrátit do vesnice a zjistit, jestli nechce i ostatní tvoje ženy."

Koinnagovi se ve tváři objevil výraz paniky a bez jediného slova rozloučení se rychle rozběhl dolů klikatou cestičkou.

Několik příštích dní jsem strávil shromažďováním kůry určitých stromů na okraji savany, a když jsem jí měl tolik, kolik jsem potřeboval, přidal jsem k ní jisté byliny a kořínky a rozetřel jsem to ve starém želvím krunýři na kaši. Smíchal jsem to s vodou, dal do tykve na vaření a pomalůčkou jsem vzniklou směs zahříval na mírném ohni.

Když jsem skončil, poslal jsem pro Nдемиho, který přišel o půl hodiny později.

"Jambo, Koribo," pozdravil.

"Jambo, Nдеми," odpověděl jsem.

Podíval se na tykev a nakrčil nos. "Co je to?" zeptal se. "Páchne to hrozně."

"To není k jídlu," uklidnil jsem ho.

"V to doufám," oddechl si.

"Dávej si dobrý pozor, aby ses toho nedotkl," řekl jsem, vyšel jsem ven a posadil jsem se do stínu stromu, který rostl v mé bombě. Nдеми se ještě jednou zamračil na tykev a připojil se ke mně.

"Poslal jsi pro mě," řekl.

"Ano, poslal."

"Jsem rád. Ve vesnici to začíná být nesnesitelné."

"Ano?"

Přikývl. "Bwanu teď všude sleduje skupinka mladých mužů. Berou si kozy ze shamb a šaty z chýší a nikdo se jim neodvážá postavit. Kanjara se o to včera pokusil, ale mladí mužové ho zbili, až mu krvácela ústa. Bwana se na to jen

díval a smál se."

Přikývl jsem; nic z toho mne nepřekvapilo.

"Myslím, že je skoro čas," řekl jsem a mávl jsem rukou, abych zaplašil mouchy, které rovněž hledaly stín pod stromem a bzučely mi kolem obličeje.

"Skoro čas na co?"

"Aby Bwana opustil Kirinyagu." Odmlčel jsem se. "Proto jsem pro tebe poslal."

"Mundumugu si přeje, abych mu pomohl?" zvolal Ndemi a jeho mladý obličej zahořel pýchou.

Přikývl jsem.

"Udělám všechno, co mi řekneš," zapřísahal se.

"Dobře. Víš, kdo vyrábí olej, kterým se Bwana natírá?"

"Dělá ho stará Wambu."

"Chci, abys mi ho přinesl dvě plné tykve."

"Myslel jsem, že se olejem maže jenom Bwana," podivil se Ndemi.

"Prostě udělej, co po tobě chci. Máš luk?"

"Ne, ale můj táta ano. Nepoužil ho už mnoho let, takže mu nebude vadit, když si jej vypůjčím."

"Nechci, aby někdo věděl, že ho máš."

Ndemi pokrčil rameny a lhostejně si cosi čmárai ukazováčkem do prachu. "Bude si myslet, že si ho vzali ti Bwanovi mladíci."

"A má tvůj otec šípy s ostrými hroty?"

"Ne," odpověděl Ndemi. "Ale můžu nějaké udělat."

"Chci, abys je udělal dnes odpoledne," řekl jsem. "Deset by jich mělo stačit."

Ndemi nakreslil do prachu šipku. "Takové?" zeptal se.

"Trochu kratší," řekl jsem mu.

"Peři na šípy můžu vzít od slepic z naší bomy," navrhl.

Přikývl jsem. "To bude ono."

"Chceš, abych po Bwanovi střelil šípem?"

"Už jsem ti přece říkal, že Kikujové jiné lidi nezabíjejí."

"Tak co s nimi mám dělat?"

"Až je uděláš, přines je sem do mé bomy," řekl jsem. "A přines deset kousků látky, do kterých je zamotáš."

"A co pak?"

"Potom je namočíme do jedu, který jsem vyrobil."

Zamračil se. "Ale říkal jsi, že nechceš, abych těmi šípy střelil Bwanu." Chvilí přemýšlel. "Na koho jimi budu střílet?"

"Až přijde čas, řeknu ti to," ujistil jsem ho. "Teď se vrať do vesnice a udělej, o co jsem tě požádal."

"Ano, Koribo," řekl a rozběhl se z mé bomy klikatou cestičkou dolů do vesnice, až se před ním slepice rozprchly s divokým kdákáním na všechny strany.

Asi o hodinu později se na můj pahorek opět vyšplhal Koinnage, tentokrát v doprovodu Njobeho a ostatních starších, všichni ve svých kmenových rouchách.

"Jambo, Koribo," pozdravil mě Koinnage nešťastně.

"Jambo," odpověděl jsem.

"Říkal jsi mi, abych se vrátil, až pochopím, proč musí Bwana odejít," pokračoval Koinnage. Plívl na zem a malý pavouček se rozběhl pryč. "Tak jsem přišel."

"A co jsi pochopil?" otázal jsem se. Přitom jsem k němu vzhlédl a zastínil jsem si oči před sluncem.

Rozpačitě se zadíval do země, jako malý kluk, kterého zkouší jeho otec.

"Pochopil jsem, že utopie je křehká věc, kterou je třeba chránit. Před těmi, kdo se ji snaží podrobit své vůli."

"A ty, Njobe?" zeptal jsem se. "Co ty jsi pochopil?"

"Náš život byl velice dobrý," odpověděl. "A já jsem věřil, že ta skutečnost sama o sobě jej dokáže ochránit." Zhluboka si povzdechl. "Ale nestačila."

"Stojí Kirinyaga za ochranu?" zeptal jsem se.

"Jak se zrovna ty můžeš ptát na něco takového?" otázal se mě jeden ze starších.

"Masaj může na Kirinyagu přinést spoustu strojů a hodně peněz," pokračoval jsem. "Chce ji jen zlepšit, ne zničit."

"Už by to nebyla Kirinyaga," řekl Njobe. "Byla by to zase Keňa."

"Zničil všechno, čeho se dotkl," prohlásil Koinnage, obličej zkřivený hněvem a ponížením. "Můj vlastní syn se stal jeho přísluhovačem. Už nemá žádný respekt před svým otcem, před našimi ženami nebo našimi tradicemi. Mluví teď jenom o penězích a puškách a Bwanu uctívá, jako by to byl Ngai sám." Odmlčel se. "Musíš nám pomoci, Koribo."

"Ano," přidal se k němu Njobe. "Udělali jsme chybu, že jsme tě neposlechli."

Dlouze jsem se podíval na každého z nich zvlášť a pak jsem přikývl.

"Pomůžu vám."

"Kdy?"

"Brzy."

"Jak brzy?" chtěl vědět Koinnage. Pak mu vítr vrhl do tváře mrak prachu a on se rozkašlal. "Už to dlouho nevydržíme."

"Do týdne Masaj odejde," řekl jsem.

"Do týdne?" opakoval Koinnage.

"To slibuji." Odmlčel jsem se. "Ale jestli máme očistit naši společnost, je možné, že jeho přísluhovači odejdou s ním."

"Nemůžeš mi vzít mého syna!" zvolal Koinnage.

"Masaj už ti ho vzal," řekl jsem. "Rozhodnu se, jestli mu bude dovoleno vrátit se k nám."
"Ale on bude náčelníkem, až zemře."
"To je moje cena, Koinnage," prohlásil jsem pevně. "Já musím rozhodnout, co bude s Masajovými přísluhovači."
Položil jsem si ruku na srdce. "Rozhodnu spravedlivě."
"Já nevím," zamumlal Koinnage.
Pokrčil jsem rameny. "Tak se naučte žít s Masajem."
Koinnage upřeně hleděl do země, jako by mu mravenci a termiti mohli poradit, jak se má zachovat. Nakonec si povzdychl.
"Stane se, jak říkáš," souhlasil nešťastně.
"Jak nás chceš zbavit Masaje?" zeptal se Njobe.
"Jsem mundumugu," odpověděl jsem neurčitě, protože jsem nestál o to, aby se něco z mého plánu doneslo k Bwanovým uším.
"Bude k tomu třeba mocná magie," usoudil Njobe.
"Pochybuješ snad o mé moci?" otázal jsem se.
Njobe přede mnou uhnul pohledem. "Ne, ale..."
"Ale co?"
"On je jako bůh. Bude těžké ho zničit."
"U nás je místo pouze pro jediného boha," opáčil jsem, "a ten se jmenuje Ngai."
Vrátili se do vesnice a já šel zamíchat jed na ohni.

Zatímco jsem čekal, až se vrátí Ndemi, našel jsem si kousek větvičky a vyvrtal jsem do ní malou díрку. Potom jsem vzal dlouhou jehlu, zatloukl jsem ji do větvičky v její podélné ose, až na druhém konci vylezla ven, a pak jsem ji zase vytáhl. Přiložil jsem takto provrtaný kousek větvičky ke rtům a foukl jsem do dírky. Nic nebylo slyšet, ale dobytek, který se pásal opodál překvapeně zvedal hlavy a moje dvě kozy začaly divoce pobíhat kolem dokola. Vyzkoušel jsem svou píšťalku ještě dvakrát, a když byl výsledek pokaždé stejný, spokojeně jsem ji odložil.
Ndemi se objevil odpoledne. Měl s sebou tykve s olejem, staříčkův luk svého otce a deset pečlivě vyrobených šípů. Kov na hroty neměl, ale ořezal je do velice ostrých špiček. Zkontroloval jsem tětívu, usoudil jsem, že vydrží, a pochvalně jsem přikývl.
Pak jsem namočil špičku každého z šípů do jedu, přičemž jsem si dával dobrý pozor, abych se ho sám nedotkl, a zabalil jsem je do kousků látky, které Ndemi přinesl.
"Dobře," řekl jsem. "Teď jsme připraveni."
"Co musím udělat, Koribo?" zeptal se chlapec.
"Za starých časů, když jsme ještě žili v Keni, směli lovit pouze Evropané a ti platili jiným Evropanům za lovecké výpravy," vysvětlil jsem mu. "Bylo důležité, aby tito bílí lovci a jejich zákazníci zabili hodně zvířat, protože kdyby nebyli spokojeni, už by se nevrátili, nebo by příště zaplatili jinému bílému Evropanovi." Odmlčel jsem se. "Proto lovci někdy naučili lví smečku, aby přišla a nechala se zabít."
"Jak je to možné, Koribo?" otázal se Ndemi, oči vypoulené úžasem.
"Bílý lovec poslal před výpravou svého stopaře," vysvětloval jsem a přitom jsem rozléval olej do šesti menších tykví.
"Stopař zjistil, kde žijí lvi, pak zabil zebra nebo antilopu a rozřezal jí břicho, aby se pach jejího masa šířil vzduchem. Pak zahvízdal na píšťalku. Bry se objevili lvi, buďto za pachem masa, nebo ze zvědavosti, co je to za zvláštní zvuk. Příštího dne zabil stopař další zebra a zase zahvízdal na píšťalku a lvi přišli znovu. Tak to pokračovalo tak dlouho, až se lvi naučili, že kdykoliv uslyší píšťalku, čeká na ně žrádlo - a když je stopař takto vycvičil, aby přišli pokaždé, když zapískal, vrátil se k výpravě, odvedl lovce a jeho zákazníky do savany, kde žili lvi, a zahvízdal na píšťalku. Lvi přišli za zvukem a lovcovi zákazníci si mohli opatřit svoje trofeje."
Usmál jsem se jeho úžasu a pomyslel jsem si, jestli vůbec někoho napadlo, že Kikujové předešli Pavlova o více než sto let.
Pak jsem Ndemimu podal píšťalku, kterou jsem vyřezal.
"Tohle je tvoje píšťalka," řekl jsem mu. "Nesmíš ji ztratit."
"Přivážu si na ni šňůrku a pověsím si ji kolem krku," řekl. "Tak ji neztratím."
"Jestli ji ztratíš, zahyneš strašnou smrtí," varoval jsem ho.
"Mně můžeš věřit, mundumugu."
"Já vím, že můžeš." Vzal jsem šípy a opatrně jsem mu je podal. "Jsou tvoje," řekl jsem. "Musíš s nimi zacházet velice opatrně. Jestli se jimi píchneš nebo se jimi dotkneš místa, kde máš nějakou ranku, skoro určitě zemřeš, a ani všechna moje moc tě nedokáže zachránit."
"Rozumím," řekl, vzal si ode mě šípy a položil je na zem vedle svého luku.
"Dobře," přikývl jsem. "Znáš ten hájek asi půl míle od místa, kde si Bwana postavil u řeky dům?"
"Ano, Koribo."
"Chci, abys tam každý den zašel a zastřelil jedním z otrávených šípů antilopu nebo zebra. Buvola se zabít nepokoušej, je příliš nebezpečný - ale jinak na tom nezáleží. Jakmile bude zvíře mrtvé, polij ho olejem z jedné z těchto šesti tykví."
"A pak mám zahvízdat na hyeny?" zeptal se.
"Potom vylezeš na nejbližší strom a teprve pak, až budeš bezpečně v jeho větvích, zahvízdáš," řekl jsem. "Přijdou - první den to bude trvat déle, druhý den se objeví rychleji a třetí skoro okamžitě. Zůstaneš na stromě tak dlouho, dokud se nenažerou a neodejdou. Teprve pak slezeš a vrátíš se do mé bomy."

"Udělám, co říkáš, Koribo," řekl. "Ale nechápu, jak tohle zažene Bwanu z Kirinyagy."
"To proto, že ještě nejsi mundumugu," odpověděl jsem s úsměvem. "Ale ještě jsem ti všechno nevysvětlil."
"Co ještě musím udělat?"
"Už jen poslední úkol," pokračoval jsem. "Sedmého dne těsně před úsvitem odejdeš z vaší bomby a zabiješ sedmé zvíře."
"Mám jenom šest tykví s olejem," namítl.
"Sedmého dne už žádný potřebovat nebudeš. Přijdou jen proto, že zahvíváš." Odmlčel jsem se, abych se ujistil, že mě dobře poslouchá. "Jak už jsem řekl, zvíře zabiješ ještě před úsvitem, ale tentokrát ho nepoleješ olejem a ani hned nezahvíváš na píšťalku. Místo toho si vylezeš na strom, ze kterého budeš mít rozhled po savaně mezi lesy a řekou. Až uvidíš, že mávnu rukou takto-" předvedl jsem pravou rukou zvláštní krouživý pohyb "-okamžitě zahvíváš na píšťalku. Rozuměl jsi mi?"
"Rozuměl."
"Dobře."
"A tohle bude stačit, aby Bwana navždy odešel z Kirinyagy?" zeptal se nevěřicně.
"Ano."
"Opravdu bych rád věděl, jak," naléhal Ndemi.
"Prozradím ti jenom tohle," řekl jsem. "Jelikož je Masaj civilizovaný člověk, bude čekat dvě věci: že se s ním utkám na své vlastní půdě, a že ho jako muž vzdělaný mezi Evropany budu chtít porazit evropskou technologií."
"Ale ty neuděláš, co bude čekat?"
"Ne," odpověděl jsem. "On pořád ještě nechápe, že nás všim, co k životu na Kirinyaze potřebujeme, zásobily naše vlastní tradice. Utkám se s ním na jeho vlastním bojišti a porazím ho zbraněmi Kikujů, ne Evropanů." Znovu jsem se odmlčel. "A teď, Ndemi, jdi a zabij první zvíře, jinak bude tma, než s tím skončíš, a přece bys nechtěl jít savanou v noci."
Přikývl, vzal píšťalku a zbraně a odběhl k lesu u řeky.

Šestého dne večer jsem sešel dolů do vesnice. Dorazil jsem tam, právě když zapadlo slunce. Noční tanec ještě nezačal, ale většina dospělých se už shromáždila. Čtyři muži včetně Koinnagova syna se mi pokusili postavit do cesty, ale Bwana byl v dobrém rozmaru a mávnutím ruky je odvolal.
"Vítej, starče," řekl. Seděl na vysoké stoličce. "Už je to dlouho, co jsem tě viděl naposledy."
"Měl jsem práci."
"Plánoval jsi můj pád?" otázal se s pobaveným úsměvem.
"Tvůj pád už předurčil Ngai," odpověděl jsem.
"A copak ho způsobí?" pokračoval, když předtím pokynul jedné ze svých žen - už jich měl pět - aby mu přinesla novou tykev pombe.
"Skutečnost, že nejsi Kikuju."
"Co je na Kikujích tak zvláštního?" zeptal se. "Je to kmen ovcí, kteří ukradli svoje ženy Wakambům a dobytek a kozy Luoům. Svou svatou horu, podle které se jmenuje i tento svět, ukradli Masajům, protože Kirinyaga je masajské slovo."
"Je to pravda, Koribo?" zeptal se mě jeden z mladších mužů.
Přikývl jsem. "Ano, je to pravda. V jazyce Masajů znamená kiri horu a nyaga světlo. Ale i když je to masajské slovo, pořád je to kikujská Hora světla a dal nám ji Ngai."
"Je to masajská hora," opáčil Bwana. "Dokonce i její štíty se jmenují po masajských náčelnících."
"Na svaté hoře nikdy žádní Masajové nebyli," namítl starý Njobe.
"Patřila nám jako prvním, jinak by měla kikujské jméno," prohlásil Bwana.
"Pak museli Kikujové Masaje pobít nebo je zahnat," odpověděl Njobe a poťouchle se usmál.
Ta poznámka Bwanu tak rozzlobila, že mrštil tykví pombe po procházející koze takovou silou, až se svalila. Rychle zase vyskočila na nohy a s vyděšeným mečením uháněla pryč.
"Jste hlupáci!" zavřel Bwana. "A i kdyby Kikujové opravdu Masaje z hory vyhnali, já to teď napravím. Prohlašuji se laibonem Kirinyagy a dále prohlašuji, že už to není kikujská planeta."
"Co je to laibon?" zeptal se mě jeden z mužů.
"To je masajský výraz pro krále," vysvětlil jsem mu.
"Jak to může nebýt kikujská planeta, když jsou tady kromě tebe všichni Kikujové?" otázal se Njobe Bwany.
Bwana ukázal na svých pět nohsledů. "Tímto prohlašuji tyto muže za Masaje."
"Nemůžeš udělat z Kikuje Masaje tím, že ho Masajem nazveš."
Bwana se zašklebil a odlesky plamenů vykreslily na jeho hladkém těle podivné vzory. "Můžu, co se mi zachce. Jsem laibon."
"Možná k tomu má co říct tady Koriba," ozval se Koinnage, protože věděl, že týden už skoro uplynul.
Bwana se na mě shovívavě podíval. "Tak co, starče, zpochybňuješ moje právo být králem?"
"Ne," odpověděl jsem. "Nezpochybňuji."
"Koribo!" zvolal Koinnage zděšeně.
"To nemůžeš myslet vážně!" zhorzil se Njobe.
"Musíme být realisté," řekl jsem. "Copak není našim nejmocnějším lovcem?"
Bwana si odfrkl. "Jsem vašim jediným lovcem."
Obrátil jsem se ke Koinnagovi. "Kdo jiný než Bwana dokázal jít nahý a ozbrojený pouze oštěpem do savany a zabít

fisi?"

Bwana přikývl. "To je pravda."

"Samozřejmě," pokračoval jsem, "nikdo z nás ho při tom neviděl, ale určitě by nám nelhal."

"Popíráš snad, že jsem zabil fisi oštěpem?" ohradil se Bwana vztekle.

"Nepopírám to," řekl jsem upřímně. "Vůbec nepochybuji, že bys to dokázal kdykoliv udělat znovu."

"To je pravda, starče," řekl trochu zaraženě.

"Vlastně bychom mohli oslavit tvoje prohlášení za laibona právě takovým lovem - ale tentokrát za denního světla, aby se všichni tví poddaní mohli na vlastní oči přesvědčit o odvaze svého krále."

Vzal si od své nejmladší ženy další tykev pombe a dlouze se na mě zadíval. "Proč to říkáš, starče? Co máš za lubem?"

"Pouze to, co říkám," odpověděl jsem a pak jsem si plívl na dlaň na znamení, jak upřímně to myslím.

Potřásl hlavou. "Ne," řekl. "Něco na mě chystáš."

Pokrčil jsem rameny. "Jestli se ti do toho nechce..."

"Možná se prostě bojí," ušklíbl se Njobe.

"Já se nebojím ničeho!" odsekl Bwana.

"Pak se určitě nebojíš ani fisi," řekl jsem. "To už by každý měl vědět."

"Správně," přisvědčil Bwana, oči stále upřené na mne.

"Když se ale nebojíš fisi, proč se bojíš toho lovu?" otázal se Njobe.

"Nechce na něj jít, protože jsem mu to navrhl já," odpověděl jsem. "Pořád mi nedůvěřuje a to je docela pochopitelné."

"Proč je to pochopitelné?" otázal se Bwana. "Myslíš si, že na mě udělaly dojem ty tvoje čáry máry?"

"To jsem neřekl," odpověděl jsem nevinně.

"Neumíš čarovat, starče," prohlásil a vstal. "Znáš jenom triky a výhrůžky a ty nemají na Masaje žádné účinky."

Odmklčel se a pak pozvedl hlas, aby ho všichni slyšeli. "Dnešní noc strávím v Koinnagově chýši a zítra půjdu na lov fisi. Zabiju ji starým způsobem, aby všichni mí poddaní viděli svého laibona při boji."

"Zítra ráno?" zeptal jsem se.

Probodl mě pohledem; masajská arogance přímo čísla z každého rysu jeho pohledného obličejce.

"Za úsvitu."

Příštího dne ráno jsem vstal brzy, jako obvykle, ale místo abych rozdělal oheň a seděl u něj, dokud se mé staré kosti neprohřejí, oblékl jsem si kikoi a vyrazil jsem do vesnice. Všichni muži už se shromáždili kolem Koinnagovy bomby a čekali, až z ní Bwana vyjde.

Nakonec se objevil, tělo pod rudým pláštěm čerstvě pomazané olejem. Navzdory úctyhodnému množství pombe, jež vypil předešlou noc, vypadal střízlivě a v pravé ruce svíral stejný oštěp, který použil při svém prvním lovu na Kirinyaze.

Nedíval se ani napravo, ani nalevo, rovnou vyrazil skrz vesnici do savany u řeky. Spěchali jsme za ním jako menší procesí, dokud jsme se nedostali asi na míli od jeho domu. Pak jsem se zastavil a pozvedl jsem ruku.

"Dále nepůjdeme," oznámil jsem. "Je nás příliš mnoho a fisi by se nás zalekly."

Bwana si nechal sklouznout svůj rudý plášť z ramen a stál tam nahý a lesknoucí se v ranním slunci.

"Teď se dívejte, moje ovce, ať vidíte, jak loví skutečný král."

Potěžkal oštěp a ponořil se do trávy, která mu sahala až do pasu.

Koinnage se přitočil ke mně. "Slíbil jsi, že dnes odejde," zašeptal.

"Slíbil."

"Pořád je tady."

"Den ještě neskončil."

"Víš určitě, že odejde?" nenechal se odbýt Koinnage.

"Copak jsem svým lidem někdy lhal?" opáčil jsem.

"Nikdy," připustil a ucouvl. "Ne, nikdy jsi nám nelhal."

Znovu umkl, pohled upřený přes planinu. Dlouho jsme neviděli nic. Pak z trávy vyšel Bwana a hrdě kráčel k místu asi sedmdesát kroků před ním.

Vtom se vítr obrátil a najednou jsme uslyšeli chechot hyen, které zachytily pach jeho naolejovaného těla. Viděli jsme, jak se tráva vlní, když se smečka stahovala kolem lovce a vzrušeně přitom povykovala.

Na okamžik zůstal stát na místě, protože byl skutečně statečný muž, ale když zjistil, kolik jich je a on přitom nemůže zabít víc než jednu, hodil oštěpem po nejbližší hyeně a dlouhými skoky se rozběhl k nejbližší akácii. Vyšplhal na ni jen okamžik předtím, než k ní dorazilo prvních šest hyen.

O minutu později strom obklíčilo patnáct dospělých hyen, vrčely na něho a pochechtávaly se, takže Bwanovi nezbývalo než zůstat tam, kde je.

"Takové zklamání," řekl jsem. "Když tvrdil, jak mocný je lovec, věřil jsem mu."

"Je mocnější než ty, starče," opáčil Koinnagův syn.

"Nesmysl," namítl jsem. "To kolem stromu jsou jen hyeny, ne démoni." Opovržlivě jsem se podíval na Koinnagova syna a jeho kumpány. "Myslel jsem, že jste přátelé. Proč tedy nejdete a nepomůžete mu?"

Začali rozpačitě přeshlapovat a po chvíli Koinnagův syn řekl: "Vidiš, že jsme neozbrojení."

"Co na tom záleží?" namítl jsem. "Jste skoro Masajové a tamto jsou pouhé hyeny."

"Když jsou tak neškodné, proč je nejdeš zahnat ty?" otázal se Koinnagův syn.

"Tohle není můj lov," odpověděl jsem.

"Nedokážeš je odehnat, tak se nám neposmívej, že zůstáváme tady."
"Ale já je odehnat dokážu," namítl jsem. "Copak nejsem mundumugu?"
"Tak to udělej!" pobízel mě.
Obrátil jsem se k vesnickým mužům. "Syn Koinnaga mne vyzval. Přejete si, abych Masaje zachránil?"
"Ne!" zvolali skoro do jednoho.
Otočil jsem se k mladíkovi. "Tak vidíš."
"Máš štěstí, starče," odpověděl se zachmuřeným výrazem v obličeji. "Nedokázal bys to."
"To ty máš štěstí," odpověděl jsem.
"Proč?" zeptal se překvapeně.
"Protože jsi mne nazval starcem místo mundumugem nebo mzee, a já jsem tě ještě nepotrestal." Zadíval jsem se mu přímo do očí. "Ale jestli mě ještě jednou nazveš starcem, proměním tě v drobného hlodavce a pak tě nechám na poli pro šakaly."
Řekl jsem to tak přesvědčivě, že ho jeho sebejistota rázem opustila.
"Blufuješ, mundumugu," zamumlal nakonec. "Neumíš čarovat."
"Jsi jen hloupý mladý muž," opáčil jsem. "Byl jsi svědkem působení mé magie v minulosti a víš, že jí budu vládnout i v budoucnosti."
"Tak nech hyeny zmizet," řekl.
"Když to udělám, odpřisáhneš mi ty i tví přátelé oddanost a budete se řídit zákony a tradicemi Kikujů?"
Dlouze o mém návrhu přemýšlel a pak přikývl.
"A vy ostatní?" zeptal jsem se s pohledem upřeným na jeho kumpány.
Ozvalo se souhlasné mumlání.
Vykročil jsem savanou k místu, kde Bwana pořád ještě seděl na stromě a nešťastně hleděl dolů na hyeny. Když jsem se k nim přiblížil na tři sta kroků, zpozorovaly mě, začaly větřit a výhrůžně vrčet.
"Ve jménu Ngaie," zvolal jsem. "Mundumugu vám nařizuje, abyste odešly!"
Když jsem to dořekl, mávl jsem rukou tak, jak jsem to předtím ukázal Ndemimu.
Zapískání jsem neslyšel, protože ten zvuk byl pro lidský sluch příliš vysoký, ale celá smečka se rázem otočila a rozběhla se k lesu.
Chvilí jsem se za nimi díval a pak jsem se obrátil zpátky ke svému lidu.
"Teď se vraťte do vesnice," řekl jsem přísně. "O Bwanu se postarám sám."
Odešli bez jediné námitky a já se vydal ke stromu, ze kterého to Bwana všechno pozoroval. Než jsem tam došel, už slezl dolů a čekal na mě.
"Zachránil jsem tě svou magií," řekl jsem, "ale je čas, abys odešel z Kirinyagy."
"Byl to nějaký trik!" zaječel. "Žádná magie to nebyla."
"Trik nebo magie," odpověděl jsem. "Jaký je v tom rozdíl? Stane se to znovu, a já už u toho nebudu, abych tě zachránil."
"Proč bych ti měl věřit?" zeptal se rozzlobeně.
"Nemám důvod ti lhát," opáčil jsem. "Až půjdeš příště na lov, físi na tebe opět zaútočí a bude jich tolik, že je všechny nepobiješ ani svou evropsanskou puškou. A já u toho nebudu, abych tě zachránil." Odmlčel jsem se. "Odejdi, dokud můžeš, Masaji. Asi půl hodiny se nevrátí. Zatím stačíš dojít do Přistavu a já použiju svůj počítač, abych oznámil Údržbě, že tě mají odvézt zpátky na Zemi."
Dlouze se mi zadíval do očí. "Ty to myslíš vážně," řekl nakonec.
"Samozřejmě."
"Jak jsi to udělal, starče?" zeptal se. "Mám právo se to dozvědět než odejdu."
Chvilí jsem ho pozoroval mlčky, než jsem konečně řekl:
"Jsem mundumugu." Pak jsem se otočil a bez jediného ohlednutí jsem vykročil k vesnici.

Odpoledne jsme strhli jeho dům a na večer jsem přivolal déšť, aby očistil Kirinyagu od posledních stop zkaženosti zaseté do našeho středu.
Příštího rána jsem se vydal dlouhou klikatou cestičkou k vesnici, abych požehnal strašákům, a sotva jsem tam dorazil, obklopily mě děti a zebronily o příběh.
"Dobře," řekl jsem a odvedl jsem je do stínu akácie. "Dnes vám povím příběh O domýšlivém lovcí."
"A bude mít dobrý konec?" zeptala se jedna holčička.
Rozhlédl jsem se po vesnici a viděl jsem, jak se můj lid zaměstnává každodenními povinnostmi, pak jsem se zadíval přes zelené pláně do dálky.
"Ano," řekl jsem tiše. "Tentokrát ano."
4

MANAMOUKI
(březen - červenec 2133)

Před mnoha eony žily Gikujovy děti na svazích svaté hory Kirinyagy.
Na té hoře bylo mnoho hadů, ale synům a vnukům Gikuje připadali odporní a brzy je vybili všechny až na jednoho.
Pak se jednoho dne připlazil poslední had do jejich vesnice, kde zabil a sežral malé dítě. Děti Gikuje vyhledaly svého

mundumugu a požádaly ho, aby je té hrozby zbavil.

Mundumugu hodil kůstkami a obětoval kozu a potom vyrobil jed, který dokázal hada usmrtit. Otevřel břicho jiné kozy a jed vložil dovnitř. Kozu pak nechal pod stromem, kde ji ještě téhož dne had pohltit a zemřel.

"Teď musíte hada rozsekát na sto kusů," řekl mundumugu, "a ty rozptýlte po svaté hoře, aby už žádný démon nemohl vdechnout do jeho těla život."

Děti Kikuje udělaly, co jim řekl, a rozptýlily sto kousků hadova těla po svazích Kirinyagy. V noci však každý z těch kousků ožil a stal se z něj nový had a brzy se Kikujové báli vycházet ze svých domů.

Mundumugu vystoupil na horu, a když dorazil na nejvyšší vrcholek, oslovil Ngaie.

"Jsme v obklíčení hadů," řekl. "Jestli je nepobiješ, Kikujové jako lid určitě vyhynou."

"Já jsem stvořil hada, stejně jako jsem stvořil Kikuje a ostatní věci," odpověděl mu Ngai, který sedí na svém zlatém trůnu na vrcholu hory Kirinyagy. "A nic z toho, co jsem udělal, ať už je to člověk nebo had nebo strom nebo pouhá myšlenka, není v Mých očích odporné. Tentokrát vás zachráním, protože jste mladí a hloupí, ale nikdy nesmíte zapomenout, že nesmíte ničit to, co vám připadá odporné - protože jestli se to pokusíte zničit, vrátí se vám to ve stokrát větší míře."

To je jeden z důvodů, proč dávají Kikujové přednost obdělávání půdy před lovem zvířat v džungli, jako to dělají Wakambové, nebo válčením jako Masajové - nechtějí se totiž dožít toho, že to, co zabijí, se jim stonásobně vrátí. Je to ponaučení, které svému lidu vštěpuje každý mundumugu, dokonce i poté, co jsme odešli z Keni a emigrovali jsme na terraformovanou planetu Kirinyagu.

V celé historii našeho kmene pouze jeden mundumugu zapomněl na lekci, kterou udělil v těch dávných dobách Ngai na vrcholu svaté hory.

A ten mundumugu jsem byl já.

Když jsem se probudil, našel jsem uvnitř trnité ohrady mé bomby výkaly hyeny. Už to mě mělo varovat, že ten den bude neblahý, protože horší zlé znamení snad neexistuje. Také vítr, horký a suchý, který s sebou nesl prach, přicházel od západu, zatímco všechny dobré větry vanou od východu.

Toho dne měli dorazit naši první imigranti. Dlouho a důrazně jsme se bránili tomu, aby na Kirinyagu přicházeli novousedlíci, protože jsme tady vedli starý způsob života a nechtěli jsme, aby vlivy zvenčí kazily společnost, kterou jsme vytvořili. Jenže naše smlouva jasně říkala, že z Keni může emigrovat každý Kikuju, který se zaváže dodržovat naše zákony a zaplatí nezbytné poplatky Radě Eutopie. Oddalovali jsme nevyhnutelné, jak jen to šlo, ale nakonec jsme museli souhlasit, že Thomase Nkobeho s jeho ženou přijmeme.

Ze všech kandidátů na imigraci se Nkobe zdál nejlepší. Narodil se v Keni, vyrostl ve stínu svaté hory a poté, co se vrátil ze studií, vedl velkou farmu, kterou jeho rodina odkoupila od jednoho z posledních evropských usedlíků. Co však bylo nejdůležitější, byl přímým potomkem Jomo Kenyatty, velkého Planoucího oštěpu Keni, který nás dovedl k nezávislosti.

Belhal jsem se horkou, suchou savanou k malému kosmodromu Přístav, abych přivítal nově příchozí. Doprovázel mne pouze Ndemi, můj mladý pomocník. Cestu nám dvakrát zastoupil buvol a jednou musel Ndemi zahnat kameny hyenu, ale nakonec jsme dorazili k cíli a tam jsme zjistili, že loď Údržby, která měla přivést Nkobeho a jeho ženu, ještě nedorazila. Posadil jsem se do stínu akácie a Ndemi se ke mně po chvíli připojil.

"Mají zpoždění," řekl s očima upřenými do bezmračného nebe. "Možná, že vůbec nepřijdou."

"Přijdou," ujistil jsem ho. "Všechna znamení tomu nasvědčují."

"Ale to jsou přece špatná znamení a Nkobe je možná dobrý člověk."

"Dobrých lidí je mnoho," odpověděl jsem. "Ne všichni ale patří na Kirinyagu."

"Tebe něco trápí, Koribo?" zeptal se mě Ndemi. Vyschlou, praskající trávou pomalu kráčel párek chocholatých jeřábů a ve stoupajícím vzdušném proudu kroužil sup.

"Dělám si starosti," řekl jsem.

"Proč?"

"Protože nevím, proč tady chtějí žít."

"Proč by neměli chtít?" opáčil Ndemi, vzal suchou větvičku a metodicky ji začal lámat na malé kousky. "Copak tady není utopie?"

"Existuje mnoho rozdílných představ o utopii," odpověděl jsem. "Kirinyaga je pro Kikuje."

"A Nkobe je Kikuju, takže sem patří," prohlásil Ndemi rozhodně.

"Nevím."

"Proč?"

"Protože je mu už skoro čtyřicet. Proč čekal tak dlouho?"

"Možná si to dříve nemohl dovolit."

Zavrtěl jsem hlavou. "Pochází z velice bohaté rodiny."

"Mají hodně dobytka?" zajímal se Ndemi.

"Velice mnoho," přisvědčil jsem.

"A koz?"

Přikývl jsem.

"Přiveze si je s sebou?"

"Ne. Přijde sem s prázdnými rukama jako my všichni." Zachmuřeně jsem se odmlčel. "Proč by se měl muž, kterému patří velká farma a má mnoho traktorů a lidí, kteří za něj pracují, vzdát všeho svého majetku? To je to, co mě trápí."

"Říkáš to, jako by způsob života, který vedl na Zemi, byl lepší," řekl Ndemi zamračeně.

"Nebyl lepší - jen jiný."

Na chvíli se odmlčel. "Koribo, co je to traktor?"

"Stroj, který na poli zastane práci mnoha lidí."

"To zní opravdu báječně," usoudil Ndemi.

"Způsobuje půdě hluboké rány a páchne benzínem," odpověděl jsem a nijak jsem se přitom nesnažil skrýt své opovržení.

Chvíli jsme seděli mlčky. Pak se objevila kosmická loď Údržby; její sestup zvedl obrovský mrak prachu a způsobil, že se ptáci a opice na nejbližších stromech divoce rozkřičeli a rozvřeštěli. "Nu," řekl jsem, "už brzy se všechno dozvíme."

Zůstal jsem ve stínu, dokud loď nepřistála a nevyšel z ní Thomas Nkobe se svou ženou. Nkobe byl vysoký, dobře stavěný muž oblečený v obyčejné západní šaty; ona byla štíhlá a půvabná, vlasy měla spletené do elegantních copánků, střih jejich khaki šortek a lovecké kazajky prozrazovaly kvalitu.

"Hello!" pozdravil Nkobe anglicky, když jsem přišel k němu. "Už jsem se bál, že si budeme muset najít cestu do vesnice sami."

"Jambo," odpověděl jsem svahilsky. "Vítejte na Kirinyaze."

"Jambo," opravil se a začal také mluvit svahilsky. "Ty jsi Koinnage?"

"Ne," odpověděl jsem. "Koinnage je náš nejvyšší náčelník. Budeš žít v jeho vesnici."

"A kdo jsi ty?"

"Já jsem Koriba," řekl jsem.

"Je mundurnugu," dodal Ndemi hrdě. "Já jsem Ndemi." Odmlčel se. "Jednou ze mě také bude mundumugu."

Nkobe se na něj usmál. "Určitě bude." Náhle si vzpomněl na svou ženu. "A tohle je Wanda."

Vykročila kupředu, usmála se a napřáhla ruku. "Opravdický mundumugu!" řekla svahilštinou se silným přízvukem.

"Velice mě těší, že tě poznávám."

"Doufám, že se vám váš nový život na Kirinyaze bude líbit," odpověděl jsem a potřásl jsem jí rukou.

"Určitě ano," zvolala nadšeně. Z lodi mezitím vyložili jejich zavazadla a hned zase odstartovali. Žena se rozhlédla po suché savaně a uviděla trojici čápů marabu se šakalem, kteří trpělivě čekali, až se hyena nakrmí masem mláďate pakoně hřivnatého, jež zabila brzy ráno. "Už teď to tady zbožňuju!" Na chvíli se odmlčela a dodala důvěrně: "Vlastně jsem to byla já, kdo Toma přesvědčil, abychom sem přišli."

"Ano?"

Přikývla. "Už jsem se nedokázala dívat, co se děje s Keňou. Všechny ty továrny a znečištění! Od chvíle, kdy jsem se dozvěděla o Kirinyaze, jsem se sem chtěla přestěhovat, vrátit se k přírodě a žít tak, jak nám bylo určeno." Zhluboka se nadechla. "Cítíš ten vzduch, Tome! Ten ti prodlouží život o deset let."

"Už mě nemusíš přesvědčovat," odpověděl s úsměvem. "Jsem tady - ne?"

Obrátil jsem se k Wandě Nkobe. "Ty nejsi Kikujka, že ne?"

"Teď už jsem," odpověděla. "Od chvíle, kdy jsem se provdala za Toma. Ale abych odpověděla na tvou otázku: narodila jsem se a vyrostla jsem v Oregonu."

"V Oregonu?" zeptal se Ndemi a odehnal mouchy, které mu poletovaly kolem obličeje.

"To je v Americe," vysvětlila mu. Pak se odmlčela. "Mimochodem, proč mluvíte svahilsky a ne kikujsky?"

"Kikujština je mrtvý jazyk," řekl jsem. "Většina našich lidí už jej nezná."

"Doufala jsem, že tady se jím ještě mluví," povzdechla si zklamaně. "Učila jsem se ho mnoho měsíců."

"Kdyby ses přestěhovala do Itálie, také bys nemluvila latinsky," opáčil jsem. "Pořád ještě používáme některá kikujská slova - ale o nic víc, než v italštině zůstalo latinských."

Chvíli mlčela a pak pokrčila rameny. "Alespoň budu mít příležitost procvičit si svahilštinu."

"Překvapuje mě, že jsi ochotná zřeknout se vymožeností Ameriky pro Kirinyagu," řekl jsem a pozorně jsem si ji prohlížel.

"Chtěla jsem to udělat už dávno," odpověděla. "To Torna bylo nutné přesvědčit, ne mě." Odmlčela se. "Kromě toho jsem se většiny těch takzvaných vymožeností vzdala, když jsem odjela z Ameriky a nastěhovala jsem se do Keni."

"I Keňa se může pochlubit jistým luxusem," namítl jsem. "Tady nemáme elektřinu, tekoucí vodu ani."

"Tábořili jsme, kdykoliv jsme k tomu měli příležitost," řekla a já jsem položil Ndemimu ruku na rameno dříve, než ji mohl vyplisnit za to, že skočila mundumugovi do řeči. "Jsem zvyklá na život v přírodě."

"Ale vždycky jste měli dům, kam jste se mohli vrátit."

Dávala se na mě, na tváři pobavený úsměv. "Snažíš se nás přesvědčit, abychom se vrátili, odkud jsme přišli?"

"Ne," odpověděl jsem. "Ale chtěl bych připomenout, že nic není nezvratné. Každý člen naší společnosti, který není spokojený a chce odejít, může to prostě jen oznámit Údržbě a o hodinu později pro něj do Přístavu přiletí kosmická loď, aby ho odvezla."

"Nás se to netýká," odpověděla. "My jsme běžci na dlouhou trať."

"Na dlouhou trať?" zopakoval jsem.

"Chce říct, že tady miníme zůstat," vysvětlil Nkobe a objal svou ženu kolem ramen.

Horký vítr zvedl oblak prachu a zatočil se kolem nás.

"Myslím, že bych vás měl doprovodit do vesnice," řekl jsem a rukou jsem si zakryl oči. "Určitě jste unavení a rádi byste si odpočinuli."

"Vůbec ne," namítl Wanda Nkobe. "Tohle je úplně nový svět. Chci se po něm porozhlédnout." Podívala se na Ndemiho, který si ji upřeně prohlížel. "Děje se něco?" zeptala se.

"Jsi velice silná a statná," pochválil ji Ndemi. "To je dobře. Porodíš hodně dětí."

"Rozhodně doufám, že ne," opáčila. "Pokud má Keňa něčeho přebytek, pak jsou to děti."
"Tohle není Keňa," namítl Ndemí.
"Najdu si jiný způsob, jak být této společnosti užitečná."
Ndemí si ji chvíli mlčky prohlížel. "Dobrá," řekl nakonec. "Myslím, že bys mohla sbírat dříví na topení."
"Jsem ráda, že mám tvůj souhlas," odsekla.
"Ale budeš potřebovat nové jméno," pokračoval Ndemí. "Wanda je evropské jméno."
"Je to jenom jméno," řekl jsem. "Když ho změní, nestane se z ní více Kikujka."
"Nemám žádné námitky," prohlásila. "Začínám nový život, takže bych měla mít nové jméno."
Pokrčil jsem rameny. "Jaké jméno bys chtěla přijmout?"
Usmála se na Ndemího. "Vyber mi ho ty," řekla.
Zamračil se, pak se na ni podíval. "Sestra mé matky, která loni zemřela při porodu, se jmenovala Mwange a nyní není ve vesnici nikdo toho jména."
"Tak tedy Mwange," souhlasila. "Mwange wa Ndemí."
"Ale já nejsem tvůj otec," namítl Ndemí.
Usmála se na něj. "Jsi otec mého nového jména."
Ndemí hrdě vypjal hrud'.
"Dobrá, když se tohle vyřešilo," vmísil se do hovoru Nkobe, "co naše zavazadla?"
"Nebudete je potřebovat," řekl jsem.
"Ale ano, budeme," namítla Mwange.
"Museli vám říct, že si s sebou nemáte z Keni nic brát."
"Přinesla jsem si nějaké kikoí, které jsem sama vyrobila," vysvětlila. "Určitě je to povolené - na Kirinyaze si přece budu sama tkát látky a vyrábět šaty."
Krátko jsem si její vysvětlení promyslel a pak jsem přikývl. "Pošlu pro vaše zavazadla nějaké vesnické děti."
"Nejsou těžká," namítl Nkobe. "Mohu je vzít sám."
"Kikujští mužové nenosí břemena," řekl Ndemí.
"A co kikujské ženy?" otázala se Mwange, které se zjevně nechtělo tady zavazadla jen tak nechat.
"Ty nosíš dřevo na topení a zrní, ne rance a oblečení," odpověděl Ndemí. "Tohle," ukázal opovržlivě na dva kožené vaky, "je práce pro děti."
"Tak tedy můžeme vyrazit," odpověděla Mwange. "Žádné děti tady nejsou."
Ndemí se rozzářil pýchou a vyrazil vpřed.
"Nechte jít Ndemího vpřed," řekl jsem. "Má mladé, bystré oči. Neunikne mu žádná hyena ani had, který by se schovával v trávě."
"Vy tady máte jedovaté hady?" zeptal se Nkobe.
"Ne mnoho."
"Proč je nevybijete?"
"Protože tohle není Keňa," opáčil jsem.
Šel jsem hned za Ndemím a Nkobe s Mwange nás následovali. Navzájem si vzrušeně ukazovali krajinu a zvířata. Takto jsme ušli asi půl míle, když jsme narazili na samce impaly, který nám stál v cestě.
"Není nádherný?" zašeptala Mwange. "Podívej se, jaké má rohy!"
"Kéž bych tu s sebou měl kameru!" řekl Nkobe.
"Kamery nejsou na Kirinyaze povoleny," řekl jsem.
"Já vím," odpověděl Nkobe. "Ale po pravdě řečeno, nevím, jak by něco tak neškodného, jako je kamera, mohlo mít škodlivý vliv na naši společnost."
"Když máte kameru, potřebujete filmy, a tím pádem i továrnu, která kameru a filmy vyrábí. K vyvolání filmů jsou třeba chemikálie a pak je třeba najít místo, kam se vyvezou chemikálie, které už k ničemu nejsou. Aby se z filmu dala udělat fotografie, je třeba fotografický papír, a my máme stěží dost dřeva na oheň." Odmlčel jsem se. "Kirinyaga nám poskytuje všechno, co chceme. Proto jsme sem přišli."
"Kirinyaga vám poskytuje všechno, co potřebujete," odpověděla Mwange. "To není tak docela totéž."
Náhle se Ndemí zastavil a otočil se k ní.
"Jsi tady první den, takže ti tvou nevědomost odpouštím," prohlásil. "Ale nesluší se, aby se manamouki přela s mundumugem."
"Manamouki?" zopakovala. "Co je to manamouki?"
"To jsi ty," odsekl Ndemí.
"Už jsem to slovo slyšel," řekl Nkobe. "Myslím, že to znamená něco jako manželka."
"Mýlíš se," řekl jsem. "Manamouki je všechno ženské."
"Myslíš žena?" zeptala se Mwange.
Zavrtěl jsem hlavou. "Jakýkoliv majetek ženského pohlaví," odpověděl jsem. "Žena, kráva, prasnice, fena, ovce."
"A Ndemí má za to, že jsem nějaká forma majetku?"
"Jsi Nkobeho manamouki," potvrdil Ndemí.
Chvilu se nad tím zamyslela a pak pobaveně pokrčila rameny.
"Co se dá dělat," řekla anglicky. "Jestli je Wanda pouhé jméno, manamouki je pouhé slovo. S tím dokážu žít."
"To doufám," odpověděl jsem svahilsky. "Protože budeš muset."
Otočila se ke mně. "Já vím, že jsme první imigranti, kteří na Kirinyagu přišli, takže o nás musíš mít pochybnosti - ale tohle je život, jaký jsem vždycky chtěla vést. Budu tou nejlepším ztracenou manamouki, jakou jsi kdy viděl."

"To doufám," řekl jsem, ale všiml jsem si, že vítr stále vane od západu.

Představil jsem Nkobeho a Mwange jejich sousedům, ukázal jsem jim jejich shambu, kde si budou pěstovat jídlo, přidělil jsem jim šest kusů dobytka a deset koz a doporučil jsem jim, aby je na noc zavírali ve své bomě a ochránili je tak před hyenami, řekl jsem jim, jak se dostanou k řece, ze které mohou brát vodu, a pak jsem je zanechal u vchodu do jejich chýše. Mwange byla všim nadšená a brzy se zabrala do živého hovoru s ostatními ženami, které přišly, aby si prohlédly její nezvyklé oblečení.

"Je velice hezká," poznamenal Ndemi, když jsme se vydali do polí požehnat strašáky. "Možná sis vyložil zlá znamení špatně."

"Možná," odpověděl jsem.

Podíval se na mě. "Ale nemyslíš si to."

"Ne."

"No, mně se líbí," prohlásil.

"To je tvoje právo."

"Takže tobě se nelíbí?"

mlčel jsem a uvažoval jsem, co mu mám odpovědět.

"Ne," řekl jsem nakonec. "Bojím se jí."

"Ale vždyť je to jen manamouki!" namítl. "Nemůže nikomu ublížit."

"Za jistých okolností může ublížit každý."

"Tomu nevěřím," řekl Ndemi.

"Pochybuješ o slovech svého mundumugu?" otázal jsem se.

"Ne," ujistil mě rychle. "Když ty něco řekneš, musí to být pravda. Ale nechápu, jak by se to mohlo stát."

Suše jsem se usmál. "To proto, že ještě nejsi mundumugu."

Zastavil se a ukázal na místo vzdálené asi tři sta metrů, kde se páslo stádečko impal.

"Mohou i ony ublížit?" zeptal se.

"Jistě."

"Ale jak?" zeptal se zamračeně. "Když se objeví nebezpečí, nepostaví se mu, ale dají se před ním na útěk. Ngai je nepožehnal rohy, takže se nemohou bránit. Nejsou dost velké, aby zničily naši úrodu. Nedokážou nepřitele ani kopnout, jako to dělají zebry. Nechápu."

"Povím ti příběh O ošklivé buvolici, a pak pochopíš," řekl jsem.

Ndemi se šťastně usmál, protože příběhy miloval nade vše, a já jsem ho zavedl do stínu trnitého stromu, kde jsme se oba posadili tváří proti sobě.

"Jednoho dne se savanou procházela buvolí kráva," začal jsem, "Hyeny ji nedávno připravily o první tele, a proto byla velice smutná. Pak narazila na čerstvě narozenou impalu, které ráno zabily matku hyeny.

„Ráda bych si tě vzala s sebou domů," řekla buvolí kráva, „protože jsem velice osamělá a moje srdce překypuje láskou. Jenomže ty nejsi buvol."

„I já jsem velice osamělá," odpověděla impala. „A když mě tady necháš samotnou a bez ochrany, určitě nepřežiju noc."

„To je těžké," řekla buvolí kráva. „Ty jsi impala a my jsme buvoli. Nepatříš mezi nás."

„Stanu se nejlepším buvolem ze všech," slibovala impala. „Budu jíst totéž, co jíte vy, pít, co vy pijete, a půjdu, kam půjdete vy."

„Jak bys mohla být buvolem? Vždyť ani nemáš rohy."

„Tak si na hlavu připevním větev stromu."

„Neválíš se v blátě, abys svou kůži chránila před parazity," poznamenala buvolice.

„Vezmi mě s sebou, a uvidíš, že za chvíli na sobě budu mít víc bláta než všichni ostatní buvoli," slibovala impala.

Na každou námitku, se kterou buvolí kráva přišla, měla impala okamžitě odpověď, a tak nakonec souhlasila, že ji s sebou vezme. Většina členů stáda si myslela, že impala je ta nejoshišlivější buvolice, jakou kdy viděli-" tady se Ndemi zasmál "-ale protože se tak usilovně snažila chovat jako buvol, dovolili jí, aby s nimi zůstala.

Pak se jednoho dne páska skupinka mladých buvolů kus od stáda a narazili na hluboké bahniště, které jim odřízlo cestu.

„Musíme se vrátit k ostatním," řekl jeden z buvolů.

„Proč?" otázala se impala. „Na druhé straně bahniště je šťavnatá tráva."

„Protože nás dospělí varovali, že tak hluboké bahniště nás může stáhnout dolů a zabít nás."

„Tomu nevěřím," opáčila impala, která byla troufalejší než její společníci, a klidně došla doprostřed bahniště.

„Vidíte?" zavolala. „Nestáhlo mě to dolů. Je to dokonale bezpečné."

Brzy se tři mladí buvoli vydali bahništěm k ní, ale postupně se propadli do bahna a utopili se.

„Za to může ta ošklivá buvolice," prohlásil král stáda. „To ona jim řekla, aby šli přes bahniště."

„Ale nemyslela tím nic zlého," namítl její adoptivní matka. „Kromě toho říkala pravdu: pro ni bylo bahniště skutečně bezpečné. Chce jen žít s naším stádem a být buvolem; prosím, netrestejte ji."

Král byl obdařen větší mírou shovívavosti než moudrosti, a proto ošklivé buvolici odpustil.

O týden později ošklivá buvolice, která dokázala vyskočit až do výšky vzrostlého keře, vyskočila do vzduchu a uviděla smečku hyen, která se plížila k jejich stádu. Čekala, až byly skoro u ní, a teprve pak varovně vykřikla. Všichni buvoli se dali do běhu, ale hyeny adoptivní matku ošklivé buvolice dohonily, strhly ji k zemi a rozsápaly ji.

Většina ostatních buvolů byla ošklivé buvolici vděčná, že je varovala, ale v uplynulém týdnu se králem stáda stal nový buvol a ten byl moudřejší než jeho předchůdce.

„To všechno je chyba ošklivé buvolice,“ prohlásil.
„Jak by to mohla být její chyba?“ otázal se jeden ze starších buvolů. „Vždyť to byla ona, kdo nás varoval před hyenami.“
„Ale varovala nás, až když bylo příliš pozdě,“ odpověděl král. „Kdyby nás varovala hned, jak hyeny uviděla, její matka by stále byla mezi námi. Ona však zapomněla, že nedovedeme běžet tak rychle jako ona, a její matka za to zaplatila životem.“
A pak ten nový král se zármutkem v srdci prohlásil, že ošklivá buvolice musí ze stáda odejít, protože mezi tím být buvolem a chtít být buvolem je velký rozdíl.
Opřel jsem se o strom - můj příběh skončil.
„Přežila ošklivá buvolice?“ zeptal se Ndemi.
Pokrčil jsem rameny a shodil jsem si z lokte lezoucí hmyz. „To už je jiný příběh.“
„Nechtěla nikomu ublížit.“
„Ale stejně její vinou došlo k neštěstí.“
Ndemi si prstem čmáral do prachu a přitom přemýšlel o mé odpovědi, pak vzhledl. „Kdyby nebyla se stádem, hyeny by její matku zabily stejně.“
„Možná.“
„Pak to nebyla její chyba.“
„Kdybych usnul opřený o strom a ty jsi viděl, jak se ke mně trávou plazí černá mamba, a přesto bys mě neprobudil, a kdyby mě ta mamba zabila, kladli by ti za vinu mou smrt?“ zeptal jsem se.
„Ano.“
„Přestože by mne mamba zabila, i kdybys tam vůbec nebyl?“
Ndemi se zamračil. „To je obtížný problém.“
„Ano, to je.“
„S tím bahništěm to je mnohem jasnější,“ řekl. „To byla jednoznačná chyba ošklivé buvolice, protože kdyby ostatní buvolky nepobízela, nešli by tam.“
„To je pravda,“ řekl jsem.
Ndemi se několik okamžiků nehýbal; stále přemítal nad složitostí mého příběhu.
„Chtěl jsi říct, že je mnoho různých způsobů, jak ublížit,“ oznámil.
„Ano.“
„A rozhodnout, čím je to vina, vyžaduje moudrost, protože hloupější král nepochopil, že za smrt tří mladých buvolů může ošklivá buvolice, zatímco moudrý věděl, že se provinila nečinností.“
Přikývl jsem.
„Chápu,“ řekl Ndemi.
„A jak to souvisí s manamouki?“ zeptal jsem se ho.
Znovu se odmlčel. „Jestliže do naší vesnice přišlo zlo, musíš použít svou moudrost, abys rozhodl, zda je za ně zodpovědná Mwange, která nechce nic než být Kikujem.“
„Správně,“ přisvědčil jsem a vstal jsem.
„Ale pořád ještě nevím, jaké zlo by mohla způsobit.“
„Ani já ne,“ odpověděl jsem.
„Budeš to vědět, až k němu dojde?“ zeptal se. „Nebo bude vypadat jako dobrý skutek, jako když ošklivá buvolice varovala stádo před hyenami?“
Neodpověděl jsem.
„Proč mlčíš, Koribo?“ otázal se Ndemi nakonec.
Ztěžka jsem si povzdechl. „Protože jsou otázky, na které ani mundumugu nedokáže odpovědět.“

Když jsem o pět dní později ráno vyšel ze své chýše, Ndemi už na mne čekal jako obvykle.
„Jambo, Koribo,“ řekl.
Něco jsem zabručel na pozdrav a zamířil jsem k ohni, který rozdělal. Tam jsem se posadil s nohama zkříženýma a čekal jsem, až teplo plamenů rozežře moje stárnoucí kosti.
„Co se dnes budeme učit?“ zeptal se nakonec.
„Dnes tě budu učit, jak žádat Ngaie o bohatou úrodu,“ odpověděl jsem.
„Ale to už jsme dělali minulý týden.“
„A budeme to dělat i příští týden a ještě mnoho dalších týdnů,“ ujistil jsem ho.
„Kdy se naučíme, jak vyrábět léčivé masti nebo jak proměnit nepřítele v hmyz, abych ho pak mohl zašlápnout?“
„Až budeš starší,“ řekl jsem.
„Já už jsem starší.“
„A dospělejší.“
„Jak poznáš, že už jsem dospělejší?“ náléhal.
„Poznám to tak, že se celý měsíc nezeptáš na žádnou léčivou mast nebo kouzlo, protože trpělivost je jedna z nejdůležitějších vlastností, kterou musí mundumugu mít.“ Vstal jsem. „Teď zajdi s tykvmi k řece a dones vodu,“ řekl jsem a ukázal jsem na dvě prázdné nádoby.
„Dobře, Koribo,“ řekl zkrotle.
Zatímco jsem na něho čekal, vrátil jsem se do chýše, pustil jsem počítač a přikázal jsem Údržbě, aby provedli drobnou změnu v oběžné dráze, která by způsobila déšť a ochlazení na západních pláních.
Když jsem skončil, zavěsil jsem si na krk svůj kouzelnický váček a vyšel jsem zpátky do své bomy, abych se podíval,

jestli se už Ndemi vrátil. Místo svého mladého učně jsem tam však našel Wambu, Koinnagovu nejstarší ženu, která na mě čekala a doslova sršela špatně skrývaným hněvem.

"Jambo, Wambu," pozdravil jsem ji.

"Jambo, Koribo," odpověděla.

"Přeješ si se mnou mluvit?"

Přikývla. "Jde o tu keňskou ženu."

"Ano?"

"Ano," přikývla Wambu. "Musíš jí nařídít, aby odešla!"

"Co Mwange provedla?" otázal jsem se.

"Jsem nejstarší žena nejvyššího náčelníka, nebo snad ne?" otázala se Wambu.

"To jsi."

"Nechová se ke mně s úctou, která mi náleží."

"Jakým způsobem?" zeptal jsem se.

"Všemi způsoby!"

"Například?"

"Její khanga je mnohem krásnější než moje. Je pestřejí vybarvené, jeho vzory jsou důmyslnější a látka jemnější."

"Utkala si své khanga na vlastním stavu, starým způsobem," opáčil jsem.

"Co to s tím má společného?" odsekla Wambu.

Zamračil jsem se. "Přeješ si, aby ti dala svoje khanga?" zeptal jsem se a snažil jsem se pochopit, proč se vlastně zlobí.

"Ne!"

"Pak nerozumím," přiznal jsem se.

"Jsi stejný jako Koinnage!" zvolala, zjevně dotčená, že jsem její stížnost nepochopil. "Jsi sice mundumugu, ale pořád jsi jen muž!"

"Možná kdybys mi o tom řekla víc," navrhl jsem.

"Kibo byla hloupá jako dítě," řekla a myslela tím Koinnagovu nejmladší ženu, "ale já jsem ji naučila být dobrou manželkou. Ted' chce být jako ta keňská žena."

"Ale ta keňská žena," namítl jsem, používaje její vlastní terminologii, "chce být jako ty."

"Nemůže být jako já!" skoro na mě Wambu zařvala. "Já jsem Koinnagova nejstarší žena!"

"Myslel jsem tím, že se chce stát jednou z nás."

"Nemožné!" odsekla Wambu. "Mluví o tolika podivných věcech."

"O jakých?"

"Na tom nezáleží! Musíš jí nařídít, aby odešla."

"Protože má hezčí khanga a udělala dojem na Kibo?" otázal jsem se.

"Pche!" vyštěkla. "Jsi stejný jako Koinnage! Předstíráš, že nechápeš, ale dobře víš, že musí odejít!"

"Skutečně nerozumím," řekl jsem.

"Jsi můj mundumugu, ne její. Zaplatím ti dvě tučné kozy, abys na ni seslal thahu."

"Pro důvody, které jsi uvedla, na Mwange kletbu nesešlu," odpověděl jsem pevně.

Chvilí na mě rozzlobeně zírala, pak plivla na zem, otočila se na patě a vyrazila zpátky po klikaté cestičce k vesnici. Přitom si něco vztekle mumlala a skoro srazila k zemi Ndemiho, který se vracel s tykvemi plnými vody.

Následující dvě hodiny jsem strávil tím, že jsem Ndemiho učil modlitby za dobrou sklizeň, a pak jsem mu řekl, aby zašel do vesnice a přivedl mi Mwange. O hodinu později se Mwange, půvabná ve své khanga, vyšplhala spolu s Ndemim ke mně na kopec a vešla do mé bomy.

"Jambo," přivítal jsem ji.

"Jambo, Koribo," odpověděla. "Ndemi říkal, že se mnou chceš mluvit."

Přikývl jsem. "To je pravda."

"Připadalo mi, že ostatní ženy mají za to, že bych se měla vyděsit."

"Nechápu proč," odpověděl jsem.

"Možná proto, že můžeš přivolat blesky, proměnit hyeny v hmyz a zabít nepřítele, který je míle vzdálený," poznamenal Ndemi snaživě.

"Možná," přikývl jsem.

"Proč jsi pro mne poslal?" otázala se Mwange.

Chvilí jsem mlčel a snažil jsem se najít nejlepší způsob, jak začít. "Jde o tvůj oděv," řekl jsem konečně.

"Ale vždyť nosím khanga, které jsem si sama utkala na vlastním stavu," namítna, očividně zmatená.

"Já vím," odpověděl jsem. "Ale kvalita tvé látky a pestrost barev vyvolaly jistou..." Snažil jsem se nalézt správný výraz.

"Nelibost?" navrhl.

"Přesně tak," odpověděl jsem, vděčný, že tak rychle pochopila situaci. "Myslím, že bude lépe, když si utkáš méně barevné šaty."

Napůl jsem čekal, že bude protestovat, ale k mému překvapení okamžitě souhlasila.

"Jistě," řekla. "Neměla jsem v úmyslu urazit své sousedky. Mohu se zeptat, kdo si na moje khanga stěžoval?"

"Proč?"

"Chtěla bych jí je darovat."

"Byla to Wambu," řekl jsem.

"Měla jsem si uvědomit, jak budou moje šaty působit. Je mi to skutečně líto, Koribo."

"Každý může udělat chybu," odpověděl jsem. "Pokud ji napraví, nic zlého se nestane."
"Doufám, že máš pravdu," řekla upřímně.
"Je mundumugu," prohlásil Ndemi. "Vždycky má pravdu."
"Nechci, aby ke mně ostatní ženy cítily odpor," pokračovala Mwange. "Možná se mi podaří najít nějaký způsob, jak jim dát najevo svoje dobré úmysly." Odmlčela se. "Co kdybych jim nabídla, že je naučím mluvit kikujsky?"
"Manamouki nemůže učit," vysvětlil jsem jí. "Naše lidi smí poučovat pouze náčelník a mundumugu."
"To není příliš efektivní," namítla. "Je přece možné, že i někdo jiný než ty nebo náčelník jim má co nabídnout."
"Je to možné," připustil jsem. "Dovol, abych se tě na něco zeptal."
"Na co?"
"Přišla jsi na Kirinyagu, abys byla efektivní?"
Povzdechla si. "Ne," přiznala. Pak se na chvíli odmlčela. "Ještě něco?"
"Ne."
"Pak myslím, že se raději vrátím domů a utkám si novou látku."
Přikývl jsem a ona se vrátila po dlouhé, klikaté cestě do vesnice.
"Až se stanu mundumugem," řekl Ndemi s pohledem upřeným na její vzdalující se postavu, "nedovolím žádné manamouki, aby se se mnou přela."
"Mundumugu musí dát najevo i pochopení," odpověděl jsem. "Mwange je tady nová a musí se toho ještě hodně naučit."
"O Kirinyaze?"
Zavrtěl jsem hlavou. "O manamouki."

V dalších zhruba šesti týdnech plynul náš život hladce a nerušeně, až do konce krátkých dešťů. Pak jednoho rána, zrovna když jsem se chystal sejít do vesnice, abych požehnal strašáky, přišly po cestičce k mé bomě tři ženy. Byla to Sabo, vdova po starém Kadamovi, Bori, druhá Sabanova žena a Wambu.
"Musíme s tebou mluvit, mundumugu," prohlásila Wambu.
Posadil jsem se s nohama zkříženými před svou chýší a počkal jsem, až usednou proti mně.
"Můžeš mluvit," řekl jsem.
"Jde o tu keňskou ženu," začala Wambu.
"Ano?" opáčil jsem. "Myslel jsem, že ten problém se už vyřešil."
"Nevyřešil se."
"Nenabídla ti snad svou khanga jako dárek?" otázal jsem se.
"Ano."
"Nenosíš ji," poznamenal jsem.
"Nepadne mi," řekla Wambu.
"Je to jen kus látky," řekl jsem. "Jak ti může nepadnout?"
"Nepadne mi," zopakovala tvrdohlavě.
Pokrčil jsem rameny. "Tak co máte za nový problém?"
"Porušuje tradice Kirinyagy," prohlásila Wambu.
Obrátil jsem se k ostatním dvěma ženám. "Je to pravda?" zeptal jsem se.
Sabo přikývla. "Je vdaná žena a přesto si neohlila hlavu."
"A ve své chýši má květiny," dodala Bori.
"U keňských žen není zvykem holit si hlavu," odpověděl jsem. "Řeknu jí, aby si ji oholila. A pokud jde o květiny, to není proti našim zákonům."
"Ale proč je tam má?" trvala na svém Bori.
"Možná si myslí, že jsou příjemné pro oko," nadhodil jsem.
"Jenomže moje dcera teď taky chce pěstovat květiny, a když jí povím, že důležitější je pěstovat rostliny, které se dají jíst, odmlouvá mi."
"A teď ta keňská žena udělala pro svého muže, Nkobeho, trůn," prohlásila Sabo.
"Trůn?" zopakoval jsem.
"Připevnila mu ke stoličce na sezení opěradlo a opěrky na ruce," řekla Sabo. "Který muž kromě náčelníka sedí na trůně? Myslí si snad, že Nkobe nahradí Koinnaga?"
"Nikdy!" zavrčela Wambu.
"A další trůn si vyrobila pro sebe," pokračovala Sabo. "Dokonce ani Wambu neseďá na trůně."
"To nejsou trůny, ale židle," vysvětlil jsem.
"Proč jí nestačí stoličky jako nám ostatním ve vesnici?" zeptala se Sabo.
"Myslím, že je čarodějnice," řekla Wambu.
"Proč to říkáš?" zeptal jsem se.
"Jen se na ni podívej," řekla Wambu. "Viděla už příchod a odchod velkých dešťů ne méně než pětaticetkrát a přesto nejsou její záda shrbená, na kůži nemá jedinou vrásku a v ústech má všechny zuby."
"Zelenina jí roste lépe než nám," dodala Sabo, "a přesto stráví pletím a okopáváním méně času než my." Odmlčela se.
"Myslím, že musí být čarodějnice."
"A přestože trpí nejtěžším z tahu, neplodnosti, chová se tak, jako by vůbec prokletá nebyla," řekla Bori.
"A její nové šaty jsou pořád hezčí než ty naše," zamumlala Sabo zachmuřeně.

"To je pravda," přisvědčila Bori. "Saban se teď na mě hněvá, protože jeho kikoi není tak barevný a hebký jako Nkobeho."

"A moje dcery chtějí trůny místo stoliček na sezení," dodala Sabo. "Řekla jsem jim, že máme stěží dost dřeva pro oheň, ale ony tvrdí, že tohle je důležitější. Popletla jim hlavy. Už si nevází starších."

"Všechny mladé ženy poslouchají ji, jako by byla ženou náčelníka a ne neplodnou manamouki," stěžovala si Wambu. "Musíš ji poslat pryč, Koribo."

"Chceš mi dávat rozkazy, Wambu?" zeptal jsem se jí měkce a ostatní ženy okamžitě ztichly.

"Je to zlá čarodějnice a musí odejít," trvala na svém Wambu, jejíž hněv přemohl i strach před svým mundumugem.

"Není čarodějnice," odpověděl jsem, "protože kdyby jí byla, pak bych to já, mundumugu, věděl první. Je jenom manamouki, která se snaží osvojit si naše způsoby a která - jak jsi sama řekla - nese na bedrech strašné thahu neplodnosti."

"I když je méně než čarodějnice, pořád je více než manamouki," prohlásila Sabo.

"V jakém směru je víc?" zeptal jsem se.

"Prostě víc," odsekla vzdorovitě.

Čímž dokonale vystihla problém.

"Znovu si s ní promluvím," řekl jsem.

"A nařídíš jí, aby si oholila hlavu?" otázala se Wambu.

"Ano."

"Odstraní pak ze své chýše květiny?"

"Promluvím si s ní o tom."

"Možná bys měl říct Nkobemu, aby ji jednou za čas zbil," dodala Sabo. "Pak by se nemohla chovat jako náčelníková žena."

"Je mi ho velice líto," řekla Bori.

"Nkobeho?" otázal jsem se.

Bori přikývla. "Být proklet takovou ženou a navíc ještě nemít děti."

"Je to dobrý muž," přisvědčila Sabo. "Zaslouží si lepší ženu než tu Keňanku."

"Pokud vím, je s Mwange dokonale šťastný," řekl jsem.

"O důvod více ho litovat, když je takový hlupák," prohlásila Wambu.

"Přišly jste sem, abych si promluvil s Mwange nebo Nkobem?" zeptal jsem se.

"Přišly jsme říct, co jsme řekly," odsekla Wambu a vstala. "Musíš něco udělat, mundumugu."

"Podívám se na to," řekl jsem.

Odcházela po klikaté cestičce zpátky do vesnice, provázená Sabo. Bori, záda ohnutá od celoživotního sbírání dřeva, břicho povolené po porodech tří synů a pěti dcer, v ústech posledních devět zubů, nohy zkroucené po nějaké dětské nemoci; Bori, která ještě nespátřila více než třicet čtyři dlouhých dešťů, chvíli stála přede mnou.

"Opravdu je čarodějnice, Koribo," řekla. "Stačí, aby ses na ni podíval, a hned je ti to jasné."

Pak i ona sešla z mého kopce a vrátila se do vesnice.

Znovu jsem si zavolal Mwange do své bomy.

Přicházela po cestičce nahoru ladným krokem mladé dívky, pružná, štíhlá a plná energie.

"Jak jsi stará, Mwange?" zeptal jsem se jí, když došla ke mně.

"Je mi třicet osm," odpověděla. "Ale obvykle říkám, že je mi třicet pět," dodala s úsměvem. Chvíli stála bez hnutí. "To proto jsi mě sem zavolał? Aby ses mě zeptal, jak jsem stará?"

"Ne," odpověděl jsem. "Posaď se, Mwange."

Usedla do prachu u popela mého ranního ohně a já jsem si dřepł proti ní.

"Jak si zvykáš na svůj nový život na Kirinyaze?" zeptal jsem se jí konečně.

"Velice dobře," odpověděla nadšeně. "Udělal jsem si mnoho nových přátel a zjistila jsem, že mi vymoženosti Keni vůbec nechybí."

"Takže jsi tady šťastná?"

"Velice."

"Pověz mi o svých přátelích."

"No, mou nejlepší přítelkyni je Kibo, Koinnagova nejmladší žena, Sumi a Kaleně pomáhám s jejich zahrádkami a-"

"Mezi staršími ženami žádné přítelkyně nemáš?" přerušil jsem ji.

"Vlastně ne," připustila.

"Čím to je?" otázal jsem se. "Jsou to přece ženy tvého věku."

"Vypadá to, že si nemáme o čem povídat."

"Chovají se k tobě nepřátelsky?" zeptal jsem se.

Chvíli o mé otázce přemýšlela. "Ndemina matka na mne vždycky byla velice laskavá. Myslím, že ostatní by mohly být trochu přátelštější, ale potíží je nejspíš v tom, že jsou to většinou starší manželky a mají plno starostí se svými domácnostmi."

"Napadlo tě někdy, že pro své nepřátelství mohou mít i jiný důvod?"

Náhle byla velice ostražitá. "Kam tím směřuješ?"

"Je tu problém," řekl jsem.

"Ano?"

"Některým ze starších žen vadí tvoje přítomnost."

"Protože jsem imigrantka?" zeptala se.

Zavrtěl jsem hlavou. "Ne."

"Tak proč?" naléhala a bylo na ní vidět, že je doopravdy zmatená.

"Proto, že tady máme velice rigidní sociální hierarchii a ty do ní nezapadáš."

"Myslela jsem, že jsem mezi vás zapadla velice dobře," bránila se.

"Mýlila ses."

"Uveď nějaký příklad."

Podíval jsem se na ni. "Viš, že si vdané kikujské ženy vyholují hlavu, a přesto to neděláš."

Povzdechla si a dotkla se svých vlasů. "To je pravda," řekla. "Chtěla jsem, ale nedokázala jsem se s nimi rozloučit."

Oholím si hlavu ještě dnes." Viditelně se jí ulevilo. "Tak o tohle šlo?"

"Ne," řekl jsem. "To je pouze vnější stránka problému."

"Pak nerozumím."

"Těžko se to vysvětluje," odpověděl jsem. "Tvoje khanga jsou příjemnější na pohled než jejich. Tvoje zahrádka vzkvétá. Jsi stejně stará jako Wambu, ale vypadáš mladší než její dcery. V jejich myslích tě tohle všechno vyděluje z jejich středu a dělá z tebe něco víc než manamouki. Závěr, který z toho vyplývá a který ještě nevyslovily, i když jej cítí, je, že jestliže ty jsi něco více, musí ony být něco méně."

"Co chceš, abych s tím udělala?" otázala se. "Mám nosit hadry a nechat svou zahrádku uschnout?"

"Ne," řekl jsem. "Tohle nechci."

"Tak co mám dělat?" pokračovala. "Říkáš, že se cítí ohrožené, protože jsem schopnější." Odmělcela se. "Ty jsi schopný muž, Koribo. Studoval jsi v Evropě a v Americe, umíš číst a psát a pracovat s počítačem. A přesto jsem nepozorovala, že bys musel svoje nadání skrývat."

"Já jsem mundumugu," vysvětlil jsem jí. "Žiji na svém kopci, stranou od vesnice a mí lidé se na mě dívají se strachem a úctou. To je posláním mundumuga. Není to posláním manamouki, která musí žít ve vesnici a najít si svoje místo v sociální hierarchii kmene."

"Ale já se o to snažím," namítla zklamaně.

"Nesnažíš se dost usilovně."

"Pokud tím nechceš říct, že mám být neschopná, tak ti pořád nerozumím."

"Nezapadneš mezi ostatní, když budeš jiná," řekl jsem. "Vím například, že ve svém domě pěstuješ květiny. Bezpochyby jsou voňavé a příjemné pro oko, ale žádná jiná žena ve vesnici si svou chýši květinami nezdobí."

"To není pravda," bránila se. "Sumi ano."

"Jenomže ta to dělá proto, že to děláš ty," řekl jsem. "Copak nechápeš, že tím starší ženy ohrožuješ ještě více, než kdybys byla jediná, kdo květiny pěstuje? Podráždíš tím jejich autoritu."

Dívala se na mě a snažila se pochopit.

"Celý svůj život strávily bojem o svou pozici v kmene," pokračoval jsem. "A teď jsi sem přišla ty a zaujala jsi pozici, která nijak nezapadá do jejich hierarchie. Musíme zalidnit celý nový svět: ty jsi neplodná, ale nestydíš se za to, ani pro to necítíš smutek, chováš se, jako by to nebylo strašlivé thahu. Takový postoj odporuje všem jejich životním zkušenostem, stejně jako zdobením chýší květinami nebo tkaní khanga se složitými vzory, které ony neumí. Proto se cítí ohroženy."

"Pořád nechápu, co s tím mohu dělat," namítla, "Svoje první khanga jsem darovala Wambu, ale ta je odmítla nosit. A nabídla jsem Bori, že jí předvedu, jak by ze své zahrádky mohla získat větší sklizeň, ale ona mě neposlouchala."

"Samozřejmě, že ne," odpověděl jsem. "Starší manželky nepřijímají rady od manamouki, stejně jako si náčelník nenechá radit od čerstvě obřezaného mladého muže. Musíš prostě-" v tomto místě jsem přešel na angličtinu, protože ve svahilštině odpovídající výraz není "-splynout s davem. Když to uděláš, všechny problémy časem ustanou."

Chvilí mlčela a uvažovala o tom, co jsem jí řekl.

"Vynasnažím se," řekla konečně.

"A když už budeš muset dělat věci, kterými na sebe poutáš pozornost," pokračoval jsem už zase svahilsky, "snaž se, aby to bylo něco, co nikoho nepobuřuje."

"Vůbec jsem netušila, že někoho pobuřuji," řekla. "Jak se tomu mám vyhnout, když to nedokážu poznat?"

"Jsou způsoby," odpověděl jsem. "Vezmi si například tu židli, kterou jsi vyrobila."

"Tom už několik let trpí bolestmi zad," řekla. "Tu židli jsem mu vyrobila, protože se mu na stoličce špatně sedělo. To mám svého manžela nechat trpět jen proto, že ostatní ženy v židli nevěří?"

"Ne," řekl jsem. "Ale musíš říct mladším ženám, že ti Nkobe nařídil židli vyrobit, a pak to nebude na tobě."

"Ale bude to na něm."

Zavrtěl jsem hlavou. "Muži u nás mají větší svobodu jednání než ženy. Nikdo se na něj nebude dívat skrz prsty proto, že své manamouki přikázal postarat se o jeho pohodlí." Odmělcel jsem se na dost dlouho, aby mou myšlenku mohla strávit. "Pochopila jsi?"

Povzdechla si. "Ano."

"A zachováš se tak, jak jsem ti doporučil?"

"Vypadá to, že musím, pokud chci žít v míru se svými sousedy."

"Vždycky je tady alternativa," připomněl jsem jí.

Dívce zavrtěla hlavou. "O místě, jako je tohle, jsem snila celý život a teď, když tu jsem, mě nikdo nedonutí odsud odejít. Udělám všechno, co bude nutné."

"Dobře," řekl jsem a pak jsem vstal na znamení, že je rozhovor u konce. "Pak se problém brzy vyřeší."

Samozřejmě tomu tak ale nebylo.

Příští dva týdny jsem strávil v sousední vesnici, jejíž náčelník nenadále zemřel. Neměl syny ani bratry a linie následnictví byla zpochybněna. Vyslechl jsem všechny zájemce o trůn, probíral jsem situaci s radou starších tak dlouho, až jsme dospěli k jednomyslné shodě, pak jsem předsedal obřadu, při němž byl nový náčelník v obřadním šatu a pokrývce hlavy uveden na trůn, a nakonec jsem se vrátil do své vesnice.

Když jsem stoupal po cestičce ke své bomě, uviděl jsem před svou chýší sedět ženskou postavu. Došel jsem blíž a zjistil jsem, že je to Šima, Ndemioho matka.

"Jambo, Koribo," pozdravila mě.

"Jambo, Šimo," odpověděl jsem.

"Doufám, že se cítíš dobře."

"Tak dobře, jak se může cítit starý muž po celodenním pochodu," odpověděl jsem a posadil jsem se proti ní. Rozhlédl jsem se po své bomě. "Kde je Ndemí?"

"Poslala jsem ho do vesnice, protože si s tebou chci pohovořit o samotě."

"Týká se to Ndemioho?" zeptal jsem se.

Zavrtěla hlavou. "Jde o Mwange."

Unaveně jsem si povzdychl. "Pokračuj."

"Nejsem jako ostatní ženy, Koribo," začala. "Vždycky jsem se k Mwange chovala hezky."

"To mi říkala."

"Její chování mě neznepokojovalo," pokračovala. "Koneckonců, jednou budu matka mundumuga, a zatímco nejstarších manželů může být hodně, je jenom jeden mundumuga a jenom jedna matka mundumuga."

"To je pravda," přisvědčil jsem a čekal jsem, až se dostane k účelu své návštěvy.

"Proto jsem se přátelila s Mwange, prokazovala jsem jí četné laskavosti a ona mi oplácela stejně."

"To rád slyším."

"A protože jsem se s ní přátelila," pokračovala Šima, "měla jsem s ní velký soucit, neboť jak jistě víš, spočívá na ní velké thahu neplodnosti. Zdálo se mi, že když je Nkobe tak bohatý muž, mohl by klidně mít ještě jednu ženu, která by Mwange pomohla s prací na jeho shambě a dala mu syny a dcery." Odmlčela se. "Jak samozřejmě víš, moje dcera Šuni byla obřezána předtím, než přišel krátký déšť, a tak jsem přišla za Mwange jako přítelkyně a jako matka budoucího mundumuga a navrhla jsem jí, aby Nkobe zaplatil cenu za mou Šuni." Znovu se odmlčela, tentokrát zamračeně. "Hrozně se rozčilila a křičela na mě. Musíš s ní promluvit, Koribo. Bohatý muž, jako je Nkobe, by neměl být nucen žít s jedinou neplodnou ženou."

"Proč Nkobeho pořád nazýváš bohatým mužem?" otázal jsem se. "Jeho shamba je malá a má pouze šest kusů dobytka."

"Jeho rodina je bohatá," prohlásila. "Ndemí mi řekl, že měl mnoho mužů a strojů, kteří pro něj pracovali a sklízeli."

Tak to ti pěkně děkuji, malý Ndemí, pomyslel jsem si trpce. Nahlas jsem řekl: "To všechno zůstalo na Zemi. Tady je Nkobe chudý muž."

"I kdyby byl chudý," nenechala se odbýt Šima, "chudý nezůstane, protože zrni a zelenina Mwange roste jako žádné jiné. Je to, jako by se jí Ngai snažil vynahradit thahu neplodnosti, které na ni seslal." Podívala se na mě. "Musíš s ní promluvit, Koribo. Bude to dobrá věc. Šuni je velice poslušná a umí tvrdě pracovat a Mwange má už teď velice ráda. Nebudeme požadovat vysokou cenu, protože víme, že když budeme mít v rodině mundumugu, nikdy nebudeme mít hlad."

"Proč jsi nepočkala, až za vámi přijde Nkobe, jak je u nás zvykem?" zeptal jsem se.

"Myslela jsem, že když si o tom promluví s Mwange, pochopí, že je to moudré a sama promluví s Nkobem. Naslouchá jí mnohem více, než muži obvykle naslouchají svým ženám, a byla jsem přesvědčena, že představa plodné ženy, která by jí se vším pomáhala, ji nadchne."

"No, svůj návrh jsi jí předložila," řekl jsem. "Teď je na Nkobem, aby požádal o tvou dceru, nebo se rozhodl, že to neudělá."

"Ale ona říkala, že mu nedovolí oženit se s žádnou jinou," namítla Šima, spíše zmatená než rozzuřená. "Jako kdyby mohla manamouki zabránit svému manželovi, aby si koupil další ženu. Nechápe naše zvyky, Koribo, a proto si s ní musíš promluvit. Musíš jí vysvětlit, že by měla být šťastná, že bude mít druhou ženu, se kterou se bude moci bavit a dělit o práci, a že by neměla chtít, aby Nkobe zemřel, aniž by se stal otcem jediného dítěte jenom proto, že ona je prokletá." Na okamžik zaváhala a pak dodala: "Mohl bys jí také připomenout, že Šuni jednoho dne bude sestra mundumuga."

"Těší mě, že se tak staráš o Mwangino blaho," řekl jsem jí.

Ironie v mém hlase jí neunikla.

"Co je na tom špatného, že mi leží na srdci i dobro mé malé Šuni?" otázala se.

"Vůbec nic," připustil jsem. "Ne, na tom nic špatného není."

"Ach!" řekla Šima, jako by si najednou vzpomněla na něco důležitého. "Až budeš mluvit s Mwange, připomeň jí, že se jmenuje po mé sestře."

"Nemám v úmyslu mluvit s Mwange."

"Ne?"

"Ne," řekl jsem. "Jak jsi sama správně poznamenala, jí se to netýká. Promluví si s Nkobem."

"A zmíníš se mu o Šuni?"

"Promluví si s Nkobem," zopakoval jsem důrazně.

Vstala a chystala se odejít.

"Mohla bys mi prokázat jednu laskavost, Šimo," řekl jsem.

"Ano?"

Přikývl jsem. "Řekni Ndemimu, aby hned přišel do mé bomby. Mám pro něj spoustu úkolů."

"Jak to můžeš vědět? Vždyť ses právě vrátil."

"Vím to," odpověděl jsem pevně.

Rozhlédla se po mé bombě, ve tváři výraz starostlivé matky. "Nevidím žádnou práci, kterou je třeba dodělat."

"Já už mu nějakou najdu," slíbil jsem.

Odpoledne jsem sešel do vesnice, protože starý Siboki potřeboval mast proti bolesti v kloubech a Koinnaga mne požádal, abych vyřešil spor mezi Njorem a Sangorou, který se týkal vlastnictví telete právě narozeného jejich společně vlastněné krávy.

Když jsem s tím skončil, požehnal jsem některým strašákům a pak, už k večeru, jsem zamířil na Nkobeho shambu. Našel jsem ho, jak shání svůj dobytek.

"Jambo, Koribo!" přivítal mě a radostně mi zamával.

"Jambo, Nkobe," odpověděl jsem a došel jsem k němu.

"Nechceš zajít do mé chýše na trochu pombe?" nabídl mi. "Mwange ho včera uvařila."

"Děkuji ti za nabídku, ale pít v tak parném dni teplé pombe není nic pro mne."

"Vlastně je docela studené," řekl. "Mwange zahrabala tykev do země, aby zůstalo vychlazené."

"Pak bych si trochu dal," souhlasil jsem a přizpůsobil jsem svůj krok jeho tempu, jak hnal dobytek do své bomby.

Mwange na nás čekala, pozvala nás do chládku chýše a nalila nám pombe - pak zamířila k východu, protože se nesluší, aby manamouki naslouchala rozhovoru mužů.

"Zůstaň tady, Mwange," vyzval jsem ji.

"Opravdu?" opáčila.

"Ano."

Pokrčila rameny a posadila se na podlahu, zády opřená o stěnu chýše.

"Co tě k nám přivádí, Koribo?" zeptal se Nkobe, když se opatrně posadil na židli. Bylo vidět, že ho záda skutečně bolí.

"Ještě jsi nás nenavštívil."

"Mundumugu jen zřídka navštěvuje ty, kdo jsou dost zdraví, aby navštívili jeho," opáčil jsem.

"Pak se určitě jedná o něco důležitého," řekl Nkobe.

"Ano," odpověděl jsem a napil jsem se pombe. "Je to něco velice důležitého."

"Co je to tentokrát?" otázala se Mwange napjatě.

"Jak to myslíš, tentokrát?" zeptal se jí Nkobe ostře.

"Nějaké drobné problémy se už vyskytly," odpověděl jsem. "Nic z toho se tě netýkalo."

"Mě se týká všechno, co se týká Mwange," řekl Nkobe. "Nejsem hluchý ani slepý, Koribo. Vím, že ji starší ženy odmítají přijmout mezi sebe - a začíná mě to více než jen trochu zlobit. Vzdala se všeho, aby mezi ně zapadla, a vyšla jim vstříc více než jen na půl cesty."

"Nepřišel jsem sem, abych s tebou hovořil o Mwange," odpověděl jsem.

"Ne?" opáčil podezíravě.

"Chceš říct, že se objevil problém, který se týká přímo jeho?" zeptala se Mwange.

"Týká se to vás obou," řekl jsem. "Proto jsem přišel sem."

"No dobře, Koribo - tak co se děje?" zeptal se Nkobe.

"Opravdu ses upřímně snažil zapadnout do naší komunity a žít jako Kikuju, Nkobe," začal jsem, "a přesto je tady ještě jedna věc, která se od tebe očekává, a já jsem za tebou přišel, abychom si o ní pohovořili."

"A co je to?"

"Čeká se od tebe, že si dříve nebo později vezmeš druhou ženu."

"Věděla jsem to!" zvolala Mwange.

"Jsem úplně spokojený se ženou, kterou mám," namítl Nkobe s neskrývaným nepřátelstvím v hlase.

"To je možné," řekl jsem a dopil jsem zbytek pombe, "ale nemáte děti, a až Mwange zestárne, bude potřebovat někoho, kdo jí pomůže s jejími povinnostmi."

"Teď poslouchej ty mě!" odsekl Nkobe. "Přišel jsem na Kirinyagu, protože jsem si myslel, že tady Mwange bude šťastná. Až doposud byla jen obětí diskriminace, opovržení a pomluv, a teď mi říkáš, že si mám do svého domu přivést jinou ženu jen proto, aby přestaly ostatní ženy na Mwange plivat? To nemáme zapotřebí, Koribo! Já jsem byl na farmě v Keni naprosto spokojený. Můžu se tam vrátit, kdykoliv se mi zachce."

"Jestliže je tohle tvůj názor, pak by ses měl opravdu raději vrátit do Keni," řekl jsem.

"Tome," zvolala Mwange a přísně se na něj podívala. Nkobe zmlkl.

"Je pravda, že tady nemusíš zůstat," pokračoval jsem. "Ale jste Kikujové žijící v kikujském světě, a pokud tady zůstanete, bude se od vás čekat, že budete jednat jako Kikujové."

"Neexistuje žádný zákon, který říká, že kikujský muž musí mít druhou ženu," odpověděl Nkobe zachmuřeně.

"Ne, žádný takový zákon není," souhlasil jsem. "Není ani zákon, který by kikujskému muži prikazoval, aby se stal otcem dětí. Ale máme svoje tradice a od tebe se čeká, že se jimi budeš řídit."

"K čertu s nimi!" zamumlal anglicky.

Mwange mu konejšivě položila dlaň na ruku. "Poblíž pralesa je tábor mladých bojovníků," řekla. "Proč ti si nevezmou některou z mladých žen? Proč by na ně měli mít právo pouze muži z vesnice?"

"Oni si manželky nemohou dovolit," vysvětlil jsem jí. "Proto žijí sami."

"To je jejich problém," řekl Nkobe.

"Už jsem toho ve jménu klidného soužití obětovala hodně," řekla Mwange, "ale teď žádáš příliš, Koribo. Jsme spolu šťastní a zamýšlíme tak zůstat."

"To štěstí vám nevydrží."

"Jak to myslíš?" zeptala se.

"Příští měsíc bude obřad obřizky," řekl jsem. "Až skončí, bude ve vesnici mnoho dívek na vdávání, a jelikož jste bezdětní, dá se čekat, že mnohé jejich rodiny navrhnou, aby Nkobe zaplatil cenu za některou z jejich dcer. Jednou může odmítnout, může odmítnout i dvakrát, ale jestliže bude odmítat neustále, urazí většinu vesnice. Budou si myslet, že když přišel z Keni, nepovažuje jejich ženy za dost dobré, a za urážku budou považovat i skutečnost, že odmítá mít děti, které by zalidnily tuto pustou planetu."

"Vysvětlím jim důvody, které mě k tomu vedou," navrhl Nkobe.

"Nepochopí je," odpověděl jsem.

"Ne, nepochopí," přisvědčila Mwange nešťastně.

"Pak se budou muset naučit s tím žít," prohlásil Nkobe pevně.

"A vy se budete muset naučit žít s mlčením a odmítáním," řekl jsem. "O takovém životě jste snili, když jste přišli na Kirinyagu?"

"Samozřejmě, že ne!" odsekl Nkobe. "Ale nic mne nemůže donutit -"

"Budeme o tom uvažovat, Koribo," skočila mu Mwange do řeči.

Nkobe se na svou ženu podíval s úžasem. "Co to říkáš?"

"Říkám, že o tom budeme uvažovat," zopakovala Mwange.

"Nic víc nežádám," řekl jsem, pak jsem vstal a zamířil jsem ke dveřím chýše.

"Žádáš od nás mnoho, Koribo," řekla Mwange hořce.

"Nežádám nic," odpověděl jsem. "Jenom navrhuji."

"Když jsi mundumugu - je v tom nějaký rozdíl?"

Neodpověděl jsem jí, protože v tom doopravdy žádný rozdíl nebyl.

"Vypadáš nešťastně, Koribo," řekl Ndemi.

Právě dokončil krmení svých kuřat a koz a teď seděl vedle mne ve stínu akácie.

"Jsem."

"Mwange," řekl a chápavě přikývl.

"Mwange," přisvědčil jsem.

Od mé poslední návštěvy u ní a Nkobeho uplynuly dva týdny.

"Viděl jsem ji dnes ráno, když jsem šel k řece, abych naplnil tvé tykve," pokračoval Ndemi. "I ona vypadala nešťastně."

"Je," řekl jsem. "A není nic, co bych s tím mohl udělat."

"Ale vždyť jsi mundumugu."

"Já vím."

"Jsi nejmocnější ze všech mužů," pokračoval Ndemi. "Určitě bys mohl ukončit její smutek."

Povzdechl jsem si. "Mundumugu je nejmocnější z mužů a zároveň nejslabší. V Mwangině případě jsem ten nejslabší."

"Nerozumím."

"Mundumugu je nejmocnější z mužů, když jde o výklad zákonů," řekl jsem. "Ale je také nejslabší ze všech, protože musí tyto zákony přesně dodržovat, ať se děje, co se děje." Odmlčel jsem se. "Měl bych jí zajistit, aby mohla být tím, čím je, a ne pouhou manamouki. A když to nedokážu, měl bych ji přinutit, aby odešla z Kirinyagy a vrátila se do Keni." Znovu jsem si povzdechl. "Jenomže pokud chce žít tady, musí se chovat jako manamouki a neporušila žádný zákon, takže ji odsud ani nemohu vyhnat."

Ndemi se zamračil. "Být manamouki je asi těžší, než jsem si kdy představoval."

Usmál jsem se na něj a položil jsem mu ruku na hlavu. "Zítra tě začnu učit jak připravovat mast, která léčí nemoci."

"Opravdu?" řekl a obličej se mu rozjasnil.

Přikývl jsem. "To, co jsi teď řekl, mě přesvědčilo, že už nejsi dítě."

"Nejsem dítě už mnoho dešťů," namítl.

"Raději už nic neříkej," varoval jsem ho, "nebo se budete muset vrátit k modlitbám za úrodu."

Okamžitě zmlkl a já jsem se rozhlédl po savaně, kde se vyschlou plání hnál vířící sloup prachu, a možná po tisíci jsem uvažoval, co si mám počít s Mwange.

Jak dlouho jsem tam seděl bez hnutí nevím, ale náhle jsem ucítil, že mě Ndemi tahá za příkrývku, kterou jsem si přehodil přes ramena.

"Ženy," zašeptal mi.

"Cože?" zeptal jsem se nechápavě.

"Z vesnice," dodal a mávl rukou k cestičce k mé bomě.

Podíval jsem se směrem, kterým ukazoval, a uviděl jsem, že se k nám z vesnice blíží čtyři ženy. Byla to Wambu, Sabo a Bori, a tentokrát s nimi přišla i Morina, druhá Kimodova manželka.

"Mám odejít?" otázal se Ndemi.

Zavrtěl jsem hlavou. "Jestli se máš stát mundumugem, je čas, abys začal poslouchat problémy, které má mundumugu řešit."

Čtyři ženy se zastavily asi čtyři kroky přede mnou.

"Jambo," řekl jsem s pohledem upřeným na ně.

"Ta keňská čarodějnice musí odejít!" prohlásila Wambu.

"Tohle už jsme probírali," opáčil jsem.

"Ale teď porušila zákon," řekla Wambu.

"Ano? A jakým způsobem?"

Wambu popadla Morinu za ruku a přistrčila ji blíž ke mně. "Pověz mu to," vyzvala ji vítězoslavně.

"Očarovala mou dceru," zamumlala Morina, která se v mé přítomnosti zjevně necítila nejlépe.

"Jak mohla Mwange očarovat tvou dceru?" otázel jsem se.

"Moje Muri byla hodná a poslušná dívka," řekla Morina. "Vždycky mi pomáhala mlít zrní a řádně se starala o své dva mladší bratry, když jsem pracovala na poli. Nikdy na noc nenechala trnitou bránu otevřenou, aby do naší bomby mohly vniknout hyeny a uloupit nám kůzle nebo tele." Odmlčela se a viděl jsem, že se musí velice silně ovládat, aby se nerozplakala. "Od posledních dlouhých dešťů jsme spolu hovořily jen o blížícím se obřadu obřizky a o kom doufá, že za ni zaplatí cenu. Byla to dokonalá dcera, dcera, na jakou by mnohá matka mohla být pyšná." Nyní se jí po tváři skutálela slza. "A pak si přišla ta keňská žena a Muri začala trávit svůj čas u ni, a teď-" první slza se změnila ve skutečný vodopád "-teď mi řekla, že se nenechá obřezat. Nevdá se a zemře jako stará, neplodná žena!"

Morina už nedokázala dál mluvit a místo toho se začala bít zaťatými pěstmi do prsou.

"To není všechno," dodala Wambu. "Muri si nepřeje být obřezána proto, že ta keňská žena také není obřezaná. A přesto se provdala za Kikuje a snaží se žít mezi námi jako manamouki." Probodla mě pohledem. "Porušila zákon, Koribo! Musíme ji vyhnat!"

"Já jsem mundumugu," odpověděl jsem ostře. "Já rozhodnu, co je třeba udělat."

"Ty víš, co je třeba udělat!" odsekla Wambu vztekle.

"To stačilo," řekl jsem. "Už o tom nechci nic slyšet."

Wambu se na mě zuřivě podívala, ale neuposlechnout se neodvážila a nakonec se beze slova obrátila a vydala se na zpáteční cestu do vesnice se Sabo a stále ještě plačící Morinou v patách.

Bori zůstala ještě chvíli stát na místě a pak se otočila ke mně.

"Je to přesně, jak jsem ti tehdy říkala, Koribo," pronesla téměř omluvně. "Opravdu je čarodějnice."

Pak i ona vyrazila do vesnice.

"Co budeme dělat, Koribo?" zeptal se Ndemi.

"Zákon mluví jasně," odpověděl jsem unaveně. "Neobřezaná žena nemůže žít s kikujským mužem jako jeho manželka."

"Takže ji přinutíš, aby odešla z Kirinyagy?"

"Dám jí na výběr," řekl jsem. "A budu doufat, že se rozhodne odejít."

"To je velice špatné," řekl Ndemi. "Ona se velice snažila být dobrou manamouki."

"Já vím," řekl jsem.

"Tak proč na ni Ngai seslal tolik neštěstí?"

"Protože snažit se někdy nestačí."

Stáli jsme v Přístavu - Mwange, Nkobe a já - a cekali jsme, až přistane loď Údržby.

"Je mi opravdu líto, že to nefungovalo," řekl jsem upřímně.

Nkobe po mně šlehl pohledem, ale neřekl nic.

"Nemuselo to takhle skončit," řekla Mwange.

"Nemáme na výběr," odpověděl jsem. "Jestliže chceme tady na Kirinyaze vytvořit svou vlastní utopii, musíme se řídit jejími pravidly."

"Fakt, že pravidla existují, ještě neznamená, že jsou správná, Koribo," namítla. "Vzdala bych se skoro všeho, abych tady mohla žít, ale přece jim nedovolím, aby mne ve jménu nějakého hloupého zvyku zmrazili."

"Bez našich tradic bychom nebyli Kikujové, ale jen Keňané, kteří žijí na jiné planetě," odpověděl jsem.

"Tradice ještě nemusí být stagnace, Koribo," namítla. "Když ve jménu tradice potlačíte všechny odchylky ve vkusu a chování, dosáhnete jen toho druhého." Odmlčela se. "Byla bych dobrou členkou vaší komunity."

"Ale špalnou manamouki," řekl jsem. "Levhart může být obratný lovec a obávaný zabiják, ale přesto mu nenáleží lvi hřiva."

"Lvi a levharti vymřeli už dávno, Koribo," řekla. "My tady mluvíme o lidských bytostech, ne o zvířatech, a bez ohledu na to, kolika pravidly je spoutáte a jak je donutíte dodržovat ty vaše tradice, nikdy nedosáhnete, aby všichni lidé cítili a chovali se stejně."

"Už letí," oznámil Nkobe, když kosmická loď Údržby protrhla tenký příkrov mraků.

"Kwaheri, Nkobe," řekl jsem a napřáhl jsem k němu ruku.

Opovržlivě se na ni podíval, pak se ke mně otočil zády a zamířil k lodi Údržby.

Otočil jsem se k Mwange.

"Snažila jsem se, Koribo," řekla. "Skutečně jsem se snažila."

"Nikdy se nikdo nesnažil usilovněji," přisvědčil jsem. "Kwaheri, Mwange."

Upřela na mě oči a její tvář se náhle změnila v masku bez emocí.

"Good-bye, Koribo," řekla anglicky. "A jmenuju se Wanda."

Příštího rána si mi Šima přišla stěžovat, že Šuni odmítla nápadníka, kterého jí domluvili. O dva dny později si mi stěžovala Wambu, že Kibo, Koinnagova nejmladší žena, ozdobila svou chýši barevnými pentlemi a nechává si růst vlasy. A příštího rána Kimi, která má pouze jednoho syna, oznámila, že už víc dětí nechce. "Doufal jsem, že to skončilo," řekl jsem s povzdechem, když jsem se díval, jak Sangora, Kimin nešťastný manžel, odchází klikatou cestičkou zpátky do vesnice. "Udělal jsi chybu, Koribo." "Proč to říkáš?" "Protože jsi uvěřil špatnému příběhu," odpověděl Ndemi s jistotou mládí. "Ano?" Přikývl. "Uvěřil jsi příběhu o ošklivé buvolici." "A kterému příběhu jsem podle tebe měl uvěřit?" "Tomu o mundumugovi a hadovi." "Proč si myslíš, že bych měl jednomu příběhu věřit a jinému ne?" otázal jsem se ho. "Copak nás příběh o mundumugovi a hadovi neučí, že se nemůžeme zbavit něčeho, co Ngai stvořil, jen proto, že nás to odpuzuje nebo je nám to nepříjemné?" "To je pravda," řekl jsem. Ndemi se usmál a ukázal mi tři prsty. "Šuni, Kibo, Kimi," řekl a odpočítal je. "Tři hadi už se vrátili. Devadesát sedm nás jich ještě čeká." A najednou jsem měl strašnou předtuchu, že má pravdu.

5

PÍSEŇ O VYSCHLÉ ŘECE (červen- listopad 2134)

Povím vám, proč je Ngai nejchytřejší a nejmocnější ze všech bohů. Před dávnými věky, když Evropané byli zlí a jejich bůh se je rozhodl potrestat, způsobil, že čtyřicet dní a čtyřicet nocí pršelo, až se celá Země pokryla vodou - a Evropané si teď proto myslí, že je jejich bůh mocnější než Ngai. Samozřejmě že to není žádná maličkost, pokrýt Zemi vodou - ale když Kikujové uslyšeli od evropských misionářů příběh o Noemovi, nijak je to nepřesvědčilo, že je evropský bůh mocnější než Ngai. Ngai ví, že voda je zdroj všeho života, a proto když si nás přeje potrestat, nepokryje jí Zemi. Místo toho se zhluboka nadechne a vysaje všechnu vláhu ze vzduchu a půdy. Naše řeky vyschnou, naše úroda zvadne, náš dobytek a kozy pomřou žízní. Bůh Evropanů možná umí způsobit potopu - ale byl to Ngai, kdo způsobil sucho. Mohou snad existovat nějaké pochyby o tom, že právě On je tím bohem, kterého se máme bát a uctívat ho?

Emigrovali jsme z Keni na terraformovanou planetu Kirinyagu, abychom tady vytvořili kikujskou utopii, společnost, která by odrážela poklidný, pastorální způsob života, jež jsme vedli předtím, než byla naše kultura ovlivněna příchodem Evropanů - a z větší části jsme si vedli úspěšně.

Tu a tam ale přichází doba, kdy se zdá, že se celá ta křehká stavba sesype, a pak musím udělat všechno, co mi mé postavení mundumugu dovoluje, abych udržel Kirinyagu takovou, jakou jsme ji zamýšleli. Ráno toho dne, kdy jsem na svůj lid seslal kletbu, můj mladý asistent Ndemi znovu zaspal a zase zapomněl nakrmit moje kuřata. Pak jsem musel podniknout dlouhou cestu do sousední vesnice, kde přes můj výslovný zákaz začali pěstovat kukuřici na vyčerpaném poli, o kterém jsem řekl, že musí až do dlouhých dešťů ležet ladem. Znovu jsem jim vysvětlil, že půda vyžaduje čas, aby si mohla odpočinout a nabrat síly, ale když jsem odcházel, odnášel jsem si pocit, že se sem budu muset vrátit příští týden nebo příští měsíc znovu a vysvětlit jim to ještě jednou.

Cestou domů jsem urovnal spor mezi Ngonou, který změnil tok malé říčky, aby zavlažovala jeho pole, a Kamakim, jenž tvrdil, že jeho úroda strádá, protože jí řeka teď nedodává dost vody. Bylo to už po jedenácté, kdy se někdo pokusil změnit směr vodních toků, a po jedenácté, kdy jsem byl nucen vztekle prohlásit, že voda patří celé vesnici.

Pak mi Sabella, která mi měla zaplatit dvě tučné a zdravé kozy za to, že jsem předsedal svatbě jejího syna, dodala dvě podvyživená zvířata tak vychrtlá, že už ani jako kozy nevypadala. Za obvyklých okolností bych se nepřestal ovládat, ale už mě unavovalo, jak se lidé neustále pokoušejí nechávat si nejlepší zvířata pro sebe a platit mi kozami a dobytkem na umření, takže jsem jí pohrozil, že svatbu zruším, jestliže ty kozy okamžitě nevymění za lepší.

Nakonec Ndemiho matka prohlásila, že její syn tráví příliš mnoho času studováním na mundumuga, zatímco ona potřebuje, aby se staral o rodinný dobytek, a to i přesto, že měl tři silné a zdravé bratry.

Jak jsem procházel vesnicí, dívaly se na mne mnohé ženy pobaveně, jako by znaly nějaké tajemství, které mi bylo odepřeno, a než jsem dorazil k dlouhé, klikaté cestě vedoucí na vrchol kopce, na němž jsem žil, vadilo mi na mém lidu doslova všechno. Toužil jsem pouze po soukromí své bomby a tykvi pombe, kterým bych smyl útrapy dlouhého dne. Když jsem ze svého kopce uslyšel zpěv, přirozeně jsem předpokládal, že je to Ndemi věnující se svým odpoledním povinnostem. Ale pak jsem přišel blíž a zjistil jsem, že prozpěvující hlas patří ženě.

Zaclonil jsem si rukou oči před sluncem a zadíval jsem se vzhůru a zjistil jsem, že si tam ve stínu akácie staví stará

vrásčitá žena chýši, splétá její větve k sobě jako kostru stěn a přitom si zpívá. Zamrkal jsem překvapením, protože každý ví, že na mundumugově pahorku nesmí žít nikdo jiný.

Žena mne uviděla a usmála se. "Jambo, Koribo," přivítala mne, jako by bylo všechno v nejlepším pořádku. "Není dnes nádherný den?"

Teď jsem viděl, že je to Mumbi, matka Koinnaga, nejvyššího náčelníka vesnice.

"Co to tady děláš?" otázal jsem se, když jsem došel až k ní.

"Jak sám vidíš, stavím si chýši," odpověděla. "Budeme teď sousedé, Koribo."

Zavrtěl jsem hlavou. "Žádné sousedy nepotřebuju," řekl jsem a přitáhl jsem si přikrývku těsněji kolem ramen. "A ty už máš svou chýši v Koinnagově shambě."

"Už tam nebydlím," odpověděla Mumbi.

"Na mém kopci bydlet nemůžeš," řekl jsem. "Mundumugu musí žít sám."

"Vchod jsem si udělala od východu," oznámila mi a otočila se k širé, rozlehlé savaně za řekou, úplně ignorujíc moje slova. "Tak mě bude každé ráno hřát slunce."

"Není to ani pravá kikujská chýše," pokračoval jsem vztekle. "Silný vítr ji strhne a neochrání tě ani před chladem, ani před hyenami."

"Ochrání mne před sluncem a deštěm," odpověděla. "Příští týden, až naberu trochu síly, vymažu její stěny blátem."

"Příští týden budeš bydlet u Koinnaga, kam patříš," odsekl jsem.

"Nebudu," prohlásila pevně. "Než bych se vrátila do Koinnagovy shamby, raději nechám své staré vyschlé tělo sežrat hyenám."

To by se dalo zařít, pomyslel jsem si rozzlobeně, neboť pro ten den už jsem měl těch pošetilostí dost. Nahlas jsem však řekl: "Proč tohle říkáš, Mumbi? Copak s tebou už Koinnage nejedná s úctou, která ti náleží?"

"Jedná se mnou s úctou," připustila. S rukama opřenýma o bedra se pokusila protáhnout si své staré šlachovité tělo.

"Koinnage má tři ženy," pokračoval jsem a přitom jsem se bezděčně ohnal po dvou mouchách, které mi kroužily před obličejem.

"Jestli tě některá z nich zanedbává, nebo ti neprojevuje patřičnou úctu, promluvím s nimi."

Opovržlivě si odfrkla. "Pche!"

Odmlčel jsem se a zadíval jsem se na stádečko impal, které se pásly na savaně; snažil jsem se najít nejvhodnější způsob, jak dojít ke kořenu věci. "Hádáš se s nimi?"

"Neuvědomila jsem si, že po ránu je na tomhle kopci tak chladno," řekla a zammula si vyhublé ruce se sukovitými prsty.

"Budu potřebovat více přikrývek."

"Neodpověděla jsi na mou otázku," řekl jsem.

"A dřevo na topení," pokračovala. "Budu si muset nasbírat více dřeva."

"Už jsem slyšel dost," prohlásil jsem pevně. "Musíš se vrátit domů, Mumbi."

"Nevrátím se tam!" řekla a ochránářským gestem se dotkla stěny své chýše. "Tohle bude můj domov."

"Tohle je pahorek mundumuga. Nedovolím ti, abys tady bydlela."

"Už mě unavuje pořádek poslouchat, co smím a co ne," odsekla. Náhle ukázala na orla jasnohlasého, který líně kroužil ve stoupavém proudu vzduchu nad řekou. "Proč nemůžu být volná jako ten pták? Budu bydlet tady na kopci."

"Kdo ti ještě říkal, co nesmíš?" zeptal jsem se.

"To není důležité."

"Musí to být důležité," řekl jsem, "jinak bys tady nebyla."

Chvilí se na mne mlčky dívala a pak pokrčila rameny. "Wambu mi řekla, že jí nesmím pomáhat vařit, a Kibo už nechce, abych mlela kukuřici nebo vařila pombe." Vzdorně se na mě zamračila. "Jsem matka nejvyššího náčelníka vesnice! Nikdo se mnou nebude jednat jako s bezmocným dítětem."

"Jednají s tebou s úctou příslušející stáří," vysvětlil jsem jí. "Už nemusíš pracovat. Vychovala jsi svou rodinu a nyní se oni budou starat o tebe."

"Já nechci, aby se o mě starali!" odsekla. "Celý svůj život jsem se starala o svou shambu a starala jsem se o ni dobře. Nevidím důvod, proč bych s tím měla přestat."

"Copak s tím nepřestala tvoje matka, když její manžel zemřel a ona se přestěhovala do shamby svého syna?" otázal jsem se a plácl jsem se po tváři, kde mi usedla moucha.

"Moje matka už neměla sílu starat se o svou shambu," namítla Mumbi. "To není můj případ."

"Když ale neodejdeš do ústraní, jak se mají Koinnagovy ženy naučit starat se o jeho shambu?"

"Já je to naučím," odpověděla Mumbi. "Pořád se ještě mají hodně co učit. Wambu neumí uvařit tak dobrou banánovou kaši jako já, a pokud jde o Kibo, no..." Pokrčila rameny, aby naznačila, že Koinnagova nejmladší žena je beznadějný případ.

"Ale Wambu je matka tří synů a brzy se sama stane babičkou," namítl jsem. "Jestli není připravená starat se o svou vlastní shambu teď, pak nebude nikdy."

Po Mumbině vrásčitém obličejí se rozlil spokojený úsměv. "Takže se mnou souhlasíš."

"Špatně jsi mi rozuměla," řekl jsem. "Nastane čas, kdy staří musí uvolnit cestu mladším."

"Ty neuvolňuješ cestu nikomu," obvinila mne.

"Já jsem mundumugu," opáčil jsem. "Nenabízím vesnici svou fyzickou sílu, ale svou moudrost a moudrost se s věkem tříbí."

"A já nabízím ženám svého syna svou moudrost," odsekla.

"To není totéž."

"Je to přesně totéž," řekla. "Když jsme ještě žili v Keni, bojovala jsem o zřízení Kirinyagy stejně usilovně jako ty,

Koribo. Přiletěla jsem stejnou kosmickou lodí, která sem přivezla tebe, pomáhala jsem připravovat půdu a sázet rostliny. Není spravedlivé, abych teď byla odsunuta stranou jen proto, že jsem zestárla."

"Nejsi odsunuta stranou," vysvětloval jsem jí trpělivě. "Přišla jsi sem, abys žila tradičním životem Kikujů, a naši tradici je pečovat o staré. Nikdy nebudeš mít nouzi o jídlo ani o střechu nad hlavou, ani o péči, když onemocníš."

"Ale já se necítím staře!" namítla. Ukázala na svůj stav a hrnce, které si přinesla na kopec z vesnice. "Pořád ještě dokážu tkát látky, opravovat došky a vařit jídlo. Nejsem stará na mletí kukuřice ani abych se starala o tykve s vodou. Když už mi nedovolují dělat tyto věci pro svou rodinu, zůstanu tady na kopci a budu je dělat pro sebe."

"To není možné," odpověděl jsem. "Musíš se vrátit do svého domova."

"Už není můj," odpověděla hoře. "Patří Wambu."

Podíval jsem se na její shrbenou, vrásčitou postavu. "Staří musí udělat místo mladým," řekl jsem znovu.

"Komu uvolníš místo ty?" otázala se hoře.

"Učím Ndemiho, ze kterého bude příští mundumugu," řekl jsem. "Až bude připravený, odejdu do ústraní."

"Kdo rozhodne, že už je připravený?"

"Já."

"Pak bych měla já rozhodnout, jestli už je Wambu připravená starat se o shambu mého syna."

"Co bys měla dělat, je poslouchat svého mundumugu," řekl jsem. "Žáda máš shrbená a ramena svěšená od těžkého břemene svých let. Přišel čas, kdy bys měla nechat ženy svého syna, aby se o tebe postaraly."

Vzdorovitě vysunula bradu. "Nenechám Wambu, aby mi vařila. Vždycky jsem si vařila sama, ještě když jsme žili u vyschlé řeky v Keni." Znovu se odmlčela. "Tehdy jsem byla velice šťastná," dodala hoře.

"Možná se musíš naučit, jak být znovu šťastná," odpověděl jsem. "Zasloužila sis právo na odpočinek, tak nech ostatní, aby za tebe pracovali. Měla bys z toho mít radost."

"Jenže nemám."

"To proto, že už jsi zapomněla, o co nám jde," řekl jsem. "Odešli jsme z Keni a usadili jsme se na Kirinyaze, protože jsme si přáli obnovit naše zvyky a tradice. Když ti dovolím je ignorovat, budu to muset dovolit každému, a pak už nebudeme kikujská utopie, ale jen druhá Keňa."

"Říkal jsi nám, že v utopii jsou všichni šťastní," namítla. "No, já šťastná nejsem, takže na Kirinyaze nejspíš něco nebude v pořádku."

"A kdyby ses mohla starat o Koinnagovu shambu, pak by všechno v pořádku bylo?" zeptal jsem se.

"Ano."

"Ale potom by byly nešťastné Wambu a Kibo."

"Možná to znamená, že tohle žádná utopie není a každý se musíme starat o své vlastní štěstí," odpověděla Mumbi. Proč jsou lidé tak sobečtí a necitliví? pomyslel jsem si. Je mi horko, mám žízeň a jsem unavený, a ona neumí nic lepšího než si stěžovat, jak je nešťastná.

"Pojď se mnou," řekl jsem jí. "Půjďme spolu do vesnice a najdeme nějaké řešení tvého problému. Tady zůstat nemůžeš."

Velice dlouho se na mě upřeně dívala a pak pokrčila rameny. "Půjdu s tebou, ale řešení nenajdeme a pak se vrátím sem do svého nového domova."

Slunce už bylo nízké na obloze když jsme sešli z kopce a vyrazili jsme po klikaté cestičce, a než jsme se dostali do vesnice, nastal soumrak. Kolem Koinnagovy shamby se shromáždilo velké množství mužů a žen a většina z nich se tvářila stejně pobaveně jako odpoledne. Šli za námi ke Koinnagově bomě, zvědaví, jak Mumbi potrestám a jestli její prohrěšek a můj hněv vítaně přispěje k večerní zábavě.

"Koinnage!" zvolal jsem silným, pevným hlasem.

Nikdo neodpověděl a musel jsem jeho jméno zavolat ještě dvakrát, než konečně vyšel ze své chýše, ve tváři rozpačitý výraz.

"Jambo, Koribo," pozdravil mě nervózně. "Nevěděl jsem, že jsi tady."

Zamračil jsem se na něj. "A ani jsi nevěděl, že je tady tvoje matka?"

"Tohle je její shamba; kde jinde by měla být?" otázal se nevinně.

"Víš velice dobře, kde byla," řekl jsem. Plápolající oheň zbrázdil jeho obličej mihotavými stíny. "Radím ti, abys víc přemýšlel o následcích, než zase budeš lhát svému mundumugovi."

Na okamžik jako by se scvrkl. Pak si všiml vesničanů, kteří se za mnou shromáždili.

"Co ti tady dělají?" otázal se. "Vraťte se do svých bom, všichni!"

O několik kroků ucouvli, ale neodešli.

Koinnage se obrátil k Mumbi. "Vidíš, jak jsi mě zostudila před mými lidmi? Proč jsi mi to udělala? Copak nejsem nejvyšší náčelník?"

"Nevypadá to, že by nejvyšší náčelník dokázal poručit své matce," poznamenal jsem sarkasticky.

"Snažil jsem se," odpověděl Koinnage. "Nevím, co to do ní vjelo." Šlehl pohledem po Mumbi. "Už jsem ti jednou nařídil, aby ses vrátila do své chýše."

"Ne," řekla Mumbi.

"Ale já jsem náčelník!" prohlásil, napůl hněvivě a napůl zoufale. "Musíš mě poslechnout."

Mumbi se zatvářila vzdorovitě. "Ne," zopakovala.

Koinnage se podíval na mne. "Vidíš, jaká je," řekl nešťastně. "Ty jsi mundumugu, ty jí musíš přikázat, aby tady zůstala."

"Nikdo nebude říkat mundumugovi, co musí udělat," opáčil jsem přísně, protože už jsem věděl, co by mi Mumbi odpověděla, kdybych jí něco přikázal. "Svolej své ženy."

Zdalo se, že se mu ulevilo, že může odejít - i když jen nakrátko - a zmizel v kuchyňské chýši, aby se odtamtud za chvíli vynořil s Wambu, Sumi a Kibo.

"Všichni víte, v čem je problém," řekl jsem. "Mumbi je nešťastná, a tak chce odejít ze své shamby a bydlet na mém kopci."

"To je dobrý nápad," řekla Kibo. "Tady už začínalo být těsno."

"Je to špatný nápad," namítl jsem pevně. "Musí žít se svou rodinou."

"Nikdo jí v tom nebrání," odsekla Kibo vzdorovitě.

"Chce zaujímat aktivnější roli v životě shamby," pokračoval jsem. "Určitě existuje něco, co by mohla dělat, aby harmonie vaší sbambě zůstala zachována."

Dlouho nikdo nepromluvil. Pak Wambu, která je Koinnagovou nejstarší ženou, vystoupila dopředu.

"Je mi líto, že jsi tak nešťastná, matko," řekla. "Samozejmě, že můžeš vařit pombe a tkát látky."

"To je moje práce!" namítl Kibo.

"Musíme přece prokázat úctu matce našeho manžela," řekla Wambu a potutelně se usmála.

"Ještě více úcty bychom jí prokázaly, kdybychom ji nechali dozírat na vaření," opáčila Kibo.

"Já jsem Koinnagova nejstarší žena," prohlásila Wambu pevně. "Já vařím jídlo."

"A já vařím pombe a tkám šaty," odsekla Kibo tvrdohlavě.

"A já melu zrní a nosím vodu," dodala Sumi. "Musíte jí najít nějakou jinou práci."

Mumbi se otočila ke mně: "Říkala jsem ti, že to nebude k ničemu, Koribo," prohlásila. "Posbírám si zbytek svých věcí a vrátím se do svého nového domova."

"To neuděláš," řekl jsem. "Zůstaneš se svou rodinou tak, jako se svou rodinou vždycky zůstala každá matka."

"Nejsem připravena být odhozená, jako moje vnoučata odhazují hračky," odpověděla.

"A já zase nejsem připraven ti dovolit, abys porušovala kikujské tradice," řekl jsem přísně. "Zůstaneš tady."

"Nezůstanu!" odsekla a já jsem uslyšel, jak se někteří z vesničanů tiše pochechtávají nad tím, jak takhle seschlá stará dáma úspěšně vzdoruje jejich náčelníkovi i mundumugovi."

"Koinnage," řekl jsem a zavedl jsem její i jeho rodinu dovnitř trnité ohrady jeho bomy, abychom nebyli zvědavcům tak na očích, "je to tvoje matka. Promluv si s ní a přesvědč ji, aby tady zůstala, než mě donutí udělat něco, čeho bychom pak všichni litovali."

"Přestaň mne zostouzet před celou vesnicí, matko," žadonil Koinnage. "Zůstaň v mé shambě!"

"Nezůstanu."

"Zůstaneš!" zařval Koinnage. Muži i ženy z vesnice se stáhli blíž ke vchodu do jeho bomy.

"A když ne, co mi uděláš?" zeptala se posměšně. "Svážeš mi ruce a nohy a donutíš mě tak, abych zůstala ve své chýši?"

"Jsem nejvyšší náčelník," odpověděl Koinnage nešťastně. "Nařizuji ti, abys tady zůstala!"

"Pche!" řekla a pochechtávání lidí venku se změnilo v hlasitý smích. "Můžeš být náčelník, ale stále jsi můj syn a synové nerozkazují svým matkám."

"Všichni ale musí poslechnout mundumuga," namítl. "Koriba ti nařídil, abys tady zůstala."

"Já ho poslouchat nebudu," odsekla. "Přišla jsem na Kirinyagu, abych tady byla šťastná, a ve tvé shambě jsem nešťastná. Budu bydlet na kopci a nikdo, ani Koriba, mi v tom nezabrání."

Náhle smích umkl a nahradilo ho užaslé ticho, protože takto zpochybňovat autoritu mundumuga nesmí nikdo. Za jiných okolností bych jí odpustil, protože byla velice rozrušená, ale urazila mě před celou vesnicí a já jsem měl za sebou dlouhý a únavný den.

Můj hněv se asi odrazil i v mém obličejí, protože se Koinnage náhle postavil mezi mne a svou matku.

"Prosím, Koribo," řekl rozechvělým hlasem. "Je to stará žena a neví, co říká."

"Já vím, co říká," prohlásila Mumbi. Vzdorovitě se na mne podívala. "Když nemohu žít tak, jak chci, nechci žít vůbec. Co se mnou uděláš, mundumugu?"

"Já?" zeptal jsem se nevinně. Byl jsem si vědom mnoha očí, které se na mne upíraly s očekáváním. "Já s tebou neudělám nic. Jak jsi sama řekla, jsem jenom starý muž." Odměl jsem se, pohled upřený na ni, zatímco se Koinnage a jeho ženy zděšeně stáhli. "Vzpomínala jsi s láskou na vyschlou řeku, u které jsme žili, když jsme ještě byli děti - ale už jsi zapomněla, jaký to byl život. Pomohu ti, aby sis vzpomněla." Zvýšil jsem hlas, aby mne slyšeli všichni. "Protože ses rozhodla nerespektovat naše tradice a protože se tomu ostatní jen smáli, obětuji dnes v noci kozu a požádám Ngaie, aby na Kirinyaze způsobil sucho, jaké nikdo nepamatuje. Požádám Ho, aby nedovolil jediné kapičky vody dopadnout na zem, dokud se nevrátíš do své shamby, i kdyby měla být celá Kirinyaga stejně vyschlá a vrásčitá jako ty."

"Ne!" zvolal Koinnage.

"Dobrytku napuchnou jazyky v tlamách, až se nebudou moci nadechnout, úroda se změní v prach a řeky vyschnou."

Hněvivě jsem se podíval na vesničany, jestli se zase odváží zasmát, ale nikdo neměl odvalu podívat se mi do očí.

Nikdo kromě Mumbi. Zamyšleně se na mne dívala a na okamžik jsem doufal, že svoje prohlášení odvolá a svolí, že zůstane v Koinnagově shambě. Pak pokrčila rameny. "Už jsem u vyschlé řeky žila. Mohu u ní žít znovu." Otočila se.

"Teď se vrátím na svůj pahorek."

Zavládlo ohromené ticho.

"Musíš to udělat, Koribo?" zeptal se mě Koinnage nakonec.

"Slyšel jsi, co mi tvoje matka řekla, a přece se ptáš?" podivil jsem se.

"Ale vždyť je to jen stará žena."

"Myslíš si snad, že pouze válečníci na nás mohou přivolat zkázu?" opáčil jsem.

"Jak by nám mohlo uškodit, když bude žít na kopci?" zeptala se Kibo.

"Jsme společnost s jistými pravidly, zákony a tradicemi a naše přežití závisí na tom, že je budeme všichni stejně dodržovat."

"Takže doopravdy požádáš Ngaie, aby Kirinyagu postihl suchem?" řekla.

"Už jsem unavený věčnými pochybami a odmouváním lidí, kteří nejspíš zapomněli, kdo jsme a proč jsme tady," odpověděl jsem rozhořčeně. "Řekl jsem, že požádám Ngaie, aby na Kirinyagu seslal sucho, a udělám to." Na znamení, jak vážně to myslím, jsem si plívl do obou dlaní.

"Jak dlouho bude sucho trvat?"

"Dokud Mumbi neodejde z mého kopce a nevrátí se do své vlastní chýše v její vlastní shambě."

"Je to velice tvrdohlavá stará žena," řekl Koinnage nešťastně. "Může tam zůstat věčně."

"To už záleží na ní," odpověděl jsem.

"Možná Ngai tvou žádost nevyslyší," zadoufala Kibo.

"Vyslyší ji," odpověděl jsem příkře. "Copak nejsem mundumugu?"

Když jsem se příštího rána probudil, Ndemi už rozdělal oheň a nakrmil moje kuřata. Vyšel jsem z chýše do chladného jitra, přikrývku ovinutou kolem ramen.

"Jambo, Koribo," pozdravil mne Ndemi.

"Jambo, Ndemi," odpověděl jsem.

"Proč si Mumbi postavila chýši na tvém kopci, Koribo?" otázal se.

"Protože je to tvrdohlavá stará žena," řekl jsem.

"Ty chceš, aby tady bydlela?"

"Ne."

Náhle se ušklíbl.

"Co ti na tom připadá tak veselého, Ndemi?" zeptal jsem se.

"Ona je tvrdohlavá stará žena a ty jsi tvrdohlavý starý muž," řekl Ndemi. "Bude to velice zajímavé."

Podíval jsem se na něj, ale neřekl jsem nic. Nakonec jsem se vrátil do své chýše a zapnul jsem počítač.

"Počítači," řekl jsem, "spočítej mi změnu oběžné dráhy, která by způsobila na Kirinyaze sucho."

"Pracuji... hotovo," odpověděl počítač.

"Nyní odešli údaje na Údržbu a požádej, aby je okamžitě provedli."

"Pracuji... hotovo." Následovala chvíle ticha. "V hlasové a obrazové schránce je zpráva z Údržby."

"Přehraj mi ji," řekl jsem.

Na holografické obrazovce počítače se objevila tvář ženy středního věku s orientálními rysy.

"Koribo, právě jsem dostala tvoje údaje," řekla. "Uvědomuješ si, že taková korekce oběžné dráhy bude pro Kirinyagu skoro určitě znamenat výrazné klimatické změny?"

"Uvědomuji."

Zamračila se. "Možná bych se měla vyjádřit přesněji. Bude znamenat katastrofické klimatické změny. Obrovské sucho."

"Mám právo požádat o korekci oběžné dráhy, nebo ne?" otázal jsem se.

"Ano," odpověděla. "Podle smlouvy na to máš právo. Ale-"

"Tak, prosím, udělejte, o co jsem požádal."

"Víš určitě, že si to nechceš rozmyslet?"

"Vím to určitě."

Pokrčila rameny. "Ty jsi šéf."

Těší mě, že to alespoň někdo uzná, pomyslel jsem si hořce, když se spojení přerušilo a obrazovka počítače pohasla.

"Moc mluví a písň, které zpívá, se mi nelíbí, ale vždycky mi byla docela sympatická," poznamenal Ndemi s pohledem upřeným dolů k Mumbině chýši, když jsem skončil svou lekci v žehnání strašákům. "Proč ji Koinnage vyhnal ze své shamy?"

"Koinnage ji nevyhnal," odpověděl jsem. "Sama se rozhodla, že odejde."

Ndemi se zamračil, protože takové chování ještě nezažil. "Co ji k tomu vedlo?"

"Její pohnutky nejsou důležité," řekl jsem. "Důležité je, že Kikujové žijí v rodinách a ona to odmítla udělat."

"Zbláznila se?" zeptal se Ndemi.

"Ne. Je jen tvrdohlavá."

"Jestliže se nezbláznila, pak si musí myslet, že má nějaký dobrý důvod, aby bydlela na tvém kopci," trval na svém.

"Jaký?"

"Chce dál vykonávat práce, které vykonávala dřív," odpověděl jsem. "Na tom není nic bláznivého. Vlastně je to svým způsobem obdivuhodné - ale v této společnosti je to špatné."

"Je velice hloupá," řekl Ndemi. "Až já budu mundumugu, nebudu pracovat o nic víc než ty."

Copak se všichni na Kirinyaze domluvili, že vyzkoušejí meze mé trpělivosti? pomyslel jsem si. Nahlas jsem řekl: "Pracuji velice těžce."

"Děláš magii a přivoláváš déšť, žehnáš polím a dobytku," připustil Ndemi. "Ale nikdy jsi nenosil vodu, nemusel jsi krmít svá zvířata, uklízet si chýši nebo se starat o svou zahradu."

"Mundumugu takové věci nedělá."

"Proto říkám, že ta žena je hloupá. Mohla si žít jako mundumugu a někdo by dělal všechny ty věci za ni, a ona to

odmítla."

Zavrtěl jsem hlavou. "Je hloupá, protože se vzdala všeho, přišla sem na Kirinyagu a žila tradičním životem Kikujů, a teď ty tradice sama porušuje."

"A ty ji za to potrestáš," dodal Nдеми zamyšleně.

"Ano."

"Doufám, že to nebude příliš těžký trest," pokračoval, "protože je úplně jako ty a nemyslím, že by trest změnil její chování."

Zadíval jsem se na chýši té staré ženy a pomyslel jsem si, že má Nдеми možná pravdu.

Do měsíce začala Kirinyaga pociťovat první příznaky sucha. Dny byly dlouhé, horké a suché a řeka, která protékala naší vesnicí, byla čím dál mřejí.

Každého rána mne probouzel zvuk Mumbina zpěvu - zpívala si, když stoupala do kopce s tykvemi plnými vody. Každé odpoledne jsem házel kamením po jejich kozách a kuřatech, které zabloudily příliš blízko mé bomy, a uvažoval jsem, jak dlouho to ještě bude trvat, než se vrátí do své shamby. Každý večer jsem dostával zprávu z Údržby, ve které se ptali, zda chci provést korekci oběžné dráhy, která by našemu světu přinesla déšť.

Čas od času podnikl Koinnage dlouhou a prašnou cestu z vesnice, aby promluvil s Mumbi. Nikdy jsem neposlouchal, takže neznám podrobnosti toho, co si navzájem řekli, ale konec byl pokaždé stejný: Koinnage se přestal ovládat a začal na svou matku ječet, pak se otočil a spěchal zpátky do vesnice. Občas se přitom otočil a křikl na starou ženu, která se na něj z kopce mračila, nějakou tu kletbu.

Jednoho odpoledne přišla do mé bomy Šima, Nдемиho matka.

"Jambo, Šimo," přivítal jsem ji.

"Jambo, Koribo," řekla.

Trpělivě jsem čekal, až mi řekne, proč za mnou přišla.

"Byl ti Nдеми dobrým pomocníkem, Koribo?" zeptala se nakonec.

"Ano."

"A naučí se všechno, co mu uložíš?"

"Učí se dobře."

"Připadalo ti někdy, že ti není dost oddaný?"

"Nikdy jsem neměl důvod ho z toho podezírat," odpověděl jsem.

"Tak proč musí jeho rodina trpět?" zeptala se. "Náš dobytek je slabý a naše úroda vadne. Proč nesešleš sucho jen na Koinnagova pole?"

"Sucha přestanou, jakmile se Mumbi vrátí do své shamby," prohlásil jsem pevně. "To ona rozhodne, kdy skončí, ne já. Možná by sis měla promluvit s ní."

"To jsem už udělala," řekla Šima.

"A?"

"Řekla mi, abych si promluvila s tebou."

"To ona přivolala sucho na Kirinyagu," prohlásil jsem. "Ona je může ukončit, kdykoliv si to bude přát."

"Ona není mundumugu. Tím jsi ty."

"Jednal jsem, jak jsem musel, abych ochránil naši utopii."

Hořce se zasmála. "Strávil jsi příliš mnoho času na tom svém kopci, mundumugu," řekla. "Sejdi dolů do vesnice.

Podívej se na naše zvířata, na naši úrodu a děti a pak mi povídej, jak chráníš naši utopii."

Než jsem dokázal vymyslet vhodnou odpověď, otočila se a vydala se klikatou cestičkou zpátky do vesnice.

Šest týdnů poté, co začala sucha, právě když jsem dával N데미mu instrukce pro tento den, přišla do mé bomy rada starších.

"Jambo," přivítal jsem je. "Doufám, že se vám daří dobře."

"Nedaří se nám dobře, Koribo," řekl starý Siboki, který se zdál být jejich mluvčím.

"To je mi opravdu líto," odpověděl jsem upřímně.

"Musíme si promluvit, Koribo," pokračoval Siboki.

"Jak si přeješ."

"My víme, že Mumbi nejedná správně," začal. "Když žena vychovává děti a její manžel zemře, musí žít s rodinou svého syna v jeho shambě a nechat je, aby se o ni starali. Takový je zákon a ona je blázen, když chce žít jinak."

"Souhlasím," řekl jsem.

"My všichni souhlasíme," řekl. "A jestli ji musíš potrestat, abys ji donutil dodržovat naše zákony, udělej to." Odmlčel se. "Ale ty trestáš všechny, i když zákon porušila pouze Mumbi. Není spravedlivé, abychom trpěli za její přestupek."

"Přál bych si, aby tomu mohlo být jinak," odpověděl jsem upřímně.

"Tak proč se za nás nemůžeš přimluvit u Ngaie?" zeptal se.

"Pochybují, že by mi naslouchal," řekl jsem. "Bude lépe, když si promluvíte s Mumbi a přesvědčíte ji, aby se vrátila do své shamby."

"To už jsme zkoušeli," řekl Siboki.

"Pak to musíte zkusit znovu."

"Uděláme to," slíbil nepříliš nadšeně. "Ale mohl bys Ngaie alespoň požádat, aby sucha ukončil? Jsi mundumugu,

určitě tě vyslechne."

"Požádám Ho," odpověděl jsem. "Ale Ngai je zásadový bůh. Seslal na nás sucho, protože Mumbi porušila zákon; skoro určitě nám nesešle déšť dříve, než se zase začne řídit našimi zákony."

"Ale požádáš Ho?"

"Požádám Ho," slíbil jsem.

Nevěděli, co by ještě řekli, a po chvíli rozpačitého ticha odešli. Když byli příliš daleko, než aby nás slyšeli, přistoupil ke mně Ndemi.

"Sucho na nás neseslal Ngai," řekl. "Udělal jsi to ty, když jsi mluvil ve své chýši do té skříňky."

Mlčky jsem se na něho díval.

"A když jsi sucho přivolal," pokračoval, "určitě bys ho také mohl ukončit."

"Ano, mohl."

"Tak proč to neuděláš? Přináší utrpení mnoha lidem, ne pouze Mumbi."

"Pozorně mě poslouvej, Ndemi," řekl jsem, "a zapamatuj si každé moje slovo, protože i ty jednou budeš mundumugu, a tohle je to nejdůležitější, co se musíš naučit."

"Poslouchám," řekl, dřep si na zem přede mne a upřeně se na mě zadíval.

"Ze všech věcí na Kirinyaze, ze všech našich tradic, zákonů a obyčejů, je nejdůležitější tohle: mundumugu je nejmnocnější muž ve společnosti. Ne pro svou fyzickou sílu, protože jak vidíš, jsem jenom shrbený stařec, ale protože je nositelem naší kultury. To on rozhoduje, co je správné a co špatné, a jeho autorita nikdy nesmí být zpochybněna."

"Chceš říct, že se nemohu ptát, proč nepřivoláš déšť?" zeptal se Ndemi zmateně.

"Ne," řekl jsem. "Chci říct, že mundumugu je skála, na které Kikujové vystavěli svou kulturu, a proto nikdy nesmí dát najevo slabost." Odmlčel jsem se. "Velice bych si přál, aby mne nepřinutili přivolat to sucho. Byl to dlouhý, těžký den a já jsem byl vyčerpaný a mnoho lidí se tehdy chovalo hloupě - ale slíbil jsem, že sucho nastane, a kdybych teď ustoupil a přivolal déšť, dříve nebo později by každý ve vesnici začal brát v pochybnost mundumugovu autoritu... a bez autority by v našem životě nebyl žádný systém." Podíval jsem se mu do očí. "Pochopil jsi, co jsem se ti snažil vysvětlit, Ndemi?"

"Myslím, že ano," řekl nejistě.

"Jednoho dne to nebudu já, ale ty, kdo bude rozmlouvat s počítačem. Než ten den přijde, budeš to muset pochopit úplně."

Sucho trvalo už tři měsíce, když jednoho rána vešel Ndemi do mé chýše a probudil mne dotekem na rameni.

"Co se děje?" zeptal jsem se a posadil jsem se.

"Nemohu nabrat vodu do tvých tykví," řekl Ndemi. "Řeka vyschla."

"Tak vykopej studnu pod kopcem," poradil jsem mu, vyšel jsem ze své bomby a zahalil jsem se do přikrývky, abych se ochránil před suchým, chladným ranním vzduchem.

Mumbi rozdělávala oheň před svou chýší a přitom si zpívala jako obvykle. Chvilí jsem se na ni díval a pak jsem se obrátil zpátky k Ndemimu.

"Už brzy odejde," řekl jsem sebevědomě.

"Odešel bys ty?" zeptal se.

Zavrtěl jsem hlavou. "Tohle je můj domov."

"Je to i její domov," řekl Ndemi.

"Její domov je u Koinnaga," namítl jsem podrážděně.

"Ona si to nemyslí."

"Aby mohla žít, potřebuje vodu. Brzy se bude muset vrátit do své shamby."

"Možná," připustil Ndemi, ale příliš přesvědčeně to neznělo.

"Proč si myslíš, že ne?"

"Protože jsem šel kolem její studny, když jsem se vracel," odpověděl. Podíval se na Mumbi, která si začala vařit snídani.

"Je to velice tvrdohlavá stará žena," dodal s více než jen stopou obdivu.

Neodpověděl jsem.

"Strom, který ti poskytuje stín, umírá, Koribo."

Vzhlédl jsem a uviděl jsem, že vedle mé bomby stojí Mumbi.

"Jestli brzy nedostane vodu, zahyne a ty přijdeš o pohodlí." Odmlčela se. "Zbyly mi nějaké došky ze střechy. Jestli chceš, dám ti je a můžeš je rozprostít do větví své akácie."

"Proč mi to nabízíš, když za to sucho můžeš ty?" zeptal jsem se podezíravě.

"Abych, ti ukázala, že jsem tvoje sousedka a ne tvůj nepřítel," odpověděla.

"Porušila jsi zákon," řekl jsem. "To z tebe dělá nepřítele naší kultury."

"Je to špatný zákon," odpověděla. "Už více než čtyři měsíce žiji tady na tom kopci. Každý den jsem si nasbírala dřevo, vařím si jídlo a utkala jsem si dvě nové přikrývky. Než vyschla řeka, nosila jsem si vodu z ní a teď si pro ni chodím ke studni. Proč bych měla být odsunuta stranou, když tohle všechno ještě můžu dělat?"

"Ale ty nejsi odsunuta stranou, Mumbi," řekl jsem. "Právě proto že jsi všechny tyhle věci dělala tolik let, máš teď konečně právo si odpočinout a nechat ostatní, aby je dělali za tebe."

"Jenomže ony jsou všechno, co mám," namítl. "Jaký má smysl být naživu, když nemohu dělat to, co umím, a v čem

jsem dobrá?"

"O staré lidi se vždycky staraly jejich rodiny, když zeslábli a začaly je trápit nemoci," řekl jsem. "Je to náš zvyk."

"Je to dobrý zvyk," řekla. "Jenomže já se necítím stará." Odmlčela se. "Víš, kdy jediné jsem se cítila stará? Když mi nedovolili, abych na své shambě cokoliv udělala." Zamračila se. "Nebyl to dobrý pocit."

"Musíš se se svým věkem smířit, Mumbi," řekl jsem.

"Udělala jsem to, když jsem se přestěhovala sem na kopec," odpověděla. "Teď se ty musíš smířit se svým suchem."

V průběhu čtvrtého měsíce se mi začaly donášet nejrůznější zprávy.

Njoro pobil svůj dobytek a teď choval antilopy žirafy, které vodu nepijí, ale olizují rosu z listů, a to navzdory tomu, že Kikujové divoká zvířata nikdy nechovali.

Kambela a Njogu vzali svoje rodiny a vrátili se do Keni.

Kubandu, který žil ve vedlejší vesnici, se zásobil vodou ještě předtím, než řeka vyschla, a když na to jeho sousedé přišli, zapálili mu chýši a pobili jeho dobytek.

Požár, který vypukl v savaně na západě, zničil předtím, než ustal, jedenáct shamb.

Koinnagovy návštěvy u jeho matky byly čím dál častější, čím dál hlučnější a čím dál neplodnější.

Dokonce i Ndemi, který předtím souhlasil s tím, že mundumugu se už ze své podstaty nemůže mýlit, teď začal pochybovat o potřebě sucha.

"Jednoho dne budeš mundumugem ty," řekl jsem mu. "Vzpomeň si na všechno, co jsem tě naučil." Odmlčel jsem se.

"Kdybys byl postaven do stejné situace, co bys dělal ty?"

Chvilí mlčel. "Pravděpodobně bych ji nechal žít na kopci."

"To odporuje naší tradici."

"Možná," řekl. "Ale teď na kopci stejně bydlí a trpí i Kikujové, kteří zákon nijak neporušili." Znovu se zamyšleně odmlčel. "Možná spíš nastal čas od některých tradic upustit než trestat celý svět za to, že se je jedna stará žena rozhodla ignorovat."

"Ne!" zvolal jsem vášnivě. "Když jsme ještě žili v Keni a přišli Evropané, první, co udělali, bylo, že nás přesvědčili, abychom se vzdali některých svých tradic. A když jsme zjistili, jak je to snadné, vzdávali jsme se dalších a ještě dalších, až jsme se vzdali tolika, že už jsme nebyli Kikujové, ale jen černí Evropané." Odmlčel jsem se a pak jsem pokračoval tišším hlasem. "Proto jsme přišli sem na Kirinyagu, Ndemi - abychom se mohli opět stát Kikuji. Copak sis nezapamatoval vůbec nic z toho, co jsem ti povídal celé poslední dva měsíce?"

"Zapamatoval jsem si všechno," odpověděl Ndemi. "Jenom nechápu, proč by měla být méně Kikujem, když bydlí na kopci."

"Před dvěma měsíci jsi to chápal."

"Před dvěma měsíci moje rodina neumírala hladu."

"To spolu nijak nesouvisí," řekl jsem. "Porušila zákon, musí být potrestána."

Ndemi se odmlčel. "Přemýšlel jsem o tom."

"A?"

"Copak nejsou různé stupně porušení zákona?" zeptal se Ndemi. "Určitě neudělala nic tak zlého, jako kdyby třeba zabila svého souseda. A jestli jsou různé stupně porušení zákona, neměly by být i různé stupně trestů?"

"Vysvětlím ti to ještě jednou, Ndemi," řekl jsem, "protože jednou přijde den, kdy se staneš mundumugem místo mne, a až ten den nastane, tvá autorita nesmí být ničím zpochybněna. Což znamená, že trest pro každého, kdo zpochybnil tvou autoritu, musí být absolutní."

Dlouho se na mě mlčky díval. "To je špatně," řekl nakonec.

"Cože?"

"Ty jsi nepřivolał sucho, protože Mumbi porušila zákon," řekl. "Přivolał jsi ho na Kirinyagu jako trest za to, že neposlechla tebe."

"To je totéž," opáčil jsem.

Zhluboka si povzdechl a zamyšleně nakrabatil své mladé čelo. "Tím si nejsem tak docela jist."

A tehdy jsem pochopil, že nebude připraven stát se mundumugem ještě velice dlouho.

Jednoho dne, když sucho trvalo už pět měsíců, přišel Koinnaga znovu na kopec. Tentokrát nekřičel. Mluvil s Mumbi možná pět minut a pak, aniž se na mě vůbec podíval, odešel zpátky do vesnice.

O dvacet minut později se Mumbi vyšplhala ke mně na vrchol kopce a zůstala stát před bránou do mé bomy.

"Vracím se do Koinnagovy shamby," oznámila mi.

Zaplavila mne nesmírná vlna ulehčení. "Věděl jsem, že dříve nebo později pochopíš, že jsi pochybila," řekl jsem.

"Nevracím se proto, že bych pochybila," opáčila, "ale proto, že jsi pochybil ty a já nemohu dopustit, aby tím Kirinyaga dál trpěla." Odmlčela se. "Kibo vyschlo mléko a její dítě umírá. Moje vnoučata už skoro nemají co jíst." Zamračila se na mě. "Raději se postarej, ať začne pršet ještě dnes, starče."

"Požádám Ngaie, aby nám seslal déšť, hned jak se vrátíš do svého domova," slíbil jsem jí.

"Raději ho jen nežádej," odsekla. "Raději mu to poruč."

"To je rouhačství."

"A jak mě za to rouhačství potrestáš?" zeptala se. "Přivolaš potopu a zničíš ještě víc z našeho světa?"

"Já jsem nezničil vůbec nic," řekl jsem. "To ty jsi porušila zákon."

"Podívej se na tu vyschlou řeku, Koribo," řekla a ukázala dolů. "Pořádně si ji prohlédni, protože je jako Kirinyaga, neměnná a neplodná."

Podíval jsem se dolů na řeku. "Její neměnnost je jednou z jejích předností," odpověděl jsem.

"Jenomže to je řeka. Všechny živé věci se mění - i Kikujové."

"Ne na Kirinyaze," prohlásil jsem pevně.

"Změní se, nebo zemřou," pokračovala. "A já zemřít nechci. Vyhrál jsi bitvu, Koribo, ale válka pokračuje."

Než jsem mohl něco odpovědět, obrátila se a odešla po dlouhé, klikaté cestě k vesnici.

To odpoledne jsem přivolał déšť. Řeka se naplnila vodou, pole se zazelenala, dobytek, kozy a zvěř savany ukojily žízeň a obnovily svou sílu, a svět Kirinyagy se vrátil k zdravému, energickému životu.

Ale od toho dne už mne Njoro nikdy neoslovil mzee, což je tradiční kikujské zdvořilostní označení určené starým a moudrým. Siboki si postavil dvě velké nádrže na vodu, každou objemnou jako chýše, a vyhrožoval, že ublíží každému, kdo by se k nim přiblížil. Dokonce i Ndemi, který dříve přijímal vše, co jsem ho učil, bez otázek, teď vážil každé moje slovo dříve, než ho akceptoval.

Kibino dítě zemřelo a Mumbi se přestěhovala do její bomy, dokud matka znovu nenabyla síly; pak si postavila chýši na Koinnagových polích. Jelikož stále svým způsobem bydlela na jeho pozemku, rozhodl jsem se to přehlédnout. Tam zůstala až do příštích dlouhých dešťů a pak natolik zeslábla, že se konečně byla nucena přestěhovat zpátky do chýše, již obývala původně. Teď, když potřebuje pomoc své rodiny, ji přijímá, ale Koinnage mi později řekl, že ode dne, kdy se vrátila z mého kopce, už si nezpívá.

Pokud jde o mne, strávil jsem mnoho dlouhých dnů na kopci, odkud jsem pozoroval řeku, chladnou, čistou a neměnnou, a přemítal, jestli se něco změnilo v toku té druhé, mnohem důležitější řeky, ve které musíme my všichni plavat.

6

LOTOS A OŠTĚP

(říjen 2135)

Kdysi dávno žil slon, který stoupal po příkrých svazích Kirinyagy, až dorazil na samotný vrcholek, kde sedí na svém zlatém trůnu Ngai.

"Proč jsi mne vyhledal?" zeptal se Ngai.

"Přišel jsem Tě požádat, abys mě změnil v něco jiného," odpověděl slon.

"Udělal jsem tě nejmocnějším ze zvířat," namítl Ngai. "Nemusíš se bát lva, levharta ani hyeny. Kamkoliv jdeš, všechna Má ostatní stvoření ti ustupují z cesty. Proč už nechceš být slonem?"

"Protože i když jsem velice mocný, jsou jiní mého druhu, kteří jsou ještě mocnější," odpověděl slon. "Vyhrávají si všechny samice pro sebe, takže mé semě zahyne se mnou, a odhánějí mne od děr s vodou i šťavnaté pastvy."

"A co bys ode mne chtěl?" otázal se Ngai.

"To vlastně nevím," přiznal se slon. "Chtěl bych být jako žirafa, protože je tolik korun stromů, že nachází potravu všude, kam přijde. Nebo možná prase bradavičnaté, protože to zase nemůže jít nikam, kde by v zemi nenalezlo dost kořínků. A orel si vybírá jedinou partnerku na celý život, a když není dost silný, aby si ji ubránil před ostatními, kteří by mu ji chtěli vzít, má ostrý zrak, takže je uvidí už z velké dálky a stačí ji odvést do bezpečí. Změň mne v cokoliv chceš," řekl. "Spolehnu se na Tvou moudrost."

"Tak se stane," prohlásil Ngai. "Od této chvíle budeš mít chobot, takže šťavnaté listí, které roste v korunách akácií už nebude mimo tvůj dosah. A budeš mít kly, kterými si můžeš vyhrabat kořínky i vodu, kdekoliv v Mém světě budeš."

Orel má pouze jediný ostrý smysl, svůj zrak, ale tobě dám hned dva - čich a sluch - které budeš mít citlivější než jakékoliv jiné zvíře v Mém království."

"Jak ti mohu poděkovat?" zeptal se slon radostně, když ho Ngai začal měnit.

"Možná nebudeš chtít," odpověděl Ngai.

"Proč ne?" otázal se slon zmateně.

"Protože když se to vezme kolem a kolem," řekl Ngai, "budeš pořád slon."

Některé dny je snadné být mundumugem na naší terraformované planetě Kirinyaze. V takové dny žehnám strašákům na polích, roznáším kouzla a léčivé masti těm, kdo je potřebují, vyprávím dětem příběhy, nabízím radě starších své názory na nejrůznější věci a učím svého mladého pomocníka, Ndemiho, o zvycích a obyčejích kikujského lidu - protože mundumugu je více než jen výrobce kouzel a kleteb, více než jen hlas rozumu v radě starších: je strážce všech tradic, které dělají Kikuje tím, čím jsou.

Jiné dny je těžké být mundumugem. Když musím rozřešit spor, jednu stranu vždy zarmoutím. Nebo když se vyskytne nemoc, kterou nedokážu vyléčit, a vím, že brzy budu muset oznámit rodině pacienta, aby ho zanechali hyenám. Nebo když všechno nasvědčuje tomu, že Ndemi, který jednoho dne bude mundumugem, nebude připraven převzít všechny mé povinnosti, až mi moje tělo, už nyní staré a vrásčité, přestane sloužit úplně.

A jednou za dlouhý čas je strašné být mundumugem, protože se musím vypořádat s problémem, proti němuž se zdá být všechna nashromážděná moudrost Kikujů slabá jako třtina ve větru.

Jeden takový den začal jako každý jiný. Probudil jsem se a vyšel jsem ze své chýše do bomy, přikrývku ovinutou kolem

ramen, protože i když už brzy bude vedro, slunce ještě neodstranilo chlad z mých kostí. Rozdělal jsem si oheň a posadil jsem se k němu, abych tady počkal na Ndemiho, který docela určitě zase přijde pozdě. Někdy jsem žasl nad jeho fantazií, protože ještě ani dvakrát nepřišel se stejnou výmluvou.

Jak jsem stárl, musel jsem zažít po ránu žvýkat list qat, který dokáže rozproudit krev v mých žilách. Ndemi to neschvaluje, pro tože jsem ho učil používat qat jako lék a ví, že je návykový. Budu mu muset vysvětlit, že bez něj bych nejspíš každé ráno, dokud by mi slunce nerozehrálo kosti, trpěl strašnými bolestmi, a že když je člověk tak starý jako já, jeho svaly a klouby už ho neposlouchají a mohou mu přivodit agonii, a on zase bude krčít ramena a přikyvovat, ale do příštího dne všechno zapomene.

Nakonec ten můj mladý pomocník přijde, a až mi vysvětlí, proč se opozdil tentokrát, půjde s mými tyklemi dolů k řece, aby je tam naplnil vodou, pak nasbírá dřevo a donese ho do mé bomy. Potom se pustíme do dnešní lekce, ve které mu možná vysvětlím, jak připravit hojivou masť z lusků akácie, a on bude sedět na bobku a snažit se nevtřít, ovládat se možná deset nebo dvanáct minut, než se mě zase zeptá, kdy už ho naučím, jak proměnit nepřítele v hmyz, abych ho mohl zašlápnout.

Nakonec ho vezmu do své chýše a naučím ho zacházet se svým počítačem, protože až zemřu, bude to Ndemi, kdo bude rozmlouvat s Údržbou a žádat o změny oběžné dráhy, které u nás způsobují střídání období, přinášejí déšť na naše vyprahlá pole a prodlužují nebo zkracují dny, aby nám poskytl iluzi ročních dob.

Potom, jestliže to bude obyčejný den, si naplním váček kouzly a projdu pole, odstraním každé thahu nebo kletbu, jež by na nich spočinula, a zajistím, aby dál produkovala potravu, kterou potřebujeme pro přežití. Když přijde déšť a země se zazelená, možná obětují kozu, abych poděkoval Ngaiovi za Jeho dobrodiní.

Když to není obyčejný den, obvykle se hned dozvím, proč. Někdy zanechá hyena v mé bomě svůj trus, což je jasné znamení thahu, nebo vítr bude vát ze západu, zatímco všechny dobré větry přicházejí od východu.

Ale v den, o němž teď mluvím, vítr nevanul vůbec a žádná hyena mou bomu v noci nenavštívila. Začal jako všechny ostatní dny. Ndemi přišel pozdě - tentokrát, jak tvrdil, protože cestou na můj kopec potkal černou mambu a musel čekat, až se konečně odpalí do trávy - a já právě skončil s výukou modlitby za zdraví a dlouhý život, kterou je třeba odříkat při narození každého dítěte, když do mé bomy přišel Koinnage, nejvyšší náčelník vesnice.

"Jambo, Koinnage," přivítal jsem ho a odhodil jsem příkrývku na zem, protože slunce už bylo vysoko na obloze a vzduch se konečně prohřál.

"Jambo, Koribo," odpověděl a tvářil se přitom velice ustaraně.

Tázavě jsem se na něj zadíval, protože bylo velice neobvyklé, aby Koinnage vážil cestu do kopce a navštívil mne v mé bomě.

"Už se to stalo zase," oznámil mi ponuře. "Je to třetí případ od dlouhých dešťů."

"Co se stalo?" zeptal jsem se zmateně.

"Ngala je mrtvý," odpověděl Koinnage. "Šel nahý a neozbrojený mezi hyeny a ony ho roztrhaly."

"Nahý a neozbrojený?" opakoval jsem. "Víš to určitě?"

"Vím to určitě."

Posadil jsem se vedle svého skomírajícího ohně a začal jsem přemýšlet. První z mladých mužů, které jsme ztratili, byl Keino. Mysleli jsme si, že to byla náhoda, že nějak zakopl a nabodl se na vlastní oštěp. Pak ale uhořel Njupo, když jeho chýše vzplála a on zůstal uvnitř.

Keino a Njupo žili s mladými, svobodnými muži v malém táboře na okraji lesa, několik kilometrů od naší vesnice. Dvě taková úmrtí mohla být nešťastná náhoda, ale teď k nim přibýlo třetí a to stavělo první dvě do nového světla. Nyní už bylo zřejmé, že se v průběhu několika krátkých měsíců tři mladí muži rozhodli raději spáchat sebevraždu, než aby dál žili na Kirinyaze.

"Co budeme dělat, Koribo?" otázal se Koinnage. "Na kraji lesa žije i můj syn. Kdy přijde na řadu on?"

Vzal jsem z váčku, který jsem měl na krku, ohlazený, okrouhlý kámen a podal jsem mu ho.

"Dej tohle svému synovi pod příkrývku," řekl jsem. "To ho ochrání před thahu, které postihlo naše mladé muže."

"Děkuji ti, Koribo," řekl vděčně. "Ale nemohl bys udělat kouzlo pro všechny ty mladíky?"

"Ne," odpověděl jsem, stále velice rozrušený tím, co jsem slyšel. "Ten kámen je jenom pro syna náčelníka. A jako jsou různé druhy kouzel, jsou i nejrůznější kletby. Musím zjistit, kdo seslal na naše mladé muže tohle thahu a proč. Teprve pak budu moci udělat dost silné kouzlo, aby je před ním ochránilo." Odmlčel jsem se. "Má ti Ndemi přinést trochu pombe?"

Zavrtěl hlavou. "Musím se vrátit do vesnice. Ženy už kvílejí pohřební písně a musím toho hodně zařídit. Musíme spálit Ngalovu chýši a očistit zemi, na které stála, pak musíme postavit stráž, abychom zajistili, že se hyeny, které se tentokrát tak snadno nakrmily, nevrátí pro víc lidského masa."

Otočil se a vyrazil k vesnici, ale po několika krocích se zastavil. "Proč se to stalo, Koribo?" zeptal se, v obličejí výraz naprostého zmatku. "A omezuje se toto thahu jen na mladé muže, nebo ho budeme sdílet i my ostatní?"

Neodpověděl jsem mu a po chvíli odešel s hlavou svěšenou po klikaté cestičce, která vedla k vesnici.

Posadil jsem se ke svému ohni a mlčky jsem hleděl přes pole k savaně, dokud nepřišel Ndemi a neposadil se vedle mne.

"Jaké thahu by mohlo přinutit Ngalu, Keina a Njupa, aby se sami zabili, Koribo?" zeptal se mě a z jeho hlasu jsem poznal, že má strach.

"To ještě nevím," odpověděl jsem. "Keino byl velice zamilovaný do Mwaly a byl opravdu nešťastný, když za ni starý Siboki zaplatil výkupné dříve, než mohl on. Kdyby se jednalo jen o Keina, řekl bych, že si vzal život, protože ji nemohl mít. Ale teď zemřeli už další dva a já musím zjistit, jaký k tomu měli důvod."

"Všichni žili v táboře mladých mužů na okraji lesa," řekl Ndemi. "Možná je ten prokletý."

Zavrtěl jsem hlavou. "To by nespáchali sebevraždu."

"Víš," pokračoval Ndemi, "když se Nboka přede dvěma dešti utopil v řece, všichni jsme si mysleli, že to byla nešťastná náhoda. Ale i on žil v táboře mladých mužů. Možná také spáchal sebevraždu."

Na Nboku jsem už skoro zapomněl. Zamyslel jsem se nad tím a uvědomil jsem si, že si opravdu mohl vzít život sám. Bylo to dokonce velmi pravděpodobné, protože o Nbokovi každý věděl, že je velice dobrý plavec.

"Myslím, že máš asi pravdu," přiznal jsem neochotně.

Ndemi se nadmul pýchou, protože jsem ho nechválil příliš často.

"Jaké kouzlo uděláš, Koribo?" zeptal se mě. "Jestli k němu budeš potřebovat peří jeřába nebo čápa marabu, mohu je hned opatřit, Alespoň se procvičím se svým oštěpem."

"Ještě nevím, jaké kouzlo použiju, Ndemi," řekl jsem. "Ale ať už bude jakékoliv, nebude k němu třeba oštěp, ale přemýšlení."

"To je škoda," posmutněl Ndemi a zakryl si oči před prachem, který přinesl náhlý poryv větru. "Doufal jsem, že jej konečně budu moci použít."

"Použít co?"

"Přece svůj oštěp," řekl. "Teď, když jsem tvůj pomocník, už nehlídám dobytek v shambě svého otce, takže už ho nepotřebuju." Pokrčil rameny. "Myslím, že ho teď nejspíš už budu nechávat doma."

"Ne," namítl jsem. "Musíš ho vždycky mít s sebou. Je našim zvykem, že mladí mužové nosí oštěp."

Ndemi se nafoukl ještě víc, protože jsem ho nazval mužem, i když byl ve skutečnosti ještě kehee, neobřezaný chlapec. Ale pak se zase zamračil.

"Proč vlastně nosíme oštěp, Koribo?" otázel se.

"Aby nás ochránil před nepřáteli."

"Ale Masajové, Wakambové a dokonce i Evropané přece zůstali v Keni," namítl. "Jaké nepřátele tady máme?"

"Hyeny, šakaly a krokodýly," odpověděl jsem a v duchu jsem dodal: A ještě jednoho nepřítele, kterého budu muset odhalit dříve, než ztratíme všechny mladé muže, protože bez nich nebude budoucnost a nebude ani Kirinyaga.

"Už je to dávno, co někdo musel použít oštěp na hyenu," nenechal se odbýt Ndemi. "Naučily se nás bát a vyhýbají se nám." Ukázal na dobytek, který se pásal na blízkých polích. "Teď už nechávají na pokoji i naše kozy a krávy."

"Ale Ngalu na pokoji nenechal," poznamenal jsem.

"Jenomže on chtěl, aby ho hyeny roztrhaly," namítl Ndemi. "To je něco jiného."

"Přesto s sebou musíš pořád nosit svůj oštěp," řekl jsem. "Patří to k tomu, co z nás dělá Kikuje."

"Mám nápad!" zvolal, popadl svůj oštěp a začal si ho prohlížet. "Když už musím nosit oštěp, možná bych měl mít nějaký s ocelovým hrotem, který se nikdy neztrpí a nezlomí."

Zavrtěl jsem hlavou. "Pak bys byl Zulu, kteří žijí daleko na jihu od Keni, protože oštěpy s kovovými hroty, nosili Zuluové a říkali jim assagai."

Ndemi se zatvářil zarmouceně. "Myslel jsem, že jsem na to přišel jako první," povzdechl si.

"Nebud' z toho smutný," chlácholil jsem ho. "Pro tebe byla ta myšlenka skutečně nová, i když na ni někdo jiný přišel už dávno."

"Opravdu?"

Přikývl jsem. "Vezmi si ty mladíky, kteří se sami zabili. Pro ně byla představa sebevraždy nová, ale nejsou první, kdo na ni pomyslel. My všichni tu a tam myslíme na to, že si vezmeme život. Co teď musím zjistit, není, proč je to napadlo, ale proč tu myšlenku nezapudili a proč jim připadala tak přitažlivá."

"A pak použiješ svou magii a učiníš ji nepřitažlivou?" zeptal se Ndemi.

"Ano."

"Budeš vařit v hrnci jedovaté hady s krví čerstvě zabité zebry?" vyzvídal dychtivě.

"Ty jsi ale krvežíznivý kluk!" napomenul jsem ho.

"Thahu, které zahubilo mladé muže, vyžaduje mocnou magii," odpověděl.

"Někdy je všechna postačující magie v jediném slovu nebo větě."

"Ale kdybys potřeboval víc..."

Zhluboka jsem si povzdechl. "Kdybych potřeboval víc, řeknu ti, která zvířata pro mne máš zabít."

Vyskočil, popadl svůj malý dřevěný oštěp a předvedl, jak jím bodá. "Bude ze mě ten nejslavnější lovec ze všech!" křičel šťastně. "Moje děti a vnukové na mne budou pět písní chvály a zvířata v savaně se budou trást, sotva mě spatří!"

"Ale než přijde ten slavný den," řekl jsem, "pořád bude třeba nosit vodu a sbírat dřevo."

"Ano, Koribo," přikývl. Vzal moje tykve a zamířil s nimi dolů k řece, ale z jeho chůze bylo možné vyčíst, že ve své fantazii stále ještě čelí útočícímu buvolovi a vrhá oštěp přímo a neomylně do jeho srdce.

Probral jsem s Ndemim dnešní lekci - modlitba za mrtvé mi připadala jako nejvhodnější téma - a pak jsem sešel do vesnice, navštívit Ngalovy rodiče. Jeho matka Liswa byla neutišitelná. Byl její prvorozený a vůbec jsem ji nemohl přimět, aby přestala kvílet alespoň na tak dlouho, abych jí mohl vyjádřit svou soustrast.

Kibanja, Ngalův otec, stál sám stranou a nevěřičně potírával hlavou.

"Proč by dělal něco takového, Koribo?" zeptal se, když jsem k němu přistoupil.

"To já nevím," odpověděl jsem.

"Byl ze všech chlapců nejdovážnější," pokračoval. "Ani tebe se nebál." Náhle zmlkl ze strachu, že se urazím.

"Byl velice statečný," souhlasil jsem. "A bystrý."

"To je pravda," přisvědčil Kibanja. "Když ostatní chlapci leželi v parných dnech pod stromy, Ngala si vždycky našel nějakou hru, něco nového, čím by se zabavil." Zvedl ke mně obličej zkřivený žalem. "A teď je můj jediný syn mrtvý a já

nevím proč."

"Já to zjistím," slíbil jsem mu.

"Je to zlé, Koribo," pokračoval. "Je to proti povaze věcí. Nejdříve jsem měl zemřít já a pak by všechno, co vlastním - moje shamba, můj dobytek, moje kozy - bylo jeho." Snažil se bít slzám, protože i když Kikujové nejsou tak namyšlení jako Masajové, naši mužové jen zřídka dávají podobný cit najevo veřejně. Ale slzy ho stejně přemohly a stékaly mu po zaprášených tvářích, než dopadly na zem. "Nežil ani dost dlouho, aby si mohl vzít ženu a obdařit ji synem. Všechno, co byl, zahynulo s ním. Jakého hříchu se dopustil, že na něho padlo tak strašné thahu? Proč to nepostihlo mne místo něj?"

Zůstal jsem s ním ještě několik minut, ujistil jsem ho, že požádám Ngaie, aby přijal Ngalovu duši, a pak jsem se vydal do tábora mladých mužů, který ležel asi tři kilometry za vesnicí. Byl na samém okraji hustého lesa, na břehu stejné řeky, která protékala vesnicí a za mým kopcem se rozšiřovala.

Byla to malá osada; v tuto chvíli v ní bydlelo jen asi dvacet mladých mužů. Když absolvovali obřad obřizky a stali se tak muži, odstěhovali se ze shamb svých otců a usídlili se tady, s ostatními svobodnými muži z vesnice. Byl to jejich tradiční tábor, protože každého z mladíků, který se časem oženil a převzal část shamby své rodiny, brzy nahradili noví mladí muži.

Většina obyvatel tábora teď byla ve vesnici, kde se připojili ke smutečním zpěvům, ale několik jich zůstalo, aby spálili Ngalovu chýši a zničili tak zlého ducha, který v ní sídlil. Zachmuřeně mne přivítali, jak se v dané situaci slušelo, a pak mne požádali o modlitbu, kterou bych očistil půdu, aby se jí navždy nemuseli vyhýbat.

Když jsem skončil, umístil jsem do středu spáleniště kouzlo a mladí mužové se začali rozcházet - všichni, až na Murumbiho, Ngalova nejlepšího přítele.

"Co mi o tom řekneš, Murumbi?" zeptal jsem se ho, když jsme byli konečně sami.

"Byl to dobrý přítel," řekl. "Strávili jsme spolu mnoho dlouhých dní. Bude mi chybět."

"Víš, proč se zabil?"

"Nezabil se," namítl Murumbi. "Zabily ho hyeny."

"Jít nahý a neozbrojený mezi hyeny je totéž jako spáchat sebevraždu," řekl jsem.

Murumbi dál upíral zrak do popela. "Byl to hloupý způsob, jak umřít," řekl hořce. "Nic tím nevyřešil."

"Jaký problém si myslíš, že se snažil vyřešit?" otázal jsem se.

"Byl velice nešťastný," odpověděl Murumbi.

"Keino a Njupo byli také nešťastní?"

Zatvářil se překvapeně. "Ty to víš?"

"Copak nejsem mundumugu?" opáčil jsem.

"Ale když zemřeli, neřekl jsi nic."

"Co jsem podle tebe měl říct?" zeptal jsem se.

Murumbi pokrčil rameny. "Já nevím." Odmlčel se. "Ne, opravdu se s tím nedalo nic dělat."

"A co ty, Murumbi?" řekl jsem.

"Já, Koribo?"

"Ty jsi také nešťastný?"

"Jak jsi řekl, jsi mundumugu. Proč kladeš otázky, na které už znáš odpovědi?"

"Rád bych slyšel odpověď z tvých úst," vysvětlil jsem mu.

"Ano, jsem nešťastný."

"A ostatní mladí mužové?" pokračoval jsem. "Ti jsou také nešťastní?"

"Většina z nich je velice šťastná," odpověděl Murumbi a znělo to více než jen trochu opovržlivě. "Proč by neměli být? Jsou teď muži. Celý den tráví klábosením, malují si obličej a těla, a noc co noc chodí do vesnice, aby tam pili porube a tančili. Někteří z nich se brzy ožení a začnou plodit děti, budou mít svoje vlastní shamby a jednou možná zasednou i v radě starších." Plívl na zem. "Nemají přece žádný důvod nebýt šťastní, že?"

"Žádný důvod," přisvědčil jsem.

Zadíval se na mě vzdorovitě.

"Možná bys mi chtěl říct, proč ty nejsi šťastný?" navrhl jsem mu.

"Nejsi snad mundumugu?" opáčil sžíravě.

"Ať jsem, kdo jsem, určitě nejsem tvůj nepřítel."

Zhluboka si povzdechl, ale zdálo se, že ho napětí už opustilo a vystřídala ho rezignace. "Já vím, že nejsi, Koribo," řekl.

"To jenom že se mi občas zdá, jako by celý svět byl mým nepřítelem."

"Proč si to myslíš?" zeptal jsem se. "Máš dost jídla, máš pombe, máš chýši, která tě chrání před zimou a deštěm, kolem žijí pouze Kikujové, podrobil ses obřadu obřizky a teď jsi muž, žiješ ve světě hojnosti... tak proč ten svět považuješ za svého nepřítel?"

Ukázal na černou kozu, která se lhostejně popásala opodál.

"Vidíš tu kozu, Koribo?" zeptal se. "Ona toho ve svém životě dosáhne více než já."

"Nemluv hlouposti," řekl jsem.

"Myslím to vážně," odpověděl. "Každý den dodává vesnici mléko, jednou za rok má kůzle a skoro jistě zemře jako oběť Ngaiovi. Její život má smysl."

"Jako všechno."

Zavrtěl hlavou. "To není pravda, Koribo,"

"Nudíš se?" zeptal jsem se.

"Pokud by se život dal přirovnat k cestě po široké řece, pak cítím, že mě nese proud a v dohledu není žádný břeh."

"Ale ty přece máš cíl na dohled," namítl jsem. "Vezmeš si za manželku ženu a založíš si vlastní shambu. Když budeš tvrdě pracovat, budeš mít mnoho dobytka a koz. Můžeš vychovat mnoho synů a dcer. Co je na tom špatného?"

"Nic," odpověděl, "pokud bych s tím měl já něco společného. Jenomže moje děti bude vychovávat moje žena a ona bude obdělávat má pole, o můj dobytek se budou starat mí synové a moje dcery budou tkát látku na můj oděv a pomáhat své matce s vařením jídla pro mne." Odmlčel se. "A já... já budu jen posedávat s ostatními muži, budu s nimi žvanit o počasí, pít pombe a jednoho dne, pokud se toho dožiju, se stanu členem rady starších - a to jediné, co se pro mě změní, bude, že teď budu se svými přáteli posedávat v Koinnagově bomě místo ve své vlastní. A potom umřu. Tohle je život, který mám před sebou, Koribo."

Kopl nohou do země, až se zvedl obláček prachu. "Budu jen předstírat, že můj život má větší smysl než život téhle kozy," pokračoval. "Půjdu před svou ženou, která ponese dřevo na topení, a budu si namlouvat, že to dělám proto, abych ji ochránil před útokem Masajů nebo Wakambů. Vystavím si svou bomu vyšší, než je vzpřímený muž, a zabezpečím ji trny, a přitom si budu namlouvat, že chráním svůj dobytek před lvem nebo levhartem, i když vím, že na Kirinyaze žádní lvi ani levharti nikdy nebyli. Nikdy nebudu vycházet bez oštěpu, i když jej budu používat jen k tomu, abych se o něj opřel, když je slunce vysoko na obloze, a budu si namlouvat, že bez něj by mě lidští nebo zvířecí nepřátelé roztrhali na kusy. To všechno si budu namlouvat, Koribo... a přitom budu vědět, že je to lež."

"Ngala, Keino a Njupo uvažovali stejným způsobem?" zeptal jsem se.

"Ano."

"Proč se zabili?" otázal jsem se. "V naší smlouvě přece stojí, že z Kirinyagy může odejít každý, kdo si to bude přát. Stačilo přece, aby odešli na místo nazývané Přístav, a loď Údržby by je naložila a odvezla, kam by si přáli."

"Ty to stále nechápeš, že ne?" opáčil.

"Ne, nechápu," přiznal jsem. "Pouč mě."

"Lidé létají ke hvězdám, Koribo," řekl. "Mají léky a stroje a zbraně, jaké si my ani nedovedeme představit. Žijí ve městech, proti kterým je naše vesnice maličká." Znovu se odmlčel. "Ale tady na Kirinyaze žijeme životem, který jsme vedli předtím, než přišli Evropané a přinesli s sebou předzvěst všech těch věcí. Žijeme tak, jak žili Kikujové vždycky - tak, jak bylo zamýšleno, abychom žili, jak vždycky říkáš ty. Jak se pak můžeme vrátit do Keni? Co bychom tam dělali? Jak bychom se užívali? Evropané nás kdysi dávno změnili z Kikujů v Keňany, ale trvalo jim to mnoho let a mnoho generací. Ty a ostatní, kteří jste stvořili Kirinyagu, jste tím nemysleli nic zlého, udělali jste jen to, co jste považovali za správné, ale já už se nemohu stát Keňanem. Jsem na to příliš starý a začínal bych s příliš velkým handicapem."

"A co ostatní mladí mužové ve vašem táboře?" zeptal jsem se. "Jak to vidí oni?"

"Jak už jsem říkal, většina z nich je naprosto spokojená. A proč by neměli být? Nejtěžší práce, která se od nich kdy požadovala, bylo sát z matčina prsu." Podíval se mi do očí. "Nabídl jsi jim sen a oni ho přijali."

"A jaký je tvůj sen, Murumbi?"

Pokrčil rameny. "Už jsem přestal snít."

"Tomu nevěřím," řekl jsem. "Každý člověk má nějaký sen. Co by tě učinilo šťastným?"

"Doopravdy?"

"Doopravdy."

"Kdyby na Kirinyagu přišli Masajové, Wakambové nebo Luové," odpověděl. "Jsem vycvičený bojovník. Dej mi tedy důvod, pro který bych měl nosit oštěp a kráčet neobtěžen před svou ženou, jejíž záda se prohýbá pod tíhou břemene. Nech nás, abychom plenili jejich shamby a unášeli jim ženy a dobytek, a ať se oni pokoušejí o totéž u nás. Nedávej nám novou půdu, na které budeme hospodařit, až na to budeme dost staří; nech nás, abychom o ni bojovali s jinými kmeny."

"To, o co žádáš, je válka," řekl jsem.

"Ne," odpověděl Murumbi. "Já žádám o smysl života. Mluvil jsi o tom, že budu mít ženu a děti. Jenomže si nemohu dovolit zaplatit její cenu a nebudu na to mít, dokud můj otec nezenře a nezanechá mi svůj dobytek, nebo mne nepožádá, abych se nastěhoval zpátky do jeho shamby." Litostivě se na mne podíval. "Copak nechápeš, že mi teď nezbývá než toužit po tom, aby se nade mnou slitoval, nebo zemřel? Mnohem lepší by bylo ukrást ženu Masajům."

"To nepřichází v úvahu," namítl jsem. "Kirinyaga byla stvořena pro Kikuje, stejně jako byla jejich původní Kirinyaga v Keni."

"Vím, že tomu věříme, stejně jako Masajové věří, že Ngai stvořil Kilimandžáro pro ně," odpověděl Murumbi. "Ale dlouho jsem o tom přemýšlel a víš, v co já věřím? Věřím, že Kikujové a Masajové byli stvořeni pro sebe navzájem, protože když jsme vedle sebe žili v Keni, my jsme dodávali význam a smysl života jim a oni zase nám."

"To si můžeš myslet jen proto, že neznáš historii Keni," řekl jsem. "Masajové přišli ze severu jen sto let před Evropany. Jsou to nomádi, kočovníci, kteří sledují svá stáda z jedné pastviny na druhou. Kikujové jsou zemědělci a vždycky žili na úpatí svaté hory. V sousedství Masajů jsme žili jen hrstku let."

"Pak mi sem přiveď Wakamby, Luy nebo Evropany!" zvolal a marně se snažil krotit svoje zklamání. "Pořád nechápeš, o co mi jde. Nejsou to Masajové, po čem toužím, ale nějaká výzva!"

"A totéž chtěli i Keino, Njupu a Nboka?"

"Ano."

"A zabiješ se, jako to udělali oni, když žádá taková výzva nepřijde?"

"To já nevím. Ale o život naplněný nudou nestojím."

"Kolik mladých mužů z tábora smýšlí stejně jako ty?"

"Právě teď?" zeptal se Murumbi. "Jenom já." Odmlčel se a pak se mi podíval do očí. "Ale byli jiní dříve a budou zase."

"O tom nepochybuji," odpověděl jsem mu s povzdechem. "Teď, když už znám povahu problému, se vrátím do své bomy a budu přemýšlet, jak bych jej mohl nejlépe vyřešit."

"Vyřešit takový problém není v tvých silách, mundumugu," odpověděl Murumbi. "Je součástí společnosti, kterou se tak horlivě snažíš zachovat."

"Neexistuje problém, který by se nedal vyřešit," namítl jsem.

"Tento ano," řekl Murumbi naprosto přesvědčeně.

Nechal jsem ho tam stát u spáleniště; sám jsem si nebyl tak docela jist, že se mylí.

Tři dny jsem seděl sám na svém kopci. Nechodil jsem do vesnice ani jsem se neradil se staršími. Když Siboki potřeboval další mast proti bolesti, poslal jsem s ní dolů Ndemihu, a když nadešel čas požehnat strašákům, řekl jsem Ndemimu, jak to má zařídit, protože já jsem se potýkal s mnohem vážnějším problémem.

Věděl jsem, že v některých kulturách je sebevražda čestný způsob, jak se vypořádat s jistými problémy, ale Kikujové k takovým kulturám nepatřili.

A co víc, vybudovali jsme zde utopii a připustit, že tady čas od času dochází k sebevraždám, by znamenalo, že to není utopie pro všechny, a že to tedy vůbec žádná utopie není.

Jenomže my jsme svou utopii vybudovali ve smyslu tradiční kikujské společnosti, jaká v Keni existovala před příchodem Evropanů. Právě Evropané do ní násilně vnesli změny, ne Kikujové, a proto jsem ani já nemohl Murumbimu dovolit, aby náš život nějak změnil.

Nejlogičtější řešení bylo přesvědčit ho - a jemu podobné - aby emigrovali do Keni, ale zdálo se, že tohle nepřipadá v úvahu. Já osobně jsem studoval v Anglii a Americe a dosáhl jsem vysokého stupně vzdělání, ale většina Kikujů na Kirinyaze patřila k těm, kteří trvali na tradičním způsobu života ještě před vystěhováním sem (keňská vláda je považovala za fanatiky a vcelku ráda se jich zbavila). Znamenalo to, že by si nejen nedokázali poradit s technikou, která prorůstala všemi aspekty života v Keni, ale nebyli vybaveni ani k tomu, aby se vzdělávali, protože neuměli číst a psát. Murumbi a ti, kteří docela určitě přijdou po něm, tedy nemohou odletět z Kirinyagy do Keni nebo kamkoliv jinam. To znamenalo, že tady musí zůstat.

Pokud tady zůstanou, viděl jsem pouze tři možnosti dalšího vývoje a všechny byly stejně nepřijatelné.

Za prvé, časem se nechají přemoci zoufalstvím a vezmou si život, jako to udělali už čtyři jejich předchůdci. To jsem nemohl dovolit.

Za druhé, mohli se postupně přizpůsobit životu v zahálce, který vede většina kikujských mužů, a naučit se ho hájit stejně vášnivě, jako to dělají starší muži z vesnice. To jsem ovšem nemohl zaručit.

Za třetí, mohl jsem přistoupit na Murumbiho návrh a zpřístupnit severní pláně Masajům nebo Wakambům, ale to by byl konec Kirinyagy jako výlučně kikujského světa. O něčem takovém jsem nechtěl ani uvažovat, protože jsem přece nemohl zničit naši utopii válkami jen proto, abych vytvořil utopii pro něj.

Tři dny a tři noci jsem hledal nějakou jinou možnost. Za svítání čtvrtého dne jsem vyšel ze své chýše, přikrývkou těsně ovinutou kolem ramen na ochranu proti chladnému rannímu vzduchu, a rozdělal jsem oheň.

Ndemi přišel pozdě jako obvykle. Když se konečně objevil, napadal na pravou nohu a vysvětlil mi, že si ji podvrtil cestou do kopce - ale nijak mě nepřekvapilo, že když o chvíli později odcházel s tykvmi pro vodu, už kulhal na levou nohu.

Když se vrátil, díval jsem se, jak vykonává každodenní práce, sbírá dříví a odstraňuje z mé bomy napadané listy. Vybral jsem si ho za svého pomocníka a eventuálního následníka, protože byl nejdůležitější a nejbystřejší ze všech vesnických dětí. Byl to Ndemi, kdo vždycky vymýšlel nové hry, které pak ostatní hráli, a on byl pokaždé jejich vůdcem. Když jsem přišel mezi ně, byl první, kdo mě požádal, abych jim vypravoval nějaký příběh, a jako první vždycky odhalil jeho skryté poslání.

Stručně řečeno, za několik let z něho mohl být dokonalý kandidát na sebevraždu, kdybych tuto možnost neodvrátil tím, že jsem si ho vybral jako svého pomocníka.

"Posaď se, Ndemi," řekl jsem mu, když skončil se sbíráním listů a vysypal je do skomírajícího ohně.

Usedl vedle mě. "Co se budu učit dnes, Koribo?" zeptal se.

"Dnes si budeme jen povídat," odpověděl jsem. V obličeji se mu objevil lítostivý výraz a já jsem dodal: "Mám problém a doufám, že mi ho pomůžeš vyřešit."

Náhle jen zářil nadšením a energií. "Jde o ty mladé muže, kteří se sami zabíjejí, že?" řekl.

"Přesně tak," odpověděl jsem. "Proč myslíš, že to dělají?"

Pokrčil rameny. "Já nevím, Koribo. Možná zešileli."

"Opravdu si to myslíš?"

Znovu pokrčil rameny. "Ne, vlastně ne. Nejspíš je proklel nějaký jejich nepřítel."

"Možná."

"Muselo to tak být," prohlásil pevně. "Copak Kirinyaga není utopie? Proč by si tady někdo měl přát nežít?"

"Chtěl bych, aby sis zavzpomínal na dobu, kdy jsi ještě každý den nechodil do mé bomy, Ndemi."

"Vzpomínám si na to dobře," odpověděl. "Není to tak dávno."

"Dobře," řekl jsem. "A dokážeš si také vzpomenout, co jsi tehdy chtěl dělat?"

Usmál se. "Hrát si. A lovit."

Zavrtěl jsem hlavou. "Nemyslel jsem, co jsi chtěl dělat tehdy," řekl jsem. "Vzpomínáš si, co jsi chtěl dělat, až budeš muž?"

Zamračil se. "Vzít si ženu, řekl bych, a mít svou shambu."

"Proč se mračíš, Ndemi?" otázal jsem se.

"Protože to není to, co jsem chtěl doopravdy," odpověděl. "Ale nenapadá mě, jak bych to mohl říct lépe."

"Uvažuj," vyzval jsem ho. "Dopřej si čas, jestli ho potřebuješ, protože tohle je velice důležité. Počkám."
Nějaký čas jsme seděli mlčky a pak ke mně vzhledl.
"Já nevím. Ale nechťel jsem žít stejně, jako žije můj otec a mí bratři."
"A co bys chtěl?"
"Bezmocně pokrčil rameny. "Něco jiného."
"V jakém smyslu jiného?"
"Já nevím," řekl znovu. "Něco více-" hledal to správné slovo "-více vzrušujícího." Zamyslel se nad svou odpovědí a pak spokojeně přikývl. "Dokonce i impala, která se pase v savaně, žije více vzrušujícím životem, protože se musí pořád bát hyen."
"Ale nebyla by impala šťastnější, kdyby žádné hyeny nebyly?" otázal jsem se.
"Samozřejmě, že ano," řekl Ndemi. "Pak by ji nemohly zabít a sežrat." Usilovným přemýšlením nakrabatil čelo. "Ale kdyby nebyly hyeny, nemusela by rychle běhat, a kdyby rychle neběhala, pak už by to nebyla impala."
A najednou se přede mnou začalo rýsovat řešení.
"Takže je to hyena, kdo dělá impalu tím, co je," shrnul jsem. "A proto je pro impalu důležité i něco, co se může zdát špatné nebo nebezpečné."
Udiveně se na mě zadíval. "Nechápu, Koribo."
"Vypadá to, že se budu muset stát hyenou," prohlásil jsem zamyšleně.
"Teď hned?" zeptal se Ndemi vzrušeně. "Můžu se dívat?"
Zavrtěl jsem hlavou. "Ne, ne teď hned. Ale brzy."
Protože jestliže impalu definuje hrozba hyeny, pak musím najít to, co definuje ty mladé muže, kteří přestali být pravými Kikui, a přesto nemohli opustit Kirinyagu.
"Budeš mít skvrny, tlapy a ocas?" zajímal se Ndemi dychtivě.
"Ne," odpověděl jsem. "Ale i tak budu hyena."
"Nechápu," řekl Ndemi.
"Nečekal jsem, že budeš," přikývl jsem. "Ale Murumbi ano."
Protože už jsem pochopil, že to, co potřebuje, je výzva, jakou mu může zajistit jen jediný muž na Kirinyaze.
A tím jsem byl já.

Poslal jsem Ndemiho do vesnice, aby vyřídil Koinnagovi, že chci promluvit k radě starších. Pak, k večeru, jsem si vzal svou slavnostní pokrývku hlavy, namaloval jsem si obličej, abych vypadal co nejděsivěji, naplnil jsem si váček nejrůznějšími kouzelnými předměty a vydal jsem se do vesnice, kde mezitím Koinnage shromáždil ve své bomě všechny starší. Trpělivě jsem počkal, až jim oznámí, že s nimi chci prodiskutovat závažnou věc - protože ani mundumugu nemůže promluvit dříve než nejvyšší náčelník - a pak jsem se postavil a oslovil jsem je.
"Poradil jsem se s kůstkami," řekl jsem. "Četl jsem budoucnost z vnitřností kozy a studoval jsem let much kolem čerstvě zabité ještěrky. Nyní už vím, proč Ngala šel beze zbraně mezi hyeny i proč zemřeli Keino a Njupo."
Udělal jsem dramatickou pauzu a ujistil jsem se, že mi všichni pozorně naslouchají.
"Pověz nám, kdo způsobil to thahu? řekl Koinnage, "abychom ho mohli zničit."
"Tak jednoduché to není," odpověděl jsem. "Poslouvejte dobře. Nositelem thahu je Murumbi."
"Zabijeme ho!" zvolal Kibanja, Ngalův otec. "To on může za to, že je můj syn mrtvý!"
"Ne," namítl jsem. "Nesmíte ho zabít, protože není zdrojem thahu. Je jen jeho nositelem."
"Když se kráva napije otrávené vody, není také zdrojem špatného mléka, ale zabít ji musíme stejně," trval na svém Kibanja.
"Není to Murumbiho vina," prohlásil jsem rozhodně. "Je stejně nevinný jako tvůj vlastní syn a nikdo ho nesmí zabít."
"Tak kdo je zodpovědný za to thahu?" zeptal se Kibanja. "Žádám krev za krev svého syna!"
"Je to staré thahu, které na nás uvrhl jeden Masaj, když jsme ještě žili v Keni," vysvětlil jsem mu. "Nyní už je mrtvý, ale protože to byl velice chytrý mundumugu, jeho thahu ho přežilo." Odmlčel jsem se. "Utkal jsem se s ním v duchovním světě a většinou vítězím, ale tu a tam moje magie umdlévá a pak jeho thahu posedne některého z našich mladých mužů."
"Jak poznáme, který z mladých mužů je nositelem thahu?" otázal se Koinnage. "Musíme čekat, až zemře, než se dozvíme, že byl proklet?"
"Existují způsoby," odpověděl jsem. "Ale znám je jen já. Až vám povím, co musíte udělat, obejdu i okolní vesnice a navštívím všechny tábory svobodných mužů, abych zjistil, jestli jsou nositelé thahu i mezi nimi."
"Pověz nám, co máme udělat," řekl starý Siboki, který si mne přišel poslechnout navzdory bolestem ve svých kloubech.
"Nesmíte Murumbiho zabít," zopakoval jsem, "protože nemůže za to, že je nositelem thahu. Ale nechceme, aby nakazil ostatní, a proto bude ode dnešního dne psancem. Vyžehňte ho z jeho chýše a nedovolte mu, aby se někdy vrátil. Pokud by mu někdo z vás nabídl jídlo nebo přístřeší, stejné thahu by posedlo jeho i jeho rodinu. Pošlete běžce do všech blízkých vesnic, aby zítra ráno všichni věděli, že se mu musí vyhýbat, a aby i oni poslali běžce, takže ho tři dny cesty od nás žádná vesnice nepřijme."
"To je strašný trest," řekl Koinnage, protože Kikujové jsou soucitní lidé. "Jestliže thahu není jeho vina, nemohli bychom mu alespoň nechávat jídlo na okraji vesnice? Možná, že kdyby si pro ně chodil sám a v noci a s nikým přitom nepromluvil, thahu by se na nikoho jiného nepřeneslo."
Zavrtěl jsem hlavou. "Musí to být tak, jak jsem řekl, jinak nemohu zaručit, že se thahu nerozšíří na vás na všechny."
"A když ho potkáme na polích, nemáme si ho všimnout?" vyptával se dál Koinnage.

"Když ho uvidíte, musíte mu pohrozit svými oštěpy a zahnat ho," odpověděl jsem.

Koinnage si zhluboka povzdechl. "Stane se, jak říkáš. Ještě dnes ho vyženeme z jeho chýše a budeme se mu navěky vyhýbat."

"Tak se stane," řekl jsem a opustil jsem bomu, abych se vrátil na svůj kopec.

Tak, Murumbi, pomyslel jsem si, teď máš svou výzvu. Až doposud jsi svůj oštěp k ničemu nepotřeboval; nyní budeš jíst jen to, co si oštěpem ulovíš. Byl jsi vychován k tomu, že ti chýši postaví tvé ženy; nyní tě před zlobou živlů bude muset ochránit chýše, kterou si uděláš sám. Měl jsi před sebou život v pohodlí; nyní budeš muset vynaložit všechny svůj důvtip a energii, abys vůbec přežil. Nikdo ti nepomůže, nikdo ti neposkytne jídlo ani přístřeší a já svůj příkaz nezruším. Není to sice dokonalé řešení, ale je to nejlepší, jaké jsem dokázal za stávajících okolností vymyslet.

Potřeboval jsi výzvu a nepřítele: já jsem ti zajistil obojí.

Během příštího měsíce jsem postupně navštívil každou vesnici na Kirinyaze a strávil jsem mnoho času rozmlouváním s mladými muži. Našel jsem ještě dva, kteří pak byli vyhnáni a přinuceni žít v divočině, a teď se staly podobné obchůzky součástí mých pravidelných povinností.

K dalším sebevraždám nebo nečekaným úmrtím mezi mladými muži už nedošlo. Ale čas od času si nemohu pomoci, abych se nezamyslel nad tím, jak může dopadnout společnost, byť tak utopická, jako je ta na Kirinyaze, v níž se z těch nejlepších a nejbystřejších stávají psanci a zůstávají jen ti, kteří se spokojí s požíváním plodů lotosu.

7

MALÝ KOUSEK VĚDĚNÍ

(červenec 2136)

Za dávných časů uměla zvířata mluvit.

Lvi a zebry, sloni a levharti, ptáci a lidé - ti všichni se dělili o Zemi. Společně pracovali, setkávali se a hovořili spolu o mnoha věcech, navštěvovali se a vyměňovali si dárky.

Jednoho dne si Ngai zavolal všechny své tvory, aby za Ním přišli.

"Udělal jsem všechno, co bylo v Mých silách," řekl Ngai, "abych všem svým tvorům zajistil dobrý život."

Shromážděná zvířata i lidé Mu začala pět chvátů, ale Ngai pozvedl ruku a všichni okamžitě ztichli.

"Udělal jsem vám život příliš dobrý," pokračoval. "V posledních letech nikdo z vás nezemřel."

"Co je na tom špatného?" otázala se zebra.

"Tak, jak jste vy omezování svou přirozeností," řekl Ngai, "tak jako slon nemůže létat a impala šplhat po stromech, tak Já nedokážu být nečestný. Jelikož nikdo z vás neumírá, nemohu s vámi cítit soucit a bez soucitu nemohu skrápět savanu a lesy svými slzami. A bez vody budou tráva a stromy vadnout, až zahynou."

Z řad tvorů se okamžitě ozvalo kvílení a bědování, ale Ngai je opět umlčel.

"Povím vám příběh," řekl, "a vy se z něj musíte poučit."

Jednou byly dvě kolonie mravenců. Žily vedle sebe a jedna z nich byla moudrá, zatímco ta druhá byla velice hloupá.

Jednoho dne se dozvěděly, že do jejich kraje zavítal hrabáč takaru, zvíře, které se živí mravenci. Ti hloupí mravenci se dál zabývali svými věcmi a doufali, že je hrabáč nenajde a napadne jejich sousedy. Ale mravenci z té moudré kolonie si postavili mraveniště, které dokázalo vzdorovat i drápům hrabáče, a pak nasbírali cukr a med a nanosili si je do svých zásobáren.

Když hrabáč přišel do království mravenců, okamžitě zaútočil na mraveniště té moudré kolonie, ale to jeho úsilí odolalo a mravenci uvnitř přežili, protože se živili nashromážděným cukrem a medem. Nakonec, po mnoha dnech marného snažení, odešel hrabáč do království hloupých mravenců a tam si nacpal břicho."

Ngai skončil a žádné z Jeho stvoření se ho neodvážilo požádat, aby pokračoval. Místo toho se rozešla do svých domovů a tam diskutovala o příběhu, který slyšela, a připravovala se na nadcházející sucho.

Roky mýjely a nakonec se lidé rozhodli obětovat nevinné kůzle a ještě téhož dne začaly na vyprahlou zemi padat Ngaiovy slzy. Příštího rána si Ngai opět svolal všechny svoje tvory na svatou horu.

"Jak se vám vedlo v uplynulých letech?" zeptal se každého z nich.

"Velice špatně," záupěl jeden slon, strašně hubený a zesláblý. "Udělali jsme, jak jsi nám řekl, postavili jsme si pevnost a naplnili jsme ji cukrem a medem - ale uvnitř nám bylo moc horko a na celém světě není dost cukru a medu, aby uživily rodinu slonů."

"Nám se vedlo ještě hůře," zakvílel lev, který byl ještě hubenější. "Lvi nemohou jíst cukr a med, my musíme mít maso." A tak to pokračovalo dál a každé ze zvířat vyprávělo, jak zle se mu dařilo. Nakonec se Ngai obrátil na člověka a položil mu stejnou otázku.

"My jsme si vedli velice dobře," odpověděl člověk. "Postavili jsme si nádrž na vodu a naplnili jsme ji, ještě než sucho začalo. Zásoby zrní nám také vystačily až do dneška."

"Jsem na tebe velice hrdý," pochválil člověka Ngai. "Ze všech Mých tvorů jsi ty jediný pochopil smysl Mého příběhu."

"To není spravedlivé!" protestovala ostatní zvířata. "Vždyť jsme si stavěli pevnosti a schraňovali med a cukr, jak jsi nám říkal!"

"Moje vyprávění bylo podobenství," odpověděl Ngai, "a vy jste nedokázali vidět skrze fakta a odhalit pravdu, která se pod nimi ukrývala. Dal jsem vám dar myšlení, ale jelikož ho nepoužíváte, zase vám ho vezmu. A jako další trest vás zbavím i schopnosti mluvit, protože tvorové, kteří nemyslí, stejně nemají co říct."

A od těch dnů má ze všech Ngaiových tvorů pouze člověk schopnost myslet a mluvit, protože on jediný dokáže prohlédnout fakta a nalézt pravdu, která se ukrývá za nimi.

Když s někým pracujete, učíte ho a formujete jeho myšlení už od dětství, myslíte byste, že ho znáte. Domníváte se, že dokážete předvídat jeho reakce na nejrůznější situace. Máte za to, že víte, jak pracuje jeho mysl.

A jestliže si takového člověka navíc sami zvolíte, vyberete si ho z houfu jeho přátel a pěstujete si ho pro něco speciálního, tak jako já jsem si vybral mladého Nдемиho, ze kterého jsem měl v úmyslu udělat příštího mundumugu na terraformované planetě Kirinyaze, rozhodně se domníváte, že máte nárok na jeho loajalitu a vděčnost.

Ale i mundumugu se může mýlit.

Nevím přesně, kdy nebo jak to začalo. Nдемиho jsem si vybral za svého pomocníka, ještě když byl kehee - neobřezané dítě - a pečlivě jsem ho připravoval na postavení, které po mně měl jednoho dne zdědit. Nezvolil jsem si ho pro jeho odvalu, přestože snad neexistovalo nic, čeho by se bál, ani pro jeho nadšení, jakkoliv bylo bezbřehé, ale pro jeho inteligenci, neboť byl s výjimkou jedné malé dívky, která už umřela, nejbystřejší ze všech dětí na Kirinyaze. A jelikož jsme na tuto planetu emigrovali, abychom zde vytvořili kikujský ráj, jenž by se lišil od té směšné imitace Evropy, ve kterou se změnila Keňa, bylo nanejvýš důležité, aby byl mundumugem nejmoudřejší ze všech lidí, protože mundumugu jen nechte znamenání a nečaruje, ale je také strážcem společné moudrosti a kultury svého kmene.

Den po dni jsem zvětšoval Nдемиho omezenou zásobu vědomostí. Naučil jsem ho, jak dělat lék z kůry a lusků akácií, ukázal jsem mu, jak vyrobit mast, která zmenší utrpení starých, když je počasí chladné a vlhké, přiměl jsem ho, aby se z paměti naučil stovku kouzel, která se používala při žehnání strašákům na poli. Vyprávěl jsem mu tisíce podobností, protože Kikujové mají podobnosti pro každou potřebu a příležitost, a moudrý mundumugu dokáže najít nějaké na každou situaci.

A nakonec, poté co mi věrně sloužil šest dlouhých let, každé ráno přicházel ke mně na kopec, aby předtím, než ho začnu učit, krmil moje slepice a kozy, rozdělával oheň v mé bomě a naplnil moje tykve vodou, vzal jsem ho k sobě do chýše a ukázal jsem mu jak se pracuje s počítačem.

Na Kirinyaze byly jen čtyři počítače. Ty další měli Koinnage nejvyšší náčelník naší vesnice, a dva jiní náčelníci ze vzdálených klanů, ale jejich počítače dokázaly jen odesílat a přijímat zprávy. Pouze ten můj byl napojený na databanky Rady Eutopie, řídicí organizace, se kterou měla Kirinyaga smlouvu, protože pouze mundumugu měl sílu čelit evropské kultuře, aniž by se jí nechal zkazit.

Jednou ze základních funkcí mého počítače byl výpočet korekcí oběžné dráhy Kirinyagy, které způsobovaly iluzi střídání ročních období, takže pravidelně přicházely deště, úroda byla dobrá a sklizeň bohatá. Byl to asi největší závazek mundumuga vůči jeho lidu, protože na něm záviselo jejich přežití. Mnoho dlouhých dní jsem strávil učením Nдемиho nejrůznějším složitostem ovládnutí počítače, až s ním dokázal pracovat stejně dobře jako já.

To ráno, kdy jsem si na něm poprvé všiml změny, začalo jako kterékoli jiné. Probudil jsem se, ovinul jsem si kolem ramen příkrývku a namáhavě jsem se vybelhal ze své chýše, abych se posadil k ohni a počkal, až slunce zahřeje vzduch. A jako obvykle jsem tam žádný oheň nenašel.

Nдеми se objevil na klikaté cestičce vedoucí k mému kopci z vesnice o několik minut později.

"Jambo, Koribo," pozdravil mne se svým obvyklým úsměvem.

"Jambo, Nдеми," odpověděl jsem. "Kolikrát už jsem ti vysvětloval, že jsem starý muž a že musím sedět u ohně, dokud se vzduch neprohřeje?"

"Omlouvám se, Koribo," řekl. "Ale když jsem vycházel z otcovy shamby, zahlédl jsem hyenu, jak se plíží kolem našich koz, a musel jsem ji odehnat." Pozvedl oštěp, jako by to byl důkaz pravdivosti jeho slov.

Nemohl jsem se neobdivovat jeho fantazii. Opozdil se už možná tisíckrát, a přesto nepoužil stejnou výmluvu dvakrát. Situace se však stávala nesnesitelnou, a proto když skončil se svými ranními pracemi a oheň mi prohrál kosti a zbavil mě tak bolesti, řekl jsem mu, aby se posadil proti mně.

"Co nového mě dnes naučíš?" zeptal se, když usedal.

"K učení se dostaneme později," řekl jsem a jak jsem na tváři ucítil první prašný závan teplého vzduchu, konečně jsem mohl odhodit příkrývku. "Nejprve ti povím příběh."

Přikývl a s očima upřenými na mne tiše poslouchal.

"Žil jednou jeden kikujský náčelník," řekl jsem. "Měl mnoho obdivuhodných vlastností. Byl to mocný válečník a jeho slovo mělo v radě velkou váhu. Ale kromě mnoha svých kvalit měl i jednu chybu.

Jednoho dne uviděl dívku, která obdělávala pole v otcově shambě, a její krása ho omráčila. Hned příští den jí chtěl povědět, jak moc ji miluje, ale když se k ní vypravil, postavil se mu do cesty slon, a tak ustoupil a čekal, až slon odejde. Když se konečně dostal do bomy té dívky, zjistil, že se jí už dvoří nějaký jiný mladý válečník. Přesto se na něj usmála, když se jejich pohledy střetly, a to ho povzbudilo natolik, že se rozhodl navštívit ji příštího dne znovu. Tentokrát se mu však přes cestu plazil smrtelně nebezpečný had, a než se dostal do dívčiny bomy, zase už tam byl ten jeho sok a dvořil se jí. I tentokrát se na něho povzbudivě usmála a on se rozhodl, že ji navštíví potřetí.

Ráno třetího dne ležel na příkrývcu ve své chýši a myslel na všechny ty věci, které jí chtěl říct, aby poznala, co k ní cítí. Než si rozmyslel, jaký postup by měl zvolit, aby se představil v co nejlepším světle, slunce už zapadalo. Běžel celou cestu do bomy té dívky, ale tam se dozvěděl, že jeho sok už zaplatil jejímu otci pět krav a třicet ovcí jako cenu za její ruku.

Na malou chvíli se mu podařilo být s ní o samotě a ihned jí vylil své srdce.

„Já tě miluji,“ řekla mu, „ale přestože jsem na tebe čekala každý den a doufala jsem, že si pro mě přijdeš, pokaždé ses opozdil.“

„To mohu vysvětlit,“ namítl ten náčelník. „První den mi cestu zkrátil slon a druhý den nebezpečný had.“ Jak to doopravdy bylo třetí den se jí říct neodvážil, a proto dodal: „A dnes jsem se střetl s levhartem, a než jsem mohl jít dál, musel jsem

ho zabít svým oštěpem.'

„Je mi to líto,“ odpověděla dívka, „ale nic to nemění na skutečnosti, že už jsem zaslíbena jinému.“

„Ty mi nevěříš?“ bránil se muž.

„Jestli říkáš pravdu nebo ne, v tom není vůbec žádný rozdíl,“ řekla. „Ať už jsou ten lev, had a levhart skuteční, nebo pouhý výmysl, výsledek je pořád stejný: ztratil jsi ženu svého srdce, protože jsi přišel pozdě.“

Odmkl se a podíval jsem se na Nдемиho. „Pochopil jsi naučení toho příběhu?“ zeptal jsem se.

Přikývl. „Nezáleží na tom, jestli se hyena snažila ulovit kozu mého otce - důležité je, že jsem přišel pozdě.“

„Přesně tak,“ přisvědčil jsem.

Takto to obvykle končilo a pak jsme přistoupili k učení. Dnes však ne.

„To byl hloupý příběh,“ řekl Nдеми a přitom se díval kamsi do savany v dálce. „Ano?“ opáčil jsem. „A proč?“

„Protože je založený na lži.“

„Na jaké lži?“

„Kikujové žádné náčelníky neměli, dokud je neustanovili Britové,“ odpověděl.

„Kdo ti to řekl?“ otázal jsem se.

„Dozvěděl jsem se to z té skříňky, která září životem,“ odpověděl a konečně se mi podíval do očí.

„Z mého počítače?“

Přikývl. „Dlouho jsem se ho vyptával na Kikuje a hodně jsem se toho dozvěděl.“ Odmkl se. „Až do Mau-Mau jsme neměli ani vesnice a pak nás Britové přinutili žít pohromadě, aby na nás mohli snáze dohlížet. A byli to Britové, kdo nám dal náčelníky kmenů, takže nás skrze ně mohli ovládat.“

„To je pravda,“ připustil jsem. „Ale v mém příběhu to není důležité.“

„Jenomže pokud stojí lež hned na začátku tvého příběhu,“ řekl, „proč by měl být dál pravdivý? Proč prostě neřekneš: Nдеми, jestli ještě jednou přijdeš pozdě, nebudu se zajímat, jestli k tomu máš oprávněný důvod nebo ne, ale potrestám tě.“

„Protože je důležité, abys pochopil, proč nesmíš chodit pozdě.“

„Ale ten příběh je vylhaný. Každý přece ví, že se muž musí ženě dvořit déle než tři dny, než se s ní může oženit. Začíná lži a lži také končí.“

„Vidíš jen povrch věci,“ namítl jsem s pohledem upřeným na jakéhosi brouka, který mi lezl po noze. Smetl jsem ho.

„Pravda je ukryta pod ním.“

„Pravda je, že nechceš, abych chodil pozdě. Co to má společné se slony a levharty, kteří vyhynuli dříve, než jsme přišli na Kirinyagu?“

„Poslouchej mě, Nдеми,“ řekl jsem. „Až se staneš mundumugem, budeš svým lidem muset předávat jisté hodnoty, sdělovat jistá naučení - a musíš to udělat tak, aby tomu porozuměli. Zvláště to platí o dětech, které jsou tvárnou hlinou, z níž budeš hníst příští generaci Kikujů.“

Nдеми se nadlouho odmlčel. „Myslím, že se mylíš, Koribo,“ řekl nakonec. „Nejenže by ti lidé rozuměli, i kdybys mluvil jednoduše, ale příběhy jako ten, který jsi mi právě vyprávěl, jsou naplněny nepravdami, jež budou považovat za pravdy jenom proto, že je uslyší z úst mundumuga.“

„Ne!“ okřikl jsem ho ostře. „Přišli jsme na Kirinyagu, abychom tady žili tak, jak žili Kikujové, než se nás Evropané pokusili změnit v pouhý jeden z mnoha kmenů Keňanů. V mých příbězích je poezie, je v nich naše tradice, vycházejí z naší rodové paměti, z toho, jaké to bylo, a jaké doufáme, že to zase bude.“ Odmkl se, abych se rozhodl, jak dál - Nдеми mi ještě nikdy takto otevřeně neodporoval. „Vždyť ty sám jsi mne prosil, abych vyprávěl, a ze všech ostatních dětí jsi vždycky nejrychleji pochopil jejich pravý smysl.“

„Tehdy jsem byl mladší,“ řekl.

„Tehdy jsi byl Kikuju,“ opravil jsem ho.

„Stále jsem Kikuju.“

„Jsi Kikuju, který byl vystaven evropským znalostem a evro-panské historii,“ řekl jsem. „To je nevyhnutelné, pokud z tebe má být mundumuga a můj nástupce, protože máme s Evropany smlouvu o svém pobytu tady a budeš s nimi muset jednat a pracovat s jejich přístrojem. Ale tvou největší výzvou Kikuje a mundumuga bude nenechat se jimi zkazit.“

„Necítím se zkažený,“ opáčil. „Z počítače jsem se naučil mnoho nových věcí.“

„Naučil,“ přisvědčil jsem s pohledem upřeným na orla, který nám kroužil nad hlavami vzduchem provoněným medem divokých včel. „A hodně věcí jsi zapomněl.“

„Co jsem zapomněl?“ zeptal se. Orel se střelbitě snesl k hladině řeky a zase vzlétl s rybou ve spárech. „Můžeš mě vyzkoušet a uvidíš sám, jak dobrou mám paměť.“

„Zapomněl jsi, že skutečná hodnota příběhu je v tom, že k němu musí posluchač něco přidat,“ řekl jsem. „Mohl bych ti prostě nařídit abys nechodil pozdě - ale účelem příběhu je přimět tě, abys použil mozek a pochopil, proč by ses neměl opožděvat.“ Odmkl se. „Také jsi zapomněl, že se nesnažíme být jako Evropané proto, že už jsme to jednou zkusili a stali se z nás pouze Keňané.“

Dlouho mlčel. Nakonec se na mě podíval.

„Můžeme dnešní učení vynechat?“ zeptal se. „Dal jsi mi hodně podnětů k přemýšlení.“

Přikývl jsem na znamení souhlasu. „Přijď zase zítra a promluvíme si o tom, k čemu jsi dospěl.“

Vstal a odešel po dlouhé, klikaté cestičce, která vedla z mého kopce do vesnice.

Ale i když jsem na něj příštího dne čekal, dokud slunce nebylo vysoko na obloze, už se nevrátil.

Stejně jako je pro ptačí mláďata užitečné procvičovat si křídla, je pro mladé lidi dobré tu a tam si ověřit zpochybněním autority svou moc. Nic jsem proti Ndemimu nepodnikl a rozhodl jsem se prostě počkat, až se sám zkroušeně vrátí ke svému studiu.

Ovšem skutečnost, že jsem teď neměl pomocníka, mě nijak neosvobozovala od mých povinností, a tak jsem každý den scházel dolů do vesnice, abych požehnal strašákům a zasedl po boku Koinnaga v radě starších. Donesl jsem s sebou novou mast na bolavé klouby starého Sibokiho a pak jsem obětoval kozu, aby Ngai požehnal nadcházejícímu sňatku Maruty s mužem z jiného klanu.

Jako obvykle mne na mých obchůzkách sledoval houf vesnických dětí, které neustále žadonily, abych všeho nechal a vyprávěl jim nějaký příběh. Dva dny po sobě jsem byl příliš zaměstnán, protože mundumugu má mnoho povinností, ale ráno třetího dne jsem si vyšetřil nějaký čas, a tak jsem je shromáždil kolem sebe ve stínu staré akácie.

"Jaký příběh byste chtěly slyšet?" zeptal jsem se jich.

"Pověď nám o starých časech, když jsme ještě žili v Keni," řekla jedna holčička.

Usmál jsem se. Vždycky mě žádali, abych vyprávěl o Keni - ne že by věděli, kde ta Keňa leží, nebo co znamenala pro Kikuje. Ale když jsme žili v Keni, lvi, nosorožci a sloni ještě nebyli vyhynulá zvířata a děti zbožňovaly bajky, ve kterých zvířata mluvila a byla moudřejší než lidé - a jejich moudrost posloucháním mých příběhů částečně přejímaly.

"Tak dobře," řekl jsem. "Povím vám příběh O pošetilem lvu."

Rychle si přede mnou posedaly do půlkruhu, s očima dychtivě upřenými na mé rty, a já jsem pokračoval: "Kdysi byl jeden pošetilý lev, který žil na svazích svaté hory Kirinyagy, a protože to byl pošetilý lev, nevěřil, že Ngai dal tu horu Gikujovi, úplně prvnímu člověku. Pak jednoho rána-

"Tak to není, Koribo," řekl jeden z chlapců.

Podíval jsem se na něj a zjistil jsem, že je to Mduť, Karenjův syn.

"Přerušil jsi svého mundumuga," napomenul jsem ho přísně. "A co je ještě horší, odmlouváš mu. Proč?"

"Ngai nedal Kirinyagu Gikujovi," odpověděl Mduť a vstal.

"Samozřejmě, že mu ji dal," řekl jsem. "Kirinyaga patří Kikujům."

"To není možné," trval na svém, "protože Kirinyaga není kikujské slovo, ale masajské. Kin znamená v jazyce maa hora a nyaga značí světlo. Není pravděpodobnější, že Ngai dal horu Masajům a naši válečníci jim ji sebrali?"

"Jak víš, co to slovo znamená v masajském jazyce?" zeptal jsem se. "Ten jazyk nikdo na Kirinyaze nezná."

"Ndemi mi to řekl," odpověděl Mduť.

"No tak se Ndemi mýlí!" vykřikl jsem. "Pravda se předávala z generace na generaci od Kikuje přes jeho devět dcer a zeťů až ke mně a nikdy se nezměnila. Kikujové jsou Ngaiův vyvolený lid."

Stejně jako dal Masajům oštěp a Kilimandžáro, dal nám dřevěnou motyku a Kirinyagu. Kirinyaga vždycky patřila Kikujům a vždycky jim patřit bude!"

"Ne, Koribo, mýlí se," odpověděl mi tichý, klidný hlas a já jsem se otočil, abych se podíval na dalšího rebela.

Tentokrát mi odporovala malá Thimi, dcera Njoma, stěží sedm let stará. "Ndemi nám řekl, že před mnoha lety prodali Kikujové Kirinyagu Evropanovi jménem John Boyes za šest koz a vrátila nám ji až britská vláda."

"Komu věříš?" otázal jsem se přísně. "Malému chlapci, který žije jen patnáct dlouhých dešťů, nebo svému mundumugovi?"

"Já nevím," odpověděla mi úplně beze strachu. "On nám říká místa a data, zatímco ty mluvíš o slonech a pošetilých lvech. Není snadné se rozhodnout."

"Pak bych vám možná měl místo příběhu O pošetilem lvovi říct jiný, O domýšlivém chlapci," opáčil jsem.

"Ne, ne, o lvovi," křičely některé děti.

"Buďte zticha!" odsekl jsem. "Budete poslouchat, co se já rozhodnu vám vyprávět."

Jejich námitky rychle utichly a Thimi se posadila.

"Jednou žil jeden bystrý chlapec," začal jsem.

"A bylo jeho jméno Ndemi?" zeptal se Mduť s úsměvem.

"Jeho jméno bylo Legie," odpověděl jsem. "A už mě nepřerušujte, nebo odejdu a do dalších velkých dešťů vám žádný další příběh nepovím."

Úsměv z Mduťova obličeje okamžitě zmizel a chlapec zahanbeně svěsil hlavu.

"Jak jsem už říkal, žil jednou jeden velice bystrý chlapec a ten pracoval na shambě svého otce, kde pásł kozy a dobytek. A protože byl tak bystrý, pořád o něčem uvažoval a jednoho dne vymyslel, jak si práci usnadnit. Šel za svým otcem a pověděl mu, že měl sen a v tom snu postavili velkou ohradu z ostnatého drátu, ve které byl dobytek před hyenami v bezpečí, a že kdyby takovou ohradu postavili doopravdy, už by nemusel dobytek hlídat a mohl by dělat něco jiného.

„Těší mě, že umíš používat mozek," řekl chlapcův otec, „ale tuhle myšlenku už vyzkoušeli Evropané. Jestli se chceš zbavit povinnosti hlídat dobytek, musíš vymyslet nějaký jiný způsob."

„Ale proč?" otázal se ten chlapec. „Jenom proto, že už na něj přišli Evropané, ten nápad přece nemusí být špatný."

Koneckonců, jestliže se osvědčil jim, může prospět i nám."

„To je pravda," řekl jeho otec. „Ale co se osvědčilo Evropanům, se nutně nemusí osvědčit i Kikujům. Teď si běž udělat svou práci a přemýšlej dál - určitě tě napadne něco lepšího."

Jenomže ten chlapec nebyl jen bystrý, ale i domýšlivý, a proto svého otce neposlechl, přestože byl starší, moudřejší a zkušenější. Proto strávil všechny volný čas výrobou ostnatého drátu, a když ho měl dost, udělal z něj ohradu, do které zahnal dobytek svého otce, a šel spát."

Odměl jsem se a rozhlédl jsem se po svém obecnstvu. Většina dětí mě napjatě pozorovala a snažila se uhodnout, jak příběh skončí.

"Probudil ho zuřivý křik jeho otce a zděšené kvílení matky a sester. Rychle vyběhl ven, aby se podíval, co se stalo, a zjistil, že všechny jejich dobytek je mrtvý. V noci totiž hyeny, které mají čelisti tak silné, že jimi lehce rozdrtí kost, přehryzaly sloupky, na kterých byl připevněn ostnatý drát, poplašený dobytek se dal na útěk, zamotal se do drátu a hyeny ho pobily a sežraly.

Domýšlivý chlapec na tu spoušť jen zmateně poulil oči. „Jak se to mohlo stát?“ řekl. „Evropané používají stejný drát, a nikdy se jim to nestalo.“

„V Evropě nežijí hyeny,“ odpověděl mu otec. „Říkal jsem ti, že nejsme Evropané, a co se osvědčilo jim, se nemusí osvědčit nám, ale ty jsi mě neposlouchal, a teď budeme žít v bídě, protože nás jediná noc tvé domýšlivosti připravila o majetek, který jsem shromažďoval celý život.“

Domluvil jsem a čekal jsem, jak mí posluchači zareagují.

"To je všechno?" zeptal se Mduťu nakonec.

"To je všechno."

"A co to znamená?" zeptal se jiný chlapec.

"To řekněte vy mně," odpověděl jsem.

Nějakou dobu všichni mlčeli. Pak vstala Balimi, Thimiina starší sestra.

"Já myslím, že drát s ostny mohou používat pouze Evropané."

"Ne," řekl jsem. "Nesmíte jenom poslouchat, děti, musíte myslet."

"Znamená to, že co je správné pro Evropany, není správné pro Kikuje," usoudil Mduťu, "a bylo by domýšlivé myslet si, že je."

"To je pravda," řekl jsem.

"To není pravda," pronesl známý hlas za mými zády, a když jsem se otočil, uviděl jsem, že tam stojí Ndemi. "Znamená to jen to, že ten chlapec byl hloupý a neomotal ostnatým drátem i sloupky."

Děti se na něj dívaly a začaly souhlasně přikyvovat.

"Ne!" prohlásil jsem pevně. "Znamená to, že musíme odmítnout všechno, co pochází od Evropanů, včetně myšlenek, protože to není pro Kikuje."

"Proč ne, Koribo?" zeptal se Mduťu. "V čem se Ndemi mylí?"

"Ndemi jde pouze po povrchu věci," odpověděl jsem. "Ale protože i on je jen domýšlivý chlapec, nevidí pravdu, která se skrývá pod ní."

"A jakou pravdu nevidí?" naléhal dál Mduťu.

"Že kdyby se ohrada z ostnatého drátu osvědčila, příští den by si ten domýšlivý chlapec vypůjčil od Evropanů další nápad a pak další, až by zapomněl, že je Kikuje, a změnil by svou shambu na evropskou farmu."

"Evropa potraviny vyváží," poznamenal Ndemi. "Keňa je musí dovážet."

"Co to znamená?" zeptala se Thimi.

"To znamená, že Ndemi získal malý kousek vědění a neví, jak nebezpečná je to věc," odpověděl jsem.

"To znamená," řekl Ndemi, "že evropské farmy produkují jídla víc, než potřebují k uživení svých kmenů, zatímco keňské farmy ho produkují nedostatek. A pokud je to ten případ, znamená to také, že některé evropské myšlenky mohou být dobré i pro Kikuje."

"Možná bys měl nosit boty, jako je nosí Evropané," odpověděl jsem vztekle, "když už ses rozhodl být Evropanem."

Ndemi zavrtěl hlavou. "Jsem Kikuje, ne Evropan. Ale nechci být hloupý Kikuje. Jak můžeme zůstat tím, čím jsme byli, když pravdu o tom před námi tvoje bajky zakrývají?"

"Ne," namítl jsem. "Ony ji odhalují."

"Je mi líto, Koribo," řekl Ndemi, "protože jsi velký mundumugu a vážím si tě nade všechny lidi, ale v tomto se mylíš."

Odmlčel se a zadíval se mi do očí. "Proč jsi nám nikdy neřekl, že jedinkrát, kdy byli za celou dobu své historie Kikujové sjednoceni pod jediným králem, byl tím králem bílý muž jménem John Boyes?"

Děti zalapaly úžasem po dechu.

"Když nebudeme vědět, jak k tomu došlo," pokračoval Ndemi, "jak zabráníme tomu, aby se to opakovalo? Vyprávíš nám příběhy o našich válkách s Masaji a jsou to skvělé příběhy o odvaze a vítězství - ale podle počítače jsme prohráli každou válku, kterou jsme s nimi vedli. Neměli bychom to vědět pro případ, že by Masajové někdy přišli na Kirinyagu - abychom na základě tvého vyprávění nepodlehli pokušení s nimi bojovat?"

"Je to pravda, Koribo?" zeptal se Mduťu. "Byl náš jediný král Evropan?"

"Skutečně jsme nikdy neporazili Masaje?" otázalo se další z dětí.

"Nechte nás na chvíli o samotě," řekl jsem. "Pak vám na všechno odpovím."

Děti se váhavě zvedly, odešly o kus dál, kde byly mimo doslech, a tam zůstaly stát a dívaly se na Ndemiho a na mne.

"Proč jsi to udělal?" zeptal jsem se ho. "Zničil jsi jejich hrdost na to, že jsou Kikujové."

"Znám pravdu, a nejsem proto o nic méně hrdý," namítl Ndemi. "Proč by měly být ony?"

"Příběhy, které jim vyprávím, jsou vymyšleny tak, aby je naučily nevěřit Evropanům a být šťastné, že jsou Kikujové," vysvětlil jsem mu, stěží ovládaje svůj hněv. "Podkopal jsi jejich sebedůvěru, kterou potřebují, aby Kirinyaga zůstala utopií."

"Většina z nás žádného Evropana nikdy neviděla," odpověděl Ndemi. "Když jsem byl menší, někdy se mi o nich zdálo a v mých snech měli drápy jako lvi a země se pod jejich nohama otřásala, jako když kráčí slon. Jak nás to připravuje na den, kdy se s nimi skutečně setkáme?"

"Na Kirinyaze se s nimi nesetkáš nikdy," řekl jsem mu. "A účelem všech mých příběhů je zajistit, abychom na Kirinyaze zůstali." Odmlčel jsem se. "Když jsme se s nimi setkali poprvé, byli jsme tak nadšeni jejich stroji, jejich léky a jejich náboženstvím, že jsme se chtěli stát také Evropany, ale podařilo se nám jenom přestat být Kikuji. To už se nikdy nesmí

opakovat."

"Ale není pravděpodobnější, že se to nebude opakovat, když dětem povíme pravdu?" nevzdával se Ndemi.

"Já jim říkám pravdu!" řekl jsem. "To ty je mateš fakty - fakty, které máš od evropských dějepisců a z evropského počítače."

"Nejsou snad pravdivé?"

"O to přece nejde, Ndemi," řekl jsem. "Ony jsou děti. Musí se učit tak, jak se učí děti - jak ses učil ty."

"A až budou mít za sebou obřad obřizky a stanou se dospělými, pak jim ta fakta povíš?"

Touhle větou se přiblížil ke vzpouře víc než kdykoliv předtím - vlastně víc, než se k ní přiblížil kdokoliv na Kirinyaze.

Nikdy jsem si žádného chlapce neoblíbil tolik, jako Ndemiho, ani svého vlastního syna, který se rozhodl zůstat v Keni. Ndemi byl bystrý, byl statečný a nebylo divu, že se ve svém věku snaží zpochybňovat autoritu. Proto jsem se rozhodl, že ještě jednou pokusím s ním dohodnout - nechtěl jsem riskovat, že naše přátelství navždy skončí.

"Pořád jsi nejbystřejší mladý muž na Kirinyaze," řekl jsem mu po pravdě, "takže ti položím otázku a očekávám, že na ni čestně odpovíš. Tobě jde o historii a mně o pravdu. Co z toho myslíš, že je důležitější?"

Zamračil se. "To je totéž," odpověděl. "Historie je pravda."

"Ne," odpověděl jsem. "Historie je souhrn skutečností a událostí závislých na ustavičné reinterpetaci. Začíná jako pravda a končí jako bajka. Moje příběhy začínají jako bajky a vyvíjejí se v pravdu."

"Kdyby to byla pravda," řekl zamyšleně, "pak by tvoje příběhy byly důležitější než historie."

"No tak vidíš," řekl jsem v naději, že tím je celá věc uzavřená.

"Ale," dodal, "nejsem si jistý, že je to pravda. Budu o tom muset přemýšlet."

"Udělej to," vyzval jsem ho. "Jsi inteligentní chlapec. Dospěješ ke správnému závěru."

Ndemi se otočil a zamířil k shambě své rodiny. Jakmile byl z dohledu, děti se ke mně vrátily a znovu se rozesadily do těsného půlkruhu.

"Odpovíš teď na mou otázku, Koribo?" zeptal se Mdotu.

"Už si nevzpomínám, na co ses ptal," řekl jsem.

"Byl náš jediný král bílý muž?"

"Ano."

"Jak je to možné?"

Dlouho jsem přemýšlel, co mu na to mám říct.

"Odpovím ti na to příběhem O malé kikujské dívce, která se na krátký čas stala královnou všech slonů," řekl jsem.

"Co to má společného s bílým mužem, který se stal našim králem?" namítl Mdotu.

"Pozorně poslouchej," napomenul jsem ho, "protože až příběh dopovím, položím ti několik otázek a pak si budeš moci odpovědět i na svou vlastní otázku."

Napjatě se předklonil a já jsem začal vyprávět svůj příběh.

V poledne jsem se vrátil do své bomy, abych se najedl. Po jídle jsem se rozhodl, že se přes nejteplejší část dne trochu prospím, protože jsem už starý muž, a tohle bylo dlouhé, vyčerpávající dopoledne. Svoje kozy a drůbež jsem nechal volně na svahu svého kopce s vědomím, že se je nikdo neodvážá ukrást, protože nesou značky mundumuga. Sotva jsem si však pod akácií rozprostřel svou rohož na spaní, uviděl jsem, že k mému kopci míří dvě postavy.

Nejprve jsem měl za to, že jsou to dva z vesnických chlapců, kteří hledají dobytek zaběhlý z jejich pastvin, ale když postavy začaly stoupat nahoru na kopec, konečně se mi na ně podařilo zaostřit zrak. Ta větší byla Šima, Ndemiho matka, a ta menší koza, kterou za sebou vedla na provaze.

Po chvíli došly k mé bomě - obě lapaly po dechu, protože koza nebyla na provaz zvyklá a neustále se vzpírala a přitom se dusila - a Šima otevřela branku.

"Jambo, Šimo," řekl jsem, když vešla dovnitř. "Proč jsi na můj kopec přivedla svou kozu? Víš přece, že se tady smějí pást jen moje vlastní kozy."

"To je dárek pro tebe, Koribo," odpověděla.

"Pro mne?" podivil jsem se. "Vždyť jsem ti neprokázal žádnou službu, za kterou bys mě měla obdarovávat."

"Ale mohl bys. Mohl bys vzít Ndemiho zpátky. Je to dobrý chlapec, Koribo."

"Ale-"

"Už nikdy nepřijde pozdě," slibovala. "Opravdu zachránil naši kozu před hyenou. Nikdy by svému mundumugovi nelhal. Je mladý, ale jednoho dne se z něj může stát skvělý mundumugu. Vím, že může, jen když ho budeš dál učit. Jsi moudrý muž, Koribo, a zvolil jsi moudře, když sis vybral Ndemiho. Nevím, proč jsi ho vyhnal, ale jestli ho vezmeš zpátky, už to nikdy neudělá. Nechce nic jiného než se stát velkým mundumugem, jako jsi ty. I když," dodala spěšně, "tak velký jako ty samozřejmě nikdy nebude."

"Nechala bys mě konečně něco říct?" zeptal jsem se rozmrzele.

"Jistě, Koribo."

"Já jsem Ndemiho nevyhnal. Odešel z vlastní vůle."

Šima vytřeštila oči. "On odešel od tebe?"

"Je mladý a vzpouřá se k mládí patří."

"Stejně jako hloupost!" vybuchla vztekle. "Vždycky byl hlupák! A vždycky chodil pozdě! Dokonce se o dva týdny později narodil, když jsem ho nosila! Pořád nad něčím uvažuje, místo aby dělal, co má. Dlouho jsem si myslela, že je snad prokletý, ale když jsi z něj udělal svého pomocníka a já jsem se měla stát matkou mundumuga - a on teď všechno pokazil!"

Pustila provaz a koza se začala procházet po mé bomě, zatímco ona se bila rukama do prsou.

"Proč mne postihlo takové prokletí?" ptala se. "Proč mi dal Ngai za syna hlupáka a pak ve mně vzbudil naděje, když ho poslal k tobě, jen aby mě proklel dvakrát tím, že moje naděje zklamal a hodil mi ho zpátky na krk, skoro muže, a přitom nechopného zastat v naší shambě jakoukoliv práci? Co z něho bude? Kdo přijme cenu za svou dceru od takového hlupáka? Opozdí se, když bude třeba sít, a opozdí se, když bude čas sklízet, přijde pozdě, když půjde o to vybrat si nevěstu, a pozdě přijde s cenou za ni, a nakonec umře jako starý mládenec v táboře na kraji lesa, který musí žebrať o jídlo. Při mém štěstí se opozdí i na svůj vlastní pohřeb!" Odmlčela se, aby se nadechla a pak začala kvílet znovu. "Za co mne Ngai tak nenávidí?" zaúpěla nakonec.

"Uklidni se, Šimo," řekl jsem.

"To se ti lehko řekne!" vzlykala. "Ty jsi neztratil všechnu naději v budoucnost."

"Moje budoucnost je už velice omezená," připomněl jsem jí. "To, co mi leží na srdci, je budoucnost Kirinyagy."

"Vidíš?" zakvílela a znovu se začala bít do prsou. "Vidíš? Jsem matkou kluka, který zničí Kirinyagu!"

"To jsem neřekl,"

"Co udělal, Koribo?" zeptala se. "Pověz mi to, a já povím jeho otci a bratrům, aby ho bili tak dlouho, dokud to z něj nevytlučou."

"Bítí není řešení," odpověděl jsem. "Je mladý a bouří se proti mé autoritě. Tak to chodí. Zakrátko pochopí, že se mýlil."

"Vysvětlím mu, co všechno může ztratit, a on pochopí, že už ti nikdy nesmí odporovat, a vrátí se."

"Můžeš mu to navrhnout," přisvědčil jsem. "Jsem starý muž a ještě hodně ho toho musím naučit."

"Udělám, jak říkáš, Koribo," slíbila mi.

"Dobře," řekl jsem. "A teď se vrať do své shamby a promluv s Ndemim, protože já ještě mám něco na práci."

Ale teprve když jsem se vyspal a vrátil jsem se do vesnice, abych zasedl v radě starších, zjistil jsem, kolik toho mám na práci.

Záležitosti dne projednáváme v Koinnagově bomě vždycky pozdě odpoledne, kdy největší vedra už pominou. Starší si jeden po druhém pokládají své rohože do půlkruhu a usedají na ně, přičemž moje místo je po náčelníkově pravé ruce. Z bomy odejdou všechny ženy, děti a zvířata, a když se dostaví poslední z nás, Koinnage oznámí začátek sezení. Seznámí nás s problémy, které je nutné vyřešit, a já pak požádám Ngaie, aby vedl naše myšlenky a pomohl nám dospět k správným rozhodnutím.

Tohoto dne požádali dva vesničané radu, aby rozhodla o vlastnictví telete, jež se narodilo společně vlastněné krávé; Seban chtěl svolení k rozvodu se svou nejmladší ženou, která byla už třetí rok bezdětná, a tři Kijovi synové nebyli spokojeni se způsobem, jakým mezi ně jejich otec rozdělil svůj majetek.

Pokaždé, když byla přednesena další žádost, se se mnou Koinnage tiše poradil, a jako vždy dal na mou radu. Tele dostal muž, který krmil krávu, když byla stelná, s tím, že příští tele připadne druhému muži. Sebanovi bylo řečeno, že se se svou ženou rozvést může, ale cenu, kterou za ni zaplatil, zpátky nedostane, a on se rozhodl, že v tom případě si ji raději ponechá. Kijovým synům bylo oznámeno, že musí přijmout dělení tak, jak je, nebo když se alespoň dva z nich domluví, mohou do tykve vložit tři barevné kamínky a každý pak dostane shambu náležící k tomu, který si vytáhne. Jelikož by to pro každého z nich znamenalo riziko, že by dostal menší shambu, rozhodl se pro toto řešení jen jeden z bratrů a já jsem vyhlásil, že tím je záležitost vyřízena.

Na konci jednání se obvykle objevila Koinnagova nejstarší žena Wambu s velkou tykví pombe a my jsme chvíli pili, než jsme se rozešli do svých bom, ale toho dne Wambu nepřišla a Koinnagu se rozpačitě obrátil ke mně.

"Ještě jedna věc, Koribo," řekl.

"Ano?"

Kývl hlavou a viděl jsem, že má každý sval v obličeji napjatý, jak sbírá odvahu utkat se se svým mundumugem.

"Říkal jsi nám, že Ngai dal Jomo Kenyattovi planoucí oštěp, aby mohl vyhlásit Mau-Mau a vyhnat Evropany z Keni."

"To je pravda," odpověděl jsem.

"Je?" opáčil. "Já jsem slyšel, že se sám oženil s Evropankou, že Mau-Mau nevyhnalo Evropany ze svaté hory a že Jomo Kenyatta nebylo jeho pravé jméno - že se narodil s evropským jménem Johnstone." Díval se na mne napůl vyčítavě a napůl vystrašeně, protože se bál mého hněvu. "Co mi k tomu řekneš, Koribo?"

Střetl jsem se s ním pohledem a držel jsem ho tak dlouho, až nakonec sklopil oči. Pak jsem se pomalu rozhlédl po členech rady.

"Takže vy jste se rozhodli věřit spíš pošetilemu chlapci než svému mundumugovi?" otázal jsem se.

"Nevěříme chlapci, ale počítači," namítl Karenja.

"A vy jste s počítačem hovořili?"

"Ne," odpověděl Koinnage. "A to je další věc, kterou musíme projednat. Ndemim mi pověděl, že s ním tvůj počítač mluví, zatímco můj počítač dokáže jen posílat zprávy jiným náčelníkům."

"Je to nástroj mundumuga a nikdo jiný jej používat nesmí," odpověděl jsem.

"Proč?" zeptal se Karenja. "Vím mnoho věcí, které my nevíme. Hodně bychom se od něj naučili."

"Ale vy se od něj učíte," namítl jsem. "On mluví se mnou a já zase s vámi."

"Ale mluví také s Ndemim," pokračoval Karenja, "a jestli může hovořit s chlapcem stěží v obřízkovém věku, proč by nemohl mluvit přímo se staršími vesnice?"

Obrátil jsem se ke Karenjovi a napráhl jsem obě ruce dlaní vzhůru. "V levé ruce mám maso impaly, kterou jsem zabil dnes," řekl jsem mu. "V pravé ruce mám maso impaly zabité před pěti dny a ponechané na slunci. Je pokryté mravenci, prolezlé červy a páchne." Odmlčel jsem se. "Které z těch dvou kousků si vybereš k jídlu?"

"Maso z levé ruky," odpověděl bez váhání.

"Ale oba kusy masa pocházejí ze stejného druhu zvířete," namítl jsem. "Obě zvířata byla stejně tučná a zdravá, když jsem je zabil."

"Ale maso ve tvé pravé ruce je zkažené," řekl.

"To je pravda," přisvědčil jsem. "A stejně jako je dobré a zkažené maso, můžou být dobrá a špatná fakta. Fakta, která vám předložil Ndemi, pocházejí z knihy napsané Evropany a pro ně mohou znamenat něco jiného než pro nás."

Odmlčel jsem se, abych si promyslel, co bych jim měl říct, a pak jsem pokračoval: "Evropan se může podívat na savanu a vidět město, které by se tam dalo postavit, zatímco Kikuju se podívá na stejnou savanu a vidí shamby. Evropan se podívá na slona a vidí cetky ze slonoviny, ale když se na slona podívá Kikuju, vidí maso pro celou vesnici nebo zkázu pro svá pole. A přitom se dívají na stejnou zemi a stejné zvíře."

"Já," řekl jsem a znovu jsem se podíval na každého člena rady zvlášť, "jsem studoval v Evropě a v Americe a jenom já ze všech mužů a žen na Kirinyaze jsem žil mezi bílými lidmi. A říkám vám, že jenom já, váš mundumugu, jsem schopen oddělit dobrá fakta od těch zkažených. Udělal jsem chybu, že jsem Ndemimu dovolil hovořit s mým počítačem; už to neudělám, dokud mu nepředám více ze své moudrosti."

Myslel jsem, že moje prohlášení celou věc uzavře, ale když jsem se rozhlédl, spatřil jsem známky nervozity, jako kdyby se se mnou chtěli přít a scházela jim k tomu odvaha. Nakonec se Koinnage předklonil, a aniž by se mi podíval do obličeje, řekl: "Nechápeš, co jsi právě řekl, Koribo? Jestliže se může mundumugu zmílit a dovolit malému chlapci hovořit s počítačem, nemůže se zmílit i v tom, že s ním nedovolí hovořit starším vesnice?"

Zavrtěl jsem hlavou. "Omyl je dovolit s ním hovořit kterémukoliv z Kikujů kromě mundumuga."

"Ale tolik se toho od něj můžeme naučit," trval na svém Koinnage.

"Co třeba?" opáčil jsem.

Beznadějně pokrčil rameny. "Kdybych to věděl, už bych to uměl."

"Kolikrát ti to ještě musím opakovat: od Evropanů se nic naučit nemůžeme. Čím více se snažíš být jako oni, tím méně jsi Kikujem. Tohle je naše utopie, kikujská utopie. Musíme bojovat, aby naše zůstala."

"A přitom dokonce i to slovo utopie je evropské," namítl Karenja.

"To ti také řekl Ndemi, že?" zeptal jsem se s neskryvaným vztekem v hlase.

Přikývl. "Ano."

"Utopie je jenom slovo," řekl jsem. "Důležitá je ta myšlenka."

"Ale jestliže pro ni Kikujové nemají slovo a Evropané ano, možná, že je to evropská myšlenka," namítl Karenja. "A pokud jsme založili náš svět na evropské myšlence, možná, že jsou bychom mohli použít i jiné evropské myšlenky, které bychom mohli použít."

Podíval jsem se do jejich obličejů a pochopil jsem, možná poprvé, že většina původních starších Kirinyagy už umřela. Zůstal starý Siboki a z jeho obličeje jsem četl, že mu myšlenky Evropanů připadají ještě odpudivější než mně, a byli tam ještě dva nebo tři další, ale v podstatě už to byla nová generace starších, mužů, kteří vyrostli na Kirinyaze a nemohli si pamatovat důvod, proč jsme tak bojovali, abychom se sem dostali.

"Když se chcete stát černými Evropany, vraťte se do Keni!" odsekl jsem znechuceně. "Tam jejich plno!"

"Nejsme černí Evropané," namítl Karenja, který se s tím odmítal spokojit. "Jsme Kikujové, kteří považují za možné, že ne všechno, co vymysleli Evropané, je špatné."

"Každá myšlenka, která nás mění, je špatná," prohlásil jsem.

"Proč?" zeptal se Koinnage, jehož odvaha odporovat mi vyrostla, když zjistil, kolik starších má na své straně. "Kde je psáno, že utopie nemůže růst a měnit se? Pokud by tomu tak bylo, přestali jsme být utopií, už když se na Kirinyaze narodilo první dítě."

"Je tolik utopií, kolik je lidských ras," odpověděl jsem. "Nikdo se snad se mnou nebude přít, že se kikujská utopie liší od masajské nebo od utopie Samburů. Stejně tak ale nemůže být kikujská utopie stejná jako evropská. Čím více se přiblížíte k jedné, tím víc se vzdalujete od druhé."

Na to mi odpovědět nedokázali a já jsem vstal.

"Jsem váš mundumugu," prohlásil jsem. "Nikdy jsem vám neradil špatně. V minulosti jste mému úsudku vždycky věřili. Musíte se na něj spolehnout i v tomto případě."

Když jsem odcházel, slyšel jsem za sebou Karenjův hlas: "Kdybys dnes zemřel, Koribo, stal by se naším mundumugem Ndemi. Měli bychom pak i jeho úsudku věřit tak jako tvému?"

Otočil jsem se, abych se mu podíval do očí. "Ndemi je velice mladý a nezkušený. Vy, jako starší vesnice, byste museli použít svou moudrost, abyste rozhodli, jestli to, co říká, je správné nebo ne."

"Pták, který strávil celý život v kleci, nedokáže létat," řekl Karenja, "a květina, která nikdy neviděla slunce, nerozkvetne."

"Co tím chceš říct?" zeptal jsem se.

"Když nebudeme svou moudrost používat už teď, nezapomeneme, než Ndemi dospěje, jak se to dělá?"

Tentokrát jsem to byl já, kdo nevěděl, co odpovědět, a tak jsem se otočil na patě a vydal jsem se po dlouhé cestě na svůj kopec.

Pět dní jsem si sám nosil vodu a rozdělával oheň a pak se Ndemi zase vrátil, přesně jak jsem čekal.

Seděl jsem ve své bomě a znuděně jsem pozoroval stádo gazel pasoucích se na břehu řeky, když jsem ho uviděl, jak se loudá po cestičce na můj kopec a tváří se patřičně rozpačitě.

"Jambo, Ndemi," pozdravil jsem ho. "Jsem rád, že tě zase vidím."

"Jambo, Koribo," odpověděl.

"Jak ses měl na prázdninách?" otázal jsem se, ale svahilština nemá pro prázdniny žádný výraz, a tak jsem použil anglický, čímž přišel můj vtip a ironie vniveč.

"Můj otec chtěl, abych se vrátil," odpověděl a sklonil se, aby pohladil jednu z mých koz. Přitom jsem si všiml rudých pruhů na jeho zádech, které dokazovaly, že jeho otec nezůstal jen u chťení.

"Jsem rád, že ses vrátil, Ndemi," řekl jsem. "Jsme už tak trochu jako otec a syn a bolí mě, když se hádáme. Jsem si jist, že tebe taky."

"Bolí mě to," připustil. "Nechci se s tebou hádat, Koriho."

"Každý jsme udělali nějakou chybu," pokračoval jsem. "Ty ses hádal se svým mundumugem a já jsem ti dovolil, aby ses dostal k informacím dříve, než budeš dost dospělý, aby sis s nimi viděl rady. Oba jsme natolik inteligentní, abychom se ze svých chyb poučili. Pořád tě považuji za svého nástupce. Bude to, jako by se nikdy nic nestalo."

"Ale něco se stalo, Koriho," namítl.

"Budeme předstírat, jako by se to nestalo."

"Nemyslím, že bych mohl," odpověděl Ndemi nešťastně a rukou si zakryl oči před náhlým poryvem větru s prachem.

"Když jsem hovořil s počítačem, naučil jsem se mnoho věcí. Jak je můžu zapomenout?"

"Když je nedokážeš zapomenout, ignoruj je, dokud nebudeš starší," řekl jsem. "Já jsem tvůj učitel. Počítač je jen nástroj. Používá se k přivolávání deště a odesílání občasných zpráv Údržbě a to je všechno."

Černý luňák se bleskově snesl k zemi a hned zase zmizel s kusem mého jídla, které zůstalo ležet u ohniště. Díval jsem se za ním a čekal jsem, co mi Ndemi odpoví.

"Vypadáš ustaraně," poznamenal jsem, když mi začalo být jasné, že on první nepromluví. "Pověz mi, co tě trápí."

"To ty jsi mě naučil myslet, Koriho," odpověděl a v obličeji se mu stídalý nejrůznější emoce. "Chceš, abych teď zase myslet přestal jen proto, že myslím jinak než ty?"

"Samozřejmě, že nechci, abys přestal myslet, Ndemi," odpověděl jsem nikoliv bez sympatií, protože jsem chápal, jaké síly v něm nyní svádějí boj. "Co by to byl za mundumuga, kdyby nedokázal myslet? Ale jako jsou správné a špatné způsoby, jak hodit oštěp, tak je i správný a špatný způsob myšlení. Jediné, co chci, je dohlédnout, že se vydáváš po správné cestě."

"Moudřejší bude, když se po ní vydám sám," odpověděl. "Musím se toho naučit co nejvíce a teprve pak se budu moci rozhodnout, co z toho nám může pomoci a co uškodit."

"Jsi ještě tak mladý," řekl jsem. "Musíš mi důvěřovat, dokud nebudeš starší a nebudeš se umět lépe rozhodnout."

"Na skutečnostech se přece nic nemění."

"Ne, ale změníš se ty."

"Jak ale mohu vědět, že se změníš k lepšímu?" zeptal se. "Co když nemáš pravdu, a když tě budu poslouchat dost dlouho na to, abych byl jako ty, nebudu ji pak mít ani já?"

"Tak proč ses vrátil, když si myslíš, že nemám pravdu?"

"Abych tě poslouchal a rozhodl se," řekl. "A abych si znovu promluvil s počítačem."

"To ti už nemůžu dovolit," namítl jsem. "Už jsi tím natropil dost škody. Kvůli tobě teď pochybují o všem, co řeknu."

"Mají k tomu důvod."

"Možná mi povíš, jaký?" opáčil jsem a přitom jsem se snažil, aby to neznělo ironicky, protože jsem ho měl doopravdy rád a chtěl jsem ho získat zpět na svou stranu.

"Už tvoje příběhy poslouchám mnoho let, Koriho," odpověděl, "a jsem si jist, že ti to můžu předvést s použitím tvé vlastní metody."

Přikývl jsem a čekal jsem, až bude pokračovat.

"Mělo by se to jmenovat Ndemiho příběh," řekl, "ale jelikož teď předstírám, že jsem Koriba, nazvu to třeba příběh O nenarozeném lvu."

Chytil jsem hmyz, který mi lezl po tváři, a rozmáchl jsem jej mezi prsty. "Poslouchám."

"Byl jednou jeden nenarozený lev, který už se nemohl dočkat, až uvidí svět," začal Ndemi. "Často o tom hovořil se svými nenarozenými bratry. 'Svět bude určitě nádherný,' ujišťoval je. 'Pořád bude svítit slunce, savana se bude hemžit tlustými, línými impalami a ostatní zvířata se nám budou klanět, protože nikdo nebude mocnější než my.'

Jeho bratři ho přemlouvali, aby zůstal, kde je. 'Proč tak spěcháš se narodit?' ptali se ho. 'Tady je teplo a bezpečí a nikdy nestrádáme hladem. Kdo ví, co nás čeká tam venku?'

Ale nenarozený lev nikoho neposlouchal a jedné noci, zatímco jeho matka spala, se vykradl ven do světa. Nic neviděl, a tak matku šťouchl čenichem a zeptal se: 'Kde je slunce?' a ona mu vysvětlila, že slunce každý večer mizí a na světě zavládne tma a chlad. 'No, až se zítra vrátí, posvítí mi na ty tlusté a líné impaly. Pak si jednu chytím a nažeru se,' řekl si, aby se utěšil.

Jenomže jeho matka řekla: 'Žádné impaly tady nejsou, protože migrují s deštěm a teď jsou na druhé straně světa. Teď můžeme lovit leda tak buvoly. Jejich maso je tuhé a bez chuti a zabijí nás skoro tolik, jako my zabijeme jich.'

'Když už mám prázdné břicho, alespoň že mám být na co hrdý,' nevzdával se ten čerstvě narozený lev, 'protože se na mě všechna zvířata budou dívat se strachem a obdivem.'

'Ty jsi hloupý i na čerstvě narozené mládě,' zasmála se jeho matka. 'Takový levhart, hyena nebo orel se na tebe nebudou dívat jako na předmět obdivu, ale jako na chutnou svačinku.'

'Ale až vyrostu,' namítl lev, 'pak se mě budou bát skutečně všichni.'

'Nosorožec ti může rozpárat břicho rohem,' odpověděla jeho matka. 'Slon tě popadne chobotem a vyhodí tě na nejvyšší strom. Dokonce ani černá mamba ti neustoupí z cesty, a když se k ní pokusíš přiblížit, zabije tě.'

Matka dál pokračovala ve vypočítávání zvířat, které lva ani neobdivují, ani se ho nebojí, až jí konečně řekl, aby raději přestala.

„Udělal jsem strašnou chybu, že jsem se narodil,“ přiznal. „Svět není takový, jaký jsem si ho představoval, takže se raději vrátím ke svým bratrům do tepla, bezpečí a pohody.“

Ale jeho matka se na něj jen usmála. „Kdepak,“ řekla soucitně. „Jakmile se jednou narodíš, ať už z vlastního, nebo mého rozhodnutí, už se nemůžeš vrátit a být zase nenarozeným lvem. Jsi na světě a na světě už musíš zůstat.“

Ndemi domluvil a podíval se na mě.

„To byl velice moudrý příběh,“ pochválil jsem ho. „Sám bych nedokázal vymyslet lepší. Už když jsem tě uviděl poprvé, jsem věděl, že z tebe jednou bude skvělý mundumugu.“

„Pořád mě nechápeš,“ odpověděl nešťastně.

„Naopak - porozuměl jsem tomu příběhu skvěle,“ řekl jsem.

„Jenomže je to lež,“ namítl Ndemi. „Vyprávěl jsem ho jenom proto, abych ti dokázal, jak snadno se takové lži vytvářejí.“

„Vůbec to není snadné,“ opravil jsem ho. „Je to umění, které ovládají jen nemnozí - a teď, když vidím, jak mistrovsky jsi ho zvládl ty, bude mě dvojnásob mrzet, že tě ztrácím.“

„Umění neumění, je to lež,“ trval na svém. „Kdyby jej uslyšelo nějaké dítě a uvěřilo mu, mohlo by si myslet, že lvi mohou mluvit a miminka se mohou narodit, kdy se jim to hodí.“ Odmlčel se. „Bylo by mnohem jednodušší říct, že jakmile jsem jednou získal nějaké znalosti, ať už právem nebo ne, nedokážu je dostat ze své mysli a vrátit je. Lvi s tím nemají nic společného.“ Dlouze se odmlčel. „Navíc je ze své mysli dostat nechci. Chci se učit dál, ne zapomínat, co už znám.“

„Takhle nesmíš mluvit, Ndemi,“ prosil jsem ho. „Zvlášť ne teď, když vidím, že moje učení už zapustilo kořeny a že mne jako vypravěč příběhů jednou překonáš. Když mi dovolíš, abych tě vedl, bude z tebe velký mundumugu.“

„Mám tě rád a vážím si tě jako svého vlastního otce, Koribo,“ odpověděl. „Vždycky jsem tě poslouchal a snažil jsem se od tebe učit a budu v tom pokračovat tak dlouho, jak mi to dovolíš. Ale chtěl bych se učit i to, co mi říká počítač.“

„Až rozhodnu, že jsi připravený.“

„Už jsem připravený.“

„Nejsi.“

V jeho tváři se zračil nesmírný vnitřní boj a mně nezbylo než se dívat a čekat, jak dopadne. Nakonec se zhluboka nadechl a řekl pomalu: „Je mi to líto, Koribo, ale nemohu dál říkat lež, když je možné učit se pravdu.“ Položil mi ruku na rameno. „Kwaheri, mwalimu.“ Sbohem, můj učiteli.

„Co budeš dělat?“

„Nemohu pracovat na shambě svého otce,“ odpověděl. „Ne po všem, co teď vím. Nechci ani žít v izolaci na kraji lesa s ostatními mladými muži.“

„Co ti zbývá?“ zeptal jsem se.

„Odejdu na místo, které se nazývá Přístav, a tam počkám na příští loď Údržby. Odletím do Keni a naučím se tam číst a psát. Pak budu studovat historii. A až v tom budu dost dobrý, vrátím se na Kirinyagu a budu učit, co jsem se sám naučil.“

„Nemám moc zabránit ti, abys odsud odešel,“ řekl jsem, „protože právo na emigraci je zakotveno v naší smlouvě. Ale jestli se vrátíš, postavím se ti navzdory všemu, co jsme jeden pro druhého znamenali.“

„Nechci být tvým nepřítelem, Koribo,“ odpověděl.

„Ani já si nepřeji být tvým,“ řekl jsem. „Pouto, které se mezi námi vytvořilo, je silné.“

„Ale věci, které jsem se naučil, jsou pro můj lid příliš důležité.“

„Je to i můj lid,“ připomněl jsem mu. „Vždycky jsem se pro něj snažil dělat jen to nejlepší.“

„Možná nastal čas, aby si sami rozhodli, co je pro ně nejlepší.“

„K takovému rozhodnutí jim chybí předpoklady,“ namítl jsem.

„Možná jim chybí spíš znalosti, které jsi před nimi ukrýval, přestože na ně mají stejné právo jako ty.“

„Dobře si to rozmysli, než to uděláš,“ řekl jsem. „I když tě mám rád, jestli uděláš něco, čím ohrožíš Kirinyagu, rozmáčknu tě jako hmyz.“

Smutně se usmál, „Šest let jsem tě prosil, abys mě naučil, jak proměnit nepřítele v hmyz a pak ho rozmáčknout. Teď se to konečně dozvím?“

Nemohl jsem mu úsměv nevrátit. Nejraději bych vyskočil a přitiskl ho k sobě, ale takové jednání je pro mundumuga nepřipustné a tak jsem se na něj jen dlouze zadíval a pak jsem řekl: „Kwaheri, Ndemi. Byl jsi z nich nejlepší.“

„Měl jsem nejlepšího učitele.“ odpověděl.

S tím se otočil a vyrazil na dlouhou cestu do Přístavu.

Problémy způsobené Ndemim jeho odchodem neskončily.

Njoro si poblíž své chýše vyhloubil studnu, a když jsem mu vysvětlil, že Kikujové studny nehloubí, ale že si vždycky nosili vodu z řeky, odpověděl mi, že proti téhle studni nic namítat nemůžu, protože s tou myšlenkou nepřišli Evropané, ale Tswanové z jihu Keni.

Nařídil jsem mu, aby ji zasypal. Když se se mnou Njoro začal hádat, že v řece jsou krokodýli a že přece nebude riskovat životy svých žen kvůli nějaké zbytečné tradici, musel jsem mu pohrozit mocným thahu - impotencí - než se podvolil.

Pak tu byl Kidogo, který svého prvorozeného pojmenoval Jomo, po Jomo Kenyattovi, Planoucím oštěpu. Jednoho dne oznámil, že jeho chlapi mají říkat Johnstone, a já jsem mu musel pohrozit, že ho vypovím z vesnice, než s tím přestal.

Hned poté si ale změnil jméno na Johnstone Mbura a přestěhoval se do jedné vzdálené vesnice ještě dříve, než jsem mu to mohl nařídít.

Šima o mně neustále roztrušovala, že jsem Ndemimho přinutil opustit Kirinyagu proto, že občas přišel pozdě, a Koinnage

mě nepřestal obtěžovat se žádostmi o stejný počítač, jaký mám já.

Nakonec si Mduťu vyrobil pro dobytek svého otce vlastní verzi ohraď z ostatního drátu. Použil k tomu povíslu spletené z trávy a trní a pečlivě jím omotal i sloupky, na kterých bylo připevněné. Musel jsem mu ji strhnout a od té doby už si nikdy nepřišel poslechnout příběh, který jsem vyprávěl ostatním dětem.

Začal jsem se cítit jako ten holandský chlapec z pohádky Hanse Christiana Andersena: sotva jsem strčil prst do jedné díry v hrázi postavené proti přívalu evropských myšlenek, protrhla se na nějakém jiném místě.

A pak se stalo něco zvláštního. Samy od sebe se začaly rodit myšlenky, které nebyly evropské a které zjevně neměl na svědomí Ndemí.

Kibo, nejmladší ze třech Koinnagových žen, vysmažila tuk z mrtvého ježka a naplnila jím svůj vlastní vynález - první lampičku na Kirinyaze. Ngobe, který nebyl dost silný, aby dokázal házet oštěpem s požadovanou přesností, vymyslel velice primitivní luk a šíp a stal se vůbec prvním na Kirinyaze, kdo takovou zbraň vytvořil. Karenja si zase udělal dřevěný pluh, který po jeho poli tahal vůl, zatímco jeho ženy ho jen vedly, a brzy si podobný nástroj začali vyrábět i ostatní vesničané. Cizí myšlenky, které až doposud neměly na Kirinyaze místo, se zkrátka najednou hrnuly ze všech stran. Ndemího slova otevřela Pandořinu skříňku a já jsem nevěděl, jak ji zase zavřít.

Mnoho dlouhých dní jsem strávil sám na svém kopci, hleděl jsem dolů do vesnice a přemítal jsem, zda je vůbec možné, aby se utopie vyvíjela a přitom zůstala utopií.

Odpověď byla stále stejná: ano, ale už to nebude tatáž utopie, a mou svatou povinností bylo udržet Kirinyagu jako kikujskou utopii.

Když jsem se přesvědčil, že Ndemí se už nevrátí, začal jsem každý den docházet dolů do vesnice a snažil jsem se rozhodnout, které z dětí je nejbystřejší a přitom nejhouževnatější, protože k odvrácení všech těch cizáckých myšlenek, které zamořovaly náš svět a měnily ho v něco, co nikdy neměl být, bude třeba obou těchto vlastností.

Hovořil jsem pouze s chlapci, protože dívky se mundumugem stát nemohou. Některé, jako třeba Mduťu, už Ndemí svým vlivem zkazil - ale ti, které neovlivnil, byli ještě beznadějnější, protože mysl se nedokáže otvírat a zase zavírat podle vůle, a ti, které svými řeči nezaujal, byli na to, aby z nich jednou mohl být mundumugu, příliš tupí.

Časem jsem začal pátrat i v okolních vesnicích, přesvědčený, že někde na Kirinyaze přece musím najít chlapce, jakého hledám, takového, který dokáže pochopit rozdíl mezi fakty, jež pouze informují, a podobenstvími, která nejen informují, ale také poučují. Potřeboval jsem Homéra, Ježíše, Shakespeara - někoho, kdo se dokáže dotknout duší mužů a jemně je vést po cestách, jimiž je nutné kráčet.

Ale čím déle jsem pátral, tím více mi bylo jasné, že utopie nepodporuje vývoj takových vypravěčů příběhů. Jako by Kirinyaga byla rozdělena na dvě naprosto odlišné skupiny: na ty, co byli se svými životy spokojeni a necítili potřebu přemýšlet, a na ty, které každá další myšlenka vzdalovala společnosti, jakou jsme chtěli vystavět. Ti bez fantazie by nikdy nedokázali stvořit podobenství, zatímco ti, kteří ji měli, vytvářeli vlastní podobenství, jež neposilovala víru v Kirinyagu a nedůvěru v cizácké myšlenky.

O několik měsíců později jsem si byl nucen přiznat, že ať už je důvod jakýkoliv, žádný potenciální mundumugu čekající, až ho objevím a přetvořím k obrazu svému, na Kirinyaze prostě není. Začal jsem uvažovat, zda byl Ndemí opravdu tak unikátní, nebo jestli by nakonec odmítl moje učení, i kdyby nebyl přes počítač vystaven vlivu evropské kultury.

Bylo to snad tak, že skutečná utopie nemohla přežít generaci, která ji vybudovala, a že je v povaze člověka odmítat hodnoty společnosti, do níž se narodil, přestože jsou to své vlastní hodnoty?

Nebo se jen stalo zřejmým, že Kirinyaga nikdy nebyla utopie a že jsme jen podlehl sebeklamu, když jsme uvěřili. Že bychom se mohli vrátit ke způsobu života, který byl pro nás navždy ztracen?

Dlouho jsem o této možnosti přemýšlel, ale nakonec jsem ji odvrhl s tím, že kdyby byla pravdivá, jediný logický závěr by byl, že se ztratil proto, že Ngai dal přednost evropským hodnotám před našimi, a to bylo vyloučeno.

Ne, pokud ve vesmíru vůbec existuje nějaká pravda, pak to bylo to, že Kirinyaga byla přesně taková, jaká být měla - a jestli Ngai cítil potřebu vyzkoušet nás tím, že nás vystaví tomuto kacířství, bude naše konečné vítězství nad evropskými lžemi o to sladší. To bylo něco, za co stálo bojovat, a až se Ndemí vrátí, vyzbrojený fakty, údaji a čísly, budu tady na něj čekat.

Bude to osamělý boj, pomyslel jsem si, když jsem nesl své prázdné tykve na vodu k řece, ale když dal Ngai svému lidu druhou šanci vybudovat si svou vlastní utopii, jistě nedovolí, aby ji promarnil. Ať si Ndemí pokouší naše lidi dějinami a chladnou statistikou. Ngai má vlastní zbraň, nejstarší a nejskutečnější zbraň, kterou vlastnil, tu, která vytvořila Kirinyagu a udržuje ji čistou a neporušenou navzdory všem výzvám, kterým byla vystavena.

Podíval jsem se do vody a kriticky jsem si zbraň prohlédl. Vypadala staře a křehce, ale viděl jsem také skryté zdroje síly, protože i když se budoucnost zdála chmurná, dokud bude používána v Ngaiových službách, nemůže selhat. Dívala se na mne, smělá a neochvějná, bezpečná v přesvědčení o správnosti své věci.

Byla to tvář Koriby, posledního vypravěče příběhů mezi Kikuji, který tu stál připravený k dalšímu boji o duši svého lidu.

8

KDYŽ STAŘÍ BOHOVÉ UMÍRAJÍ (kveten 2137)

Ngai stvořil Slunce a Měsíc a prohlásil, že budou panovat nad Zemí rovným dílem.

Slunce bude světu přinášet své zářivé teplo a všichni Ngaiovi tvorové budou v jeho jasu prospívat a sílit. A když Ngai usne a světlo Slunce pohasne, bude podle Jeho příkazu bdít nad Jeho tvory Měsíc.

Ale Měsíc byl proradný a udělal tajnou dohodu se lvem, levhartem a hyenou a po mnoho nocí, zatímco Ngai spal, se k

Zemi otáčel svou tvář jen z části. V takovém čase pak predátoři vycházeli mrzačit, zabíjet a požírat své druhy. Nakonec jeden z lidí, mundumugu, zjistil, jak Měsíc Ngaie obelstil, a rozhodl se, že to napraví. Mohl si samozřejmě postěžovat Ngaiovi, ale byl to hrdý muž, a proto chtěl zrušit spojení masožravců s temnotou sám. Odebral se do své bony a tam nepřijímal žádné návštěvy. Po devět dní a devět nocí házel kůstkami, dělal kouzla a míchal lektvary, a když pak desátého dne ráno vyšel ven, byl připraven udělat, co bylo třeba. Nad hlavou měl Slunce a dobře věděl, že dokud bude svítit na Zemi, nenastane tma. Vyslovil magické zařikadlo a vzápětí už stoupal k nebi, aby se Slunci postavil. "Stůj!" zvolal. "Tvůj bratr Měsíc je zlý. Musíš zůstat na místě, jinak budou Ngaiovi tvorové dál umírat." "Co já s tím mám společného?" opáčilo Slunce. "Nemohu zanedbat svou povinnost jen proto, že můj bratr zanedbal svou." Mundumugu pozvedl ruku. "Dál tě nepustím," prohlásil. Ale Slunce se jen zasmálo a pokračovalo ve své cestě, a když se dostalo až k mundumugovi, pohltilo ho a vyplivlo popel, protože ani ten největší mundumugu nemůže zastavit Slunce na jeho dráze. Tento příběh znal každý mundumugu od dob, kdy Ngai stvořil Kikuje, prvního člověka. Jen jediný z nich na něj nedbal. Ten mundumugu jsem já.

Říká se, že v okamžiku svého narození nebo dokonce už početí vstupuje každá živá bytost na svou neodvratnou dráhu kulminující její smrtí. Jestliže to platí pro všechny živé tvory - a zdá se, že ano - pak to jistě platí i pro člověka. A platí-li to pro člověka, musí to platit i pro bohy, kteří ho stvořili ke svému obrazu. Toto vědomí však nijak nezmenšuje bolest smrti. Právě jsem se vrátil od Katumy, kterému jsem se pokusil poskytnout útěchu, neboť jeho otec, starý Siboki, konečně zemřel - ne snad na nemoc nebo nějaké zranění; podlehl strašlivému břemenu svých let. Siboki byl jedním z prvních kolonistů na naší terraformované planetě Kirinyaga, člen rady starších, a přestože jeho mysl slábla stejně jako jeho tělo, věděl jsem, že mi bude chybět tak, jak mi chybělo jen málo jiných. Jak jsem se vracel vesnicí po dlouhé, klikaté cestě podél řeky a dál ke své boně, silně jsem si uvědomoval svou vlastní smrtelnost. Nebyl jsem o mnoho mladší než Siboki; vlastně jsem byl stařec, už když jsme opustili Keňu a emigrovali jsme na Kirinyagu. Věděl jsem, že si pro mne smrt přijde už brzy, a přesto jsem doufal, že ještě ne, nikoliv snad ze sobectví, ale protože Kirinyaga ještě nebyla připravena poradit si beze mne. Mundumugu je více než šaman, který sesílá kletby a zařikává: je také zárukou všech morálních a občanských zákonů, ochránce tradic a obyčejů kikujského lidu a nebyl jsem si jist, že mám na Kirinyaze schopného nástupce. Život mundumuga je trpký a osamocený. Lidé, kterým slouží, se ho spíše bojí, než že by ho milovali. Není to jeho chyba, je to v samé povaze jeho postavení. Musí dělat, o čem je přesvědčen, že je pro jeho lid správné, a to znamená, že mu občas nezbývá než zvolit nepopulární řešení. Jak podivné je, že rozhodnutí, které mělo za následek můj pád, se nakonec netýkalo nikoho z mého lidu, ale cizince. Přesto jsem měl být varován, protože k žádnému rozhovoru nedojde jen náhodně. Jak jsem šel podél polních strašáků ke své boně, potkal jsem Kimantiho, mladého syna Ngobeho, který si z odpolední pastvy vedl domů dvě kozy. "Jambo, Koribo," pozdravil mne, oči zastíněné rukou proti polednímu slunci. "Jambo, Kimanti," odpověděl jsem. "Vidím, že ti tvůj otec už dovoluje starat se o kozy. Brzy přijde den, kdy ti svěří i svůj dobytek." "Brzy," přisvědčil a nabídl mi tykev s vodou. "Byl to parný den. Chtěl by ses napít?" "To je od tebe štědré," řekl jsem, vzal jsem si od něj tykev a pozvedl ji k ústům. "Vždycky jsem k tobě byl štědrý, že ano, Koribo?" ujistil se. "Ano, byl," odpověděl jsem obezřetně, protože už mi bylo jasné, že ode mě bude žádat nějakou službu. "Tak proč jsi dovolil, aby pravá paže mého otce zůstala slabá a sevrklá?" otázal se. "Proč ji neočaruješ, aby ji měl stejnou, jako jiní mužové?" "To není tak snadné, Kimanti," řekl jsem. "Já jsem nezpůsobil, že ruka tvého otce seschla, to Ngai. Určitě k tomu měl nějaký důvod." "Jaký mohl mít důvod k tomu, udělat z mého otce mrzáka?" otázal se Kimanti. "Jestli si to přeješ, obětuji Ngaiovi kozu a zeptám se ho, proč to udělal," navrhl jsem. Chvilí o mém návrhu přemýšlel a pak zavrtěl hlavou. "Nezajímá mne Ngaiova odpověď, protože ta na tom nic nezmění." Odmlčel se, na chvíli ponořený do vlastních úvah. "Jak dlouho myslíš, že Ngai ještě bude naším bohem?" "Navždy," odpověděl jsem, překvapený jeho otázkou. "To není možné," namítl vážně. "Ngai určitě nemohl být naším bohem, když byl ještě malé dítě. Když byl mladý a silný, musel zabít staré bohy. Ale už je bohem dlouho a je čas, aby někdo zabil Jeho. Možná, že nový bůh projeví více soucitu s mým otcem." "Ngai stvořil svět," odpověděl jsem. "Stvořil Kikuje, Masaje a Wakamby, dokonce i Evropany, a stvořil svatou horu Kirinyagu, po které se jmenuje naše planeta. Existuje už od počátku času a bude existovat až do jeho konce." Kimanti znovu zavrtěl hlavou. "Jestli už je tady tak dlouho, je načase, aby umřel. Jde jen o to, kdo Ho zabije." Zamyšleně se odmlčel. "Možná to budu já, až trochu vyrostu a zesílím." "Možná," souhlasil jsem. "Ale předtím si poslechni příběh O králi zeber." "Bude to příběh o Ngaiovi nebo o zebrách?" zeptal se. "Proč si ho neposlechněš?" opáčil jsem. "Až ho dopovím, sám mi řekneš, o čem byl." Opatrně jsem se posadil na zem a on si dřepel vedle mě. "Za dávných časů," začal jsem, "zebry neměly pruhu. Byly hnědé jako suchá tráva na savaně, stejně nevýrazné na pohled jako kmen akácie. A protože je jejich barva chránila, jen zřídka je uchvátil lev nebo levhart, pro kterého bylo

snazší najít a ulovit pakoně, buvolce topi nebo impalu.

Pak se jednoho dne králi zeber narodil syn - ale nebyl to obyčejný syn, protože neměl nozdry. Král zeber byl proto zprvu velice smutný, ale pak se rozzlobil, že se taková věc může stát. Čím více o tom přemítal, tím byl rozčilenější. Nakonec vystoupil na svatou horu, až k vrcholku, ze kterého řídil Ngai na svém zlatém trůnu svět.

„Přišel jsi mi poděkovat?“ otázal se Ngai.

„Ne!“ odsekl král zeber. „Přišel jsem ti říct, že jsi strašný bůh, a jsem tady, abych tě zabil.“

„Co jsem udělal, že si přeješ mne zabít?“ otázal se Ngai.

„Dal jsi mi syna, který nemá nozdry, takže neucítí lva ani levharta, který se k němu připlíží, takže ho určitě něco zabije hned, jak se vzdálí od své matky. Jsi bůh už příliš dlouho a nejspíš jsi už zapomněl, co je to soucit.“

„Počkej!“ zvolal Ngai a v jeho hlase náhle zazněla taková moc, že král zeber strnul na místě. „Když si to přeješ, dám tvému synovi nozdry.“

„Ale proč jsi ke mně byl zpočátku tak krutý?“ otázal se král zeber, jehož hněv ještě úplně neopustil.

„Bohové jednají způsobem pro vás často záhadným,“ odpověděl mu Ngai, „a co se ti může zdát kruté, je někdy milosrdenství. Protože jsi byl tak dobrý a šlechetný král, dal jsem tvému synovi oči, které mohou vidět i v noci, skrze keře a kolem stromů, takže ho lev nebo levhart nikdy nemohl překvapit, a to ani kdyby vítr vanul jejich směrem. Díky tomuto mému daru nozdry nepotřeboval. Odejmul jsem mu je, aby nemusel vdechovat prach, kterým se zebrý v období sucha dusí. Ale když o to žádáš, vrátím mu je a vezmu si od něho jeho dokonalý zrak.“

„Takže jsi k tomu měl důvod,“ zakvílel král zeber. „Proč jen jsem byl tak pošetilý?“

„Protože sis začal myslet, že jsi větší než já,“ odpověděl Ngai a postavil se ve své skutečné výšce, takže sahal až nad mraky. „Za tvou drzost tě teď potrestám: od této chvíle nebudete ty a tví druhové hnědí jako suchá tráva, ale budete mít tělo pokryté černými a bílými pruhy, jež budou přitahovat lvy a levharty na míle daleko. Ať se na tváři země uchýlí kamkoliv, před nimi už se nikdy neskryjete.“

Když to Ngai dořekl, mávl rukou a všechny zebrý na světě se okamžitě pokryly stejnými pruhy, jaké mají dnes.“

Odměl jsem se a podíval jsem se na Kimantiho.

„To je celé?“ zeptal se.

„To je celé.“

Kimanti se díval na mnohonožku, která spěchala po zemi u jeho nohou.

„Ta zebra byla ještě dítě a nemohla svému otci vysvětlit, že má zvláštní zrak,“ řekl nakonec. „Ruka mého otce se sesychá už po mnoho dlouhých deštů a jediné vysvětlení, které jsem obdržel je, že bohové často jednají záhadným způsobem. Žádné zázračné smysly mu za to nedal, protože to už by musel vědět.“ Kimanti se na mě zamyšleně zadíval. „Byl to zajímavý příběh, Koribo, a krále zeber je mi líto, ale myslím, že ten nový bůh, který zabije Ngaie, by měl přijít co nejdříve.“

Seděli jsme tam, moudrý mundumugu, který měl podobenství pro každou situaci, a malé hloupé kehee, jež o světě nevědělo víc než pulec, každý jsme byli pravým opakem toho druhého.

Jedině bůh s Ngaiovým smyslem pro humor mohl zařídít, že kehee mělo pravdu.

Všechno začalo havárií kosmické lodi.

(Někteří zahořklí muži a ženy mají za to, že to všechno začalo dnem, kdy Kirinyaga uzavřela s Radou Eutopie smlouvu, ale ti se mýlí.)

Kosmické lodě Údržby létají mezi eutopijskými světy, tu převážejí zboží, tam zase poštu a jinde zase poskytují drobné služby. Na Kirinyagu příliš často nelátají. Mají povoleno nás sledovat - je to, koneckonců, jedna z podmínek naší smlouvy - ale nesmí se vměšovat, a jelikož se snažíme vytvořit kikujskou utopii, o obchod s Evropany nemáme zájem. Přesto jednou za čas kosmické lodě Údržby na Kirinyaze přistávají. V naší smlouvě je, že pokud se některý občan v našem světě necítí šťastný, stačí, aby došel na místo nazývané Přístav, a loď Údržby jej tam vyzvedne a převezve na Zemi nebo na jiný eutopijský svět. Jednou tady loď Údržby přistála, aby vysadila dva přistěhovalce a na samém počátku existence Kirinyagy přivezla zástupce Údržby, který se vměšoval do našich náboženských zvyků.

Nevím, proč ta kosmická loď vlastně prolétala tak blízko Kirinyagy. Po Údržbě jsem v poslední době nepožadoval žádné změny oběžné dráhy, protože pršet nemělo začít dříve než za dva měsíce, a dny byly parné, jasné a jednotvárné. Pokud jsem věděl, nikdo z vesničanů neodešel do Přístavu, takže tu žádná loď Údržby neměla co dělat. Ale faktem je, že v jednu chvíli bylo nebe jasné a modré a v příštím okamžiku se k povrchu planetoidy řítila ohnivá čára. Následovala exploze: sice jsem ji přímo neviděl, ale slyšel jsem detonaci a viděl jsem důsledky, protože dobytek náhle znervózněl a stádečko impal a zeber se dalo v panice na útěk.

O dvacet minut později příběhl mladý Jinja, syn Kichanty, nahoru na kopec a do mé bomy.

„Musíš jít hned se mnou, Koribo!“ vyrazil ze sebe, když za popadl dech.

„Co se stalo?“ otázal jsem se.

„Zřítíla se loď Údržby!“ řekl. „Pilot ještě žije!“

„Je těžce zraněný?“

Jinja přikývl. „Velice těžce. Myslím, že brzy zemře.“

„Jsem starý muž a trvalo by mi velice dlouho dojít k němu,“ řekl jsem. „Bude lepší, když vezmeš tři silné muže z vesnice a přinesete ho na nosítkách sem ke mně.“

Jinja zase odběhl a já jsem se vrátil do své chýše, abych se podíval, čím bych mohl zmírnit pilotovu bolest. Měl jsem listy qat, které by mohl Žvýkat, pokud by na to měl dost sil, a nějaké masti, kdyby je neměl. Prostřednictvím počítače jsem se spojil s Údržbou a řekl jsem jim, že jim podám zprávu o mužově stavu, hned jak ho prohlédnu.

Ještě nedávno bych poslal svého pomocníka k řece s tykvemi pro vodu, kterou bych ohřál na ohni, abych jí omyl

pilotovy rány, jenže teď jsem pomocníka neměl a mundumugu vodu nenosí, a tak jsem jen seděl na kopci a díval jsem se k místu havárie. Začala hořet tráva a k nebi se zvedal sloup dýmu. Pak jsem uviděl Jinju s několika dalšími, jak k mému kopci nesou přes savanu nosítka - buvolci topí, impaly a dokonce i buvoli jim utíkají z cesty - a pak mi zase asi na deset minut zmizeli z dohledu. Když jsem je znovu spatřil, šli a na nosítkách, které nesli, ležel člověk. Než však dorazili do mé bomby, přiběhl ke mně po dlouhé klikaté cestě z vesnice Karenja.

"Jambo, Koribo," řekl.

"Co tady děláš?" zeptal jsem se ho.

"Celá vesnice už ví, že havarovala loď Údržby," odpověděl. Ještě nikdy jsem neviděl Evropana. Přišel jsem se podívat, jestli je jeho obličej skutečně bílý jako mléko."

"Pak tě čeká zklamání," řekl jsem. "My jim sice říkáme bílí, ale doopravdy je jejich pokožka růžová nebo osmahlá sluncem."

"To nevadí," řekl a dřepel si na zem. "Stejně bych se na něj chtěl podívat."

Pokrčil jsem rameny. "Když chceš."

Jinja a mladí mužové, kteří nesli nosítka, dorazili o několik minut později. Na nosítkách leželo rozbité tělo pilota. Ruce i nohy měl zpřelámané a skoro všechno pokožku měl spálenou. Ztratil mnoho krve a další mu stále vytékala z ran. Byl v bezvědomí, ale dech měl pravidelný.

"Asante sana," řekl jsem čtyřem mladým mužům. "Děkuji vám. Vedli jste si dnes skutečně dobře."

Jednoho z nich jsem poslal k řece pro vodu. Ostatní tři se pomalu vydali dolů z kopce, zatímco já jsem vybíral masti, které by nejlépe utlumily bolest z popálenin.

Karenja mě přitom fascinovaně pozoroval. Dvakrát jsem ho musel pokárat, protože se pořád chtěl dotýkat pilotových světlých vlasů. Když se slunce na obloze posunulo, pomohl mi přenést raněného do stínu.

Ošetřil jsem pilotovi jeho rány a pak jsem odešel do své chýše, zapnul jsem počítač a znovu jsem se spojil s Údržbou. Vysvětlil jsem jim, že pilot stále ještě žije, ale že má polámané končetiny a celé tělo má pokryté popáleninami. Dodal jsem, že je v kómatu a že nejspíš brzy umře.

Z Údržby mi odpověděli, že už vyslali lékaře, který dorazí do půl hodiny, a abych poslal do Přístavu někoho, kdo by jej doprovodil do mé bomby. Jelikož Karenja byl stále ještě u pilota, nařídil jsem mu, aby počkal na loď a lékaře ke mně přivedl.

Další hodinu se lékař neobjevil. Alespoň myslím, že se neobjevil, ale dřímал jsem zády opřený o strom, takže si tím nejsem úplně jist. Probudil mne až ženský hlas hovořící jazykem, který jsem neslyšel už mnoho let. S námahou jsem se postavil - právě včas, abych přivítal lékařku, kterou sem Údržba poslala.

"Vy jste určitě Koriba," řekla anglicky. "Pokoušela jsem se mluvit s gentlemanem, který mě sem přivedl, ale vypadá to, že mi nerozumí ani slovo."

"Jsem Koriba," řekl jsem anglicky.

Napřáhla ruku. "Já jsem doktorka Joyce Witherspoonová. Mohu vidět pacienta?"

Zavedl jsem ji na místo, kde pilot ležel.

"Víte, jak se jmenuje?" zeptal jsem se. "Žádné doklady jsem u něho nenašel."

"Samuel nebo Samuels, nevím přesně," odpověděla a poklekla vedle něj. "Je na tom zle." Prohlédla ho za méně než minutu. "Na Základně ho dáme do pořádku, ale bojím se, že v tomhle stavu není schopen převozu."

"Mohu vám ho dopravit do Přístavu za pouhou hodinku," nabídl jsem se. "Čím dříve se dostane do nemocnice, tím lépe."

Zavrtěla hlavou. "Bojím se, že tady bude muset zůstat, dokud trochu nezesílí."

"Budu to muset uvážít," odpověděl jsem.

"Tady není o čem uvažovat," odsekla. "Můj názor lékaře je, že je na převoz příliš slabý." Ukázala na část jeho holení kosti, která trčela ven. "Musím mu spravit většinu zlomenin a ujistit se, že se do ran nedostala infekce."

"To byste mohla udělat i v nemocnici," namítl jsem.

"Můžu to udělat i tady a pacienta to tolik nevyčerpá," řekla. "O co vám jde, Koribo?"

"Jde mi o to, memsaab Witherspoonová," řekl jsem, "že Kirinyaga je kikujská utopie. To znamená, že odmítáme všechno evropské, včetně vaší lékařské vědy."

"Nemíním léčit Kikuje," namítl. "Snažím se zachránit pilota Údržby, který nešťastnou náhodou havaroval na vaši planetě."

Chvilí jsem si raněného mlčky prohlížel. "Dobře," řekl jsem nakonec. "To je logický důvod. Můžete se postarat o jeho zranění."

"Děkuji vám," řekla.

"Ale do tří dnů odsud musíte odejít," pokračoval jsem. "Delší kontaminaci nemíním riskovat."

Podívala se na mne, jako by se chtěla začít přit, ale neřekla nic. Místo toho otevřela lékařský kufřík, který si s sebou přinesla, a dala mu do ruky nějakou injekci - nejspíš sedativum, prostředek na tlášení bolesti nebo kombinaci obojího. "Je to Čarodějnice!" prohlásil Karenja. "Podívej se, jak mu propichuje kůži kovovým trnem!" Fascinovaně hleděl na pilota. "Teď určitě umře."

Joyce Witherspoonová pracovala až do noci, čistila pilotovi rány, rovnala mu zlomené kosti, srážela mu horečku.

Nevzpomínám si, kdy jsem usnul, ale když jsem se probudil chladem ve studeném ranním vzduchu, spala a Karenja už byl pryč.

Rozdělal jsem oheň a pak jsem seděl vedle něj zavinutý do přikrývky, dokud slunce neprohrálo vzduch. Krátce poté se probudila i Joyce Witherspoonová.

"Dobré ráno," řekla, když mě uviděla kousek od sebe.

"Dobré ráno, memsaab Witherspoonová," odpověděl jsem.

"Kolik je hodin?" otázala se.

"Je ráno."

"Ale kolik je hodin a minut?"

"Tady na Kirinyaze žádné hodiny a minuty nemáme," řekl jsem jí. "Pouze dny."

"Musím se podívat na pana Samuelse."

"Pořád je ještě naživu," řekl jsem.

"Samozřejmě, že je," opáčila. "Ale ten ubožák bude potřebovat kožní štěpy a možná přijde o pravou nohu. Bude to trvat ještě dlouho, než se z toho úplně dostane." Odmlčela se a rozhlédla se kolem sebe. "Ehm... kde se tady myjete?"

"Pod mým kopcem teče řeka," řekl jsem jí. "Ale tlučte předtím chvíli do vody, abyste zahnila krokodýly."

"Co je to za utopie, že v ní žijí krokodýly?" zeptala se s úsměvem.

"Co to byl za ráj, že v něm žil had?" opáčil jsem.

Zasmála se a seběhla z kopce. Napil jsem se z tykve s vodou, pak jsem uhasil oheň a rozptýlil popel. Jeden z chlapců z vesnice přišel pro moje kozy, aby je odvedl na pastvu, a jiný mi přinesl dřevo a čerstvou vodu v tykvích.

Když se asi o dvacet minut později vrátila Joyce Witherspoonová od řeky, nebyla sama. Šla s ní Kibo, třetí a nejmladší Koinnagova žena, a v náručí nesla Kataba, svého maličkého synka. Levou ruku měl nateklou a nepřírozně zbarvenou.

"Našla jsem tu ženu, jak u řeky pere prádlo," řekla Joyce Witherspoonová, "a všimla jsem si, že její dítě má ošklivou infekci. Vypadá to na kousnutí nějakého hmyzu. Posunký jsem ji přesvědčila, aby šla se mnou."

"Proč jsi nepřinesla Kataba ke mně?" zeptal jsem se Kibo svahilsky.

"Posledně jsi mi účtoval dvě kozy a stejně zůstal nemocný ještě mnoho dní. Koinnage mě zbíl, že jsem zbytečně promamila dvě kozy," řekla. Měla takový strach, že mě rozzlobí, že si ani nedokázala vymyslet lež.

Kibo ještě mluvila, když k ní a Katabovi přistoupila Joyce Witherspoonová s injekcí v ruce.

"Je to širokospektré antibiotikum," vysvětlila mi. "Obsahuje také steroidy, které potlačí svědění a bolest po dobu hojení."

"Nechte toho!" vyzval jsem ji anglicky.

"Co se děje?"

"Tohle nesmíte," řekl jsem. "Jste tady výhradně proto, abyste ošetřovala pilota."

"Je to dítě a trpí," namítla. "Dát mu injekci a vyléčit ho zabere jenom dvě vteřiny."

"To nemohu dovolit."

"O co jde?" podivila se. "Četla jsem vaši biografii. Oblékáte se jako divoch a sedáte v prachu u ohně, ale studoval jste v Cambridgi a postgraduální studium jste absolvoval v Yale. Musíte přece vědět, jak je jednoduché utrpení toho dítěte ukončit."

"O to nejde," řekl jsem.

"Tak o co jde?"

"Nesmíte to dítě léčit. Teď to možná vypadá jako dobrá věc -ale už jednou v minulosti jsme přijali evropskou lékařskou vědu a pak jejich náboženství, jejich šaty, jejich zákony a zvyky, a přestali jsme být Kikui. Stala se z nás nová rasa, rasa černých Evropanů známých pouze jako Keňané. Odešli jsme sem na Kirinyagu, aby se to už neopakovalo."

"On nebude vědět, proč se cítí lépe. Pokud jde o mne, můžete to klidně přičíst k dobru svému bohu nebo sobě."

Zavrtěl jsem hlavou. "Vážím si vašeho citu, ale nemohu vám dovolit zničit naši utopii."

"Podívejte se na něj," řekla a ukázala na Katabovu naběhlou ruku. "Je pro něj Kirinyaga utopií? Kde je psáno, že na utopii musí být nemocné a trpící děti?"

"Nikde."

"Takže?"

"Nikde to není psáno," pokračoval jsem, "protože Kikujové nemají písmo."

"Necháte alespoň rozhodnout jeho matku?"

"Ne," řekl jsem.

"Proč ne?"

"Matka dokáže myslet pouze na své dítě," odpověděl jsem. "Já musím myslet na celou planetu."

"Možná je pro ni to dítě důležitější než pro vás celá planeta."

"Není schopna rozumně se rozhodnout," řekl jsem. "Pouze já mohu předvídat všechny důsledky."

Náhle se Kibo, která nerozuměla anglicky ani slovo, zeptala: "Pomůže Evropanka mému malému Katabovi? Proč se vy dva hádáte?"

Evropská čarodějnice je tady pouze pro Evropana," odpověděl jsem. "Vyléčit Kikuje není v její moci."

"Nemohla by to alespoň zkusit?" naléhala Kibo.

"Já jsem tvůj mundumugu," napomenul jsem ji přísně.

"Ale podívej se na toho pilota," namítla Kibo a ukázala na Samuelse. "Včera to vypadalo, že umře. Dnes už se jeho kůže hojí a ruce i nohy má zase rovné."

"Její bůh je bohem Evropanů," odpověděl jsem. "A její čáry jsou evropské čáry. Na Kikuje její zaklínadla neúčinkují."

Kibo zmlkla a přitiskla si Kataba k prsům.

Obrátil jsem se k Joyce Witherspoonové. "Omlouvám se, že jsem musel hovořit svahilsky, ale Kibo jinou řeč nezná."

"To je v pořádku," řekla. "Docela dobře jsem rozuměla, oč jde."

"Myslel jsem, že hovoříte jen anglicky."

"Někdy nepotřebujete rozumět slovům, abyste pochopil, o čem je řeč. Věřím, že jste jí řekl v podstatě asi tohle:

„Nebudeš mít jiného boha mimo mne.“

V tom okamžiku pilot zasténal a ona soustředila všechnu svou pozornost na něj. Dostal se do stavu částečného vědomí, stále se nedokázal soustředit a chápat, ale už nebyl v komatu. Lékařka začala vstříkovat obsah různých ampulí do hadiček, které už měl připojené k pažím a nohám. Kibo to všechno pozorovala s úžasem, ale držela se zpátky.

Zůstal jsem na svém kopci skoro celé ráno. Nabídl jsem se, že sejmu kletbu z Katabovy ruky a dám mu na ni nějakou utišující mast, ale Kibo odmítla s tím, že Koinnage jí výslovně zakázal utrácet další kozy.

"Tentokrát tě to nebude stát vůbec nic," prohlásil jsem, protože jsem chtěl získat Koinnaga na svou stranu. Pak jsem nad dítětem odřikal zaklínadlo a ošetřil jsem mu oteklou paži mastí vyrobenou z rozmělněné kůry akácie. Kibo jsem nařídil, aby se s ním vrátila do své shamby, a řekl jsem jí, že její dítě bude mít do pěti dnů ruku jako dřív.

Nakonec byl čas sejít do vesnice a požehnat strašáky a dát Leibě, která přišla o své dítě, mast na zmírnění bolesti v prsou. Zastavil jsem se u Bakady, který přijal svatební výkupné za svou dceru a chtěl, abych předsedal její svatbě, a nakonec jsem zašel ke Koinnagovi, kde zasedala rada starších, aby se zabývala nejvážnějšími problémy dne.

Když jsem scházel po dlouhé klikaté cestičce kolem řeky, přistihl jsem se, jak uvažuji, nakolik se tento svět podobal evropské rajske zahradě.

Jak jsem mohl vědět, že had už dorazil?

Když jsem dokončil svou práci ve vesnici, zastavil jsem se ve Ndobeho chýši, abych s ním vypil tykev pombe. Zeptal se mne na pilota, protože o něm už slyšel každý ve vesnici, a já jsem mu vysvětlil, že ho teď léčí evropský mundumugu a za dva dny ho odveze na základnu Údržby.

"Musí mít mocná kouzla," řekl, "protože jsem slyšel, že tělo toho muže bylo ošklivě rozbité." Odmlčel se. "Škoda, že tak mocná magie na Kikuje nepůsobí," dodal pak.

"Moje magie vždycky postačovala," namítl jsem.

"Jistě," odpověděl rozpačitě. "Ale vzpomínám si na den, kdy jsme přinesli Tadariho syna poté, co ho napadly hyeny a utrhlly mu jednu nohu. Zmínil jsi jeho bolest, ale zachránit jsi ho nedokázal. Možná že by to čarodějka z Údržby dokázala."

"Pilot měl nohy jen polámané, ne utržené," bránil jsem se. "Po tom, co hyeny s Tabariho synem udělaly, ho nemohl zachránit nikdo."

"Možná máš pravdu," připustil.

Mým prvním impulzem bylo ostře se ohradit proti slovu „možná“, ale pak jsem se rozhodl, že mě tím nechtěl urazit, a tak jsem dopil pombe, rozhodl jsem kůstky a přečetl z nich, že bude dobrá sklizeň, a pak jsem z jeho chýše odešel.

Uprostřed vesnice jsem chvíli poseděl a vyprávěl jsem dětem bajku a potom jsem zamířil do Koinnagovy shamby, vešel jsem do jeho bomy a připojil jsem se k ostatním starším k poradě. Většina z nich tam už byla a čekali v zasmušilém tichu. Nakonec z chýše vyšel Koinnage a posadil se k nám.

"Dnes musíme prodiskutovat vážnou záležitost," oznámil. "Možná tu nejvážnější, jakou jsme kdy probírali," dodal a přitom se díval přímo na mě. Náhle se obrátil k chýším svých žen. "Kibo!" zavolal. "Pojď sem!"

Kibo vyšla z chýše a zamířila k nám, malého Kataba svírala v náručí.

"Všichni jste včera viděli ruku mého synka," řekl Koinnage. "Byla oteklá, takže byla dvakrát větší než normálně, a měla mrtvolnou barvu." Vzal dítě a podržel ho nad hlavou. "Teď se na něj podívejte!" zvolal.

Katabova ruka měla už zase zdravou barvu a skoro celý otok zmizel.

"Můj lék zabral dřív, než jsem čekal," řekl jsem.

"To vůbec neudělal tvůj lék!" obvinil mne Koinnage. "Dokázal to lék té evropské čarodějnice!"

Podíval jsem se na Kibo. "Nařídil jsem ti, abys z mé bomy odešla přede mnou!" řekl jsem přísně.

"Ale nenařídil jsi mi, abych se tam nevrátila," odpověděla s výrazem vzdoru v obličeji. "Ta čarodějnice propíchla Katabovu ruku kovovým trnem, a než jsem sešla z kopce, otok zpoloviny zmizel."

"Neuposlechla jsi mého příkazu," řekl jsem zlověstně.

"Já jsem nejvyšší náčelník a já ji zprošťuji viny," vložil se mezi nás Koinnage.

"A já jsem mundumugu a nepromíjím ji!" zvolal jsem a Kibin vzdor okamžitě vystřídal zděšení.

"Musíme probrat důležitější věc," odsekl Koinnage. To mne zarazilo, protože když se rozzlobím, nikdo si netroufne mi odmlouvat.

Vytáhl jsem ze svého váčku trochu luminiscenčního prášku vyrobeného z rozemletých tělíček světlušek, pozvedl jsem ho na dlani k ústům a foukl jsem jej směrem ke Kibo. Hrůzou zaječela a skácela se k zemi.

"Co jsi jí to udělal?" zhrozil se Koinnage.

Vyděsil jsem ji víc, než si vůbec dovedeš představit, což je ten správný trest za to, že mě neuposlechla, pomyslel jsem si. Nahlas jsem řekl: "Poznačil jsem jejího ducha, aby ji dravci z Onoho světa našli, až večer usne. Pokud odpřisáhne, že už se nikdy nevzepře svému mundumugovi, a projeví patřičnou kajícínost nad svým dnešním neuposlechnutím, odstraním značku dřív, než dnes půjde spát. Jinak..." Pokrčil jsem rameny a nechal jsem hrozbu viset ve vzduchu.

"Možná značku odstraní evropská čarodějnice," řekl Koinnage.

"Ty si myslíš, že bůh Evropanů je mocnější než Ngai?" zeptal jsem se.

"To nevím," odpověděl Koinnage. "Ale ruku mého syna vyléčil ihned, zatímco Ngaiovi by to trvalo několik dní."

"Celé roky jsi nám říkal, že máme odmítat všechno evropské," dodal Karenja, "ale teď jsem na vlastní oči viděl, jak čarodějnice použila svou magii na umírajícího pilota, a myslím, že je silnější, než tvoje magie."

"Je to magie jen pro Evropany," řekl jsem.

"To není pravda," odpověděl Koinnage. "Copak ji čarodějnice nenabídla i Katabovi? Jestliže může ukončit utrpení našich nemocných a zraněných rychleji než Ngai, měli bychom zvážit, zda její nabídku nepřijmeme."

"Jestli ji přijmete," řekl jsem, "brzy se po vás bude chtít, abyste přijali jejich boha a jejich vědu, jejich šaty a jejich zvyky."

"Jejich věda stvořila Kirinyagu a dopravila nás sem," namítl Ngobe. "Co na ní může být špatného, když umožnila Kirinyagu?"

"Je dobrá pro Evropany," řekl jsem, "protože je součástí jejich kultury. Ale my nesmíme zapomenout, proč jsme vlastně na Kirinyagu přišli: abychom vytvořili kikujský svět a obnovili kikujskou kulturu."

"Musíme si to dobře promyslet," prohlásil Koinnage. "Po léta jsme věřili, že celá evropská kultura je špatná, protože jsme o ní nic nevěděli. Ale teď jsme byli svědky toho, že pouhá žena dokáže léčit naše nemoci rychleji než Ngai, a nastal čas všechno znovu uvážit."

"Kdyby její kouzlo dokázalo vyléčit mou seschlou paži, když jsem byl ještě chlapec," řekl Ngobe, "co by na tom bylo špatného?"

"Bylo by to proti Ngaiově vůli," odpověděl jsem.

"Copak Ngai neřídí vesmír?" otázal se.

"Ty víš, že ano," řekl jsem.

"Pak se nic nemůže stát, aniž si to nepřeje, a pokud by mne vyléčila, nebylo by to proti Jeho vůli."

Zavrtěl jsem hlavou. "Nechápeš."

"Snažíme se pochopit," odpověděl Koinnage. "Pouč nás."

Evropané mají mnoho divů a ty vás budou svádět, jako to dělají teď... ale jestliže přijmete jen jednu evropskou věc, brzy budete toužit po všech. Koinnage, jejich náboženství dovoluje mužům mít pouze jednu ženu. Se kterými dvěma se rozvedeš?"

Obrátil jsem se k ostatním. "Ngobe, Kimantiho pošlou do školy, kde ho naučí číst a psát. Ale jelikož my písmo nemáme, bude se učit psát jen evropsky a bude číst pouze o evropských věcech a o Evropanech a brzy se sám stane Evropanem."

Procházel jsem mezi staršími a každému z nich jsem nabídl nějaký příklad: "Karenjo, když prokážeš službu Tabarimu, budeš očekávat, že ti za to dá slepici, kozu nebo možná i krávu - přijde na to, jak velká ta služba bude. Ale Evropané ho přimějí, aby platil papírovými penězi, které se nedají jíst a které se nemohou rozmnožit a učinit člověka bohatým."

Takto jsem pokračoval od jednoho k druhému, nevynechal jsem ani jednoho staršího a trpělivě jsem jim vysvětloval, co všechno mohou ztratit, když Evropanům dovolí proniknout do naší společnosti.

"To všechno je jen jedna stránka věci," prohlásil Koinnage, když jsem skončil. "Na druhou stranu to znamená konec nemocem a utrpení, což rozhodně není málo. Koriba říkal, že když Evropany necháme, donutí nás změnit naše zvyklosti. Já říkám, že některé naše zvyklosti potřebují změnit. Jestliže je jejich bůh lepší léčitel než Ngai, co když by nám také mohl zaručit lepší počasí, plodnější dobytek nebo úrodnější půdu?"

"Ne!" zvolal jsem. "Ty jsi už možná zapomněl, proč jsme sem přišli, ale já ne. Nedostali jsme mandát k vytvoření evropské utopie, ale kikujské!"

"A vytvořili jsme ji?" otázal se Karenja ironicky.

"Každým dnem se jí blížíme," řekl jsem mu. "Já ji proměňuji ve skutečnost."

"Trpí v utopii děti?" trval na svém Karenja. "Vyrůstají v ní muži se seschlými rukama? Umírají ženy při porodu? Napadají v utopii hyeny pastýře?"

"To je záležitost rovnováhy," namítl jsem. "Neomezený růst by vedl jen k neomezenému hladu. Vy jste neviděli, kam až to došlo na Zemi, ale já ano."

Nakonec promluvil Jandara.

"Myslí lidé v utopii?" zeptal se mne.

"Samozřejmě, že ano," odpověděl jsem.

"A jestli myslí, jsou některé jejich myšlenky nové, jako jsou jiné staré?"

"Ano."

"Pak bychom možná měli čarodějníci dovolit, aby se postarala o naše nemoci a zranění," řekl. "Protože když Ngai ve své utopii dovolil nové myšlenky, určitě si uvědomoval, že povedou ke změnám. A jestliže změny nejsou špatné, možná, že je špatný stav bez změny, o který jsme usilovali." Vstal. "Můžete o té věci dál diskutovat. Pokud jde o mne, po léta trpím bolestmi v kloubech a Ngai mne vyléčit nedokázal. Vyjdu na Koribův kopec a zjistím, jestli by mne bolesti nezbavil bůh Evropanů."

S tím prošel kolem mne a ven z bomy.

Byl jsem připraven přit se o svou věc třeba celou noc, když to bude třeba, ale Koinnage se ke mně otočil zády - ke mně, svému mundumugovi! - a odnesl svého syna zpět do Kibiny chýše. To bylo znamení, že schůze skončila, a starší se začali rozcházet, aniž se mi někdo z nich odvážil pohlédnout do obličeje.

Když jsem přišel k úpatí svého kopce, shromáždilo se tam více než deset vesničanů. Prošel jsem kolem nich a o chvíli později jsem dorazil do své bomy.

Jandara tam ještě byl. Joyce Witherspoonová mu dala injekci a viděl jsem, že mu podává malou skleničku pilulek.

"Kdo vám dovolil léčit Kikuje?" otázal jsem se jí anglicky.

"Nenabízela jsem jim svoje služby," odpověděla. "Ale jsem lékařka a nemohu jim svou pomoc odmítnout."

"Tak to udělám já," řekl jsem a obrátil jsem se k vesničanům dole. "Sem nahoru nesmíte!" přikázal jsem jim přísně.

"Vraťte se do svých shamb."

Všichni dospělí znervózněli, ale zůstali, kde byli, zatímco jeden malý chlapec vyrazil nahoru na kopec.

"Tvůj mundumugu ti sem zakázal přijít!" řekl jsem. "Ngai tě za tvou neposlušnost potrestá!"

"Bůh Evropanů je mladý a silný," odpověděl chlapec. "Ochrání mne před ním."

Teprve teď jsem si všiml, že ten hoch byl Kimanti.

"Zůstaň, kde jsi - varoval jsem tě!" křikl jsem.

Kimanti potěžkal svůj dřevěný oštěp. "Ngai mi neublíží," řekl sebevědomě. "Když se o to pokusí, zabiju Ho tímhle."

Prošel kolem mě a přistoupit k Joyce Witherspoonové.

"Poranil jsem si nohu na kameni," řekl jí. "Jestli mě tvůj bůh vyléčí, obětuju mu kozu."

Nerozuměla mu ani slovo, ale když jí ukázal svou nohu, začala mu ji léčit.

Sešel z kopce, aniž mu Ngai ublížil, a když se druhého dne probudil živý a vyléčený, zpráva o tom se roznesla vesnicí a brzy se pod mým kopcem shromáždila nekonečná řada nemocných a chromých, kteří čekali, až na své kikujské nemoci dostanou evropský lék.

Znovu jsem jim přikázal, aby se rozešli. Tentokrát se zdálo, že mě vůbec neslyší. Prostě zůstali stát ve frontě a ani se se mnou nepřeli jako Kimanti, nedávati prostě najevo, že tam jsem, a trpělivě čekali, až na ně dojde řada a bude je léčit evropská čarodějka.

Myslel jsem, že když odletí, všechno se vrátí do svých kolejí, lidé se zase začnou bát Ngaie a budou svému mundumugovi prokazovat náležitou úctu - ale nestalo se tak. Vesničané sice dál vykonávali každodenní práce, pěstovali úrodu a starali se o svůj dobytek... ale už za mnou nepřicházeli se svými problémy, jako to dělali v minulosti. Zprvu jsme si myslel, že přišlo jedno z těch vzácných období, v němž nebyl žádný z vesničanů nemocný ani raněný, ale pak jsem jednoho dne uviděl Šanaku, jak kráčí savanou. Jelikož ze své shamby vycházel jen zřídka a nikdy neopouštěl vesnici, byl jsem zvědavý, kam míří, a rozhodl jsem se ho sledovat. Více než půl hodiny šel na západ a nakonec dorazil na kosmodrom v Přístavu.

"Co se děje?" zeptal jsem se ho, když jsem ho konečně dohonil.

Otevřel ústa, aby mi předvedl vážný absces nad jedním ze svých zubů. "Mám velké bolesti," odpověděl. "Už tři dny nemohu jíst."

"Proč jsi za mnou nepřišel?" otázal jsem se.

"Bůh Evropanů porazil Ngaie," odpověděla Šanaka. "On mi nepomůže."

"Pomůže," ujistil jsem ho.

Šanaka zavrtěl hlavou a bolestí přitom zamrkal. "Jsi starý muž a Ngai je starý bůh. Oba jste ztratili svou moc," řekl nešťastně. "Přál bych si, aby tomu bylo jinak, ale není."

"A proto, že jsi ztratil víru v Ngaie, utíkáš od svých žen a dětí?" zeptal jsem se.

"Ne," odpověděl. "Požádám jen loď Údržby, aby mne dopravila k evropskému mundumugovi, a až mě vyléčí, vrátím se domů."

"Já tě vyléčím," řekl jsem.

Chvilí se na mě díval. "Byla doba, kdy bys mne mohl vyléčit," řekl nakonec. "Ale ta doba už minula. Jdu k evropskému mundumugovi."

"Když to uděláš," řekl jsem přísně, "už nikdy mě nebudeš moci požádat o pomoc."

Pokrčil rameny. "Neměl jsem to v úmyslu," odpověděl a nebyla v tom hořkost ani zloba.

Šanaka se vrátil o den později a jeho ústa byla vyléčená.

Zastavil jsem se u jeho bomby, abych se podíval, jak se cítí, protože jsem zůstal mundumugem, ať už o mé služby stáli nebo ne, a když jsem procházel poli jeho shamby, všiml jsem si, že má dva nové strašáky, dárek od Evropanů. Strašáci měli mechanické ruce, kterými ustavičně tleskali, a otáčeli se, takže se nedívali jen jediným směrem.

"Jambo, Koribo," přivítal mě. Pak si všiml, že se dívám na jeho strašáky a dodal: "Nejsou skvělí?"

"Ponechám si svůj soud, až zjistím, jak dlouho budou fungovat," odpověděl jsem. "Čím více má věc pohyblivých částí, tím snadněji se pokazí."

Podíval se na mě a v jeho pohledu jsem dokázal vyčíst pouze soucit. "Vytvořil je bůh Údržby," řekl. "Vydrží věčně."

"Nebo dokud jim nedojdou baterie," řekl jsem, ale Šanaka nemohl vědět, o čem mluvím, takže moje ironie vyzněla naprázdno. "Co tvoje ústa?"

"Cítím se mnohem lépe," odpověděl. "Nejprve mi do nich vbodli kouzelný trn, aby mě zbavili bolesti, a pak vyřízli zlého ducha, který se v mých ústech usadil." Odmlčel se. "Mají velice mocného boha, Koribo."

"Vrátil ses na Kirinyagu," řekl jsem příkře. "Dávej si pozor na to, jak se rouháš."

"Já se nerouhám," opáčil. "Mluvím pravdu."

"Předpokládám, že teď po mně budeš chtít, abych požehnal evropským strašákům," řekl jsem s neskrývaným sarkasmem.

Pokrčil rameny. "Jestli ti to udělá radost," řekl.

"Jestli mně to udělá radost?" zopakoval jsem vztekle.

"Ano," odpověděl nenuceně. "Ti strašáci jsou evropanští a určitě nepotřebují tvoje požehnání, ale když se pak budeš cítit lépe..."

Často jsem uvažoval, co by se stalo, kdyby se vesničané z nějakého důvodu přestali bát svého mundumuga. Nikdy jsem však nepomyslel, jaké by to bylo, kdyby ho pouze snášeli.

Stále více vesničanů odcházelo do ošetrovny Údržby a každý z nich se vrátil s nějakým dárkem od Evropanů: většinou to byly nejružnější hračky k šetření času. Západní vynálezy. Vynálezy, které ničí kulturu.

Znovu a znovu jsem docházel do vesnice a vysvětloval jsem jim, proč je nutné takové věci odmítat. Každý den jsem

rozmlouval s radou starších a připomínal jsem jim, proč jsme přišli na Kirinyagu - ale většina z původních osadníků už byla mrtvá a další generace, ta, z níž se teď stali starší, Keňu nepamatovala. Naopak někteří z nich, kteří mluvili s lidmi z Údržby, teď byli přesvědčeni, že spíše než Kirinyaga je utopií Keňa, kde se každý dosyta nají, o jeho nemoci je dobře postaráno a kde pole nestrádají suchem.

Byli velice zdvořilí, trpělivě mi naslouchali a pak se hned vraceli k tomu, co dělali nebo o čem hovořili předtím, než jsem přišel. Připomínal jsem jim časy, kdy jsem je já jediný zachránil před nimi samými, ale oni o to nedbali; naopak, jeden nebo dva ze starších mě dokonce nařkli, že jsem nějakým záhadným způsobem brzdil růst Kirinyagy.

"Úkolem Kirinyagy není růst!" přel jsem se s nimi. "Když dosáhnete utopie, nezhodíte ji a neřeknete si: 'Tak, a jaké změny uděláme zítra?'"

"Když nerosteš, stagnuješ," odpověděl Karenja.

"Ale my rosteme šířením," namítl jsem. "Máme celý svět, který můžeme zalidnit."

"To není růst, ale rozmnožování," opáčil. "Odvedl jsi dobrou práci, Koribo, protože zpočátku jsme opravdu především potřebovali řád a jasný cíl... ale tvůj úkol už skončil. Teď, když jsme se zde zabydleli, je na nás, abychom rozhodli, jaký způsob života si zvolíme."

"Už jsme se rozhodli, jak budeme žít!" namítl jsem vztekle. "Proto jsme sem přece přišli."

"Tedy jsem byl ještě kehee," řekl Karenja. "Nikdo se mě neptal. A já jsme se neptal svého syna, který se tady narodil."

"Kirinyaga byla stvořena, aby se stala kikujskou utopií," řekl jsem. "Tento cíl je základem naší smlouvy. Nemůžeme ho změnit."

"Nikdo netvrdí, že nechceme žít v utopii, Koribo," vložil se do našeho hovoru Šanaka. "Ale čas, kdy jen ty jediný jsi rozhodoval, jak má taková utopie vypadat, už minul."

"To bylo jasně dané."

"Tebou," řekl Šanaka. "Někteří z nás si utopii představují jinak."

"Ty jsi jedním z původních zakladatelů Kirinyagy," obvinil jsem ho. "Proč jsi takhle nemluvil dřív?"

"Mnohokrát jsem chtěl," přiznal se Šanaka. "Ale bál jsem se."

"Čeho ses bál?"

"Ngaie. Nebo tebe."

"To je totéž," zabručel Karenja.

"Ale teď, když byl Ngai v boji s bohem Údržby poražen, už se mluvit nebojím," pokračoval Šanaka. "Proč bych měl trpět bolestí zubů? Co bylo bezbožného nebo rouhavého na zákroku evropské čarodějky, která mě vyléčila? Proč by měla moje žena, která je stejně stará jako já a léty nošení vody má záda shrbená, vodu dál nosit, když na to mají Evropané stroje?"

"Proč vůbec žiješ na Kirinyaze, když to vidíš takhle?" opáčil jsem hoře.

"Protože jsem pracoval stejně tvrdě jako ty, abych z ní udělal domov Kikujů!" odsekl. "A nevidím důvod, proč bych měl odsud odejít jen proto, že moje představa o utopii není stejná jako tvoje. Proč ty neodejdeš, Koribo?"

"Protože jsem byl pověřen vytvořit naši utopii a ještě jsem neskončil," odpověděl jsem. "Vlastně mi to falešní Kikujové jako ty velice ztěžují."

Šanaka vstal a rozhlédl se po starších.

"Jsem falešný Kikuju jen proto, že chci, aby můj vnuk uměl číst?" zeptal se. "Nebo že chci své ženě ulehčit práci? Nebo protože nemíním snášet fyzickou bolest, které se mohu snadno zbavit?"

"Ne!" zvolali starší jednohlasně.

"Dávejte si pozor," varoval jsem je. "Protože jestli on není falešný Kikuju, pak všichni říkáte, že jím jsem já."

"Ne, Koribo," řekl Koinnaga a vstal. "Nejsi falešný Kikuju." Odmlčel se. "Ale jsi Kikuju, který se mýlí. Tvoje dny - a moje také - už pominuly. Možná, že jsme na prchavý okamžik dosáhli utopie - ale ten okamžik už je pryč a nové okamžiky a hodiny vyžadují novou utopii." Pak se na mne Koinnaga, který na mě v minulosti tolikrát hleděl se strachem, podíval a v očích měl jenom soucit. "Byl to náš sen, Koribo, ale ne jejich - a jestli můžeme trochu ovlivnit dnešek, zítek už určitě bude patřit jim."

"Tohle nebudu poslouchat!" řekl jsem. "Nemůžete předefinovat utopii jen proto, že se vám to teď hodí. Přestěhovali jsme se sem, aby naše víra a tradice zůstaly čisté, abychom se nestali tím, čím se stalo tolik Kikujů v Keni. Nedovolím, aby z nás byli černí Evropané!"

"Něčím jsem se stal," řekl Šanaka. "Možná byl kdysi v minulosti okamžik, kdy jsi měl dojem, že jsme dokonalí Kikujové - ale ten okamžik už dávno pominul. Aby vydržel, nesměl by nikdo z nás mít žádné nové myšlenky, nesměl by vidět svět jiným způsobem. Stali by se z nás strašáci, kterým každé ráno žehnáš."

Zavládlo dlouhé ticho. Nakonec jsem řekl: "Tento svět mi láme srdce. Tak těžce jsem ho utvářel podle našich představ a podívejte se, co se z něj stalo. Co se z vás stalo."

"Změnu můžeš nařídít, Koribo," řekl Šanaka, "ale nemůžeš jí zabránit, a proto ti Kirinyaga vždycky bude lámat srdce."

"Půjdu do své bomy a budu přemýšlet," řekl jsem.

"Kwaheri, Koribo," řekl Koinnaga. Sbohem, Koribo. Znělo to konečně.

Mnoho dní jsem strávil sám na svém kopci, hleděl jsem přes klikatící se řeku k savaně a přemýšlel jsem. Byl jsem zrazen lidmi, které jsem se snažil vést, světem, který jsem se pokoušel stvořit. Cítil jsem, že jsem musel nějak rozzlobit Ngaie, a čekal jsem, kdy mne usmrtí. Byl jsem připraven zemřít, dokonce ochoten... ale neumíral jsem, protože bohové čerpají svou sílu z těch, kdo je uctívají, a Ngai teď byl tak slabý, že nedokázal zabít ani slabého starce, jako jsem já. Nakonec jsem se rozhodl, že naposledy sejdu mezi svůj lid, abych se podíval, jestli někdo z nich přece jen neodvrhl

lákadla Evropanů a nevrátil se ke kikujskému způsobu života.

Cestu lemovali mechaničtí strašáci. Jediný rozumný způsob, jak požehnat jim, bylo vyměnit jim baterie. U řeky jsem uviděl několik žen, jak perou šaty, ale místo aby do látky tloukly kameny, drhly je na nějakých umělých prknech, zjevně k tomu účelu vyrobených.

Náhle jsem za sebou uslyšel zazvonění, polekaně jsem uskočil, zavravoral jsem a svalil jsem se do houští. Když jsem se trochu vzpamatoval, zjistil jsem, že mne málem přejelo kolo.

"Omlouvám se, Koribo," řekl mi jezdec, ze kterého se vyklubal mladý Kimanti. "Myslel jsem, že mě slyšíš přijíždět."

Opatrně mi pomohl na nohy.

"Moje uši už slyšely mnoho věcí," řekl jsem. "Křik orla, mečení kozy, chechot hyeny, pláč nově narozeného dítěte. Ale nikdy nebyly připraveny slyšet zvuk umělých kol sjíždějících z prašného kopce."

"Je to mnohem rychlejší a snadnější než chůze," odpověděl. "Míříš někam? Rád tě tam odvezu."

Nejspíš to bylo to kolo, co mě přimělo definitivně se rozhodnout. "Ano," odpověděl jsem. "Mířím někam a ne, nepojezu na kole."

"Tak půjdu s tebou," rozhodl se. "Kam jdeš?"

"Do Přístavu," řekl jsem.

"Aha," usmál se. "Taky od Údržby něco potřebuješ. Co tě bolí?"

Dotkl jsem se levé strany hrudi. "Bolí mě tady - a jediné, co po Údržbě chci, je, aby mne dopravila co nejdále od toho, co mou bolest způsobilo."

"Opouštíš Kirinyagu?"

"Opouštím to, co se z Kirinyagy stalo," odpověděl jsem.

"Kam půjdeš?" zeptal se. "Co budeš dělat?"

"Půjdu jinam a budu dělat jiné věci," řekl jsem neurčitě, protože kam má vlastně nezaměstnaný mundumugu jít?

"Budeš nám chybět, Koribo," řekl Kimanti.

"To sotva."

"Budeš," prohlásil upřímně. "Až budeme svým dětem vyprávět o Kirinyaze, nebudeš zapomenut." Odmlčel se. "Je pravda, že ses mýlil, ale potřebovali jsme tě."

"Takto na mne budete vzpomínat?" opáčil jsem. "Jako na nutné zlo?"

"Neřekl jsem, že jsi byl zlý, jen že ses mýlil."

Těch několik mil jsme ušli mlčky a nakonec jsme dorazili do Přístavu.

"Jestli chceš, počkám tady s tebou," nabídl se Kimanti.

"Raději bych zůstal sám," řekl jsem.

Pokrčil rameny. "Jak si přeješ. Kwaheri, Koribo."

"Kwaheri," odpověděl jsem.

Když odešel, rozhlédl jsem se po savaně a řece, pakoních a zebrách, orlech a čápech marabu a snažil jsem se to vše uložit si navždy do vzpomínek.

"Je mi to líto, Ngai," řekl jsem nakonec. "Dělal jsem, co jsem mohl, ale nakonec jsem tě stejně zklamal."

Kosmická loď, která mne měla odvézt z Kirinyagy, se objevila na obloze.

"Buď k nim shovívavý, Ngai," řekl jsem, zatímco se loď blížila k přistávací ploše. "Nejsou první z Tvých lidí, které Evropané očarovali."

A jak loď dosedla na zem, zdálo se mi, že mi v uších zazněl hlas: Byl jsi mým nejvěrnějším služebníkem, Koribo, a proto se budu řídit tvou radou. Skutečně si přeješ, abych k nim byl shovívavý?

Naposledy jsem se podíval směrem k vesnici, k té vesnici, která se mě kdysi bála a uctívala Ngaie a která se zaprodala jako nějaká děvka bohu Evropanů.

"Ne," řekl jsem pevně.

"To říkáte mně?" zeptal se mě pilot a já jsem si uvědomil, že průlez je otevřený a loď čeká na mne.

"Ne," opáčil jsem.

Rozhlédl se. "Nikoho jiného tady nevidím."

"Je velice starý a velice unavený," řekl jsem. "Ale je tady."

Nastoupil jsem do lodi a už jsem se neohlédl.

Epilog

ZEMĚ NÓD

(srpen-září 2137)

Před mnoha a mnoha lety žil kikujský bojovník, který odešel ze své vesnice a vydal se hledat dobrodružství. Ozbrojen pouze oštěpem zabil mocného lva i lstivého levharta. Pak jednoho dne narazil na slona. Uvědomil jsi, že proti takovému obru je jeho oštěp bezmocný, ale než mu mohl ustoupit z cesty a schovat se, slon na něj zaútočil.

Bojovníkovou jedinou nadějí byl božský zásah, a proto prosil Ngaie, aby se nad ním slitoval a odstranil ho slonovi z cesty.

Ale Ngai neodpověděl a slon popadl bojovníka chobotem, zvedl ho vysoko do vzduchu a mrštil jím na vzdálený trnitý strom. Muž měl sice kůži ošklivě poškrábanou, ale na druhé straně byl teď v bezpečí, protože větev, na které skončil, byla dobrých šest metrů nad zemí.

Když se ujistil, že slon odešel a už se nevrátí, slezl ze stromu. Potom se vrátil domů a vystoupil na svatou horu, aby oslovil Ngaie.

"Co ode mne chceš?" zeptal se ho Ngai, když bojovník dorazil na vrchol.
"Chci vědět, proč jsi mě nezachránil," zeptal se bojovník vztekle. "Celý život jsem ti sloužil a uctíval jsem tě. Copak jsi neslyšel, jak jsem tě žádal o pomoc?"
"Slyšel jsem tě," odpověděl Ngai.
"Tak proč jsi mi nepomohl?" otázal se bojovník, "To už jsi tak bezmocný, že jsi mne nedokázal najít?"
"Po všech těch letech stále nerozumíš," řekl Ngai ostře. "To ty musíš hledat mě."

Můj syn Edward si mne krátce po půlnoci vyzvedl na policejní stanici v Biasharské ulici. Elegantní britský vůz, do kterého jsme nastupovali, se vznášel několik palců nad zemí a jeho řidič pak zamířil zpátky do svého domu v Ngong Hills.

"Už to začíná být únavné," řekl, když zapojil třípytíovou osobní bariéru, která znemožňovala odposlech. Pokoušel se zachovat důstojný klid, ale věděl jsem, že uvnitř soptí vzteky.

"Člověk by si mýsl, že je to unaví," souhlasil jsem.

"Musíme si vážně promluvit," řekl. Jsi zpátky pouhé dva měsíce a tohle už je po čtvrté, co tě musím tahat z vězení."

"Neporušil jsem žádný kikujský zákon," odpověděl jsem klidně, zatímco jsme cestou k luxusnímu předměstí projížděli zlověstně temnými slumy Nairobi.

"Porušil jsi zákony Keni," opáčil. "A ať se ti to líbí nebo ne, v Keni teď žiješ. Já jsem vládní zaměstnanec a nemůžeš mi ustavičně dělat ostudu!" Odmlčel se, pokoušel se ovládnout svůj vztek. "Jen se na sebe podívej! Nabídl jsem se, že ti koupím nové šaty. Proč musíš nosit ten starý ohyzdný kikoi? Páchne ještě hůř, než vypadá."

"Teď už je i zákon proti tomu, aby lidé chodili oblečení jako Kikujové?" zeptal jsem se ho.

"Ne," odsekl a začal se věnovat miniaturnímu baru, který se vynořil z podlahy. Nalil si pítí. "Ale je zákon proti výtržnostem v restauracích."

"Za to jídlo jsem zaplatil," poznamenal jsem, když jsme zabočili na Langata Road vedoucí k předměstí. "Kešským šilinky, které jsi mi dal."

"To ti ještě nedává právo házet jídlem o zeď jen proto, že nebylo připraveno podle tvé chuti." Z očí mu sršely blesky a stěžel se ovládal. "Pokaždé je to horší. Kdybych nebyl, kdo jsem, strávil bys noc ve vězení. A musím zaplatit za škody, které jsi způsobil."

"Byl to oryx," vysvětlil jsem mu. "A Kikujové nejedí divoce žijící zvířata."

"Nebyl to oryx," řekl, postavil sklenici a zapálil si bezdýmou cigaretu. "Poslední oryx umřel v jedné německé zoologické zahradě rok poté, co jsi odletěl na Kirinyagu. Byl to modifikovaný sójový výrobek geneticky přizpůsobený, aby chutnal jako oryx." Odmlčel se a pak si zhluboka povzdechl. "Když sis myslel, že je to oryx, proč sis to objednal?"

"Číšník řekl, že je to řízek. Předpokládal jsem, že bude hovězí."

"Tohle musí skončit," řekl Edward. "Jsme dospělí lidé. Copak se nemůžeme domluvit?" Dlouho se na mě mlčky díval.

"Dokážu jednat s rozumným člověkem, který se mnou nesusouhlasí. To dělám ve své práci každý den. Ale neumím si poradit s fanatikem."

"Já jsem rozumný člověk," řekl jsem.

"Opravdu?" opáčil. "Včera jsi synovci mé ženy ukázal, jak se dělá zkouška pravdomluvnosti githani, a on svému bratru málem spálil jazyk."

"Jeho bratr lhal," odpověděl jsem klidně. "Ten, kdo lže, musí čelit doruda rozžhavenému železu se suchými ústy, zatímco ten, kdo se nemá čeho bát, má na jazyku dost vlhkosti, aby se nespálil."

"Zkus vysvětlit sedmiletému chlapci, že se nemá čeho bát, když se k němu blíží sadistický starší bratr vyzbrojený rozžhaveným nožem!" odsekl můj syn.

Hlídač v uniformě nás s kývnutím pustil na soukromou cestu vedoucí k domu mého syna, a když jsme dorazili k příjezdové cestě, zastavil řidič před silovým polem. To nás identifikovalo a vypnulo se na tak dlouho, abychom jím mohli projet. Krátce na to jsme zastavili u dveří.

Edward vystoupil z vozu a zamířil ke své rezidenci a já jsem ho následoval. Zatínal pěsti, jak se snažil tlumit svůj hněv.

"Svolil jsem s tím, že budeš bydlet u nás, protože jsi starý muž vyhnaný ze svého světa."

"Opustil jsem Kirinyagu na základě vlastního rozhodnutí," přerušil jsem ho klidně.

"To je jedno, proč jsi odtamtud odešel," řekl můj syn. "Důležité je, že teď jsi tady. Jsi velice starý muž. Dlouho jsi na Zemi nežil. Všichni tví přátelé jsou mrtví. Moje máma je mrtvá. Jsem tvůj syn a postarám se o tebe, ale musíš mi v tom vyjít vstříc."

"Já se snažím," řekl jsem.

"Pochybuji."

"Snažím," zopakoval jsem. "Tvůj vlastní syn to chápe, i když ty možná ne."

"Můj vlastní syn se teď potřebuje vypořádat s mým rozvodem a novým manželstvím. To poslední, co mu prospěje, je děda, který mu vypráví potrhle historky o nějaké kikujské utopii."

"Nepovedené utopii," opravil jsem ho. "Neposlouchali mne, a tak se z ní brzy stane druhá Keňa."

"A co je na tom špatného?" zeptal se Edward. "Keňa je můj domov a já jsem na to hrdý." Odmlčel se a dlouze se na mě zadíval. "A teď je to už zase i tvůj domov. Měl bys o ní mluvit s větší úctou."

"Žil jsem v Keni mnoho let předtím, než jsem emigroval na Kirinyagu," řekl jsem. "Teď tady žiji zase. Nic se tady nezměnilo."

"To není pravda," namítl můj syn. "Vybuďovali jsme dopravní systém pod Nairobi a ve Watamu na pobřeží je nový kosmodrom. Zavřeli jsme jaderné elektrárny; využíváme teď výhradně termální energii čerpanou zpod Rift Valley."

Vlastně," dodal s pýchou, se kterou vždycky mluvil o úspěších své nové ženy, "hodně se na tom podílela Susan."
"Nerozumíš mi, Edwarde," odpověděl jsem. "Keňa se nezměnila v tom, že se stále opičí po Evropě, místo aby se vrátila ke svým tradicím."

Bezpečnostní systém nás identifikoval a otevřel nám dům. Prošli jsme vstupní halou kolem širokého, točitého schodiště, které vedlo do ložnicového křídla. Čekali na nás sluhové a komorník vzal Edwardovi kabát. Pak jsme vešli do druhé haly a ateliéru, místností naplněných antickými sochami, francouzskými obrazy a řadami nádherně vázaných britských knih. Konečně jsme dorazili do Edwardovy pracovny, kde se můj syn otočil a řekl komorníkovi:

"Nech nás o samotě."

Komorník zmizel jako by byl pouhý hologram.

"Kde je Susan?" zeptal jsem se, protože jsem svou snachu nikde neviděl.

"Když nám zavolali, že už tě zase zavřeli, byli jsme na večírku v novém domě kamerunského velvyslance," odpověděl.

"Vytrhl jsi nás z příjemné partičky bridge. Řekl bych, že je teď ve vaně nebo v posteli a proklíná tě."

Chtěl jsem poznamenat, že proklínat mne ve jménu evropského boha nemá smysl, ale rozhodl jsem se, že tohle můj syn zrovna teď slyšet netouží, a tak jsem si to nechal pro sebe. Když jsem se rozhlédl po svém okolí, napadlo mě, že nejenže je evropské všechno Edwardovo zařízení, ale i sám dům, který se skládá z mnoha čtverhranných místností, přestože všichni Kikujové vědí - nebo by měli vědět - že se v koutech ukrývají démoni, a jediný správný tvar pro dům je proto okrouhlý.

Edward přistoupil ke stolu, zapnul počítač, přečetl si zprávy a pak se otočil ke mně.

"Další vzkaz ze sociálního úřadu," oznámil. "Chtějí se s tebou setkat příští úterý v poledne."

"Už jsem jim řekl, že jejich peníze nepřijmu," řekl jsem. "Nic jsem pro ně neudělal."

Edward nasadil učitelský výraz. "My už nejsme chudá země," prohlásil. "Pyšníme se tím, že nikdo, kdo je starý nebo nemocný, nemusí hladovět."

"Nebudu hladovět, až mi restaurace přestanou vnucovat maso nečistých zvířat."

"Úřadu jde jen o to, aby ses pro mne nestal finančním břemenem," odpověděl Edward, který se nechtěl nechat odvést od tématu.

"Jsi můj syn," řekl jsem. "Vychovával jsem tě, živil a ochraňoval, když jsi byl malý. Nyní jsem starý a ty uděláš totéž pro mne. To je naše tradice."

"A tradicí naší vlády je poskytnout záchranou finanční síť rodinám, které podporují své staré členy," odsekl a já jsem pochopil, že všechno, co v něm bylo kikujské, je už pryč a stal se z něj naprostý Keňan."

"Jsi přece bohatý muž," poukázal jsem. "Jejich peníze nepotřebuješ."

"Platím daně," řekl a zapálil si další bezdýmou cigaretu, aby zakryl rozpaky. "Bylo by pošetilé odmítat něco, co ti po právu patří. Můžeš žít ještě velice dlouho. Máme na ty peníze nárok."

"Je nečestné přijmout něco, co nepotřebuješ," odpověděl jsem. "Řekni jim, ať nám dají pokoj."

Předklonil se; napůl seděl na svém stole. "Neudělají to, ani když jim řeknu."

"Musí to být Wakambové nebo Masajové," opáčil jsem a ani jsem se nesnažil skrýt své opovržení.

"Jsou Keňané," odpověděl. "Stejně jako ty a já."

"Ano," přisvědčil jsem. Náhle jsem cítil tíhu svých let. "Ano, musím se snažit si to zapamatovat."

"Ušetříš mi spoustu cest na policejní stanici, když se ti to podaří," řekl můj syn.

Přikývl jsem a odešel jsem do svého pokoje. Měl jsem tam postel a matraci, ale po všech těch letech života v chýši na Kirinyaze jsem už v posteli nedokázal spát, a tak jsem si každou noc vzal příkrývku a lehl jsem si na zem.

Ale dnes spánek nepřicházel, protože jsem stále musel přemýšlet o posledních dvou měsících. Všechno, co jsem viděl, všechno, co jsem slyšel, mne znovu přesvědčovalo, proč jsem kdysi odešel z Keni a proč jsem tak usilovně bojoval o smlouvu na Kirinyagu.

Převalil jsem se na bok, hlavu jsem si podepřel rukou a vyhlédl jsem z okna. Na jasném, bezmračném nebi zářily stovky hvězd. Pokusil jsem se uhodnout, která z nich je Kirinyaga. Byl jsem mundumugu - šaman - který si vzal za úkol vytvořit naši kikujskou utopii.

"Sloužil jsem ti mnohem nesobečtěji než kdokoliv jiný," zašeptal jsem s pohledem upřeným na míhotající se, chladné hvězdy, "a ty jsi mě zradila. A co je ještě horší, zradila jsi Ngaie. Ani On ani já už tě nikdy nevyhledáme."

Položil jsem si hlavu na zem, odvrátil jsem se od okna a zavřel jsem oči, odhodlaný už nikdy se nepodívat na nebe.

Ráno do mého pokoje přišel můj syn.

"Zase jsi spal na zemi," poznamenal.

"Teď už vydali zákon i proti tomu?" otázal jsem se.

Zhluboka si povzdechl. "Spi si, jak chceš."

Zadíval jsem se na něj. "Vypadáš velice impozantně..." začal jsem.

"Díky."

"...ve svých evropských šatech," dokončil jsem větu.

"Mám dnes důležitou schůzku s ministrem financí," Podíval se na hodinky. "Vlastně už musím jít, jinak přijdu pozdě."

Rozpačitě se odmlčel. "Uvažoval jsi o tom, o čem jsme spolu včera hovořili?"

"Hovořili jsme o mnoha věcech," odpověděl jsem.

"Myslím tu kikujskou vesnici pro duchodce."

"Žil jsem ve vesnici," řekl jsem. "A tohle žádná vesnice není. Je to dvacetiposchodová věž z oceli a skla, postavená jako vězení pro staré."

"Tohle už jsme probírali," odpověděl můj syn. "Najdeš si tam nové přátele."

"Mám nového přítele," odpověděl jsem. "Dnes večer ho navštívím."
"Výborně," řekl. "Možná, že ti pomůže vyhnout se malérům."

Do velkého laboratorního komplexu ze skla a titanu jsem dorazil krátce před půlnocí. Noc byla chladná a od jihu foukal lehký vánek. Měsíc se schoval za mraky a najít ve tmě boční bránu nebylo snadné. Nakonec se mi to však podařilo a Kamau na mne už čekal. Deaktivoval malou část elektronické bariéry, abych mohl projít dovnitř.

"Jambo, mzee," řekl. Zdravím tě, moudrý starče.

"Jambo, mzee," odpověděl jsem, protože byl skoro stejně starý jako já. "Přišel jsem se na vlastní oči přesvědčit, jestli jsi mluvil pravdu."

Přikývl a otočil se a já jsem ho následoval mezi vysoké, hranaté budovy, které se tyčily nad námi, vrhaly tajemné stíny na úzké průchody a měnily zvuky města, které k nám doléhaly zvenčí. Naše cesta byla spíše než běžnými, Evropany dovezenými keři lemována akáciemi a kapinicemi naklonovanými z několika posledních exemplářů. Tu a tam rostly solitérní trsy travin z dávno zmizelé savany.

"Je to zvláštní vidět tady v Keni tolik původní africké vegetace," poznamenal jsem. "Moje oči po ní touží od chvíle, kdy jsem se vrátil z Kirinyagy."

"Byl jsi ve světě, který jí byl zarostlý celý," odpověděl s nepotlačovanou závistí.

"Svět potřebuje víc než jen správnou vegetaci," řekl jsem. "Když se to vezme kolem a kolem, mezi Kirinyagou a Keňou není velký rozdíl. Obě se obrátily ke Ngaiovi zády."

Kamau se zastavil a ukázal k vysokým budovám ze skla, oceli a betonu, které úplně pokrývaly močál, od něž Nairobi dostalo jméno. "Nechápu, jak můžeš dát před Kirinyagou přednost tomuhle."

"Neříkám, že tomu dávám přednost," opáčil jsem. Všiml jsem si, že vrčení strojů začíná přehlušovat i všudypřítomné zvuky města.

"Takže ti Kirinyaga schází."

"Schází mi to, čím Kirinyaga mohla být. A pokud jde o tohle," dodal jsem a ukázal jsem na mrakodrapy kolem, "to jsou jen budovy."

"Jsou to evropské budovy," řekl hořce. "Postavili je lidé, kteří už nejsou Kikujové, Luové nebo Embuové, ale jen Keňané. Jsou plné koutů." Odmlčel se a já si v duchu řekl: Tolik se mi podobáš! Není divu, že jsi mě vyhledal, když jsem se vrátil do Keni. "Nairobi je domovem jedenácti milionů lidí," pokračoval. "Páchne tu kanalizace. Vzduch je znečištěný a některé dny je to zřetelně vidět. Lidé tady nosí evropské šaty a uctívají evropského boha. Jak ses pro tohle mohl obrátit zády k utopii?"

Pozvedl jsem ruce. "Mám jenom deset prstů."

Zamračil se. "Nerozumím."

"Vzpomínáš si na pohádku o tom holandském chlapci, jak ucpal hráz prstem?"

Kamau zavrtěl hlavou a opovrživě si odplivl na zem. "Neposlouchám evropské pohádky."

"Možná je to od tebe moudré," pochválil jsem ho. "Tak či tak, hráz tradicí, kterou jsem obehnal Kirinyagu, začala prosakovat. Prvních pár trhlín jsem snadno zacpal prsty, ale společnost se začala vyvíjet a brzy jich bylo mnoho, takže jsem neměl dost prstů, abych je ucpal všechny." Pokrčil jsem rameny. "Odešel jsem, než mě to stačilo spláchnout."

"Mají teď jiného mundumuga, který tě nahradil?" zeptal se.

"Řekli mi, že tam mají doktora, který léčí jejich nemoci, a křesťanského misionáře, který je učí uctívat boha Evropanů.

Také tam mají počítač a ten jim říká, jak mají zareagovat na jakoukoliv situaci která se naskytne," řekl jsem.

"Mundumuga už nepotřebují."

"Takže je Ngai opustil," prohlásil.

"Ne," opravil jsem ho. "Oni opustili Ngaie."

"Omlouvám se, mundumugu," řekl uctivě. "Samozřejmě máš pravdu."

Znovu vykročil a brzy jsem ucítil silný, čpavý pach, s jakým jsem se ještě nikdy nesetkal, ale který podráždil paměť ukrytou hluboko v mé duši.

"Už tam budeme," poznamenal Kamau.

Uslyšel jsem hluboký, dunivý zvuk, ne jako by řvala nějaká šelma, spíš vrčení mocného stroje.

"Je velice nervózní," pokračoval Kamau tichým, monotónním hlasem. "Nedělej žádné prudké pohyby. Už se pokusil zabít dva svoje denní ošetřovatele."

A pak jsme byli tam, zrovna když zpoza mraků vyšel měsíc a ozářil svými paprsky úžasné zvíře, které tu stálo přede mnou.

"Je skvělý," zašeptal jsem.

"Dokonalá replika," souhlasil Kamau. "Výška tři metry dvacet v kohoutku, váha sedm tun - a každý z jeho klů má přesně šedesát šest kilogramů."

Obrovské zvíře se na mne dívalo tetelícím se silovým polem, které ho obklopovalo, a větřilo v chladném vánku, jako by se snažilo zachytit můj pach.

"Pozoruhodné," řekl jsem.

"Víš, jak probíhá klonovací proces, že?" zeptal se Kamau.

"Vím, co je to klonování," odpověděl jsem. "O procesu jako takovém nevím nic bližšího."

"V tomto případě vzali nějaké buňky z jeho klů, které ležely více než dvě stě let v muzeu, vyrobili patřičný výživný roztok a tohle je výsledek: Ahmed z Marsabitu, jediný slon chráněný prezidentským dekretem, je opět naživu."

"Četl jsem, že kamkoliv se v Marsabitu hnul, pořád ho hlídali dva strážníci," řekl jsem. "Copak také ignorují tradici? Kromě tebe tady nikoho jiného nevidím. Kde je druhý hlídač?"

"Žádní hlídači nejsou. Celý komplex je chráněn důmyslným elektronickým bezpečnostním zařízením."

"Ty nejsi hlídač?" zeptal jsem se.

Podánilo se mu nedat najevo stud ve způsobu, jakým to řekl, ale z obličeje jej zapudit nedokázal; uviděl jsem ho i ve světle měsíce. "Jsem placený společník."

"Slona?"

"Ahmeda."

"Omlouvám se," řekl jsem.

"Všichni nemohou být mundumugy," odpověděl. "Když jsi v mém věku v kultuře, která uctívá mládí, musíš vzít, co ti nabízejí."

"Pravda," přisvědčil jsem. Podíval jsem se znovu na slona. "Zajímalo by mě, jestli si vzpomíná na svůj předchozí život. Nebo na dny, kdy byl největším tvorem na světě a Mount Marsabit bylo jeho království."

"O Marsabitu neví nic," odpověděl Kamau. "Ale ví, že něco není v pořádku. Ví, že se nenarodil, aby svůj život strávil na malém dvorku, obklopený tetelícím se silovým polem." Odmlčel se. "Někdy, pozdě v noci, se dívá na sever, zvedá chobot a žalostně troubí. Technici to považují za obtěžování. Obvykle mi řeknou, abych ho nakrmil, jako by jídlo dokázalo zahnat jeho smutek. Není to ani skutečné jídlo, ale něco, co vyvinuli v laboratořích."

"Nepatří sem," přisvědčil jsem.

"Já vím," řekl Kamau. "Ale to ty také ne, mzee. Měl by ses vrátit na Kirinyagu a žít, jak se sluší na Kikuje."

Zamračil jsem se. "Nikdo na Kirinyaze nežije, jak se sluší na Kikuje." Zhluboka jsem si povzdechl. "Myslím, že mundumugové už asi patří minulosti."

"To nemůže být pravda," namítl. "Kdo jiný může být strážcem našich tradic, vykladačem našich zákonů?"

"Naše tradice jsou stejné mrtvé jako jeho," řekl jsem a kývl jsem hlavou směrem k Ahmedovi. Pak jsem se obrátil zpátky ke Kamaovi. "Nevadilo by ti, kdybych ti položil jednu otázku?"

"Samozřejmě, že ne, mundumugu."

"Jsem rád, že jsi mě vyhledal, a moc rád si s tebou povídám od chvíle, kdy jsem se vrátil do Keni," řekl jsem mu. "Ale něco mě mate: když tolik dáš na kikujské tradice, proč jsme se neseznámili už při boji o naši domovinu? Proč jsi zůstal tady, když jsme emigrovali na Kirinyagu?"

Viděl jsem, že ho odpověď stojí hodně přemáhání. Nakonec to ze sebe dostal, ale zdálo se, jako by se přitom celý scvrkl.

"Bál jsem se," přiznal.

"Kosmické lodí?" zeptal jsem se.

"Ne."

"Tak co tě děsilo?"

Další vnitřní boj, pak odpověď: "Ty, mzee."

"Já?" zopakoval jsem udiveně.

"Vždycky sis byl sám sebou tak jistý," řekl. "Vždycky jsi byl takový dokonalý Kikuju. Měl jsem strach, že nebudu dost dobrý."

"To je směšné," prohlásil jsem.

"Opravdu?" opáčil. "Moje manželka byla katolička. Můj syn a dcera měli křesťanská jména. A já sám jsem vyrostl v evropanských šatech a zvycích." Odmlčel se. "Bál jsem se, že kdybych šel s tebou - a chtěl jsem, od té doby se neustále proklínám za svou zbabělost - začne se mi brzy stýskat po pohodlí a technice, které jsem nechal na Zemi, a že mě zapudíš." Hlavu měl svěšenou, vyhýbal se mému pohledu. "Nechtěl jsem se stát vyvržencem ve světě, který byl poslední nadějí mého lidu."

Jsi moudřejší, než jsem tušil, pomyslel jsem si. Nahlas jsem řekl milosrdnou lež: "Nebyl bys vyvrženec."

"Určitě?"

"Určitě," řekl jsem a položil jsem mu ruku na kostnaté rameno. "Vlastně bych si přál, abys tam byl a podpořil mě, když se přiblížil konec."

"K čemu by ti byla podpora starce?"

"Nejsi jen tak nějaký stařec," odpověděl jsem. "To, že jsi potomek Johnstona Kamaa, by mělo v radě starších velkou váhu."

"To byl další důvod, proč jsem se bál přijít," řekl, tentokrát už ne tak rozpačitě. "Jak jsem se mohl vyrovnat svému slavnému předkovi - každý přece ví, že se Johnstone Kamau stal Jomo Kenyattem, velkým Planoucím oštěpem Kikujů. Co bych byl já proti někomu takovému?"

"Víc, než si myslíš," ujistil jsem ho. "Vřelost tvé víry by se mi hodila."

"Určitě jsi měl podporu mnohých," namítl.

Zavrtěl jsem hlavou. "Opustil mne dokonce i můj učeň, který mne jednou měl nahradit; vlastně si myslím, že teď někde studuje na univerzitě. Nakonec mi lidé odmítli kázeň našich tradic a Ngaiovo učení pro divy a pohodlí Evropanů. Když si uvědomím, kolikrát už se to stalo tady v Africe, nejspíš by mě to nemělo překvapit." Zamyšleně jsem se podíval na slona. "Jsem stejný anachronismus jako Ahmed. Čas na nás na oba zapomněl."

"Ale Ngai ne."

"Ngai také, příteli," řekl jsem. "Naše dny pominuly. Už pro nás není místo, ani v Keni, ani na Kirinyaze, nikde."

Možná to způsobilo něco v mém hlase, nebo mi Ahmed nějakým tajemným způsobem porozuměl - tak či tak, přistoupil až těsně k silovému poli a zadíval se přímo na mne.

"Štěstí, že nás chrání to pole," poznamenal Kamau.

"On by mi neublížil," odpověděl jsem přesvědčeně.

"Ublížil lidem, na které neměl nejmenší důvod zaútočit."

"Ale ne mně," řekl jsem. "Sniž pole do výšky půl druhého metru."

"Ale..."

"Udělej, co jsem řekl," nařídil jsem mu.

"Ano, mundumugu," odpověděl nešťastně, přistoupil k malé ovládací skřínce a navolil kód.

Tetelení až do výše očí zmizelo. Natáhl jsem ruku a v příštím okamžiku mě Ahmed jemně pohladil koncem choboty po obličejí, přejel mi po těle, pak si zhluboka povzdychl a zůstal stát zlehka se kolébaje, jak přešlapoval z jedné nohy na druhou.

"Kdybych to neviděl na vlastní oči, nikdy bych tomu neuvěřil!" zvolal Kamau skoro nábožně.

"Copak všichni nejsme Ngaiova stvoření?" otázal jsem se.

"I Ahmed?" zeptal se Kamau.

"A kdo si myslíš, že ho stvořil?"

Pokrčil rameny, ale neodpověděl.

Zůstal jsem tam ještě několik minut a pozoroval jsem to velkolepé stvoření a pak Kamau vrátil silové pole do původní polohy.

Náhle se noční vzduch prudce ochladil, jak je v těchto nadmořských výškách běžné, a já jsem se otočil ke Kamaovi.

"Musím už jít," řekl jsem. "Děkuji ti, že jsi mě sem pozval. Nikdy bych tomuto zázraku neuvěřil, kdybych ho neviděl na vlastní oči."

"Vědci si myslí, že je to jejich zázrak," odpověděl.

"My dva víme, že je to jinak," řekl jsem.

Zamračil se. "Ale proč si myslíš, že Ngai dovolil Ahmedovi, aby znovu ožil, teď a na tomto místě?"

Odmíchl jsem se a pokusil se zformulovat odpověď, ale zjistil jsem, že nemohu.

"Bývala doba, kdy jsem naprosto jistě věděl, proč Ngai udělal, co udělal," řekl jsem nakonec. "Teď už si tím tak jistý nejsem."

"Co je to za řeč od mundumuga?" zeptal se Kamau.

"Není to tak dávno, kdy jsem se probouzel zpěvem ptáků," řekl jsem, když jsme vyšli z Ahmedova vězení a zamířili jsme k boční bráně, kterou jsem se dostal dovnitř. "Pak jsem se díval přes řeku, která se vinula k mé vesnici na Kirinyaze a viděl jsem, jak se na savaně pasou impaly a zebry. Nyní se probouzím do hluku a pachu moderní Nairobi a pak se dívám na šedivou zeď, která odděluje dům mého syna od sousedova." Odmíchl jsem se. "Myslím, že je to můj trest za to, že jsem selhal jako vykladač Ngaiova slova."

"Uvidíme se ještě?" zeptal se mě, když jsme došli k bráně a on deaktivoval úsek pole, abych mohl vyjít.

"Když tě nebudu obtěžovat," odpověděl jsem.

"Velký Koriba a obtěžovat mě?" opáčil s úsměvem.

"Svého syna obtěžuji," řekl jsem. "Dal mi pokoj ve svém domě, ale byl by raději, kdybych bydlel jinde. Jeho žena se stydí za moje bosé nohy a kikoi; pořád mi kupuje nějaké evropské šaty a boty."

"Můj syn pracuje v laboratoři," řekl Kamau a s neskrývanou pýchou ukázal na třípodlažní budovu. "Dělá pod ním sedmáct mužů. Sedmáct!"

Asi jsem nevypadal dost ohromeně, protože pokračoval už méně nadšeně: "To on mi dal tuhle práci, abych s ním žít nemusel."

"Za práci tě platí společnost," řekl jsem.

Na tváři se mu objevil hořkosladký výraz. "Mám rád svého syna, Koribo, a vím, že on má rád mě - ale myslím, že se za mě také tak trochu stydí."

"Mezi studem a ostudou je jen úzká dělicí čára," řekl jsem. "Můj syn pendluje mezi oběma jako kyvadlo hodin."

Zdálo se, že Kamau těší, že jeho situace není ojedinělá. "Jestli chceš, můžeš bydlet se mnou, mundumugu," prohlásil a bylo vidět, že je to upřímná nabídka, ne pouze zdvořilá lež, při které by doufal, že odmítnu. "Máme si toho ještě tolik říct."

"To je od tebe velice laskavé," odpověděl jsem, "ale bude mi stačit, když tě budu moci tu a tam navštívit - když se pro mne Keňa stane nesnesitelnou a budu si muset popovídat s jiným Kikujem."

"Tak často, jak si budeš přát," řekl. "Kwaheri, mzee."

"Kwaheri," odpověděl jsem. Na shledanou.

Zamířil jsem boční uličkou do hlučných, přeplněných ulic, které kdysi byly planinou Athi, místem kypícím nejrůznějšími druhy života, a došel jsem na zastávku airbusu. Airbus přiletěl o několik minut později, v tuto pozdní hodinu skoro prázdný, a vyrazil na sever, vznášeje se asi deset palců nad zemí.

Stromy, které lemovaly migrační trasu, nahradil hranatý prales oceli, skla a slitin. Jak jsem se díval z okna do noci, na několik okamžiků se mi zdálo, že hledím do minulosti. Tam, kde stála titanoskleněná budova soudu, byl poprvé uvězněn Planoucí oštěp za to, že měl tu smělost navrhnout, že by jeho země nemusela patřit Británii. A tam u nové osmipodlažní budovy pošty zemřel poslední lev. Tamhle u továrny na recyklaci vody porazili mí lidé před nějakými třemi sty lety ve slavném a krvavém boji Wakamby.

"Jsme na místě, mzee," řekl šofér a bus zastavil několik palců nad zemí. Zamířil jsem ke dveřím. "Není vám chladno, když na sobě máte jenom tu příkrývku?"

Neodpověděl jsem mu, jen jsem sestoupil na chodník, který se zde na předměstí nepohyboval jako ve vnitřním městě.

Byl jsem rád, protože člověk by měl chodit, ne se nechat dopravovat na kilometry dlouhém, nekonečném pásu.

Vstoupil jsem na pozemek svého syna a pozdravil se s hlídači, kteří mě znali, protože jsem tudy často chodil v noci. Bez potíží mě pustili dovnitř a já jsem se opět snažil prohlédnout skrz staletí a vidět chýše z trávy a bláta, bomby a shamby

svého lidu, ale kazily mi to obrazy pseudotudorovských, pseudoviktoriánských, pseudokoloniálních a pseudosoučasných domů promíchané s jehlami obytných mrakodrapů.

Nechtělo se mi mluvit s Edwardem nebo Susan, protože by se mě zase vyptávali, kde jsem byl. Můj syn už mě varoval před lupiči a násilníky, kteří po setmění přepadají staré lidi, a moje snacha se mi snažila jemně naznačit, že v kalhotách a kabátě by mi bylo tepleji. Proto jsem prošel kolem domu a procházel jsem se bezcílně po pozemcích, dokud všechna okna nezhasla. Teprve pak, když jsem si byl jist, že spí, jsem vešel postranními dveřmi dovnitř, počkal jsem, až bezpečnostní zařízení zkontroluje mou sítnici a kosterní strukturu jako každou jinou noc. Potom jsem tiše odešel do svého pokoje.

Obvykle jsem snil o Kirinyaze, ale tuto noc se v mých snech objevoval Ahmed. Ahmed, navěky uvězněný silovým polem, Ahmed, který se snažil zjistit, co leží vně jeho ohrady, Ahmed, který bude žít a zemře, aniž uvidí jiného tvora svého druhu.

A postupně se můj sen přenesl na mne samotného: Koribu, připoutaného neviditelnými řetězy k Nairobi, které už nepoznával, Koribu, který se marně snažil přetvořit Kirinyagu v něco, co mohla být, Koribu, který kdysi vedl odvážný exodus na Kirinyagu a pak se kolem sebe rozhlédl a zjistil, že zůstal posledním žijícím Kikujem.

Ráno jsem šel navštívit svou dceru na Kirinyaze - ne na terraformované planetě, ale na skutečné Kirinyaze, která se teď jmenovala Mount Kenya. Právě tady dal Ngai Gikujovi, prvnímu člověku, dřevěnou motyku a řekl mu, aby obdělával zemi. Tady se Gikujových devět dcer stalo matkami devíti kmenů Kikujů, tady kvetl posvátný fíkovník. Tady, o milénia později, vzýval Jomo Kenyatta, slavný Planoucí oštěp Kikujů Ngaiovu moc a vyhlásil Mau-Mau, které mělo zahnat bílé muže zpátky do Evropy.

A tady se na svazích svaté hory rozložilo pětimilionové město ze skla a oceli. Nairobi už nemělo dost vody a jeho rozvody prostě nedokázaly utáhnout více lidí, a proto vláda vypsala obrovské daňové úlevy pro firmy, které se přestěhují na Kirinyagu v naději, že je lidé budou následovat - a lidé se přizpůsobili.

Vozy chrlily do ovzduší exhalace a hluk ve městě byl ohlušující. Došel jsem k místu, kde kdysi rostl fíkovník; nyní tam byla slévárna na olovo. Svahy, na kterých kdysi žily antilopy bongo a nosorožci, se ztrácely pod obytnými domy. Toky všech řek, které z hory stékaly, byly změněny a přesměrovány. Strom, pod kterým byl zabit Britý Deedan Kimathi, byl už jen vzpomínkou, na jeho místě stála samoobslužná jídelna. Vrchol hory se změnil v park s elektrickým vláčkem a stánky se suvenýry.

Nyní jsem pochopil, proč se Keňa stala nesnesitelnou. Ngai už tento svět neřídil ze svého trůnu na vrcholku hory, protože už tady pro Něho nezůstalo žádné místo. Stejně jako levhart a zlatý strdimil, jako já sám před mnoha lety, i On uprchl před tímto náporům černých Evropanů.

Tento objev nejspíš ovlivnil mou náladu, protože návštěva u dcery nedopadla příliš dobře. To však málokdy - byla příliš jako její matka.

Téhož dne pozdě odpoledne jsem vešel do synovy pracovny.

"Jeden ze sluhů říkal, že bys se mnou rád mluvil," řekl jsem.

"Ano, mluvil," řekl můj syn a vzhlédl od počítače. Před sebou měl obrazy dvou velkých vůdců, Martina Luthera Kinga mladšího a Julia Nyerera, dvou černých mužů, z nichž ani jeden nebyl Kikuju. "Prosím, posaď se."

Udělal jsem, co chtěl.

"Na židli, tati," řekl.

"Podlaha mi postačí."

Ztěžka si povzdechl. "Už mě unavuje se s tebou hádat. Procvičuju se ve francouzštině." Zašklebil se. "Je to těžký jazyk."

"Proč se učíš francouzsky?" zeptal jsem se.

"Jak víš, kamerunský velvyslanec si koupil dům v enklávě. Myslel jsem, že by mohlo být užitečné moci si s ním promluvit v jeho vlastním jazyce."

"To je bamiléke nebo ewondo, ne francouzština," poznamenal jsem.

"Těmi jazyky nemluví," odpověděl Edward. "Jeho rodina patří k vládnoucí třídě. Mluvili u nich jen francouzsky a studoval v Paříži"

"Proč se učíš jeho jazyk, když je velvyslancem v naší zemi?" zeptal jsem se. "Proč se on neučí svahilsky?"

"Svahilština je jazyk ulice," řekl můj syn. "Diplomatické a obchodní jazyky jsou angličtina a francouzština. Jemu angličtina moc nejde, takže se budu muset naučit já francouzsky." Potutelně se usmál. "Tohle by na něj mělo udělat dojem!"

"Chápu," přikývl jsem.

"Nevypadáš, že bys to schvaloval," poznamenal.

"Já se nestydím, že jsem Kikuju," odpověděl jsem. "Proč se ty stydíš, že jsi Keňan?"

"Nestydím se za nic!" odsekl. "Jsem hrdý na to, že s ním dokážu mluvit v jeho vlastním jazyce."

"Víc bys mohl být hrdý na to, kdyby on, návštěvník Keni, hovořil ve tvém jazyce," poznamenal jsem.

"Ty to nechápeš!" zvolal.

"Evidentně," přisvědčil jsem.

Chvilu na mě hleděl mlčky a pak si ztěžka povzdechl. "Už z tebe začínám bláznit," řekl. "Vlastně ani nevím, proč se o tomhle bavíme. Chtěl jsem s tebou mluvit o něčem jiném." Zapálil si bezdýmou cigaretu, jednou si potáhl a odhodil ji do atomizéru. "Dnes ráno jsem navštívil otce Ngomu."

"Toho neznám."

"Ale znáš jeho farníky," řekl můj syn. "Někteří z nich si k tobě přišli pro radu."

"To je možné," připustil jsem.

"Zatraceně!" řekl Edward. "Já tady musím bydlet a on je farní kněz. Nelíbilo se mu, když říkáš jeho ovečkám, jak mají žít, zvláště když to, co jim říkáš, odporuje katolickému dogmatu."

"Lhal jsem jim snad?" otázal jsem se.

"Nemůžeš je prostě odkázat na otce Ngomu?"

"Jsem mundumugu," řekl jsem. "Je mou povinností radit těm, kdo o to stojí."

"Od chvíle, kdy tě donutili odejít z Kirinyagy, už žádný mundumugu nejsi!" rozčilil se.

"Odešel jsem z vlastní vůle," odpověděl jsem klidně.

"Tohle jsme už probírali," řekl Edward. "Podívej se, jestli chceš dál dělat toho svého mundumuga, najmu ti kancelář, nebo-" dodal opovržlivě "-si kup kus prašné země, na kterou si sedneš a budeš věštit. Ale v mém domě to provozovat nebudeš."

"Famíkům otce Ngoma se asi nelíbí, co jim říkáš," poznamenal jsem, "jinak by nehledali rady jinde."

"Nechci, aby ses s nimi víckrát bavil. Je ti to jasné?"

"Ano," přisvědčil jsem. "Je mi jasné, že nechceš, abych se s nimi víckrát bavil."

"Ty dobře víš, jak to myslím!" vybuchl. "Žádné další hříčky se slovy! Možná ti to procházelo na Kirinyaze, ale tady ne! Znáš tě příliš dobře!"

Znovu se sklonil k počítači.

"To je velice zajímavé," řekl jsem.

"Co?" zeptal se podezíravě a vzhledl.

"Sedíš tady obklopený anglickými knihami, učíš se francouzštinu a hádáš se za kněze italské víry. Nejenže nejsi Kikuju, myslím, že už nejsi ani Keňan."

Šlehl po mně přes stůl pohledem. "Už z tebe začínám bláznit," zopakoval.

Když jsem odešel z Edwardovy pracovny, vyšel jsem z domu a airbusem jsem dojel do parku Muthaiga, míle od svého syna a jeho sousedů, kteří se s ním stýkali. Kdysi se tady procházeli lvi. Levharti leželi na převíslejších větvích a čekali na příležitost zaútočit na kořist. Pakoně, zebry a gazely s gumovými hřbety se pásly ve vysoké trávě. Žirafy oždibovaly vrcholky akácií, zatímco prasata bradavičnatá ryla v zemi a hledala hlízy. Nosorožci okusovali trnité keře a zuřivě útočili při každém zvuku nebo pohybu, který nedokázali okamžitě rozpoznat.

Pak přišli Kikujové a zemi vyčistili, přivedli si s sebou svůj dobytek, svoje krávy a kozy. Bydleli v chýších z trávy a bláta a žili životem, kterému jsme se na Kirinyaze chtěli přiblížit.

Ale to všechno byla minulost. Dnes v parku nežilo nic než pár veverek, které pobíhaly v lipici importované z Kentucky, a několik zoborožců hnízících v jednom z přesazených evropských stromů. Na lavičkách po obvodu parku seděli staří kikujští muži v botách, kalhotách a sakách. Jeden z nich drobil rohlík mimořádně lysému špačkovi, ale většinou jen seděli a hleděli do prázdna.

Našel jsem si prázdnou lavičku, ale rozhodl jsem se, že se na ni neposadím. Nechtěl jsem být jako ti muži, kteří neviděli nic než veverky a ptáky, když jsem mohl vidět lvy a impaly, Kikuje pomalované válečnými barvami a rudě oděné Masaje, co se plížili touto zemí.

Šel jsem dál, náhle neklidný, a navzdory vedru i křehlosti svého starého těla jsem se toulal až do soumraku. Rozhodl jsem se, že nedokážu snést večeri se svým synem a jeho ženou, jejich nudné řeči o práci i neustálé zastřené návrhy, že bych se mohl přestěhovat do domova důchodců, jejich neschopnost pochopit, proč jsem odešel na Kirinyagu i proč jsem se odtamtud vrátil - a tak místo abych šel domů, jsem dál bezcílně bloumal po rušném městě.

Nakonec jsem vzhledl k obloze. Ngai, řekl jsem tiše, stále nechápu. Byl jsem dobrý mundumugu. Dodržoval jsem Tvůj zákon. Clil jsem Tvoje obřady. Musel být den, okamžik, sekunda, kdy jsme společně mohli zachránit Kirinyagu, jen kdyby ses zjevil. Proč jsi mě opustil, když jsem Tě tak zoufale potřeboval?

Hovořil jsem k Ngaiovi minuty, které přešly v hodiny, ale On mi neodpověděl.

V deset v noci jsem se rozhodl, že je čas vydat se k laboratornímu komplexu, protože cesta tam trvala více než hodinu a Kamau začínal pracovat o jedenácté.

Stejně jako předtím vypnul ochranné pole, aby mne pustil dovnitř, a pak mě doprovodil přes malé zatravněné prostranství k místu, kde drželi Ahmeda.

"Nečekal jsem, že té zase uvidím tak brzy, mzee" řekl.

"Neměl jsem, kam jít, bych šel," odpověděl jsem a on přikývl, jako by tomu dokonale rozuměl.

Ahmed vypadal nervózně, dokud k němu vítr nezanesl můj pach. Pak se obrátil k severu a co chvíli natahoval chobot.

"Vypadá to, jako by čekal na nějaké znamení z Mount Marsabit," poznamenal jsem, protože bývalý domov obrovského tvora byl stovky mil severně od Nairobi, v osamělých zelených horách vypínajících se z rozpálené pouště.

"To, co by tam našel, by ho nepotěšilo," povzddechl si Kamau.

"Proč to říkáš?" zeptal jsem se, protože ještě žádné zvíře v historii nebylo tak spjato s nějakým místem jako Ahmed s Marsabitem.

"Copak nečeš noviny, nedíváš se na televizi nebo na holo?"

Zavrtěl jsem hlavou. "Co se děje mezi černými Evropany mne nezajímá."

"Vláda město Marsabit, které stojí poblíž hory, evakuovala. Zavřeli Zpívající studny a nařídili všem, aby to místo opustili."

"Opustit Marsabit? Proč?"

"Po mnoho let zakopávali na úpatí hor radioaktivní odpad," řekl. "Teď se ukázalo, že už skoro před šesti lety některé kontejnery praskly. Vláda to před lidmi tajila, ale stejně se to dostalo na veřejnost."

"Jak se mohlo něco takového stát?" zeptal jsem se, i když jsem odpověď samozřejmě znal. Koneckonců, jak se v Keni dělo všechno?

"Politika. Úplatky. Korupce."

"Třetina Keni je poušť," namítl jsem. "Proč to nezakopali tam, kde nikdo nežije, nevedou tam žádné cesty, a kdyby došlo k podobné katastrofě, nikoho by to přímo neohrozilo?"

Pokrčil rameny. "Politika. Úplatky. Korupce," zopakoval. "To je náš způsob života."

"No, mě se to stejně netýká," řekl jsem. "Co se stane v horách pět set kilometrů odsud, mne nezajímá o nic víc, než co se děje na planetě pojmenované po jiné hoře."

"Mě to zajímá," namítl Kamau. "Nevinní lidé byli vystaveni radioaktivnímu záření."

"Pokud žili poblíž Marsabitu, byli to Pokotové a Rendillové," řekl jsem. "Jak se to týká Kikujů?"

"Jsou to lidé a je mi jich líto," řekl Kamau.

"Jsi dobrý člověk," přikývl jsem. "Věděl jsem to od okamžiku, kdy jsme se spolu poprvé setkali." Z váčku, který jsem měl zavěšený na krku - ze stejného váčku, v němž jsem nosil svoje kouzla a magické předměty - jsem vytáhl několik burských oříšků. "Tohle jsem přinesl Ahmedovi," řekl jsem. "Mohl bych...?"

"Samozřejmě," odpověděl Kamau. "Má jen málo radostí. Ocení i burský oříšek. Hod' mu ho na zem."

"Ne," odpověděl jsem a přistoupil jsem blíž. "Sniž pole."

Snižil pole natolik, že přes něj Ahmed mohl natáhnout chobot. Nastavil jsem ruku a obrovské zvíře si z ní opatrně vzalo oříšek.

"Já žasnu!" řekl Kamau, když jsem se k němu vrátil. "Ani já se nemůžu k Ahmedovi beztréstně přiblížit a ty ho krmíš z ruky, jako by to bylo domácí zvíře."

"Jsme oba poslední svého druhu a žijeme ve vypůjčeném čase," řekl jsem. "Cítí spřízněnou duši."

Zdržel jsem se ještě pár minut a pak jsem se vrátil domů, kde jsem strávil další noc neklidným spánkem. Cítil jsem, že se mi Ngai snaží něco říct, snaží se mi skrze mé sny doručit nějaké poselství, ale přestože jsem strávil roky vykládáním snů a znamení jiným lidem, sobě jsem pomoci nedokázal.

Edward stál na pečlivě posekaném trávníku a zíral na zčernalé uhlíky mého ohně.

"Mám skvělé umělé ohniště na terase," řekl a marně se přitom snažil potlačit hněv. "Proč si pro všechno na světě musíš rozdělat oheň zrovna uprostřed zahrady?"

"Tam oheň patří," odpověděl jsem.

"Ne v tomhle domě, to tedy ne!"

"Budu se snažit na to nezapomenout."

"Víš co budu muset zahradníkovi zaplatit, aby napravil škodu, kterou jsi způsobil?" Náhle se mu ve tváři objevil ustaraný výraz. "Neobtěvoval jsi žádné zvíře, že ne?"

"Ne."

"Jsi si jistý, že žádnému z mých sousedů neschází kočka nebo pes?" vyptával se dál.

"Znám zákon," řekl jsem, A opravdu, kikujský zákon požadoval, aby byly obětovány kozy nebo krávy, ne psi nebo kočky. "Snažím se ho dodržovat."

"Tomu se mi ani nechce věřit."

"Ale ty ho nedodržuješ, Edwarde," pokračoval jsem.

"O čem to mluvíš?" zeptal se.

Podíval jsem se na Susan, která se na nás dívala z okna v patře.

"Máš dvě ženy," řekl jsem. "Mladší žije s tebou, ale ta starší bydlí mnoho kilometrů odsud a vídáš se s ní, jen když si od ní bereš na víkend děti. To je nepřirozené: mužovy ženy by měly bydlet s ním a dělit se o domácí práce."

"Linda už není moje žena," odpověděl. "A ty to víš. Před mnoha lety jsme se rozvedli."

"Mohl by sis dovolit obě," řekl jsem. "Měl sis je nechat obě."

"V této společnosti má muž pouze jednu ženu," odpověděl Edward. "Jak to vůbec myslíš? Žil jsi v Americe a v Anglii. Musíš to vědět."

"To jsou jejich zákony, ne naše," řekl jsem. "Tohle je Keňa."

"To je totéž."

"Muslimové mají více než jednu ženu," odpověděl jsem.

"Já nejsem muslim," opáčil.

"A Kikujové mají tolik žen, kolik si jich mohou dovolit," pokračoval jsem. "Je zřejmé, že nejsi ani Kikuju."

"Už mám té tvé samolibé nadřazenosti plné zuby!" vybuchl. "Opustil jsi mou matku, protože nebyla správná Kikujka," pokračoval hoře. "Obrátil ses zády k mé vlastní sestře, protože nebyla správná Kikujka. Od chvíle, kdy jsem se narodil, když se ti na mně něco nelíbilo, říkal jsi mi, že nejsem správný Kikuju. Teď dokonce tvrdíš, že nikdo z těch tisíců, kteří tě následovali na Kirinyagu, nebyl správný Kikuju." Z očí mu sršely blesky. "Tvoje měřítko jsou vyšší než Kirinyaga sama! Existuje vůbec někde ve vesmíru jediný správný Kikuju?"

"Samozřejmě," odpověděl jsem.

"A kde bych mohl ten zázrak vidět?" zeptal se.

"Přímo tady," řekl jsem a poklepal jsem si na prsa. "Díváš se na něj."

Mé dny splývaly jeden s druhým a šed' jejich jednotvárnosti přerušovala jen občasná noční návštěva laboratorního komplexu. Pak jsem se jednou setkal s Kamaem u brány a zjistil jsem, že se jeho chování úplně změnilo.

"Něco se stalo," řekl jsem. "Jsi nemocný?"

"Ne, mzee, nic takového to není."

"Tak co se děje?" nàičhal jsem.

"Jde o Ahmeda," řekl Kamau a po tvářích mu začaly stékat slzy. "Rozhodli se, že ho pozitivní utratí."

"Proč?" zeptal jsem se překvapeně. "Napadl dalšího ošetřovatele?"

"Ne," řekl Kamau hoře. "Experiment byl úspěšný. Už vědí, že dokážou naklonovat slona, tak proč platil za jeho výživu, když si zbytek peněz z grantu mohou nechat pro sebe?"

"To není nikdo, na koho by ses mohl obrátit?" zeptal jsem se.

"Podívej se na mě," řekl Kamau. "Jsem osmašedesátiletý stařec, který dostal práci jen ze soucitu. Kdo by mě poslouchal?"

"Něco udělat musíme," prohlásil jsem.

Smutně zavrtěl hlavou. "Jsou to kehee" řekl. "Neobřezaní chlapci. Ani nevědí, co je to mundumugu. Neponižuj se tím, že bys je o něco prosil."

"Když jsem neprosil Kikuje na Kirinyaze," odpověděl jsem, "určitě nebudu prosit Keňany v Nairobi." Snažil jsem se ignorovat nepřetržité bzučení laboratorních strojů a přemýšlel. Nakonec jsem se zadíval na noční nebe: měsíc zářil přes znečištěný vzduch oranžově. "Budu potřebovat tvou pomoc," řekl jsem nakonec.

"Můžeš se mnou počítat."

"Dobře. Vráť se zítra v noci."

Otočil jsem se a rychle jsem odešel, aniž jsem dnes zašel za Ahmedem.

Celou noc jsem uvažoval a plánoval. Ráno jsem počkal, až můj syn a jeho žena odejdou z domu, pak jsem zavolal videofonem Kamaa a řekl jsem mu, co zamýšlím a jak by mi v tom mohl pomoci. Potom jsem se přes počítač spojil s bankou a vybral jsem si své úspory, protože i když jsem šilinky pohrdal a odmítal jsem přijímat šeky od státu, můj syn mne penězi zahrnoval štedřejí než úctou.

Zbytek dopoledne jsem strávil obcházením půjčoven automobilů, až jsem konečně našel, co jsem potřeboval. Nechal jsem prodavačku, aby mi ukázala, jak se s tím zachází, a cvičil jsem až do soumraku, kdy jsem počkal před laboratořemi, dokud se neobjevil Kamau. Pak jsem zajel k zadní bráně.

"Jambo, mundumugu!" zašeptal Kamau a deaktivoval pole, abych mohl s vozem zajet dovnitř. Zacouval jsem k Ahmedovu výběhu, pak jsem otevřel zadní dveře a spustil jsem plošinu. Slon to vše pozoroval s rozpačitou zvědavostí. Kamau vypnul silové pole.

"Njoo, tembo," řekl jsem. Pojd', slone.

Pomalů udělal krůček směrem ke mně, pak druhý a ještě jeden. Když došel na kraj výběhu, zastavil se, protože kdykoliv se pokoušel dostat za toto místo, dostal elektrické upozornění. Skoro dvacet minut jsem ho musel lákat na oříšky, než vyšel ven a neohrabaně vylezl na plošinu, která se s ním zvedla. Když jsem ho zavřel do nákladního prostoru vozu, poplašeně zatroubil.

"Nějak ho utiš," řekl Kamau od ovládacího panelu nervózně. "Jinak vzbouří celé město."

Otevřel jsem zadní malá dvířka a konejšivě jsem na něj mluvil tak dlouho, dokud nepřestal troubit a přešlapovat.

Zatímco jsem dál uklidňoval to vyděšené zvíře, Kamau vyjel s vozem z laboratorního komplexu. O dvacet minut později projel Ngong Hills a za další hodinu zahrnul kolem Thika. Když jsme o devadesát minut později projížděli pod Kirinyagou - skutečnou Kirinyagou s ledovou čepičkou, ze které Ngai kdysi řídil svět - ani jsem se na ni nepodíval. Pro lidi, které jsme míjeli, to musel být pohled k nezaplacení: dva zdánlivě blázniví stařáci uhánějící noci v neoznačeném nákladáku převážející více než šestitunovou obludu, která vyhynula před dvěma stovkami let.

"Jaký myslíš že na něj bude mít vliv záření?" zeptal se Kamau, když jsme projeli kolem Isiola a zamířili jsme na sever.

"Ptal jsem se na to svého syna," odpověděl jsem. "O tom incidentu slyšel a říká, že se kontaminace omezuje na úpatí hory." Odmlčel jsem se. "Také říkal, že ji brzy odstraní, ale nemyslím, že mu věřím."

"Ale aby se Ahmed dostal nahoru, bude muset projít kontaminovanou oblastí," namítl Kamau.

Pokřčil jsem rameny. "Tak jí projde. Každý den, který bude žít, je o den víc, než by žil v Nairobi. Po tolik dnů, kolik se mu Ngai rozhodne darovat, se bude svobodně pást na zeleni své rodné hory a pít z chladivých pramenů."

"Doufám, že bude žít dlouho," řekl. "Jestli mě zavřou za porušení zákona, alespoň budu vědět, že to bylo pro dobrou věc."

"Nikdo tě nezavře," ujistil jsem ho. "Jenom tě vyhodí z práce, která už stejně neexistuje."

"Já jsem z té práce žil," odpověděl nešťastně.

Planoucí oštěp by z tebe neměl radost, rozhodl jsem se. Nedělaš jeho jménu čest. Je to tak, jak jsem věděl vždycky: jsem poslední skutečný Kikuju.

Vytáhl jsem z váčku zbytek svých peněz a podal jsem mu je. "Tu máš," řekl jsem.

"Ale co budeš mít ty, mzee?" zeptal se a přitom se přemáhal, aby po nich nechňapl.

"Vezmi si to," odpověděl jsem. "Já je k ničemu nepotřebuju."

"Asante sana, mzee," řekl, vzal si peníze a nacpal si je do kapsy. Děkuji ti, mzee.

mlčeli jsme, ponoření do svých vlastních myšlenek. Zatímco jsme se vzdalovali od Nairobi, porovnával jsem svoje pocity s těmi, které jsem zakoušel, když jsem odlétal z Keni na Kirinyagu. Tehdy jsem byl plný optimismu, jistý, že dokážeme stvořit utopii, kterou jsem si tak barvitě představoval.

Myslím, že jsem si tehdy neuvědomoval, že společnost může být utopická jen chvíli - jakmile dosáhne stavu dokonalosti, nemůže se měnit a zůstat utopií, a v povaze společnosti je, že rostou a vyvíjejí se. Nevím, kdy se Kirinyaga

stala utopií; len okamžik nastal a pominul, aniž jsem ho zaznamenal.

Nyní jsem zase opět hledal utopii, ale tentokrát mnohem omezenější, mnohem uskutečnitelnější povahy: utopii pro jediného muže, muže, který znal svou vlastní mysl a umře dříve, než se sníží ke kompromisům. Z minulosti jsem měl špatnou zkušenost a už jsem se necítil tak povzneseně, jako když jsme odlétali na Kirinyagu: byl jsem teď starší a moudřejší a místo bouřlivých emocí jsem cítil spíše klidnou jistotu.

Hodinu po východu slunce jsme dorazili k velkému zelenému pohoří vypínajícímu se z mlhy uprostřed bílé pouště. Na obzoru tančil jediný prašný vír.

Zastavili jsme a otevřeli jsme nákladový prostor vozu. Pak jsme ustoupili stranou, zatímco Ahmed pomalu sestoupil z plošiny; v každém jeho pohybu se zračilo napjaté očekávání. Udělal několik kroků, jako by se chtěl přesvědčit, že je zase na pevné zemi, pak zvedl chobot a nasál vzduch tohoto svého nového - a dávného - domova.

Velké zvíře se pomalu otočilo k Marsabitu a celé jeho chování se náhle změnilo. Už nebyl opatrný, nebyl vystrašený - skoro celou minulu strávil zkoumáním vůní, které se k němu nesly. Pak, aniž se ohlédl, sebevědomě vykročil k úpatí a zmizel v porostu. O chvíli později jsme uslyšeli jeho zatroubení a pak už stoupal po svahu hory, aby se ujal svého království.

Otočil jsem se ke Kamaovi. "Raději ten vůz vrať, než se po něm začnou shánět."

"Ty nepojedeš se mnou?" zeptal se překvapeně.

"Ne," odpověděl jsem. "Stejně jako Ahmed dožiju své dny na Marsabitu."

"Ale to znamená, že budeš také muset projít zářením."

"Co z toho?" odpověděl jsem a nedbale jsem pokrčil rameny. "Jsem starý muž. Kolik času mi ještě zbývá - týdnů?

Měsíce? Roky už jistě ne. Břemeno let mě pravděpodobně zabije dávno předtím, než záření."

"Doufám, že máš pravdu," povzdechl si Kama. "Nechtěl bych, abys umíral v agonii."

"Viděl jsem muže, kteří v agonii žili," řekl jsem mu. "Byli to staří mzee, kteří se každé ráno scházeli v parku, prožívali svoje životy bez cíle a čekali, až si smrt přijde pro dalšího z nich. Já jejich osud sdílet nebudu."

V ranním světle mu po čele přeběhl stín a já jsem věděl, na co myslí: bude se muset sám vrátit s vozem a sám čelit následkům.

"Zůstanu tady s tebou," řekl náhle. "Nemohu se obrátit zády k ráji podruhé."

"Tohle není ráj," opáčil jsem. "Je to jen hora uprostřed pouště."

"Stejně tady zůstanu. Založíme novou utopii. Bude to zase Kirinyaga, ale tentokrát se to podaří."

Čeká mě práce, pomyslel jsem si. Důležitá práce. A ty bys mne nakonec opustil, jako mě opustili všichni. Raději odejdi hned.

"S úřady si nedělej starosti," řekl jsem mu stejným konejšivým hlasem, jakým jsem mluvil na slona. "Vrať vůz mému synovi a on se o všechno postará."

"Proč by měl?" zeptal se Kamau podezíravě.

"Protože se za mě vždycky styděl, a kdyby se rozneslo, že jsem ze státní laboratoře ukradl Ahmeda, ze studu by se stala veřejná ostuda. Věř mi, nedovolí, aby k tomu došlo."

"Když se mě tvůj syn zeptá na tebe, co mu mám říct?"

"Pravdu," odpověděl jsem. "Nepřijde mě sem hledat."

"Proč ne?"

"Bude mít strach, že by mě mohl najít a pak by si mě musel odvést domů," řekl jsem.

Na Kamaově obličeji se zračil vnitřní boj, který se v něm odehrával, jeho hrůza z toho, že se bude muset vrátit sám, soupeřila se strachem ze strážní života v horách.

"Pravda je, že by si o mne můj syn dělal starosti," řekl váhavě, jako by čekal, že se s ním budu přit - možná dokonce doufal, že budu. "A už bych nikdy neviděl svoje vnoučata."

Jsi poslední Kikuju, vlastně poslední lidská bytost, kterou uvidím, pomyslel jsem si. Dopustím se poslední lži zamaskované za otázku, a jestli ji neprohlédneš, odejdu s vědomím, že jsem vykonal poslední akt milosrdenství.

"Jdi domů, příteli," řekl jsem. "Protože co je důležitější než vnoučata?"

"Vrať se se mnou, Koribo," naléhal. "Nepotrestají tě, když jim vysvětlíš, proč jsi ho unesl."

"Já se nevrátím," prohlásil jsem rozhodně. "Ne teď a už nikdy. Ahmed i já jsme anachronismy. Bude lépe, když svoje životy dožijeme tady, stranou od světa, který nepoznáváme, od světa, který už pro nás nemá místo."

Kamau se zahleděl k horám. "Vy dva jste spojeni duší," řekl.

"Možná," přisvědčil jsem. Položil jsem mu ruku na rameno. "Kwaheri, Kamau."

"Kwaheri, nzee" odpověděl nešťastně. "Prosím, požádej Ngaie, aby mi odpustil mou slabost."

Připadalo mi jako věčnost, než nastartoval vůz a otočil jej směrem k Nairobi, ale nakonec zmizel z dohledu a já jsem se obrátil a vykročil jsem k úpatí.

Promarnil jsem mnoho let hledáním Ngaie na nesprávné hoře. Lidé s menší vírou mohli věřit, že je mrtvý nebo o nás ztratil zájem, ale já jsem věděl, že by se Ahmed nemohl znovu narodit, když už všichni jeho druhové vymřeli, a že Ngai musí být nablízku a dohlížet na len zázrak. Zbytek dne strávím obnovováním svých sil a pak, ráno, se Ho vydám hledat na Marsabitu.

Věděl jsem, že tentokrát ho naleznou.

Autorův doslov

Jak se člověku podaří napsat nejocenenější knihu v historii science fiction?

Věřte mi, že úmyslně ne.

Začato to v roce 1987, kdy mne Orson Scott Card požádal o povídku pro jeho antologii se sdíleným světem Eutopie. Svět měla tvořit skupina planetoid, na kterých sídlily menšinové skupiny, jež tady vytvářely svoje utopické společnosti, a Card vymyslel několik omezení, které z toho činily zajímavou výzvu.

Za prvé, každý, kdo si přeje z utopie odejít, může zajít na místo nazvané Přístav a okamžitě bude odvezen lodí Údržby. To znamenalo, že nebudou žádné vzpoury proti Velkému bratrovi ani změna utopie v antiutopii - když se vám tam nebude líbit, jednoduše odejdete a nikdo vám v tom nebude bránit.

Za druhé, příběh musí vyprávět někdo zevnitř, kdo v utopii věří. Takže žádná zjednodušující „prohlídka“ návštěvníkem odjinud, který shrne, co viděl a vrátí se zase domů.

Jelikož mám rád Afriku a docela dobře znám její východní část, rozhodl jsem se napsat o kikujské utopii. Povídka se jmenovala „Kirinyaga“ a předal jsem ji Scottovi na World Conu 1987 v britském Brightonu, kde jsem se zastavil na pár dní cestou do Keni na své další safari.

Cítil jsem, že jsem napsal docela dobrý příběh, ale spisovatelé si nikdy nebývají jisti, a tak jsem se napůl obával, že mi Scott povídku nepřijme. Neudělal to a kromě toho jsem dostal povolení prodat ji do The Magazine of Fantasy and Science Fiction, kde se objevila v listopadu 1988* i s obrázkem na obálce, a příští rok mi vyhrála prvního Huga.

* V českém vydání tohoto magazínu vyšla přesně o sedm let později. Pozn. Vyd.

Ale dlouho předtím, než se to stalo, ještě dříve, než mi Scott oznámil, že ji kupuje, jsem zahájil své safari v Keni - a stala se zvláštní věc. Možná proto, že jsem o několik týdnů dříve napsal „Kirinyagu“ a měl jsem ji ještě čerstvou v mysli, možná že je mé podvědomí mnohem chytřejší než má vědomá mysl, tak či tak, zjistil jsem, že „Kirinyaga“ je spíše první kapitola knihy než samostatný příběh. Kam jsem se podíval, viděl jsem materiál pro další kirinyažské epizody, a než safari skončilo, měl jsem v hrubých rysech hotovou celou knihu, kterou teď držíte v rukou. Jediná změna, kterou jsem od té doby udělal, se týkala názvu: povídka „Malý kousek znalostí“ se původně jmenovala „Poslední vypravěč“. Rozhodl jsem se, že knihu napíšu po kapitolách a každou z nich prodám jako povídku (nebo noveletu či novelu - podle rozsahu), ale nikdy neztratím ze zřetele, že se jedná jen o kapitoly románu, který musí na konci dospět k vyvrcholení a pak mít ještě kodu, bez níž se neobejde většina mých knih.

Priznám se, že nejsem nejskromnější člověk na světě, ale výsledek mě i tak ohromil.

Chronologicky první povídka (vzhledem k tomu, že se neodehrává na Kirinyaze, ale v Keni, je spíše prologem) a jediná, kterou jsem napsal a uveřejnil mimo pořadí, byla „Jedno dokonalé ráno, se šakaly“. Obdržel jsem za ni tyto nominace a ceny:

nominaci na Huga

předběžné kolo Nebuly

druhé místo na žebříčku Science Fiction Chronicle

nominaci na Alexander Award

zařazení do deváté výroční sbírky Year 's Besi SF

Druhá povídka/kapitola byla „Kirinyaga“, která mi získala jistou reputaci (přesněji řečeno znovuzískala, protože předtím, než vyšla, jsem byl znám skoro výhradně jako autor románů). Získal jsem za ni tato ocenění:

nominaci na Huga

Huga

předběžné kolo Nebuly

nominaci na Nebulu

první místo na žebříčku Science Fiction Chronicle

závěrečné kolo SF ceny Haykawa

druhé místo na žebříčku Locusu

zařazení do šesté výroční sbírky Year 's Best SF

Třetí povídka/kapitola - a moje nejoblíbenější - byla „Protože i já se dotkla nebe“, která vyšla ve více antologiích, než „Kirinyaga“. Získal jsem za ni:

nominaci na Huga

předběžné kolo Nebuly

nominaci na Nebulu

první místo na žebříčku Science Fiction Chronicle

SF cenu Haykawa za první místo

nominaci na japonského Huga (Sieun-Šo)

zařazení do sedmé výroční sbírky Year's Best SF

Čtvrtá povídka/kapitola byla „Bwana“. Na Huga nebyla nominována patrně jen proto, že ten rok soupeřila s mou vlastní povídkou Bully!, která měla silnější příběh. Zároveň ji považuji za nejslabší z cyklu o Kirinyaze, protože jí schází obvyklá dvojznačnost: čtenář ví od začátku, že je Koriba v právu, vítězství je nevyhnutelné. Dostalo se mi za ni těchto ocenění:

nominaci na japonského Huga (Sieun-Šo)

nominaci na cenu HOMer

předběžné kolo Nebuly
zařazení do osmé výroční sbírky Year 's Best SF, Čestná zmínka

Pátá povídka/kapitola byla ‚Manamouki‘, za kterou jsem získal svého druhého Huga - a v níž čtenáři poprvé zjistili, že se Koribova utopie začíná drobit na okrajích. Získal jsem za ni tato ocenění:

nominaci na Huga
Huga
předběžné kolo Nebuly
nominaci na Nebulu
cenu Golden Pagoda
první místo na žebříčku Science Fiction Chronicle
nominaci na cenu HOMer
cenu HOMer
zařazení do osmé výroční sbírky Year 's Best SF, Čestná zmínka

Šestá povídka/kapitola byla ‚Píseň o vyschlé řece‘. Nebyla nominována na Huga, ale myslím, že důvod byl spíše technický, než že by se jí nedostávalo kvality. Když jsem byl čestným hostem na Baskonu, vydal con vázanou publikaci mých afrických povídek a esejí a požádali mě, jestli bych jim pro ni nemohl dodat úplně novou povídku z Kirinyagy. Napsal jsem ‚Píseň o vyschlé řece‘ a oni ji do knihy zařadili. Pak jsem ji prodal do časopisu Asimov 's, ale vinou redakčních termínů se na jeho stránkách toho roku už neobjevila takže v době, kdy si ji mohli ve větší míře přečíst čtenáři, už většinu možností na zařazení do soutěže promeškala. Obdržel jsem za ni tato ocenění:

nominaci na cenu HOMer
cenu HOMer
finále SF ceny Haykawa
zařazení do desáté výroční sbírky Year 's Best SF, Čestná zmínka

Sedmá povídka/kapitola byla ‚Lotos a oštěp‘, ve které už byla Koribova řešení méně elegantní a jeho vyhlídky nijak jisté. Získal jsem za ni tato ocenění:

předběžné kolo Nebuly
nominaci na Huga
nominaci na cenu HOMer
cenu HOMer
zařazení do desáté výroční sbírky Year 's Best SF, Čestná zmínka

Osmá povídka/kapitola byl ‚Malý kousek znalosti‘. Zabývá se jedním z mých oblíbených témat - rozdílem, který umělec nachází mezi fakty a pravdou - a skutečně si myslím, že jsem si za ni zasloužil Huga. Jenže ve stejném roce jsem napsal ‚Sedm vzorků z Olduvaické rokle‘*, za kterou jsem shrábl nejen Huga a Nebulu, ale snad všechny ostatní ceny, které se na tomto poli vyskytují, a mi čtenáři se evidentně rozhodli, že to mi pro tento rok musí stačit. Za ‚Malý kousek znalosti‘ jsem tedy dostal:

nominaci na Huga
předběžné kolo Nebuly
nominaci na cenu HOMer
zařazení do dvanácté výroční sbírky Year 's Best SF, Čestná zmínka

* česky v Magazínu F&SF 3/96. Pozn. vyd.

V deváté povídce/kapitole ‚Když staří bohové umírají‘ dojde k nevyhnutelnému a Koriba se se svou utopií rozejde. Báľ jsem se, že čtenáři už by ho mohli mít plné zuby, ale ‚Když staří bohové umírají‘ evidentně udeřilo na citlivou strunu.

Získal jsem za ni:

nominaci na Huga
předběžné kolo Nebuly
nominaci na Nebulu
cenu Locus
nominaci na cenu HOMer
cenu HOMer
první místo na žebříčku Science Fic/ion Weekly
zařazení do třinácté výroční sbírky Year 's Best SF, Čestná zmínka

Trvalo mi devět let, než jsem konečně napsal ‚Země Nód‘, povídku, kterou jsem vymyslel už v roce 1987. Zabralo mi to více času, protože předchozí části Kirinyagy už získaly více cen než jakákoliv jiná SF v historii a já jsem věděl, že závěrečný příběh - který se stal epilogem ze stejného důvodu, jako ‚Jedno dokonalé ráno, se šakaly‘ byl prolog: obě jsou zasazeny do Keni a tvoří jakési knižní zarážky kolem osmi epizod odehrávajících se na Kirinyaze - bude podroben přísnému hodnocení. Moje žena Carol, která už skoro třetinu století pracuje jako moje nedoceněná spolupracovnice, si myslí, že je z příběhů o Kirinyaze nejlepší. Já pořád dávám přednost ‚Protože i já se dotkla nebe‘, ale Koribův poslední

příběh odvedl přesně tu práci, kterou jsem od něj čekal, a mám z něj radost. Napsal jsem ho na začátku června 1997 a většina cen ještě není udělena.* Zatím jsem za něj obdržel:

nominaci na Huga

předběžné kolo Nebuly

nominaci na cenu HOMer

zařazení do Čtrnácté výroční sbírky Year 's Best SF

* Dnes už můžeme seznam doplnit. Kromě výše uvedených ocenění Mike Resnick za svou povídku získal ještě nominace na cenu Locus, cenu čtenářů časopisu Asimov's a SF Chronicle. Za knihu Kirinyaga pak získal cenu HOMer za rok 1998, nominaci na cenu Locus a doslal se s ní do předběžného kola na Nebulu. Pozn. vyd.

A ptáte se, co se stalo s Eutopii? Nu, ať už z takových či onakých důvodů, pořád ještě čeká na své vydání, deset let poté, kdy do ní autoři zaslali své povídky - ale stejně za ni budu vždycky vděčný a jsem vděčný i Orsonu Scottu Cardovi, protože bez Eutopie by nebyla Kirinyaga.

-Mike Resnick